14. GADA GĀJUMS

AIZSARGS

N. Balgalvja uzņēmums

KAŖASKOLA PARĀDĒ

1936. GADS

11. BURTNĪCA

SATURS

Uz vāka: N. Balgalvja uzņēmums — **Kaŗaskola parādē.**

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,— Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. **Redakcija un izdevniecība** atrodas: Rīgā, Aizsargu ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, 10. ist. Tālrunis 9-3-1-1-9. **Darba laiks:** darbdienās no plkst. 9—15 **Atbildīgais redaktors** runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tālr. 95315.

1936. GADS
14.
G. GĀJUMS

AIZSARGS

11. (161.)
BURTNĪCA
15. NOVEMBRIS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

N. Balgalvja uzņēmums

Prof. K. Dišlers

Vienības ideja tautā un valstī

Vienības idejas labu piemēru redzam Latvijas valsts dibināšanā un valsts pastāvēšanas pirmajos grūtajos gados. Visa tauta prasīja savu patstāvīgu valsti, vienprātīgi atbalstīja savus vadoņus, kas strādāja šinī virzienā, un bija ar mieru nest upurus lielajai valsts idejai, katra grupa un katrs individs pēc savām spējām. Protams, ja minam individus, tad bija arī izņēmumi; bija arī šaubīgie un vienaldzīgie atrodami, bet tie pazuda lielajā drošo, pārliecināto, sajūsmināto masā. Latvijas valsts dibināšana bija vienotas tautas darbības akts, valsts proklamēšana 18. novembrī 1918. g. viņas gribas izpausmes akts; un tautas vienība pastāvēja arī vēl jaunās valsts pirmajos gados, kad vajadzēja vēl daudzas grūtas cīņas izcīnīt un daudzus smagus upurus nest. Liktos, ka šai vienprātībai vajadzēja pastāvēt arī turpmāk; bet, kā zinām, jau sākot ar Satversmes izstrādāšanu šī vienprātība sāka zust, un ar katrām jaunām Saeimas vēlēšanām nevienprātība un tautas skaldīšana vairojās un sāka pieņemt draudošus apmērus, līdz kamēr 15. maijs 1934. g. atjaunoja tautas vienības ideju un lika stingrus pamatus turpmākai tautas vienprātībai. Pametot skatu atpakaļ uz šo laiku, — teiksim, desmit gadu ilgo laiku pirms 1934. g. dažādi jautājumi rodas; vispirms: kāpēc vajadzēja turpināties valsts dibināšanas laikā demonstrētai tautas vienībai, un kāpēc viņa neturpinājās, panīka, gandrīz galīgi izzuda?

Liekas, vieglāk ir atbildēt uz pirmo jautājumu, grūtāk uz otro. Liekas taču tik skaidri un saprotami, ka vienprātībai vajadzēja turpināties, jo tautas vienība ir nepieciešama pašai valsts pastāvēšanai, un vienprātība ir nepieciešama, lai kopējā darbā varētu sasniegt kādus pozitīvus rezultātus. Bet paskaidrosim šo vienkāršo domu vēl druscin tuvāk un apgaismosim ar dažiem vēstures piemēriem. Tautas vienības ideja ir viena no visvecākajām un visreālākajām sabiedriskajām idejām, kas izauguse un nostiprinājusēs sabiedriskās un polītiskās dzīves apstākļu radītā nepieciešamībā. Valstu senā vēsture mums rāda valsts pastāvīgu augšanu un attīstīšanos sīkām patstāvīgām grupām apvienojoties arvienu lielākās. Vēstures un sabiedriskās kultūras sākumā redzam tikai sīkas patstāvīgas grupas, — tās ir savā iekšienē cieši vienotas patriarchālas ģimenes. Apvienojoties patriachālajām ģimenēm — rodas ģintas jeb klani, apvienojoties ģintīm — rodas ciltis, apvienojoties ciltīm — rodas nācijas jeb tautas. Šīs pakāpeniskās attīstības polītiskā puse izpaužas valstiskās organizācijās, un vēsture mums rāda ģintu valstis, cilšu valstis, beidzot nācionālās valstis. Tā tad lielais vēsturiskais process mums jau rāda apvienošanās un vienības lielo nozīmi, un uz šī pamata vien jau vienības idejai vajadzētu būt augstai un cienītai. Bet nav arī nemaz vajadzīgs, lai mēs vēsturē vai filozofijā meklētu vienības idejas lielo nozīmi, — vienības un vienprātības lielo nozīmi mēs taču pazīstam arī tuvāki un tiešāki, tā teikt — mūsu praktiskās dzīves apstākļos. Mēs taču visi tik labi zinām, ka lielāks uzdevums veicams vai lielāks mērķis sasniedzams tikai kopīgiem spēkiem, kas prasa saskaņotu darbību, organizāciju, noteiktu vadību. Vislielākie un svarīgākie kopējie tautas uzdevumi tiek veikti valstī,

Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis un armijas komandieris ģenerālis Kr. Berķis atbrīvošanas kaŗa laikā.

vislielākie mērķi, visplašākie plāni tiek stādīti valstij, vispilnīgāko tautas kultūras izveidošanu un vislielāko tautas labklājības sasniegšanu mēs taču gaidām no valsts, — tā tad ir skaidrs, ka valstī ir vajadzīga tautas kopējo spēku un līdzekļu vislielākā koncentrācija, vispilnīgākā organizācija, vislabākā un stingrākā vadība. Te visur tā tad vajadzīga vienība, augsta un neapšaubīta te parādās vienības ideja, un grūti būs apstrīdēt tezi, ka viss, kas kaitē vienības idejai un vājina tautas un valsts vienību un vienprātību, — tas kaitē tautas un valsts interesēm. Un ja palūkojamies vēsturē, tad redzam daudzus piemērus, ka valstis, vienības ideju aizmirstot un atmetot, ir pārdzīvojušas vistumšākos un drūmākos laikus un pat gājušas bojā. Šādi piemēri atrodami kā lielo, tā mazo valstu vēsturē. Senās grieķu kultūras pasaulē, kur valstis visumā bija mazas, atrodam tādus nevienprātības un iekšējo nesaskaņu posmus vairākus; vispirms jau 7. g. s. pirms Kristus, kad kļūmīgais iekšējo cīņu periods tika izbeigts ar stingras vienvaldības nodibināšanu daudzās grieķu valstīs; un otrreiz iekšējo cīņu un jaunu posmu daudzās grieķu valstīs redzam 5. g. s. pirms Kristus, sevišķi 30 gadu ilgajā kaŗa periodā (Peloponesas kaŗš starp Spartu un Atenām), kad vairākās grieķu valstīs un valstiņās izcēlās asiņainas iekšējās cīņas dažādu iedzīvotāju grupu starpā. — Pazīstamu nevienprātības piemēru lielā valstī mums rāda pasaules valsts Roma. Vienkāršā, sīkstā, stingrā Romas zemnieku tauta neatlaidīgās cīņās izveidoja un izaudzināja Romu par pasaules valsti, bet iekšējās cīņas republikas perioda beigās, 1. gadu simteni pirms Kristus, draudēja šo pasaules valsti sagŗaut. Romu paglāba no bojā ejas tautas vienības atjaunošana caur stipru vienvaldību: Oktavians Augusts nobeidza sava lielā priekšgājēja un radinieka Jūlija Cēzara uzsākto tautas apvienošanas un vienvaldības nodibināšanas darbu, — un nevien dzejnieki, bet visa tauta apsveica Oktaviana valdīšanu, ar viņa nodibināto tautas vienību, mieru, kārtību un tautas labklājību, — apsveica to kā zelta laikmetu. — No jaunākiem piemēriem varētu minēt Anglijas 17. g. s. notikumus, kad pilsoņu kaŗš gŗāva valsti, bet Olivers Kromvels ar stipru roku nodibināja mieru un kārtību, radīja uzplaukumu un labklājību un desmit gadu laikā sasniedza lielus panākumus visās valsts dzīves nozarēs. — Un vai ir vajadzīgs atgādināt visjaunāko piemēru šinī ziņā — asiņaino pilsoņu kaŗu Spānijā, kas ir jau prasījis tūkstošiem cilvēku dzīvību, izpostījis gadu simteņiem krātas kultūras vērtības un sagŗāvis valsts labklājību uz ilgiem laikiem.

Kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis atbrīvošanas kaŗa laikā.

Un te nu esam nonākuši pie otra, grūtā jautājuma: kāpēc laiku pa laikam tiek aizmirsta un atmesta vienības ideja, kā tas notika arī pie mums, sevišķi pēdējos gados pirms 1934. gada? Liekas, lai atbildētu uz šo jautājumu, ir vajadzīgi nopietni pētījumi tautu psīcholoģijā un sabiedriskās dzīves komplicētajos apstākļos. Ko vienkārši varam konstatēt uz daudzu piemēru pamata, šķiet, ir tas, ka vienības ideja kļūst spēcīga, varena, plaši atzīta un dzīvē reālizēta tādos brīžos, kad radies vispārējs saviļņojums un tautas sajūsma; bet turpinoties ilgāku (dažreiz pat diezgan īsu) laiku mierīgai ikdienišķai dzīvei, vienības ideju sāk aizmirst, vispārības (visas tautas jeb valsts) interesēm sāk piegriezt arvienu mazāk vērības, sāk izpausties un izplesties cilvēkam viņa praktiskajā dzīvē it kā tuvāk stāvošās šaurākās un egoistiskākās grupu intereses, un ja šīs intereses netiek laikā saprātīgi ierobežotas, viņas sāk dominēt un var novest līdz valsti apdraudošam iekšējo cīņu («šķiru cīņa», politisko partiju savstarpējā cīņa u. t. l.) stāvoklim. Protams, valsts organizācijā vajadzētu piegriezt vērību vienības principa reālizēšanai un sargāšanai; valsts iekārtai vajadzētu gādāt par to, lai grupu intereses nevarētu izpausties valsts vienību apdraudošā veidā. Un viens no parlamentārās valsts iekārtas lielākiem trūkumiem ir tas, ka šī iekārta negarantē vienības ideju un pietiekoši nesargā valsti pret uzbrukumiem no atsevišķu grupu interešu viedokļa.

Liekas, 19. g. simtenī, kad izplatījās konstitucionālā (un vēlāk parlamentāra) valsts iekārta, šīs iekārtas teorētiķi un satversmju sastādītāji pieņēma par neapšaubāmu faktu, ka tauta jau pietiekoši sa-

prot, vērtē un ir gatava aizstāvēt tautas vienības ideju. Tāpēc satversmēs šī ideja tika pieņemta kā pate par sevi saprotama, tautas priekšstāvība (kas dažās valstīs sastāvēja no vairāk simts cilvēkiem, pie tam dažu grupu un dažādu politisko partiju priekšstāvjiem) tika pieņemta kā visas tautas vienota iestāde, un arī pate valsts vara tika pieņemta kā viena un vienota, neskatoties uz to, ka satversmēs viņa parasti bija sadalīta starp trim augstākajiem organiem: parlamentu (kas pats savā iekšienē sadalīts frakcijās), karali, vai valsts prezidentu, un ministru kabinetu (kas atkal nereti savā sastāvā atspoguļoja parlamentu frakciju sastāvu). Vienību vēl būtu varējis uzturēt vienpersonīgais organs — karalis, vai Valsts Prezidents, bet parlamentārajā iekārtā bija gādāts par to, lai šī organa vara būtu vājināta. Un tā kā parlamentārajā iekārtā tika atstāta ļoti plaša brīvība dažādu grupu, politisko partiju un neatbildīgu politiķu (demagogu) darbībai, tad kļūst saprotams, ka šo atsevišķo grupu un partiju intereses daudzās valstīs sāka izpausties līdz bīstamiem apmēriem, vājinot tautas un valsts vienību un apdraudot pat valsts eksistenci. Izrādījās, ka tautas vienības ideja vēl nebija pietiekoši ieauguse tautā un tautas sabiedriskā kultūra vēl nebija tik augsta un spēcīga, lai tauta pate norobežotos no demagogiem, pate ierobežotu atsevišķo grupu kaitīgo rīcību un sargātu tautas vienības ideju. Šinīs apstākļos kļūst saprotama lielu patriotu un valstsvīru uzstāšanās dažādās valstīs, kas ar spēcīgu roku apvienoja naidīgās partijās saskaldīto tautu un pārtrauca valsts interesēm kaitīgo atsevišķu grupu politiku. To redzējām Italijā jau 1922. gadā, to redzējām dažus gadus vēlāk Polijā, Lietuvā, Vācijā; to redzam arī mūsu valstī, kur tautas vienība tika atjaunota 1934. g. 15. maijā.

Tas nebija kāds jauns izdomājums, ar kuŗu nāca tautas Vadonis Kārlis Ulmanis. Tā bija atgriešanās pie tās latvju tautas vienības, kas pastāvēja Latvijas valsts dibināšanas laikā un pateicoties kuŗai vienīgi arī bija iespējams Latvijas valsti nodibināt. Tā bija reizē arī atgriešanās pie tās valstij nepieciešamās vienības idejas, ko pietiekoši illūstrē kultūras tautu vēsture. Un beidzot: 15. maijs 1934. g. un pārs sekojošie gadi mums viegli saskatāmā veidā rāda vienības idejas lielos pozitīvos rezultātus praktiskajā darbā dažādos valsts dzīves novados. Būtu lieki šinī vietā mēģināt īsos vārdos aprakstīt vai uzskaitīt tos lielos sasniegumus, ko Latvija var uzrādīt pāris gados pēc 15. maija, pie tam saimnieciskās krizes gados. Šķiet, tas ir ļoti labs reāls uzskatāmības piemērs visiem, kas interesējas par vispārības lietām un kas nebija līdz šim piegriezuši vajadzīgo

Latvijas valsts proklamēšana 1918. gada 18. novembrī.

Ministru kabineta sēde Valsts un Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa vadībā.

vērību tautas vienības idejai. Ir taču skaidrs, ka atsevišķu grupu un pat individu labklājība ir nodibināma uz vispārējās labklājības, jo tikai tad viņa būs reāla un paliekoša. Bet vispārējā labklājība neapšaubāmi prasa tautas vienību, tautas spēku un līdzekļu apvienošanu un noteiktu vadību uz noteiktiem kopējiem mērķiem.

Šī tautas spēku un līdzekļu apvienošana un vadība uz noteiktu mērķi prasa arī vienotu valsti un vienotu valdību. Tā nonākam pie vienības idejas otra izpausmes veida — vienība valsts iekārtā. Jau minējām, ka parlamentārisms — lai gan teorētiski atzina un pieņēma valsts vienību, tomēr negarantēja vienību valsts iekārtā. Drīzāk otrādi, — sadalot valsts varu starp vairākiem koordinētiem valsts varas organiem, parlamentārisms veicināja sacensību un vairāk vai mazāk izpaudošās cīņas valsts varas organu starpā, caur ko pate valsts vara tika vājināta un valdība daudzās parlamentārās valstīs zaudēja autoritāti un stabilitāti. Šo nevēlamo parādību novērsa autoritāras iekārtas nodibināšana ar valsts varas apvienošanu viena organa spēcīgās rokās. Arī pie mums vienība valsts iekārtā un pašā valsts varā tika nodibināta 15. maijā 1934. g., kad tika apturēta Saeimas darbība līdz jaunas Satversmes izstrādāšanai un valsts vara koncentrēta Ministru kabineta rokās. Bet vēl palika Valsts Prezidents, kuŗa piekrišana bija vajadzīga daudzu svarīgu valsts dzīves jautājumu izšķiršanā. Šis dualisms valsts varas reālizēšanā tika izbeigts 11. aprīlī 1936. g., kad uz 12. marta 1936. g. likuma pamata Valsts Prezidenta amata izpildīšana līdz Satversmes reformas izvešanai tika nodota Ministru Prezidentam. Tādējādi ar 11. aprīli 1936. g. visa augstākā vara valstī ir apvienota Valsts un Ministru Prezidenta rokās; jo lai gan likumdošana un dažas citas svarīgākās valsts lietas tiek veiktas no Ministru kabineta, tomēr atsevišķie ministri uzskatāmi patiesībā par Valsts un Ministru Prezidenta palīgiem grūtajā valsts darbā, jo saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likumu Ministru Prezidents ieceļ un atlaiž ministrus pēc sava ieskata. Īpatnējs ir tikai kaŗa ministra stāvoklis, jo viņš ar 12. marta 1936. g. likumu noteikts kā Ministru Prezidenta vietnieks Valsts Prezidenta amata izpildīšanā.

Vienota tauta, vienota valsts, vienota valdība — tā ir viena un tā pate vienības ideja, kas te visur saskatāma. Valsts intereses ir taču arī tautas — vienotas tautas intereses. Savā iekārtā vienotas valsts valdība balstās uz vienotu tautu un savā darbībā valdība reālizē visas tautas intereses. Tādējādi šāda vienotas valsts valdība ir arī tautas valdība šī vārda patiesā nozīmē. Te redzam vienības ideju parādāmies savā dziļākajā veidā — kā vienību starp tautu un valsti. Šis vienības idejas reālizēšanās veids izteic to pašu, ko es jau agrāk savos valststiesiskajos darbos esmu teorētiski formulējis kā valsts patieso definīciju: valsts ir patstāvīgi juridiski organizēta tauta. Protams, organizācija ietveŗ sevī vienību. Tā varam teikt arī: valsts ir patstāvīga vienota tauta. Un kamēr tautas vienības ideja vēl nav pietiekoši ieauguse pašā tautā; kamēr tauta pate vēl neprot pietiekoši cienīt vienības ideju un neprot to aizstāvēt kā valsts patstāvībai un eksistencei nepieciešamu priekšnoteikumu, — tikmēr par tautas un valsts vienību jāgādā spēcīgai, stabilai, autoritātīvai valsts varai.

Tādējādi redzam, ka 18. novembris 1918. g., 15. maijs 1934. g. un 11. aprīlis 1936. g. stāv savstarpējā iekšējā un nepieciešamā sakarībā. Un uz šo sakarību, šķiet, balstīsies mūsu valsts dzīves attīstība turpmākos gados.

Prof. K. Kundziņš

Laulība un ģimene

Katram dzīves un pasaules uzskatam ir zināmi elementi, kas tam iet līdz kā kautkas pirmatnēji evidents, aksiomātisks, kas bez kādiem pierādījumiem jāpieņem par neapšaubāmi pareizu. Šie atzinumi dibināti tanī tiešajā pārliecībā, ko dod elementārais dzīvības instinkts, veselīga ticība dzīvības procesa vērtībai un jēgai.

Tāds tiešs instinkts cilvēkam pāri jebkuŗām šaubām liek atzīt, ka dzīvot un dzīvību turpināt ir labi, ir mūsu pienākums. Tas mums liek novērsties no visa, kas kvalificējams kā dzīvības pašiznīcināšanās, kā no kautkā pretdabīga un slimīga, kam nevajadzētu būt. Tāds pat tiešs instinkts liek mums par pilnu cilvēku vērtēt vienīgi darbīgu cilvēku un par veselīgu jaunatni atzīt tikai tādu, kam ir kādi ideāli, kas grib augt, plaukt, ziedēt un pilnībai pretī tiekties.

Runājot par cilvēku sadzīves formām, šāds neizskaužams instinkts, šāda intuitīva izjūta liek mums tīri aksiomātiski par nepieciešamu kopdzīves formu atzīt laulību un ģimeni, katras tautas un visas cilvēces kopdzīves stūrakmeni.

Vēsture rāda, ka visi sarežģītākie kopdzīves veidi padoti nemitīgai un bieži ļoti radikālai pārveidībai. Saimnieciskās dzīves attīstība stāsta gan par primitīvu kommūnismu, kā arī par dažādiem privātsaimniecības un valsts saimniecības veidiem. Ne mazāk dažādas ir bijušas polītiskās dzīves formas, tās nākušas un gājušas, un nereti veselas valstis radušās uz savu priekšteču grupām un atkal nozudušas no vēstures skatuves. Beidzot arī cilvēces garīgo vērtību meklējumi zinātnes, mākslas, vispārīgās izglītības laukā uzrāda tieksmi iemiesoties organizētās formās. Tomēr pēdējās parādās vienīgi kultūras attīstībai progresējot un arī tad nemēdz visās vietās un visos laikos izpausties vienādos veidos.

Tomēr ir viena sadzīves forma, kas savā dziļākajā būtībā ir mūžīga, tāpēc, ka tā noenkurota mūžīgajā dabas atjaunošanās procesa likumībā — tā ir laulība un ģimene. Jau dzīvnieku pasaulē redzam, ka individu dalīšanās dzimumos, paklausot sugas uzturēšanas instinktam, rada vairāk vai mazāk ilgstošu kopdzīves veidu, kuŗa nolūks — dot pēcnācējiem iespēju izaugt par pilnvērtīgiem savas sugas pārstāvjiem. Dabas pētnieki zin stāstīt, ka zināmas dzīvnieku sugas uzrāda augstvērtīgas ģimenes kopdzīves formas, kuŗās vecāku gādība par saviem mazuļiem ir apbrīnojama un kuŗu pamatā dažos gadījumos pat saskatāma monogāmija (vienlaulība).

Vienlaulībai un stiprām ģimenes un mājas dzīves saistībām izcila loma piekrīt cilvēces kultūras attīstībā. Tās pacēlušas tautas pāri primitīvai bara dzīvei, veicinājušas svarīgāko, tiesisko normu attīstīšanos un tautas darba enerģiju un vītālo spēku ievadījušas noteiktās gultnēs. It sevišķi zemkopju tautās vēlēšanās, atstāt darba ieguvumus saviem pēcnācējiem, kļuvusi par varenu dzenuli neatlaidīgam mērķtiecīgam darbam un reizē nostiprinājusi un cēlusi ģimenes nozīmi. Bez pārspīlējuma varam teikt, ka veselīga, monogāmijā dibināta mājas un ģimenes dzīve, būdama saknē saistīta ar darba uzņēmību, visos laikos ir bijusi tautu dzīves stūrakmens un viņu kultūras uzplaukuma priekšnoteikums.

Nostādot tautu dzīvi šādā gaismā, ir pamats zināmā mērā revidēt parasto uzskatu, kas ar kultūras predikātu apveltī vienīgi kultūras ārēji redzamos, spilgtākos sasniegumus. Ļoti bieži tautas kultūras līmeni vērtē vienīgi pēc mākslas un zinātnes iestāžu darbības, iespiesto rakstu, teātŗa un operas uzvedumu skaita un t. t. Tas viss ir labi un atzīstami. Tomēr ņemot kultūras dzīvi visā viņas kopsakarībā, būsim spiesti secināt, ka šie kultūras dzīves izpausmes veidi ir gan atzīstami par skaistiem kultūras koka ziediem. Tomēr — kā nekā — ziedi būdami, tie ir tikai ziedi, tā tad pēc savas būtības, kas sekundārs. Kultūras dzīves sakne, viņas mūžīgi verdošais avots, meklējams mazliet dziļāk, tuvāk radītājai dabai, tur, kur cilvēks ar to vēl saistīts neatdalāmā vienībā, klausa viņas mūžīgajiem likumiem. Šī dziļā kultūras dzīves sakne, no kā izaug viss pārējais, bez kuŗa viss pārējais lemts iznīcībai, ir tautas un cilvēces pirmkopa, kas simbolizējas svētajā trijotnē: tēvs — māte — bērns.

Runājot par kultūru, par tautas nākotnes sasniegumiem, mēs nekad nedrīkstam aizmirst šo viņas sakni. Līdzās tautas kultūras dzīves dažādām nozarēm, jeb, labāk sakot, pirms tām un pāri tām, kā to nesatricināmais un nepieciešamais pamats aizvien un visur minams tas faktors, bez kuŗa skaistākie kultūras ziedi nekad nespētu plaukt un vērtīgākie viņas augļi nekad nevarētu ienākties. Šis pamats ir — ģimene.

Kāds dzīves gudrais ir teicis: iedomāsimies, ka kādas tautas skaistākos kultūras sasniegumus reiz skārtu iznīcība. Sociālas katastrofas un kaŗa šausmas ziedošo zemi pārvērstu drupu kaudzē, jeb cilvēces mēchanizētā dzīve, palikusi bez jaunradīšanas spēka, apstātos. Tomēr, arī tad vēl paliktu kāda cerība: šī cerība būtu: jaunas dzīves sākums — ģimene.

2.

Jauns, topošs cilvēks dabīgi tiecas pēc pilnīgākas dzīves. Zināšanas, darba prasme, arods, saimnieciska patstāvība un nodrošinātība, dailes un atziņu vērtības — visu to un vēl daudz ko citu ietveŗ sevī šis «pilnīgākas dzīves» ideāls. Jaunekļa trauksmainais prāts liek tam tiekties tālēs. Vienīgi neaprobežotā individuālā brīvībā un neatkarībā viņam šķiet esam sasniedzama ilgotā dzīves pilnība. Tomēr drīz jo drīz jaunajiem dzīves gaitniekiem jāizjūt — jaunā sieviete šai ziņā ir pirmā — ka nemiera pilnā nākotnes trauksme ar visiem viņas sasniegumiem vēl nav viss. Pat pirmie vērtīgie darba sasniegumi nespēj vēl dot dzīves pilnības izjūtu. Trūkst nesaraujamās psīcholoģiskās saistības ar tautas un cilvēces dzīvības vītālo centru un līdz ar to stabilitātes svarīgajās attiecībās starp «es» un «tu», starp personu un personu, starp dzimumu un dzimumu. Tas traucē daudzu funkciju harmonisko

sadarbību, un individa dvēselē un dzīvē var radīt smagu trūkuma izjūtu. Ilgotā dzīves pilnības un harmonijas izjūta un līdz ar to iekšējā stabilitāte negrib iestāties, kamēr individs ar savu «es» nav ciešāk iekļāvies organiskās dzīves pamatvienībā, kur lielākie dzīves pretstati gūst izlīdzinājumu bipolārā, sintētiskā vienībā.

Caurmēra cilvēkam, it sevišķi sievietei, pretējo dvēseles tieksmju izlīdzināšanās un aplaimojošā dziļā kopības sajūta nav sasniedzama ārpus laulības un ģimenes. Neņemsim vispārējo mērauklu no svēto dzīves. Tie ir izņēmumi. Ir, bija un būs visos laikos personas, kam lielāks aicinājums licis atteikties no ģimenes dibināšanas vai laimes, glāstīt sava bērna galviņu. Ir, bija un būs svētas sievas, kas daudziem spēja būt mātes tīri garīgā nozīmē, un svēti vīri, kas sauca par meitām un dēliem, brāļiem un māsām simtus un tūkstošus, kas tiem pēc miesas nebija rada, un dzīvoja lielākā gara kopā, nekā to spēj dot dzimta.

Bet neaizmirsīsim, arī tie savas dzīves rīta ausmā auguši tēva mājas aizvējā un arī pār viņu šūpuli klusi starojis mātes vaigs. Visam lielajam cilvēku vairumam ir tikai viens likums: ceļš uz dzīves pilnību, it sevišķi uz tikumisku pilnību un veselumu, iet caur ģimeni.

Sacītais top sevišķi skaidrs, domājot par maza bērna attīstību. Ja jau dzīvnieka mazulim līdz zināmai vecuma pakāpei vajadzīga ģimenes aizsardzība, tad vēl jo vairāk mazajam cilvēkam. Dzīves asie vēji nesaudzīgi loka, lauž, ievaino, dragā neaizsargātos individus. Daudzi salūzt, aiziet neceļos, zaudē bērna laimīgo smaidu, drošības un pašvērtības sajūtu, kas augšanai tik nepieciešama. Tie ir tie, kam nav vecāku mājas saules, aizvēja un stiprā tikumiskā fundamenta. Organiski vienota būtne var attīstīties tikai attiecīgā augsnē, kur viņa var dziļi ietverties savām saknēm.

It sevišķi labu tikumu audzināšanā maz ko var līdzēt mākslīga cilvēku kopa, nejaušs mēchanisks agregāts vai gudras teorijas, ja trūkst paša galvenā — ģimenes dzīves atmosfairas, mājas īpatnējās vides, siltuma, saulainības un auglīgā dzīves plaukuma.

Bez liekas bāršanās un kliegšanas, bez teorētiski izstrādātas priekšstatu sistēmas, vadoties no sava garīgā instinkta un reizē ar to no savas sirds un prāta kultūras, vecāki vada visas mājas dzīves plūdumu no viena autoritātīva centra. Un mājas dzīves mierīgais un reizē daudzkrāsainais plaukums savā nelielajā apjomā ir bērnam īsti piemērota vide.

Šeit — ja tikai ģimene nav sabirusi drumstalās — bērns nemanot ieaug visās sociālajās pamatattiecībās: bijībā un neaprobežotā paļāvībā viņš pakļaujas un piekļaujas māmiņai — tētiņam, klusajās stundās glaužas pie vecmāmiņas sāniem. Lielais brālis vai māsa tam ir neatsveŗams vecāks biedrs un reizē paraugs, mazais brālītis tas, kuŗu kopjot un auklējot, lielākais mācās rūpību un gādību. Visi trīs godbijības (pietātes) veidi, par kuŗiem tik skaisti runā Göte: pret to, kas par mums lielāks, pret to, kas mums līdzīgs un pret to, kas nespēcīgāks un mazāks — šeit nemanot reālizējas ikdienišķo attiecību kopsakarībā.

Tālāk — mājas saimniecības un mājas kultūras darbi un darbiņi, kuŗos ieaug bērns tik pat nemanot, kā sociālajās attiecībās, ir tam neatvietojama darba skola. Papriekš rotaļā, pēc tam visā lietišķībā, bērns, atdarināšanas tieksmju vadīts, piesavinās neskaitāmas, šķietami sīciņas un tomēr tik bezgalīgi svarīgas dzīves prasmes. Nevien apģērbties, kārtīgi ēst, labi uzvesties, runāt, dziedāt, šeit «rotaļādamies» iemācās mazais Jānītis vai Skaidrīte, bet vēl simts citas funkcijas, kas savā vienkāršajā veidā guļ mājas dzīves un ģimenes kultūras pamatos. Lellei zeķītes adot, drēbītes šujot un ēdienus gatavojot top, veidojas mazā mājturībniece. Virtuvē tā drīz noskatās, kā tiek cepta maize, gatavotas pusdienas, mazgāti trauki. Drīz tā pati palīdz mazajos mājas darbos. Sētā viņas draugi ir vistu un cāļu bars u. t. t. Pa to laiku mazais Jānītis, kaut kur redzētā ierosināts, griež, zāģē, drāž, gludina un veido. Nemanot top visādi, sākumā mīklaini, bet, kā vēlāk izrādās, visai «nepieciešami» daikti un priekšmeti. Tā normāli nostādītā mājas un ģimenes dzīvē, vislabāk, protams, lauku sētā, bet arī pilsētā, kur vēl saglabājies pašu pavards, bērns nemanot pieskaņojas valdošajam dzīves ritmam un nemanot ieaug darbā.

Beidzot māja un ģimene ir tā vieta, kur vienīgi var tikt likts stiprs un neizkustināms pamats augstāko ētisko normu atzīšanai un piepildīšanai. Ir neapšaubāmi patiesība, ka ētiskas normas nav teorētiski iemācāmas. Katra teorētiska refleksija šeit jau ir sekundāra parādība, tā var tikai papildināt to, kas jau ir. Bērns ieaug ētiski normētā dzīvē un morālisks spēks, paklausīt, pārvarēt savas iegribas, būt iecietīgam, izpalīdzīgam, runāt patiesību viņam rodas tikai tad, ja viņš kaut ko tamlīdzīgu nomana savā apkārtnē. Agri viņš jūt, vai apkārtnē valda vienīgi patmīla, patvaļa un izlaidība, jeb pieaugušie klusi pakļaujas kādai augstākai likumībai. Redzot tēva goda prātu un nelokāmo taisnības izjūtu, mātes pašaizliedzīgo darbu un mīlestību, instinktīvi izmanot, ka arī lielie cīnās pret meliem un morālisku netīrību, arī bērns nāk sakaŗos ar augstāko, kas var būt, ar absolūto vērtību un normu pasauli, un viņa dvēsele nemanot noskaņojas tā, ka tanī var ienākt pats Dievs.

3.

Bet nevien mazajam bērnam māja un ģimene ir dzīves augstā skola. Ne mazākā mērā tā tāda ir arī ģimenes pamatlicējiem — abiem mūža partneriem resp. kopējās dzīves gaitniekiem. Tā ir tāda jau pirms iestāšanās tanī, tā paliek tāda — visu mūžu.

Nekur divu cilvēku dzīve nesaskaŗas tik tuvu, kā laulībā. Abi partneŗi, būdami katrs sava dzimuma īpatns pārstāvis, viens otram vairāk vai mazāk svešs, nākdami nereti no dažādiem dzīves novadiem, katrs ar savu pagātni, audzināšanu, tradicijām, nereti ar pretējām rakstura iezīmēm, apņemas iet vienu ceļu, dzīvot vienu dzīvi. Kāda vara viņus savedusi kopā, kādi faktori ir par iemeslu lielajai dzīves pārvērtībai? Kas to gan gribēs noliegt, ka normāli dzīvei risinoties, šeit galvenais vārds aizvien ir piederējis un mūžam piederēs divu cilvēku simpātijas jūtām, pie tam tanī īpatnējā veidā, ko tiem piešķiŗ abu pretējo dzimumu savstarpīgā pievilcība. Bet ne

jau individuālā pievilcība ir vienīgā noteicēja. Skatoties pēc vides, kurā individi aug, vairāk vai mazāk darbojas līdz arī citi faktori. Bieži tuvināšanu ievadījušas ikdienišķās darba gaitas, vēl biežāk īpaša «liktenīga» situācija, tā saucamais gadījums. Liela nozīme pa laikam piekrīt jaunatnes dzīvē tik zīmīgai vientulības izjūtai. Nereti mūsu prakticisma piesātinātajos laikos runā līdz vēl kas cits — aprēķins, kā «dzīvi labāk iekārtot», vai vismaz vēlēšanās kļūt materiāli neatkarīgam, atsvabināties no vecāku vai radu aizbildniecības. Bet, lai kāds faktors būtu bijis pārsvarā, rezultāts ir viens: abi partneri, kas līdz šim veidoja savu dzīvi neatkarīgi viens no otra, sastopas nebijušā fiziskā un psīchiskā tuvībā, «nesminķētā» dzīves ikdienā, kur nepamanīts nevar vairs palikt neviens sīkums, nekāda krunciņa, nekāds puteklītis. Kas agrāk tikko bija saredzams vai pagāja garām pilnīgi nepamanīts — rakstura īpašības, ieradumi, paņēmieni, tagad, vistuvākā tuvumā esot, kļūst nevien saredzams, bet pat nozīmīgs. Vai brīnums, ka neizbēgamās pretējības «izlādējas» mazās sadursmēs, ka atskan viena otra «pamācība», rodas viens otrs sarūgtinājums. Kas ir tas spēks, kas jaunajiem dzīves gaitniekiem palīdz beidzot visam tam laimīgi tikt pāri un vēl vairāk — liek galu galā sirdīm sakļauties vēl ciešākā vienībā, respektējot, kur tas vajadzīgs, partnera neatņemamo, darbā un cīņā izaugušo īpatnību? Vai šeit galvenā noteicēja ir kāda dziļa biopsīchiska piemērotība, kas izpaužas nesalaužamā mīlas instinktā? Vai radniecīgiem dzīves uzskatiem, mērķiem, kopīgam darbam piekrīt galvenā loma? Nebūs visi gadījumi pakļaujami vienai schēmai. Tomēr, šķiet, patiesi laimīgs un paliekams atrisinājums būs nodrošināts tikai tai gadījumā, ja laulība abiem dalībniekiem reizē ar visu citu, jeb, pareizāk, pirmajā vietā, būs kļuvusi jeb kļūs par līdzekli tuvoties augstākai dzīves jēgai, gaismai un pilnībai.

Ja vispār dzīves atjaunošanā nedarbojas tikai nejaušība vai akla spēku rotaļa, kas tikai saved kopā, lai sistu nedziedināmas brūces un pēc tam atkal izšķirtu, bet kāda augstāka mērķtiecība, augstāks organizētājs un kārtotājs spēks vai gars, kura nolūks ir izveidot cilvēkus par augstākas pakāpes būtnēm, tad ir skaidrs, ka laulība ir viens no viņa svarīgākiem un izcilākiem līdzekļiem, viens no galvenajiem etapiem ceļā uz šo mērķi. Un lūk, tāpēc paliekama un īsta, savai būtībai atbilstoša laulība būs vienīgi tā, kur caur visām citām un pāri visai dzīves kņadai divu cilvēku sirdis būs saklausījušas «mūžīgās dzīvības» augstāka aicinājuma svētdienas zvanus. Tā tad ne kails tiesisks līgums laulībai piešķirs paliekošu jēgu un spēku, vēl mazāk vienkāršs fizisks akts, arī ne aprēķins, panākt izdevīgu pārmaiņu ārējā dzīves stāvoklī, bet divu cilvēku vienība ceļā uz mūžīgās Dzīvības un Gaismas, augstākas pilnības reālizēšanu.

No sacītā secināsim: lai gan visi ir aicināti laulībai, tomēr ne visi sevi saglabājuši vai izaudzinājuši tai derīgus. Kas nav mācījies valdīt par sevi, savām iegribām un zemākām dziņām individuālajās dzīves gaitās, tas viegli var kļūt par galveno vaininieku cerētās saskaņas iziršanā. Kas nekad nav mācījies kalpot un — kur tas nepieciešams — arī piekāpties un atteikties — kā tas lai kļūtu par derīgu locekli divvienībā un ģimenes kopā, kuŗai vēl citi mērķi, nekā tikai individuālie?

Bet kas nostājies jau savās jaunajās dienās uz gaišā augšup kāpšanas ceļa, ieskaitot pašu galveno — savas šaurās «es» dzīves pāraugšanu — tam laulība kļūs par dziļu gaismas un laimes avotu, par ceļu no mazākās pilnības uz lielāku. Tam simtkārtīgi atalgosies jaunībā iegūtās uzvaras par šaurajām iegribām un patīgumu.

Še gribot negribot jāpiemin tie tūkstoši, kas vienīgi laulības dzīves skolā kļuvuši dzīvei īsti derīgi, mācījušies atrast savu «labāko es», pāraugt pašus sevi, mācījušies kalpot, palīdzēt, piedot, sauli un prieku vairot. Visvairāk še jādomā par mātēm, kas panesdamas fiziskas un dvēseliskas grūtības, izauklējušas dzīvības nesējus un izlējušas dzīves saulaino siltumu un augstāko gudrību pār bērniem un bērnu bērniem.

Diemžēl, ir pārāk labi zināms — un pat acīm redzams, ka gaišo, saulaino, vai — teiksim mazāk pretenziozi — normālo laulību skaits, kas atbilst savam lielajam uzdevumam, mūsu tagadnes dzīvē bīstami ir gājis mazumā. It sevišķi arī mūsu intelliģencei, kas ar sekmēm risina vienu otru svarīgu kultūras dzīves uzdevumu, ģimenes dzīves un mājas kultūras veidošanā, kā liekas, nav bijusi tik laimīga roka. Tomēr dzīve aizvien atdzimst. Ir pazīmes, ka dzīves mēchanizācijas process ar saviem pavadoņiem — kailu aprēķinu un baudu morāli, šauru individuālismu, kas vairās lielo pārindividuālo saistību — pamazām atkāpjas otrā vietā, un ka atkal visu tautas organismu sāks caurstrāvot spēki, kas būs labvēlīgāki ģimenes un laulības pamatu nostiprināšanai. Intelliģences lielā privilēģija ir — pirmai izprast, vai vismaz nojaust, ko tautas nākotne prasa, kurp virzās un uz ko jāveido dzīve. Cerēsim, ka arī mūsu jaunā intelliģence to sapratīs vēsturiski tik svarīgajā brīdī un šinī fundamentālajā jautājumā nekavēsies atgriezties pie lielās Dzīvības pamatprasībām, citiem vārdiem, ka viņa īsti latviskā garā sāks veidot dziļas pienākuma apziņas caurstrāvotu, dvēseles gaismas un sirsnības apgarotu mājas un ģimenes kultūru.

Lai lielāks aug ikviens,
Tad lielāku mēs tautai savai tautu saimē gūsim vietu.

Plūdons.

Mārtiņš Sams

Kas vērojams skaisto Latviju apceļojot

(Beigas.)

Vēsturiskās vietas Vidzemē daudzkārt saistās ar cīņām pret poļiem, zviedriem un krieviem, kas to kaŗos nežēlīgi postījuši un laupījuši. Tālab arī daudzas vietas (piem., Vecpiebalgā) nosauktas par «zviedru» vai «krievu» kapiem. Šīs cīņas te plašāk raksturot nav mūsu uzdevums, no vēsturiskiem faktiem uzsvērsim tikai galvenos. Jau sacījām, ka ienācēju kundzības piļu uzdevums Estijā, Ziemeļvidzemē un Latgalē bija arī — atvairīt slavu vilni, kas meslošanai un ērtākai tirdznieciskai satiksmei (Baltās jūŗas vietā) jau kopš ģermāņu ierašanās tiecās sasniegt Baltijas jūŗu. Viens no šīs cīņas sācējiem plašākā mērogā — Ivans IV šajos nolūkos sagrāva Novgorodas (pilsēta — valsts) patstāvību, kas šo aktīvitāti kavēja, un vēstulē Valmieras komandantam A. Polubenskim (sk. V. Novodvorsky — Boŗbā za Ļivoņiju, 49. lpp.), atsaucoties uz savu ciltskoku, centās iegalvot, ka maskaviešiem piederot kundzība Livonijā kopš — «Ādama laikiem». Bet šie «pierādījumi» nelīdzēja — Ivans IV Livonijas kaŗu zaudēja, bet Māŗas valsts — sabruka. Cīņā pret Zviedrijas tieksmēm pēc valdonības Baltijas jūŗā, no kuŗas tie par katru cenu centās atturēt slavus (Gustavs Ādolfs!), krievu iekaŗotāju senlolotos nodomus, kā zināms, reālizēja Pēteris I un Katrīna II, pievienojot Vidzemi un Kurzemi. Šīs cīņas vēl dzīvas tautas atmiņā, kādēļ par daudziem pilskalniem teiksmo, ka tie zviedru vai krievu kaŗos «zaldātu cepurēm» sanesti: te ir pilskalnu celšanas laika (faktiski — aizvēstures dzelzs laikmeta!) pietuvinājums pēdējiem lielākiem kaŗiem. — Ģermāņu aktīvitāte, kā sacīts, 1242. g. apsīka Peipusa ezera līnijā, un tālāk par to nav gājusi arī pasaules kaŗā. Kundzības grupas pieminekļi turpinājās Vidzemē — vācu, bet Latgalē — poļu un krievu «kungu namos» — muižās, kamēr šo «kultūru» arī te izbeidz — jaunsaimnieks, un kultūrvēstures krievisko ietekmi agrārā lokā atvieto — latgaļu ciemu sadalīšana viensētās. Šai grupā Vidzemē ir kāds piemineklis «ūniks» — mākslīgas ordeņa pilsdrupas ar iekalto akmenī gadskaitli «1206» senču Plāteres pilskalnā. Šīs počas — vēstures viltojumu — uz vietējā muižas īpašnieka pavēli cēlis mūrnieks Mārcis, pēc krietnā pēriena — jo tam darbs izrādījies pārāk smags. Lai viltojums izrādītos ticamāks, izbūvēti arī gotiskie logi un apkaimē novietoti tipiskie bruņinieku akmens krusti no Madlienas senkapiem. Kuriozais «piemineklis» pilskalnā redzams.

Par Tālavas latvju senvalsti prof. A. Švābe (sk. «Sējējs», 1936. g. 2. un 4. n-ros) nodrukājis vērtīgu pētījumu, tālab pie šī jautājuma nekavēsimies. Jāpiekrīt autoram, ka zobenbrāļu ordenis 1207. g. gudrā kārtā paturēja sev Gaujas koridoru, ar atbalsta vietu Rīgā un operāciju bazi Cēsīs. Jau minējām, ka ģermāņu iekaŗotājiem mūsu novadi bija vajadzīgi plašākam atbalstam un aktīvitātei krievzemes virzienā, tie bija «tilts» turpu un viņi — šī «tilta sargi». To pašu pasvītro A. Švābe, konstatējot, ka Cēsīs saplūda kopā krievu-vācu tirdzniecības ceļu ziemeļu (cauri Estijai) un dienvidu (cauri Tālavai) nozarojumi. No Cēsīm ordenis arī iesāka latviešu polītisko un igauņu militāro ielenkšanu. Tādēļ arī Cēsīm piekrīt pirmā vieta pieminekļu kundzības grupā, un šai ziņā izcilāko mestru pili šeit varētu pilnīgi restaurēt, tāpat kā atvairīšanas grupā — Bauskas pili, bet Brīvdabas mūzejā, L. Juglas ezermalā — izveidot senču pilskalnu ar visām celtnēm senlatvju gaumē. Šādu ierosinājumu autors arī pag. gadā iesniedza pieminekļu valdei.

Sacītais par pilskalniem vispār attiecas arī uz Vidzemi un Latgali. Jau Dr. A. Bīlenšteins aizrādījis, ka pilskalni parasti atrodas tagad apdzīvotākās vietās — bieži mūslaiku muižu tuvumā, kur zeme visauglīgāka. Vairākas muižas un draudzes guvušas savus nosaukumus no senajiem pilskalniem. Vairāku tuvumā atrodas «Ubanu - Urbānu» (pilsēta latīniski — «urbs») mājas, teiksmainie «Elku», «Saules», «Dieva» un c. līdzīgi kalni — senās kulta vietas. E. Brastiņa vadītās pilskalnu ekspedīcijās arī Vidzemē un Latgalē nākusi klāt īpata grupa: pilskalni, kas veidoti paslēptuvēm kaŗa un vaidu laikos. Parasti viņi atradās noslēptās, mežu bagātās vietās, tie samērā mazi, neizveidoti, ar vāju mītņu kārtu un par tiem mazāk teiksmo. Varētu minēt Krimuldas Gavēnu un Kaupiņu, Skultes Stārastu pilskalnu Aģupes krastā, Dzērbenes Upesmuižas, Kosas Doļu un Lizuma pilskalnus, Rankas «Velna kalnu», Mēdzulas Pilsezera, Nurmišu-Vildogas un c. Zemās purvainās vietās (izņemot Kaņieru pilskalnu Kursā un Piteles — Latgalē) pilskalnu nav, šai ziņā tie atšķiŗas no akmenslaikmeta mītnēm. Veidojumā Vidzemes pilskalni vistuvāki senprūšu un lietuvju pilskalniem, bet krasi atšķiŗas no slavu, igauņu un c. tautu līdzīgiem apcietinājumiem. Pavisam Vidzemē ap 100 pilskalnu, tie izbeidzas pret Igaunijas robežu, tāpat kā Igaunijā tie apraujas pret Latviju. No Latgales pilskalniem Vidzemi šķiŗ purvu un mežu josla. Tikai pie Sēlpils ar Vidzemes pilskalniem saduŗas Saukas pilskalnu rinda, kuŗas sākums ir dziļi Lietuvā. Visjaunākiem pieder Liepupes pilskalns ar taisnstūŗa uzbūvi, visvecākiem — Kokneses «Mūku kalns» (akmens l.) un Kekavas «Klangu kalns» — bronzas laikmeta atradumiem. Speciāli izrakumi veikti nedaudzos: Kokneses «Mūku kalnā», Vaives Sārumkalnā, Kauguru Pekaskalnā, Ķekavas «Klaņģu ka'nā», Raunas «Tanīsa kalnā» (senās koka celtnes!), Daugmales Tīču pilskalnā, šovasar — Talsu un Jersikas pilskalnos. Ļoti sena pilskalnu grupa ir Latgalē ap Rāznas ezeru. Varenākie pilskalni ir Valkas apr. Gerasimu pilskalns — ap 2,5 ha, tad — 90 mtr. augstais Kornetu pilskalns gleznā kalnainā Āpukalna apkaimē, dižais Oliņkalns — radžu klintskalns, spēcīgais Ogres «Ķenteskalns», Smiltenes pilskalns — lieli un dziļi grāvji, spēcīgais Lejas-Ubānu pilskalns Praulienā, Viesienas «Dārznīcas kalns», Blomes «Lazdu kalns», Dikļu «Grebu kalns», Alūksnes «Tempļa kalns», Vecpiebalgas «Grišku kalns», pārējie — senpilsētas un lieli centri senatnē u. c. Pilskalnu teiku ideoloģisko nozīmi jau raksturojām. Psīcholoģiski varētu secināt, ka pilskalnu pravietiskās teiksmās tautas fantazija nebrīvības laiku robus aizpildījusi ar aizvēstures patiesībām — brīvo laiku atceri, kas tad arī «putnu» vai citādā veidā «lido» virs kundzības pilīm, kavējot nodibināties svešai varai. Veselu grupu sastāda teikas, ka pilskalni kaŗos zaldātu sanesti, tāpat, kā viņos apgrimušās pilis un baznīcas (pēdējās sevišķi Latgalē), par jaunavām pilskalnos, tāpat par zeltu un apslēptu mantu (ļoti plaša grupa), bet kas — nedodas rokā. Adulienas «Liedes kalna» naudas pagraba atslēgas sargājot suns. Naudu nedrīkstot rakt, jo tad racējs akls paliekot! Tiešām, daudzi «naudas racēji» pilskalnos vai akli palikuši rokot un nekā neatrodot... Un pelnīti: te nogrimušās baznīcas un pilis materiālistiem — nekad necelsies augšā, nauda un manta— nedosies rokā! Teiksmotā manta un nauda pilskalnos ir idejisku vērtību simbols, un tās ceļ gaismā nevis mantkāro zeltraču, bet gan archaiologu lāpstas. Spožas vērtības no senajām dienām, kas mirdzošākas par zeltu:

«Tu pērle iznirusi
No dzelmju pusnaktīm...»

varam sacīt V. Plūdoņa vārdiem. Jo visa Latvija ir simboliski šāds augšamcēlies — pilskalns. Lūk, kādēļ mēs domājam, ka šim simbolam — pilskalnam — būtu īstā vieta Brīvdabas mūzejā, kā visu šeit novietoto un novietojamo latvisko sētu apvienotājam!

Šo mūzeju iekārtojot viņā vispirms novietoja Vidzemes lauku sētas celtnes no Vestienas, Vietalvas un c. Jāsaka, ka latvisko īpatnību arī vistīrāk uzglabājusi Vidzemes sēta. O. Tīlmanis («L. Daiņas», izd. «Literātūra», 2. sēj., 16. līdz 17. lpp) domā, ka Vidzemes vidienas novadi vairāk nekā citi bijuši pasargāti no svešu tautu iespaidiem. Te daudz mazu, glezniecīski grupētu ēku. Tās ir Vidzemes klētiņas, pirtis, namiņi un rijas, ko Dr. A. Kikebušs min savā rakstā par bronzas laikmeta sādžas atrakumiem, salīdzinādams tās ar visvecākajiem indoeiropiešu ēku paraugiem. Klētis ceļ atsevišķi, glezniecīski sagrupējot tās ap dārzu un pagalmu; Ziemeļvidzemes augstienes novados vērojama pierobežojošo igauņu ietekme: no šejienes arī «ieceļojusi» senām vidzemnieku tradicijām svešā rija ar kambaŗiem.

Arī zviedri bija iekaŗotāji mūsu novados. Bet tādi, kas atstājuši arī gaišas atmiņas zemes lietu iekārtā. Viņu valdonības laikā Rīgā un Vidzemē

daudz būvēts: celtas Piebalgas, Trikātas, Ērģemes, Siguldas, Umurgas, Krimuldas, Burtnieku, Limbažu, Skujenes, Nītaures, Salaces, Gaŗkalnes, Salaspils, Matīšu un Ikšķiles baznīcas.

«Latgale ir viena no trijām zvaigznēm — līdzvērtīga, skaistāka un, varbūt, vēl bagātāka kā citas», izsacījās Dr. K. Ulmanis: «Latgalei ir viena liela priekšrocība — viņas jaunums.» Un patiešām: Latgalē ir dabas krāšņumi, ka būtu vislielākā tuvredzība tos neapskatīt! Otrkārt — Latgale ir it kā divu kultūru liela robežjosla ar spēcīgu katolicisma (krucifiksi krustceļos!) un orientālu (celtņu tips!) ietekmi, ka būtu noziedzīgi to nepazīt! Treškārt — Latgale ir etnografiski ļoti interesants novads dažādos griezumos, ar savu teiku un nostāstu pasauli, tautas dzīvi, kuŗā arī daudz pirmatnējības un asu uzliesmojumu, kas ne tuvu nav apzināti!

Vispirms jau tūristus interesēs Latgales dabas ainavas. To romantiku neveido, kā Vidzemē un Kurzemē, lielo upju senlejas, bet gan daudzie krāšņie ezeri un ezeriņi, kalnāji, pauguri, muldas, dziļas gravas un ieplakas ar plašu un tālu izredzi no augstienēm, piemēram, Volkenberga Rāznas ezera krastā, teiksmainā Sauleskalna un citiem Latgales milžiem, kas daudzkārt izmantoti arī šī novada senajiem pilskalniem. Latgalē viscaur, atskaitot mežu un zemumu joslu ziemeļos un ziemeļaustrumos, redzamas tipiskas morēnu ainavas. Un arī kāds rets lielisks dabas piemineklis, t. s. «Greblo» Landskoronas pagastā, netālu Krievzemes robežai. Šī varenā kauša uzslienas ap 85 mtr. pāri apkārtnei ap 4 klm. gaŗumā un viņas pamatne ieslīgst ezeriņu ūdeņos: šo vareno veidojumu neviens, redzējis, neaizmirsīs! Latgales apceļojums veicams 4—5 dienās no Rīgas, un ieteicamākais maršruts būtu: Rīga — Rēzekne — Rāznas ezers — Volkenberga — Bukmuiža — Ežezers — — Dagda — Krāslava — Sauleskalns — — Aglona — Daugavpils — Rīga, vai otrādi. Šis maršruts aptveŗ «Latgales Šveices» krāšņākās ainavas.

Latgali no Vidzemes šķiŗ lielais Lubānas līdzenums, meži un purvi. Tie bijuši šo divu Latvijas novadu dabiskā robeža un dabiskais šķērslis satiksmei, saimnieciskam un kultūrālam kopdarbam, — raksta O. Svenne (sk. «Ludzas apriņķis senāk un tagad», 137.—140. lpp.). Dabiskā robeža savā laikā Latgali atdalījusi īpašā administrātīvā vienībā. Latgales mežos nometušies un nometināti pulks svešautiešu, kas veicināja latgaliešu atsvešināšanos no pārējiem latvjiem. Latgalē palika spēkā savs — krievu civīllikumu kopojums, kādēļ te arī nodibinājās citāda civīltiesiska sabiedrība nekā pārējā Latvijā, kuŗai atkal savi civīllikumi. Šo neciešamo stāvokli atzinusi Dr. K. Ulmaņa valdība un drīzi visā Latvijā būs viena civīltiesiska sabiedrība, nākot spēkā jauniem civīllikumiem.

Bet nevien savi speciāli civīllikumi atšķīra Latgali. Viņu atšķīra arī nesenā ciemu, sādžu, vai kā vietējie saka — «solu» (selō) iekārta, kas izveidojusies krievu un poļu ietekmē. Dažās vietās zemes platība bija ap 2 ha un «druvas» platums — ap 2 metri! Dažās saimniecībās zeme izsvaidīta 100 dažādos gabalos. Bet šīs ainas jau visumā pieder pagātnei, kuŗas tūrists vairs neredzēs. 1920.—1932. g.g. sadalīti 4264 ciemi ar 686.108 ha un radītas 68.272 viensētas, izskaužot arī starpgabalus (A. Svarāns, «Latgales sasniegumi Latvijas valsts laikā», 1935., 28.—29. lpp.). Ciešā sakarībā ar ciemu iekārtu bija savās būvtradicijās sastingusi latgaļu sēta, kuŗai pēc archit. O. Tilmaņa vērtējuma, trūka latvju viensētai raksturīgā individuālisma: viņas ēkas ietvērās taisnstūrainā pagalmā un novietojās līdztekus rindās. Pagalma vienā malā — dzīvojamā ēka, otrā — klēts, trešā — kūts. Ēku starpā — parasti ceļa pusē — celts žogs ar lieliem vai maziem vārtiem, kuŗu pārsēdz divslīpu jumtiņš. Te vērojama slavu būvniecības ietekme. Dažkārt pagalms istabas un kūts starpā izzuda, un ēkas pieskārās viena otrai, noslēdzoties pret ielu ar dubultu zelmeni. Bez tiešās krievu ietekmes te vērojama kāda kopēja plašākas tautas tradicija, kas senāk aptvērusi arī ziemeļrietumu Krieviju, karēlu un zirjāņu tautas būvniecību. Tomēr nav jādomā, ka izejot viensētās šīs būvtradicijas izzudušas: nē, latgaļi daudzkārt tās piepaturējuši, bet citur atkal no tām atkāpušies, ceļot ēkas brīvā novietnē. Raksturīgs arī latgaļu namiem logu rotājums: zāģētais un grieztais. Tradicija orientāli-krieviska, pārējā Latvijā nav novērojama. Bet interesanti raudzīt, kā latgalietis šo aizgūto formu cenšas aizpildīt ar latvisku saturu — latvisko rotājumu. Tā ir tikai sīkdaļa lielajā darbā — kultūrāli atvairīt orientāli - slavisko ietekmi, ko veikuši latvji-latgaļi, un panākuši, ka viņu un Krievzemes etnografiskās robežas kopš 13. g. s. maz grozījušās. Tas ir liels sasniegums, ja ievēro slavu viļņa plašumu, kas pirmā kārtā atvairāms Latgalei. Bet par to viņai tagad savs gandarījums — tā ciešāk piesaistās pārējiem mūsu novadiem. «Latgales klusais, rūpju nomāktais latvietis izkūņojies no sādžu kopsaimniekošanas, tagad mierīgi apstaigā savas druvas, pārlaizdams tām rāmu skatu: viņš jūtas ciešāk saaudzis ar savu zemi un māju» — raksturo lielo lūzumu Latgales agrārā iekārtā un psīcholoģijā A. Erss. Šis raksturojums jo spilgti izceļas, ja to salīdzinām ar Dr. A. Brantas (žurn. «Inland» 1845. g. 26. un 27. n-rā) iespaidu no Latgales: «Vietējie latvieši pieder vājākam tipam. Temperāments flegmatisks, bez jebkādas enerģijas. Viņi ir slinki, ļoti vienaldzīgi pret visu, tikai ne pret savu katoļu ticību, ļoti lieli dzērāji, netīri un zaglīgi.» Itin pareizi vainojot dzimtsbūšanu latgaļu rakstura kropļojumā, vienu tomēr autors nevar noliegt: «Cieši turas latgalietis pie vecā, ar stūrgalvību, kuŗai nav parauga ...» — Tiešām, arī latvji-latgaļi ir tās senējās āriešu kultūrtautas zars, kuŗam savas dzīves robus nebrīvās dienās nācās aizvietot ar — aizvēstures patiesībām. Lūk, latvju zemes arāja sīkstuma un spīta dziļākās saknes!

Par svešās kundzības pilīm Latgalē šeit nedaudz sakāms: tās celtas kundzībai iekšzemē un atvairīšanas nolūkos no slaviem un lietuvjiem. Daugavpils, Rēzeknes, Viļakas, Volkenbergas pilis celtas 13. g. s. beigās, Ludza — kā Rēzeknes komturāts, Krustpils— archibīskapa pils. Tomēr ģermāņu uzbrukums latgaļiem iesākās sen agrāk. 13. g. s. sākumā bīskaps Alberts ceļ Kokneses pili, 1209. g. viņa kaŗaspēks jau uzbrūk tieši Jersikas karaļvalstij, ieņem Jersikas pili, to laupa un nodedzina. Jersikai jāatzīst bīskapa Alberta virsvara: viņas karalis Visvaldis top bīskapa vasalis. Un šī kaŗagājiena īstais iemesls — merkantili aprēķini: bīskapam Albertam vajadzēja nodrošināt vācu tirgoņiem brīvu ceļu uz Krieviju (A. Švābe, Jersikas karaļvalsts, Senatne un māksla I, 1936.) un izbeigt krievu meslošanas kundzību. Tas prasīja nepieciešami pakļaut bīskapa politiskai varai arī latvisko Jersikas karaļvalsti, kas sastādījās no plašākiem 5 novadiem, un sniegusies līdz pat Gaujas vidusdaļai.

Senējo pilskalnu gar krievu robežām ļoti daudz: tie atvairīja slavu vilni. Latgalē viņiem dažādi īpatni nosaukumi: «pilskalns», «pilikolns», «gorodok», «gorodišče», «zamkovaja gorā», speciāli — «Karātavu kalns», «Šibeļnīca», «Pentušu kalns» (ciema vārdā), «Ļipovka», «Dubovka», «Ļitova gorā» un citādi. Teiksmu bagātība par viņiem: leģendas par nogrimušām baznīcām un pilīm (var saklausīt skaņas pazemē!), mantu un zeltu pilskalnos, kas nedodas rokā un atnes nelaimi, leģendas par pilskalnos ieslodzītām jaunavām. Personīgi šīs teikas Latgales pilskalnu ekspedīcijā vācot, nācās novērot, ka tautā viņas nebūt neuzskata par fantazijas tēliem, bet par tādām, kuŗu vēstījums atbilst īstenībai. Viņām bez tam ir visciešākais sakars ar tautas īpato dzīvi (bit) un šai ziņā tām liela vērtība. Nevaram šinīs slejās kaučū īsumā atstāstīt teiku bagātību, pievedīsim tikai vienu — Vecslabadas motīvu. Šinī pilskalnā vecos laikos bijusi latviešu svētnīca. Viņas atslēgu glabājusi jaunava. Kaŗos to jaunavai gribējuši atņemt. Bet te — svētnīca ar jaunavu nogrimusi. Ik pēc katriem 35 gadiem jaunava iznākusi no pilskalna un vaicājusi: «Kāds ierocis mums visvajadzīgākais?» Ja kāds to atminētu, svētnīca paceltos. Bet neviens to nav uzminējis. «Par jaunavu, tas ir taisnība», stāstījis A. Ersam ciemnieks: «pats to redzēju. Man pašam tā vaicāja. Tagad zinu, kāds ierocis mums visvajadzīgākais. Tie bija vācieši, kas jaunavai atņēma svētnīcas atslēgas. Tie atslēgu aizveda uz Rīgu un paslēpa. Neviens viņu nevar dabūt rokā. Ja mēs viņu dabūsim, tad mūsu svētnīca pacelsies kalnā, bet tajā pašā laikā Rīga (domāta — vācu) un Pēterpils nogrims. Pagaidi, dēls pagaidi. Pagaidi gadus desmit, kad pilskalna jaunavai atkal būs jāparādās. Reiz mēs to atslēgu dabūsim. Latviešu svētnīca mūžīgi kalnā nedusēs...»

Tā latgaļu vecais ciemnieks stāstījis daudzus gadus pirms Latvijas dibināšanas. Un kāda nu ir šī burvju atslēga, ar kuŗas vārda uzminēšanu paceltos no «dzelmju pusnaktīm» latvju pilskalns, paceltos senā svētnīca? Atbilde taču ir pilnīgi nepārprotama un tikai viena — tā ir tautas vienības atslēga!

Kā izturēties lidotāju uzbrukumā: uz ielas, ceļa, laukumos u. t. t.

Pulkv. J. E. Ozols.

11. TABULA.

Nepareizi.

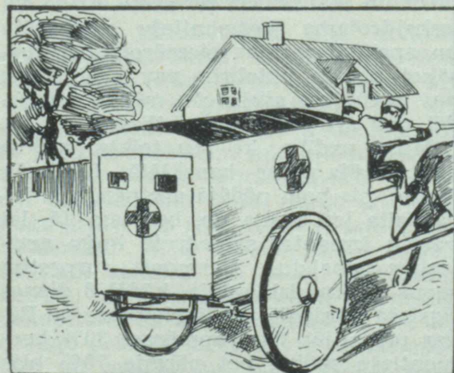
Ar ipritu piesātinātu vati, ligninu u. t. t. pamest uz grīdas.

Ar kailām rokām pieskārties šķidra iprita saindētām drēbēm.

Pat viegli saindētiem ļaut pašiem doties uz pirmās palīdzības punktu.

Evakuēt saindētos slēgtos pajūgos vai automobiļos.

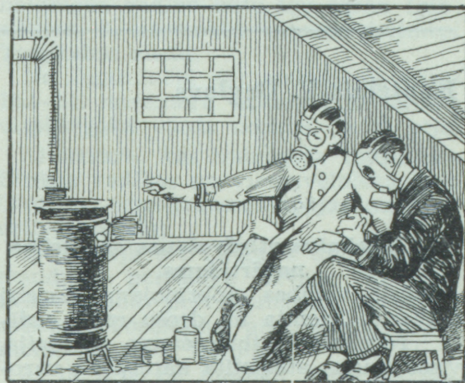
Noņemot šķidru ipritu no miesas ar vati, ligninu vai sūcekli, pēdējais netiek neutrālizēts (iznīcināts), bet viņš tiek tikai uzsūkts. Pieskaroties šādai ar ipritu piesūcinātai vatei, ligninam u.t.t., mēs saindēsimies līdzīgi kā ar šķidru ipritu, kamdēļ šādi ar ipritu piesūcināti priekšmeti jāiznīcina, sadedzinot vai ierokot dziļi zemē. Ja sadedzināsim lielāku daudzumu šādu piesūcinātu priekšmetu, tad jābūt uzmanīgiem, labāki to darīt gāzmaskās, jo ipritam iztvaikojot, tiks saindēts apkārtējais gaiss.

Pieskaroties ar šķidru ipritu saindētām drēbēm, ne tikai ievainosim rokas, bet ar rokām varam ipritu pārnest arī uz sejas. Noģērbjot ar ipritu saindētās drēbes, jābūt sevišķi uzmanīgam, ja nav ar ko rokas aizsargāt, tad pie noģērbšanās censties pieskārties nesaindētām vietām. Miesu nomazgāt vairākas reizes, ieziepējoties ar zaļām ziepēm.

Katra kustība veicina kaujas vielu iedarbību, kādēļ pēc iespējas mazāk kustību.

Ja saindētam nav pārģērbtas virsdrēbes, tad slēgtā telpā virsdrēbju izgarojumi ātri vien piesātinās gaisu, sasniedzot pat kaujas koncentrāciju, padarot jau veselam cilvēkam šāda gaisa ieelpošanu bīstamu. Ieplūdušais svaigais gaiss atšķaidīs izgarojumu koncentrāciju, mazinās to iedarbību.

Pareizi.

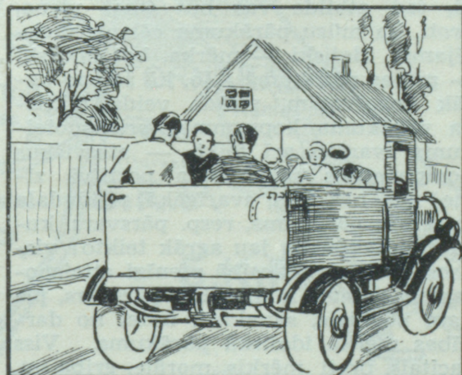
Ar ipritu piesātinātu vati, ligninu u. t. t. iznīcināt.

Ar šķidru ipritu saindētās drēbes ātri noģērbt un nomazgāt visu miesu.

Visus saindētos sanitāriem nogādāt uz palīdzības punktu.

Pēc iespējas ļaut vairāk pieplūst svaigam gaisam, attaisot logus vai durvis.

Kapteinis V. Deglavs

Bermontiāde

(Turpinājums.)

4. Torņkalna atbrīvošanas operācijas novērtējums.

Mūsu vadības apbrīnojami pareizi uztverta, izlemta un drošu roku vadīta Torņkalna atbrīvošanas operācija, visas tautas atbalstīta karaspēka varonīgā izpildījumā, 8 dienu laikā deva mums spožu uzvaru. Šī uzvara bija tik varena, pacilājoša un vēsturiski paliekoša, ka uzvaras rīta dienu — 11. novembri esam izvēlējušies par armijas un tās neierobežotā spēka spilgtākā iemiesojuma — Lāčplēša kaŗa ordeņa kavalieŗu goda dienu. Šai dienai, vērtības ziņā, mūsu valsts vēsturē var līdzināties tikai nedaudzas dienas un nedaudzi notikumi, piemēram: Latvijas neatkarības pasludināšana 1918. gada 18. novembrī; 1919. gada 11. augusts, resp. Latvijas ārējās atbrīvošanas noslēgums; lielā agrārreforma vai, citiem vārdiem, mūsu saimnieciskās atbrīvošanās pamatu pamats, kas, plašākā mērogā runājot, pārvērta mūs no beztiesiskiem bezzemniekiem pamatoti lepnos, pašapzinīgos zemes īpašniekos un, līdz ar to, ļāva skaidroties mūsu brīvās zemnieku tautas īstajai sejai. Un beidzot, jaunā laikmeta sākums 1934. gada pavasarī, resp. Latvijas iekšējās un šoreiz pilnīgās un galīgās atbrīvošanas noslēgums, kas noväca visus vēl mūsu pašu mājās, tā sakot, «komandējošos augstumos» atlikušos kavēkļus, šķēršļus un pretspēkus, kas līdz tam vairāk vai mazāk apzināti noziedzīgā kārtā negribēja ļaut izmantot mūsu labākās, svētākās iespējamības Latvijas vārda cienīgas nākotnes labā.

Bet — atgriezīsimies pie mūsu militāri un visādā ziņā skaistās 1919. gada 10.—11. novembŗa uzvaras, kas neapšaubāmi bija un vienmēr paliks mūsu pārākuma acīmredzams pierādījums, jo uzvar, kā jau zinām, pārākais. Tādēļ rodas jautājums: iekš kam tad īsti pastāvēja mūsu pārākums? Tā kā materiālais pārspēks bija ienaidnieka pusē, tad atbilde var būt tikai viena, proti, ka mūsu pārākuma cēlonis meklējams: idejiski — mērķa, bet faktiski — gribas pārākumā. Jo, kā jau to agrāk apgalvojām, visāda veida faktiska pārākuma kopsummas priekšnoteikums (varētu arī teikt — atsevišķus komponentus savienojoša pozitīvā zīme) un, bez tam, svarīgākā sastāvdaļa ir gribas pārākums, resp. pārsvars, kuŗa (papildināsim jau agrāk teikto) visdrošākais un patiesībā vienīgi attaisnojamais pamats ir morālais pārsvars, pie kam pēdējais, savukārt, izriet no darbības mērķa idejiskā pārākuma. Viss sacītais, proti mērķis, morāle, griba un, piezīmēsim vēl, arī darbs un no visa tā izrietošas materiālās iespējamības ir cieši saistīti savā starpā un, kaut gan var likties, ļoti vienkārši un viegli, — patiesībā ir samērā viegli vienīgi atskatoties uz jau notikušo, nevis mēģinot saskatīt uz priekšu un pārvērst vēl nenotikušo vēsturē. Citiem vārdiem: gribēt var daudzi, zināmos gadījumos pat visi, un tiešām arī visi 19. gada novembrī bija gribētāji; toties uzminēt, ziņāt, mācēt iztulkot un izteikt, kā arī modināt, iedarbināt un virzīt kopējo gribu pa kopējo darba un cīņas ceļu pāri visiem — vismaz šķietami, bet caurmēra cilvēku vadībā arī patiesi nepārvaramiem šķēršļiem, pretim kopīgam un atbilstoši pārākai gribai — arī pārākam, vērtīgākam, — neraugoties pat uz mazākām materiālām iespējamībām, nekā pretējai pusei, vēsturiskam mērķim, var vienīgi pavisam retie, izredzētie. Tā atkal nonākam pie vadības jautājuma (ap ko galu galā viss grozās), pie kam varam būt laimīgi un lepni, ka mūsu likteņi toreiz, tāpat kā tagad, atradās īsto vīru rokās, kas, kalpojot lielai idejai, vadījās paši un vadīja citus ar karstas sirds un auksta prāta apgarotas, visaugstākās kvalitātes un spraiguma gribu, kas aizliedzot visu personīgo un aizmirstot visu lieko, bet nevienu brīdi neaizmirstot mērķi, kā arī visu to, kam sakars ar mērķi, ekzaltēja armiju un tautu, ļāva skatīt apstākļiem vispiemērotāko atrisinājumu un, beidzot, spēja to reālizēt un tālāk veidot.

Mūsu augstvērtīgas gribas vai, citiem vārdiem, vadības pārākums praktiski vispirmā kārtā izpaudās jau agrāk iztirzātā politiskā, operatīvā un taktiskā smagpunkta radīšanā. Mēs koncentrējām un iedarbinājām visu, ko spējām, kādēļ 3. novembrī 10 km platā frontē (kuŗu mūsu pašu vadības griba pārvērta izšķirošā frontē) atradās tikpat lieli spēki, cik visā pārējā, apmēram 140 km platā Rīgas—Jaunjelgavas — Daudzevas, frontē. Gluži pretēji rīkojās ienaidnieks, kuŗa pasākums jau pašos pamatos bija avantūra ar avantūristu Bermontu priekšgalā. Ar pašu Bermontu tikt galā tādēļ mums nebūtu nācies grūti, ja viņa rīcībā nebūtu kaŗaspēks, kas, pa lielākai daļai, sastādījās no pasaules kaŗā rūdītiem vācu kareivjiem un, pie tam, skaitliski un techniski, kā jau zinām, bija daudz stipråks par divās frontēs saistīto mūsu armiju. Šo stipro vācu armiju radīja vācu nolūki, vācu griba, vācu darbs un vācu līdzekļi, un tikai nelielā mērā to veicināja pats Bermonts, un pie tam vai vienīgi ar viņam raksturīgo teātrālo ārieni un bravūrīgo uzstāšanos. Armijas organizēšanas periodā, savu reprezentātīvo īpašību dēļ, Bermonts pat Golcam likās īstais vīrs īstā vietā — galvenā kārtā, domājams, gan tādēļ, ka tas negribēja (un arī nespēja) neko darīt pret vācu gribu. Tālāk: arī kaŗa darbības plāns bija izstrādāts no vāciešiem un tādēļ 8.—9. oktobŗa uzbrukumos, aplūkojot tos no ienaidnieka viedokļa, nenoliedzami ir saskatāma loģiska griba. Bet tad — loģiskais pavediens it kā pārtrūkst un sākas vācu kaŗaspēkam tik neparastā bezmērķa rīcība. Kādēļ? Tādēļ, ka pasākuma līdzšinējais autors un režisors — vācu ģenerālis un grāfs fon der Golcs, politisku iemeslu, resp. vācu valdības spiediena dēļ (kas, savukārt, bija sabiedroto draudu sekas) nogāja no skatuves un vadību pārņēma vai, pareizāk, to vajadzēja pārņemt Bermontam, kas tomēr virspavēlnieka uzdevumam nebija ne dzimis, nedz arī audzis un gatavojies. Bermontam līdzvērtīgi bija arī tā tuvākie «līdzstrādnieki» («tāds tādus pievelk»), kādēļ arī patiesa virspavēlnieka štāba bermontiešiem nebija, bet tas štābs, kas Bermonta vārdā rīkojās, patiesībā vai nu nerīkojās nemaz vai arī rīkojās aplam. Viss tas, Bermonta ļoti tālejošu nolūku reālizēšanai par labu, protams, nenāca un visa viņa dēka būtu beigusies jau daudz agrāk un priekš mums daudz vieglāk, ja vien Bermonta armijas lielākā daļa (80%) nesastāvētu no vāciešiem un šos vāciešus nevadītu vācu štābi. Vācu štābos, protams, valdīja cits, nesalīdzināmi lietpratīgāks un darbīgāks gars, nekā paša Bermonta, varētu teikt: «izpriecas štābā». Bet, par laimi, arī pie vāciešiem ne viss bija gluži kārtībā — piemēram, vācu leģiona komandieris bija jūŗas virsnieks, kas uz sauszemes tik augstu, divīzijas komandierim atbilstošu, posteni ieņēma tikai gadījuma pēc. Tāpat daudzus citus augstus amatus ieņēma ļoti jauni, kaut gan personīgi drošsirdīgi, bet tomēr piedzīvojumu un citu trūkumu dēļ, mazpiemēroti virsnieki. Bez tam: vācu štābi bija padoti štābi, tie bija pieraduši rīkoties pēc pavēlēm un tādēļ principiālos, visu kaŗa darbību ietekmējošus lēmumus taisīt un reālizēt arī nevarēja Ar to arī izskaidrojama bermontiešu pasīvitāte un apstākļiem maz piemērota darbība, sākot ar 10. oktobri: nav skaidrības, nav nolūkiem atbilstošu mērķu un tādēļ nav arī attiecīgas rīcības.

Mūsu vadība, kā jau teikts, spēkus koncentrēja pašas izmeklētā, izšķirošā frontē, pie kam pēdējā apzināti bija izraudzīta ļoti šaura un, bez tam, tā, lai varētu izmantot sabiedroto kuģu artilerijas pabalstu. Bermonts, turpretim savus spēkus izklaidēja, kādēļ 8 dienas ilgstošā izšķirošā kaujā rietumos no Rīgas piedalījās tikai apmēram 30% bermontiešu spēku, bet pārējie 70% bija saistīti blakus frontēs ar blakus uzdevumiem. Šo 70% darbs bija pavisam mazvērtīgs. Piemēram, vācu leģiona vienības, neraugoties uz vairākkārtīgu

pârspêku, nespêja pat ieņemt Jaunjelgavu, pat otrādi: ar savu neveiksmīgo 19. oktobŗa uzbrukumu tās morālā ziņā sev ļoti kaitēja un mums ļoti palīdzēja. Vēl ļaunāk, kā jau zinām, izgāja vācu leģionam piedalītai krievu pulkveža Adamoviča nodaļai, kas, spriežot pēc Bermonta attiecīgās pavēles, it kā turēja daļu no lielinieku frontes Daudzevas rajonā (patiesībā tur tādas, protams, nemaz nebija), bet faktiski 3. novembrī (tā tad tieši Torņkalna atbrīvošanas operācijas sākumā, kas nav nejaušība, bet gan mūsu vadības griba) tika no virsleitnanta Grundmaņa sakauta un izklīdināta. Šo divu, un vēl citu, neveiksmju dēļ iebiedēti, bermontieši savus spēkus Jaunjelgavas—Daudzevas rajonā vājināt par labu Torņkalnu aizstāvošai dzelzs divīzijai neuzdrošinājās, kādēļ arī neviena vācu leģiona vienība Torņkalna kaujās nepiedalījās. Tālāk, — tā saucamai majora Plēves grupai (2. gardes rezerves pulkam) bija uzdots ieņemt Liepāju. Arī šis pasākums neizdevās. Nesalīdzināmi lietderīgāk būtu bijis stipro Plēves grupu izmantot pie Rīgas, kur izšķīrās arī Liepājas liktenis. Bez tam kā kuriozs atzīmējama dažu vienību nosūtīšana Plēves rīcībā garnizona dienestam vēl neieņemtā (un vispār nekad vairs neieņemtā) Liepājā. Pulkvedim Kočanovam bija uzdots ieņemt Talsu un Kuldīgas apriņķus. Kaut gan tas visumā izdevās, tomēr uz vispārēju notikumu gaitu arī šie «panākumi» nekādu iespaidu (protams, šī vārda pozitīvā nozīmē) neatstāja. Arī šie spēki daudz vairāk būtu noderējuši pie Rīgas. Kas to lai pasaka — varbūt pat 1 lieks, nesamaitājies ložmetējs Bulduru tilta galā (tam, kas tur bija, kā jau zinām, gadījās kavēklis) 8. novembrī būtu mūsu uzbrukumu atsitis vai, vismaz, novilcinājis? Bet, varbūt, tieši šis iztrūkstošais ierocis tanī laikā atradās kaut kur pie Kuldīgas vai Talsiem. Protams, vēl noderīgāka pie Rīgas būtu bijusi visa Kočanova grupa (pastiprināti 2 bataljoni).

Varētu likties, ka Bermonta operātīvais diletantisms (varētu teikt arī: niekošanās) mazinātu mūsu uzvaras nozīmi, vismaz vadības ziņā. Bet tā tas nebūt nav, jo:

1) pēc 8.—9. oktobŗa neveiksmes būtu tikai cilvēciski uzskatīt stāvokli par neglābjamu un ja uz to raudzījās citādi — tad tas bija, bez pārspīlēšanas, var teikt, pārcilvēciski;

2) tāpat pārcilvēcisks bija uzvaras organizēšanas darbs, noraidot ne tikai kapitulāciju ienaidnieka priekšā, kā arī viltīgo pamiera piedāvājumu, bet arī draugu pārmērīgi dārgo palīdzību, un ar pašu ierobežotiem līdzekļiem, bet toties neierobežotu morālo spēku, pierādot sabiedrotiem viņu (kaut arī tikai kuģu artilerijas ziņā aktīvās) palīdzības lietderību; tā ir mācība, kuŗu nekad nedrīkst aizmirst un tādēļ atkārtosim vēlreiz: a) neraugoties ne uz ko, nekad nekapitulēt ne tikai ienaidnieka, bet arī draugu priekšā, ticēt latvju tautas spējām un misijai, un lai šī ticība būtu pamatota — b) darīt visu, lai tāpat kā 19. gadā, pierādītu savas spējas, jo tikai pēc tam, kad tās pārliecinoši pierādītas — var rasties arī palīdzība no ārienes, vai, citiem vārdiem: palīdz tikai tam, kas vispirms palīdz pats sev;

3) ienaidnieka vadības nemākulība skaidri saskatāma tikai pēc notikumu vispusīgas un ilgstošas analizes, kāda toreiz, protams, nebija iespējama; turpretim tad, kad lielo notikumu idejas nedaudzās galvās tikko dzima un arī tad, kad tās jau sāka reālizēties, — tā nebūt vēl nebija zināma un, bez tam, ienaidnieka lielais pārspēks varēja arī izlīdzināt pat visrupjākās vadības kļūdas, jo vairāk tādēļ, ka mūsu plāns bija pārdrošs (un citāds tas nemaz arī nevarēja būt, jo, kas neriskē — tas nelaimē, it sevišķi pie toreizējā spēku samēra); ja ienaidnieka vadība to tomēr nespēja, — tad, no vadības viedokļa, tas atkal pierāda tikai mūsu vadības pārākumu un neko citu; tādēļ ticēsim mūsu vadības pagātnē jau pierādītam pārākumam arī nākotnē un lai šī ticība mūs nepieviļ, — ar nopietnu darbu, no kuŗa kvalitātes var būt atkarīga visa valsts un tautas nākotne, gatavosimies visi būt pārāki, jo, kas zina, — kad un kam tas būs jāpierāda un, bez tam, visiem mūsu pārākā vadība jāatbalsta ar pārāku darbu un, vajadzības gadījumā, arī pārāku cīņu;

4) arī izpildīšanas (izcīnīšanas) ziņā Bermonta inkompetence operātīvos jautājumos ne mazākā mērā neskaŗ ne mūsu vadības, nedz arī mūsu kaŗaspēka slavu, pat otrādi, jo — neskatoties uz maksimālo piepūli smagpunkta radīšanai no mūsu vadības, izšķiršana tomēr bija jāizcīna ar puslīdz vienādiem spēkiem, resp pastiprinātai Latgales divīzijai pret pastiprinātu vācu dzelzdivīziju, kas nācās vēl gŗūtāk tādēļ, ka ienaidnieka vadība, upurēdama savu kaŗaspēku, to nemaz netaupīja; bez tam, kaujas laikā mēs nevarējām zināt, vai tas notiek ar gudru ziņu, vai arī ienaidnieka vadības vāji skoloto smadzeņu dēļ, bet kas attiecas uz kaŗaspēku — tam šāda ienaidnieka vadības, teiksim, stūrgalvība sagādāja ārkārtīgas gŗūtības, jo vācu dzelzdivīzija tiešām kāvās ļoti labi un Torņkalna ieņemšanai bija daudz stiprāk jāsasit, nekā, piemēram, tādā gadījumā, ja ienaidnieka vadība būtu jau agrāk (piemēram, 9. novembŗa vakarā) izlēmusi Torņkalnu atstāt.

No augšminētā var secināt, ka mūsu 10.—11. novembŗa uzvara bija uzvara vispilnīgākā vārda nozīmē, jo tā bija:

1) uzvara, kas vaiņagoja mūsu politiskās vadības un virspavēlnieka lielo izturību, organizēšanas spējas un operātīvo mākslu;

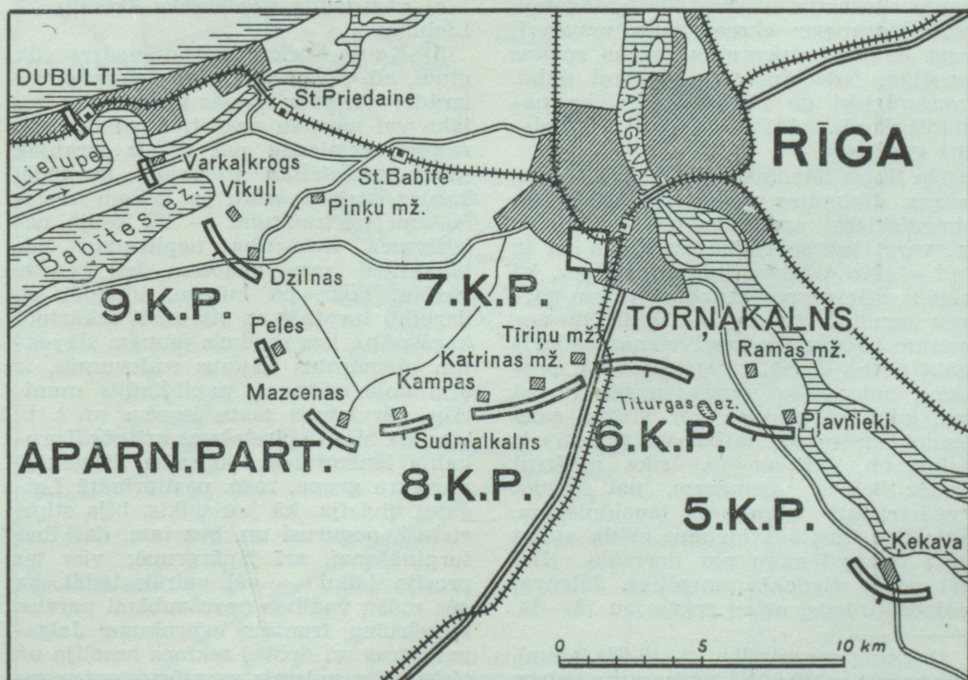
2) tā bija arī Latgales divīzijas komandieŗa personīgā uzvara, jo viņa tiešā vadībā pret apmēram līdzīgiem spēkiem Torņkalna atbrīvošanas operācija tik spoži izcīnīta;

3) tā bija ne mazākā mērā — pasvītrosim vēlreiz — visas tautas atbalstīta kaŗaspēka uzvara, kas spilgti pierādīja mūsu, kaut arī trūcīgi apbruņota un apgādāta, kaŗaspēka pārākumu (patiesībā trūcīgais apbruņojums un apgāde mūsu pārākumu vēl vairāk izceļ).

Starp Torņkalnā iegūtām, bagātīgām trofejām atradās arī kādi 10 dižgabali un apmēram 80 ložmetēji resp. skaits, kas gandrīz pietiek veselas, modernas divīzijas apbruņošanai, un tas vien jau liecina, kāda pretestība mums bija jālauž un cik pamatīgi tā bija lauzta.

Beidzot atkārtosim un, pa daļai aizsteidzoties turpmāko notikumu aprakstam priekšā, minēsim vēl dažus skaitļus: —

Kā jau teikts, ienaidnieka pretestība bija pamatīgi lauzta, bet tomēr uzskatīt to par galīgi salauztu vēl bija pāragri, jo pie Torņkalna bija, kaut gan smagi sakauta, bet tomēr ne iznīcināta, tikai apmēram $^1/_3$ bermontiešu spēku. Turpretim $^2/_3$ bija tikpat kā neskartas un pat vēl pilnīgi uzbrukuma spējīgas. Bez tam: 8 dienu laikā bija iekaŗoti tikai apmēram 120 km², kas uz 1 dienu caurmērā dod 15 km², bet atlikās vēl atbrīvot no bermontiešiem kādus 25.000 km², resp. vairāk nekā $^1/_3$ visas valsts

Stāvoklis 11. novembrī.

territorijas[1]), kas, paredzot uz priekšu tādas pat caurmēra sekmes kā līdz šim, prasītu kādus 4—5 gadus, bet faktiski notika nepilnās 3 nedēļās, resp. apmēram 100 reizes straujākā tempā nekā Torņkalna atbrīvošana, kas no vienas puses, raksturo Torņkalna uzvaras grūtības un nozīmi, bet, no otras puses, — pierāda mūsu vadības un karaspēka izcilās spējas arī Zemgales un Kurzemes atbrīvošanā.

V. Zemgales un Kurzemes atbrīvošana.

1. Jelgavas atbrīvošanas operācija.

No jau agrāk teiktā varam secināt, ka uzvara, savā ziņā, ir ar ieročiem izcīnīts pārākuma pierādījums. Kā jau gandrīz katrs sākums mēdz būt grūts, tā arī būt pārākam un to pierādīt visgrūtāk ir pirmo reizi, it īpaši vēl pēc neveiksmes. Tas bija viens no iemesliem, kādēļ mēs Torņkalnu atbrīvojām tikai ar lielām pūlēm un samērā ilgā laikā, jo, atskaitot vairāk vietēja un ierobežota rakstura panākumus (piemēram, Daugavgrīvas ieņemšanu 15. oktobrī un Jaunjelgavas sekmīgo aizstāvēšanu, sevišķi 19. oktobrī), Torņkalna atbrīvošana bija mūsu neapšaubāma pārākuma pirmais — visus un tā tad — 1) mūs pašus, 2) draugus un 3) arī ienaidnieku, pārliecinošs pierādījums. Tādēļ bija dabiski, ka turpmāk notikumi ritēja straujāk vai, atkārtojot jau teikto citiem vārdiem: kaut arī ienaidnieka pretestība mums bija jāpārvar kā Torņkalnu atbrīvojot, tā arī turpmāk, bet pirmā gadījumā, ja tā varētu teikt, ienaidniekam par labu nāca arī inercija, turpretim vēlāk, pret uzvarēto un tādā kārtā jau izkustināto ienaidnieku inercija veicināja nevis ienaidnieka pretošanos, bet gan mūsu uzbrukumu. Bez tam: Torņkalna atbrīvošanā aktīvi darbojās tikai puse no mūsu Rīgas—Jaunjelgavas frontes spēkiem, otrai pusei gribot negribot bija jāaprobežojas ar ienaidnieka saistīšanu; tagad, turpretim, varējām aktīvi iedarbināt visus, resp. 2 reizes lielākus spēkus. Un tad vēl: Torņkalna atbrīvošanas operācija, izņemot tās noslēgumu, uzskatāma par ekscentrisku manevri; pret Jelgavu, turpretim, savus spēkus varējām iedarbināt, pa lielākai daļai, koncentriski un tādēļ ienaidnieku nostādīt daudz grūtākā stāvoklī, nekā pirmā gadījumā.

No Rīgas līdz Jelgavai ir tikai 40 km, kurus, dibinoties uz augšminētiem optimistiskiem apsvērumiem, vajadzētu pārvarēt bez sevišķām grūtībām un tā tad — ātri. Miera laika apstākļos, kā zinām, vilciens vai autobuss 40 km pārvar nepilnā stundā, bet kājnieki apmēram 10 stundās, resp. vienā pastiprinātā darba dienā. Kara darbībā, protams, šādas laika normas neder, jo pat tas, ko karā uzskata par vieglu, salīdzinot ar miera laika apstākļiem ir grūts un, līdz ar to, laika patēriņš daudz lielāks: piemēram, pat sekojot nepārtraukti atejošam ienaidniekam, kājnieku kustības ātrumu mēdz aplēst 2—3 reizes lēnāku par normālu. Bet arī no šī viedokļa raugoties, Jelgavai vajadzētu krist mūsu rokās jau 13.—14. novembrī, bet faktiski mēs to ieņēmām tikai desmitā dienā, resp. 21. novembrī. Kādēļ?

1) Ienaidnieks nepārtraukti neatgāja, jo viņa rīcībā, kā jau zinām, vēl bija 70% spēku, kas Torņkalna kaujās nebija piedalījušies, tādēļ arī vēl nebija sakauti un, pa lielākai daļai, tagad varēja stāties pretim, kaut gan Torņkalna uzvaru izcīnījušai, bet toties ievērojamus zaudējumus cietušai un nogurušai pastiprinātai Latgales divīzijai.

2) Kaut arī vēl daudz vairāk par mūsu Latgales divīziju cietusē, bet no pasaules kara veterāņiem un nenoliedzami drošsirdīgiem vācu kareivjiem sastāvošā dzelzdivīzija savas kaujas spējas vēl lielā mērā bija uzglabājusi (kas, atzīmēsim garāmejot, no tīri kareivisķa viedokļa dara tai godu, bet vēl vairāk pagodina mūs, jo izrādījās, ka pat tik sīkstu ienaidnieku spējām pārvarēt — kā Torņkalnu atbrīvojot, tā arī vēlāk);

3) Kā Torņkalna atbrīvošanas operācijā, tā sakot, Gordija mezglu pārcirtām ieņemot pašu Torņkalnu, tā arī Zemgales-Kurzemes atbrīvošanas operācijā, kā vēlāk redzēsim, mūsu uzvaru apzīmogoja Jelgavas ieņemšana; ka tas tā būs — to šoreiz jau iepriekš izprata pat Bermonts un tādēļ bermontieši visiem spēkiem centās Jelgavas zaudēšanu novilcināt — vismaz līdz franču ģenerāļa Niseļa vadītās starptautiskās komisijas atbraukšanai, jo bermontiešiem bija no vislielākā svara šai komisijai, kurai vajadzēja uz vietas izlemt Bermonta armijas turpmāko likteni, parādīt un pierādīt savas armijas kaujas spējas, pie kam, pēc Torņkalna zaudēšanas, pietiekoši pārliecinošs pierādījums varēja būt vienīgi Jelgavas noturēšana;

4) Bez jau minētiem apstākļiem, bermontiešiem par labu nāca vēl vairāki citi apstākļi:

a) vēl pasaules karā izbūvētās vācu stiprās pozicijas pie Olaines,

b) diezgan nopietns šķērslis — Iecavas upe un

c) vēl daudz nopietnāks šķērslis — Lielupe;

5) Kauja nekad nenorisinājas tik gludi, kā, piemēram, kāda teātra pirmizrāde; vienmēr kaujas gaitā rodas lielāka vai mazāka nekārtība, pie kam šī nekārtība pieaug pat daudz straujāk nekā ģeometriskā progresijā, un tādēļ kaujas darbībā laiku pa laikam nepieciešami pārtraukumi — lai kaujā neizbēgamā nekārtība nepieaugtu līdz bezgalībai resp. chaosam, bet gan to varētu, laiku pa laikam, likvidēt un darbību turpināt ar atjaunoti sakārtotu karaspēku, kas saņēmis jaunam stāvoklim piemērotus jaunus uzdevumus, ir atjaunojis sakarus, papildinājis municiju, pārvietojis savus ieročus un t. t.; viss tas bija nepieciešams arī pēc Torņkalna ieņemšanas, jo mūsu līdzšinējā manevra grupa, resp. pastiprinātā Latgales divīzija, kā jau teikts, bija stipri cietusi, nogurusi un, bez tam, darbības turpināšanai, arī jāpārgrupē; viss tas prasīja laiku — vēl vairāk tādēļ, ka pēc mūsu vadības neapšaubāmi pareiza apsvēruma frontāls uzbrukums Jelgavai, ātras un drošas sekmes nesolīja un tādēļ, bija nolemts ar mūsu centru sekot atejošam ienaidniekam vienīgi par tik, par cik, bez izšķiroša uzbrukuma, tas būtu iespējams, bet izšķiršanu meklēt ar abu spārnu iedarbību;

6) Beidzot vēl īpaši jāuzsver un jāatgādina tās ārkārtīgās grūtības, kas mūsu kareivjiem 1919. gada novembrī bija jāpārvar, proti: nepietiekoša apgāde un apģērbs, pārgājieni aukstā laikā un pavisam nepietiekoša atpūta, daudzās kaujas pret, pa lielākai daļai, drošsirdīgu ienaidnieku, kuru tikai ar spēcīgu un saprātīgu darbību varēja padarīt kaujas nespējīgu.

Jelgavas atbrīvošanas operācijā labā spārnā darbojās Latgales divīzijas pulki, centrā — gar Rīgas—Jelgavas šoseju un pa kreisi no tās — 6. Rīgas un 5. Cēsu kājnieku pulks, bet kreisā spārnā valmierieši un no Kurzemes divīzijas vienībām sastāvošā, tā saucamā, Jaunjelgavas grupa. Parasti karaspēka darbību mēdz apskatīt sākot ar labo spārnu un to darīsim arī šoreiz: —

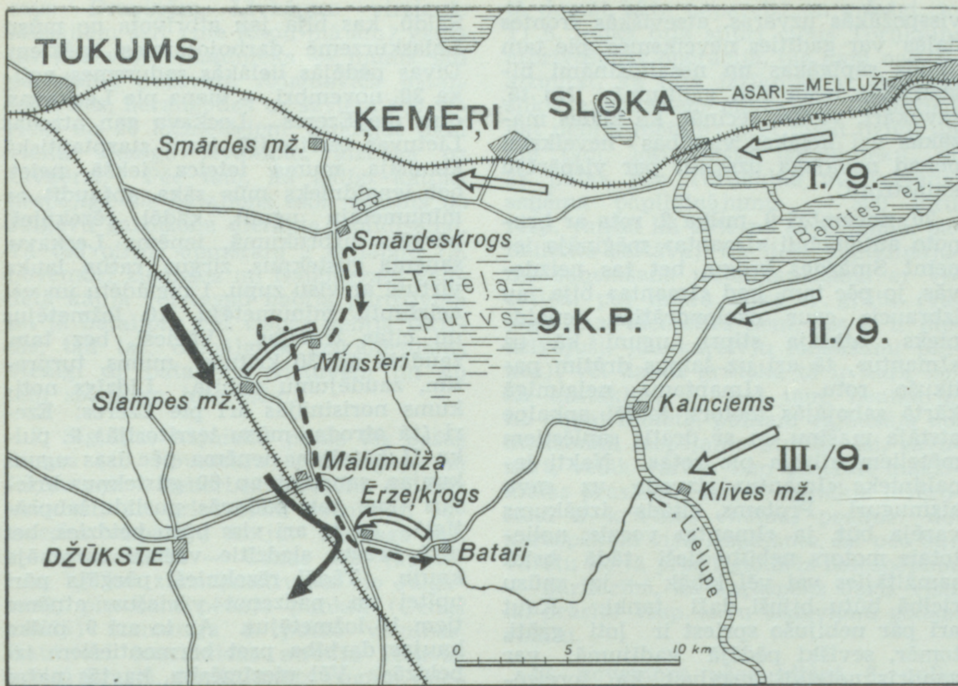
a) Latgales divīzijas darbība.

Tāpat kā visiem mūsu rietumfrontes spēkiem, arī Latgales divīzijai bija savs (protams, attiecīgi mazāks) labais spārns, centrs un kreisais spārns, pie kam, izņemot 6. pulku, kas pēc Torņkalna ieņemšanas atgriezās savā pastāvīgā divīzijas komandiera padotībā, — Latgales divīzijas pulki grupējās tādā pat kārtībā, kā Torņkalna operācijas laikā, proti: 9. pulks divīzijas labā spārnā, 8. pulks centrā un 7. pulks kreisā spārnā. Pulku grupējums bija pieskaņots to uzdevumiem: 9. pulkam vajadzēja nodrošināt mūsu rietumfrontes un, līdz ar to, arī Latgales divīzijas labos sānus, 8. un 7. pulkam — ieņemt Jelgavu, apņemot to no rietumiem un, bez tam, 7. pulkam vajadzēja uzturēt kaujas sakarus ar savu kreiso kaimiņu — 6. pulku.

Pirmais aktīvo darbību atjaunoja 9. pulks. Viņa uzdevums bija līdzīgs iepriekšējam, resp. tam, kuru pulks pildīja Torņkalna operācijas laikā. Starpība bija tikai uzdevuma apjomā, pie kam šoreiz, atbilstoši jaunās operācijas daudz plašākam vērienam, arī rēzekniešu uzdevums bija daudz plašāks kā darbības dziļuma, tā arī frontes platuma ziņā vai, konkrētāk runājot, — pulks savu uzdevumu sāka, varētu gandrīz teikt, Rīgas apkārtnē, bet beidza vairāk kā 100 km no Rīgas, faktiski noejot vēl daudz lielāku kilometru skaitu, jo karā, atskaitot ārkārtīgi retus izņēmumus, gandrīz nekad neiznāk operēt taisnākā un, līdz ar to, īsākā virzienā, un tā tas bija arī šoreiz.

12. un 13. novembrī, izņemot izlūkošanu un darbību, kas, tā sakot, noslēdza Torņkalna operāciju, 9. pulka frontē nekas sevišķs nenotika, bet 14. novembrī ap pusdienas laiku pulka labais spārns, saskaņā ar divīzijas pavēli, sāka kustību Slokas virzienā. Pēc nelielām sadursmēm pie Melužiem un Asariem, rēzeknieši samērā viegli ieņēma arī Sloku. Ienaidnieks aizbēga Ķemeru virzienā. Latvijas pastāvēšanas resp. nepilna gada laikā jau piekto reizi mainījās vara Slokā, pie kam šoreiz galīgi. Vienu reizi, apmēram pirms pusgada, bijām jau Sloku atbrīvojuši nākot ar kaujām no rietumiem. Tagad tas pats notika pretējā virzienā. Zīmīgs gadījums, kas spilgti rak-

[1]) Zemgales platība = 13.621,3 km², Kurzemes = 13.209,7 km¹; visas valsts: = 65.791,1 km².

9. Rēzeknes k. p. darbība.

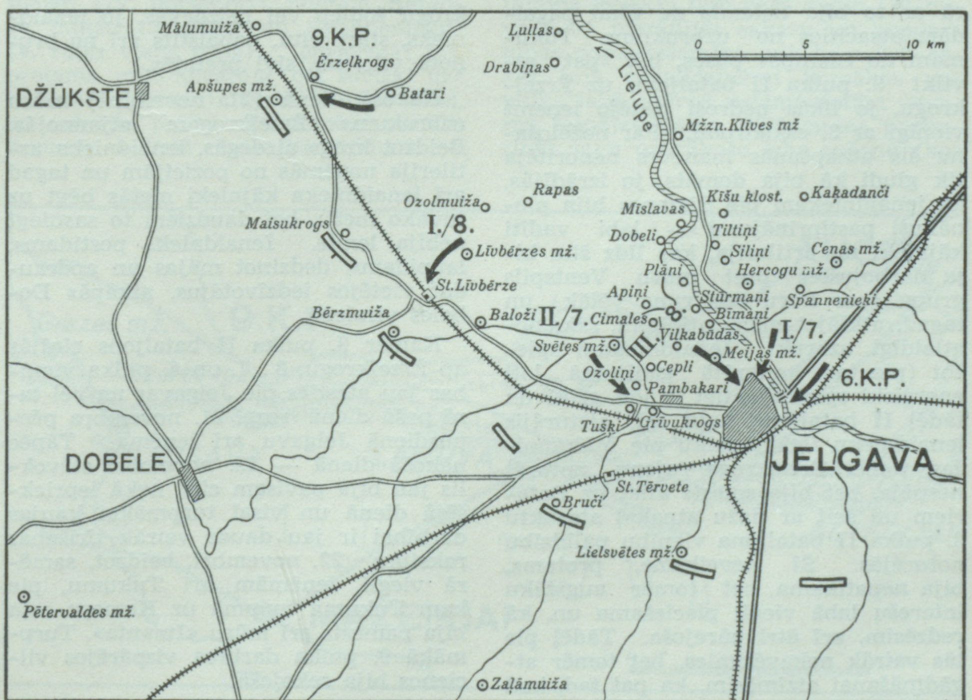
sturo, ar kādām grūtībām Latvijas valsts bija jāizcīna, jo ļoti daudzos gadījumos, tāpat kā pie Slokas, nepietika ar jau tā grūto vienreizējo atbrīvošanu, bet bija tas pats jāpanāk arī otru reizi, tikai, kā jau teikts, pretējā virzienā. Slokas iedzīvotāji saņēma 9. pulka I bataljonu ar ārkārtīgu sajūsmu. «Tika sarīkotas manifestācijas,» raksta 9. pulka vēsturnieks: «kuŗas piedalījās visi iedzīvotāji sākot no maziem bērniem līdz veciem vīriem. Daudz tika pateicības runu teikts un daudz cildināts. Bataljona komandieris tika lūgts nodot valdībai slocenieku pateicību par atsvabināšanu no melnā bruņinieka. Skolēni nodziedāja daudz tautas dziesmu un lielie solījās pie pirmās vajadzības stāties armijas rindās.» «Prieku un sajūsmu, kādu uzrādīja, neprotu attēlot,» rakstīja bataljona komandieris savā ziņojumā. Sloka šinī ziņā, protams, nebija vienīgā, un būtu labi, ka toreizējo, bataljona komandieŗa vārdiem runājot, neattēlojamu prieku un sajūsmu atcerētos un vēl tagad un vienmēr prastu vērtēt visi, jo tad vēl daudz lielāka kļūs mūsu zemes drošība, un visas tautas godbijīgi apbrīnotu mūsu slaveno pulku ieroču ēna svētīs mūsu labklājību un nākotnei veltītu darbu.

Tanī pašā dienā (14. novembrī) 9. pulka II bataljons virzījās pa Kalnciema ceļu (gar Babītes ezera dienvidus krastu) un, tāpat kā I bataljons viegli pārvarot ienaidnieka pretestību, ap pl. 15 sasniedza Lielupes labo krastu Kalnciema rajonā. Pāri upei pārdzītais ienaidnieks ieņēma poziciju otrā krastā. Pa kreisi no II bataljona darbojās rēzekniešu III bataljons, kas tumsā ieņēma Klīves muižu. 15. novembrī rēzekniešu priekšējās vienības ieņēma Ķemerus un Ērzeļkrogu, pie kam pēdējā punkta ieņemšana acīmredzot ienaidniekam ilgāku laiku palika nezināma, jo gluži mierīgi pa Tukuma-Jelgavas šoseju no vienas puses uz otru braukāja bermontiešu vezumi un staigāja atsevišķi kareivji, kuŗus visus 9. pulka 8. rota sagūstīja. Tas pats atkārtojās vēl 16. novembrī, pie kam izdevās pat sagūstīt kādu krievu pulkvedi ar adjutantu, kas brauca no Jelgavas uz Tukumu, lai uzņemtos tur vadību par bermontiešu spēkiem. Spilgts pierādījums, kāda nozīme ir sakariem un kā iet, kad to nav. Šinī gadījumā sakaru trūkums uzskatāms kā ārkārtīga nolaidība no bermontiešu puses, jo no Ērzeļkroga ieņemšanas bija jau pagājis ļoti ilgs laiks (apmēram vesela diennakts) un tuvumā, kā vēlāk redzēsim, atradās bermontiešu kaujas spējīgas vienības.

Tanī pašā dienā (16. novembrī) I bataljona izlūki pārliecinājās, ka taisnību ir stāstījis iepriekšējā dienā sagūstītais bermontietis, apgalvodams, ka bermontieši ir nolēmuši aizstāvēties vecās, pasaules kaŗa laikā izbūvētās vācu pozicijās pie Smārdes. Rēzeknes pulkam piedalītais 3. eskadrons noskaidroja, ka Slampes rajonā ienaidnieka nav, bet Džūkstē, pārsteidzot vāciešus, saņēma 2 ložmetējus.

Par 17. novembri atzīmējams sekošais: 1) mūsu vadības lēmums nākošā dienā koncentriski uzbrukt Tukumam — ar 3 bataljoniem (I, III un 9. pulkam piedalīto studentu bataljonu) virzienā Ķemeri, Tukums, bet ar II bataljonu virzienā Mālumuiža, Tukums; sākta arī spēku pārgrupēšana, pie kam bija paredzēts, ka Ērzeļkroga rajonā 9. pulka II bataljonu nomainīs 8. pulka vienības; 2) nevēlamā kārtā ienaidnieks Ērzeļkroga rajonā šodien sāka palikt aktīvs, kādēļ mūsu 3. eskadrons, kas izlūkošanas nolūkos bija izvirzījies līdz Slampei, sadūrās ar stiprākiem ienaidnieka kājnieku spēkiem, bija spiests atiet vispirms līdz Mālumuižai, pēdējo noturēja līdz tumsai, bet pēc tam, lai izvairītos no ielenkšanas, atgāja caur Ērzeļkrogu, kur eskadronu uztvēra 9. pulka 6. rota, uz Batariem.

Pretēji mūsu vadības nolūkam, 18. novembrī Smārdes rajonā notika vienīgi izlūku sadursmes, jo uzbrukumu noorganizēt vēl nepaspējām, bet Ērzeļkroga rajonā ienaidnieks pats pārgāja uzbrukumā, tomēr bez panākumiem. Pēc tam 9. pulka II bataljons, kuŗu pie Ērzeļkroga nomainīja Daugavpils pulka II bataljons, savukārt, pats uzbrukdams platā frontē un tādā kārtā apdraudot ienaidnieka sānus, izvirzījās līdz vispārējais līnijai Minsteri, Slampe. Ar to arī beidzās 18. novembŗa darbība. Vēl vienīgi atzīmējamas no vietējiem iedzīvotājiem iegūtās ziņas, ka bermontiešu lielākā daļa, kas uzbruka Ērzeļkrogam, atgāja nevis Tukuma virzienā, bet gan uz Džūksti.

Jelgavas ieņemšana.

Nākošā diena — 19. novembris — bija rēzekniešu melnā diena. Par tādu tā izvērtās sekoši: 8. pulka II bataljonu, kas iepriekšējā dienā nomainīja rēzekniešus Ērzeļkroga rajonā, vadoties no vispārējā stāvokļa, bija nolemts atkal pievienot savam pulkam — lai spēcīgāk un ātrāk norisinātos mūsu uzbrukums, varētu teikt, uzvaras atslēgai — Jelgavai. Steidzamība bija no svara tādēļ, ka:

1) Bermonts beidzot arī pats pārliecinājās, ka armiju komandēt nav spējīgs un ģenerāļa Peniķa vārdiem runājot: «nevarēdams atrast nekādu izeju no tagadējā grūtā stāvokļa, atsacījās no armijas vadības un lūdza vācu VI rezerves korpusa komandieri ģenerāli Eberhartu, ņemt savā vadībā arī Bermonta armiju un izvest to no Kurzemes. Ģenerālis Eberharts ar savas valdības atvēli uzņēmās Bermonta armijas vadību un 17. novembŗa vakarā ieradās Jelgavā.»

2) 18. novembrī ienaidnieks bija enerģiski uzbrucis mūsu centram un to, kaut arī nedaudz, paspiedis atpakaļ un pēc tam piedāvājis pamieru.

3) Bija no svara pasteidzināt Jelgavas ieņemšanu, lai — a) iegūtu jo lielākas trofejas un neļautu bermontiešiem galīgi izlaupīt mūsu zemi; b) lai nostādītu franču ģenerāļa Niseļa komisiju, kuŗa jau atradās ceļā uz Latviju, notikuša fakta resp. mūsu galīgās uzvaras priekšā un c) lai ātrāk izbeigtu pārmērīgi grūto divfrontu kaŗu un tādā kārtā varētu ātrāk sākt un panākt Latgales atbrīvošanu.

Tā tad vispārējais stāvoklis prasīja pavisam ko citu nekā 9. pulka šaurākās intereses. Tādēļ bija pareizi pēdējās neņemt vērā. Iekš tam jau lielā mērā pastāv vadības māksla un īsta vadoņa raksturs: prast atšķirt vairāk svarīgo no mazāk svarīgā un, līdz ar to, vajadzības gadījumā (un tādi ir gandrīz visi gadījumi), upurēt mazāk svarīgo augstāku interešu labā. Sakarā ar to bija nolemts ne tikai pagaidām atsacīties no uzbrukuma Tukumam no Slampes puses, bet pat atvilkt 9. pulka II bataljonu uz Ērzeļkrogu, jo likās nedroši pēdējo ieņemt vienīgi ar 3. eskadronu. Par nožēlošanu šis atkāpšanās manevrs nenoritēja tik gludi kā bija domāts, jo izrādījās, ka ienaidniekam pie Slampes bija pienākuši pastiprinājumi — labi vadīti kājnieki un artilerija, kas līdz šim bija darbojušies pret mūsu Ventspils grupu (par kuŗu būs runa vēlāk) un tagad, atklājot mūsu atiešanu, sāka neatlaidīgi uzbrukt. Ienaidniekam spiežot (pie tam konkrētā gadījumā ļoti enerģiski spiežot) atiet ir ļoti grūti un tādēļ II bataljons, kaut arī aizturējis ienaidnieku ilgāku laiku pie Mālumuižas, tomēr Ērzeļkroga rajonu noturēt nespēja, bet bija spiests atiet uz Bataŗiem un šeit ar dažu atpakaļ atsauktu 8. pulka II bataljona vienību palīdzību noturējās. Šī neveiksme, protams, bija nepatīkama, bet tomēr augstāku interešu labā viegli piecie̦šama un, kā redzēsim, arī ātri pārejoša. Tādēļ pie tās vairāk nekavēsimies, bet tomēr atgādināšanai atzīmēsim, ka pat tad, kad vispār iet labi vai pat ļoti labi — ne vienmēr un visur iet labi. Pat izcīnot visspožākās uzvaras, atsevišķās frontes daļās var gadīties neveiksmes, pie tam daudz sāpīgākas un nesalīdzināmi bīstamākas nekā šinī gadījumā. No tā, savukārt, varam secināt, ka kādas mazākas vai lielākas vienības neveiksmi nekad nevajaga uzskatīt par vispārēju katastrofu.

20. novembrī 9. pulka 2. rota ar bruņoto automobili «Imanta» mēģināja ieņemt Smārdes krogu, bet tas neizdevās, jo pēc tam, kad «Imanta» bija jau izbraucis caur dzeloņdrātīm, ienaidnieks atklāja stipru uguni kā uz «Imantu», tā arī uz šaipus drātīm palikušo rotu. «Imantam» nelaimīgā kārtā sabojājās motors, kādēļ apkalpe atstāja mašīnu un ar drātīs saplēstiem mēteļiem atbēga pie rotas. Nakti ienaidnieks «Imantu» aizveda uz savu aizmuguri. Protams, citāds iznākums varēja būt, ja «Imanta» vecais, nolietotais motors nebūtu tieši tādā brīdī samaitājies vai vēl labāk — ja mūsu rīcībā būtu bijuši daži tanki. Kaut arī par nebijušo spriest ir ļoti grūti, tomēr, sevišķi pēdējā gadījumā, var gandrīz noteikti apgalvot, ka toreizējos apstākļos mūsu, kaut arī tikai dažu tanku pabalstīts uzbrukums būtu katrā ziņā izdevies. Tā tad: bez dzīvā spēka no svara arī technika, bet no otras puses — technikas sasniegumus pilnīgi izmantot ir spējīgs vienīgi pilnvērtīgs kaŗaspēks, jo ieroči un vispār, visi cīņas līdzekļi par tādiem kļūst vienīgi vīru rokās. Un tad vēl viena lieta, pie kuŗas, izmantojot gadījumu, ir vērts uzkavēties: nevajaga iedomāties, ka bruņotais automobilis vai tanks ir visvarens. Tā nebūt nav un galvenā kārtā tādēļ, ka pat vismodernākais tanks ir pusakls un tādēļ iespējamību ziņā diezgan ierobežots.

Bataru - Ērzeļkroga rajonā 20. novembrī 9. pulka II bataljons, pastiprināts ar III bataljona 2 rotām un 8. pulka 1½ rotām (kopā 7½ rotas) līdz vakaram izvirzījās līdz Ērzeļkrogam un to apņēma no ziemeļiem, bet ieņemt krogu šodien vēl neizdevās, jo ienaidnieks, starp citu, pabalstīts arī no bruņotā vilciena, sīvi pretojās.

Nākošā dienā (21. novembrī) mūsu uzbrukums Ērzeļkrogam atjaunojās. Beidzot krogs aizdegās, ienaidnieka artilerija noņēmās no pozicijām un tagad arī ienaidnieka kājnieki metās bēgt uz tuvāko mežu, bet daudziem to sasniegt nebija lemts. Ienaidnieks postīdams, laupīdams, dedzinot mājas un apdraudot vietējos iedzīvotājus, atkāpās Dobeles virzienā.

Kamēr 9. pulka II bataljons cīnījās ap Ērzeļkrogu, 8., 7. un 6. pulka vienības jau atradās pie Jelgavas un vēl tanī pašā dienā resp. 21. novembŗa pēcpusdienā Jelgavu arī ieņēma. Tāpēc nākošā dienā — 22. novembrī stāvoklis jau bija pavisam cits, nekā iepriekšējā dienā un visai turpmākai kaujas darbībai ir jau daudz vairāk tīrīšanas raksturs. 22. novembrī, beidzot, samērā viegli, ieņēmām arī Tukumu, pie kam Tukuma tuvumā uz Ķemeŗu ceļa bija pamests arī mūsu «Imanta». Turpmākā 9. pulka darbība vispārējos vilcienos bija sekojoša:

23. novembrī rēzekniešī ieņēma Vecsāti un Irlavu. 25. novembrī tie iegāja Saldū, kas bija jau atbrīvota no mūsu Lejaskurzemē darbojošamies spēkiem. Divas pēdējās lielākās sadursmes notika 30. novembrī — viena pie Ļeckavas, otra pie Ezeres. Ļeckava gan atrodas Lietuvas territorijā, kuŗā starptautiskā komisija mums ieteica iekšā neiet, bet ienaidnieks mūs sāka apšaudīt ar mīnumetēju uguni, kādēļ rēzeknieši pārgāja uzbrukumā, ieņēma Ļeckavu, saņēma gūstekņus, zirgus, ratus, lauka virtuvi ar visu zupu, 1 pielādētu un vēl neizšautu mīnumetēju, 10 ložmetējus un citas trofejas. Vācieši, bez tam, zaudēja ap 30 kritušo, mums, turpretim, zaudējumu nebija. Līdzīgs notikums norisinājās arī pie Ezeres: Ezeri (tā atrodas mūsu territorijā) 9. pulka II bataljons ieņēma pēc īsas uguns kaujas, saņemot ap 80 gūstekņus-krievus (kas gan padevās puslīdz labprātīgi). Ar to arī viss būtu beidzies, bet otrā krastā aizdzītie vācieši turpināja kauju. Tādēļ rēzeknieši pārgāja pāri upītei un, padzenot vāciešus, atņēma tiem 10 ložmetējus. Ar to arī 9. pulka kaujas darbība pret bermontiešiem izbeidzās. Vēl piezīmēsim, ka tās pašas dienas pēcpusdienā no Možeiķiem Ezerē ieradās kāds krievu pulkvedis-leitnants — sarunvedis, kas, starp citu, sarunu beigās izteicās apmēram šādi: «Mēs nekad neatmetīsim domu par Latvijas atkalpievienošanu Krievijai un vienmēr par to strādāsim, bet tomēr noliecam galvas jūsu varonīgās armijas priekšā.» Kas attiecas uz atkalpievienošanas domām, tad, pie sekmīgām cīņām divās frontēs, arī laiks ir jau šinī ziņā strādājis mums par labu un tādas domas ir jau atmestas, bet gādāsim gan par to, lai nevienam nekad nenāktu prātā, tās uztveŗot no jauna, atmest domas par mūsu armijas varonību.

*

9. pulka uzdevumam un darbībai bija spilgti savrūpējs raksturs. Nesalīdzināmi vairāk saistības bija starp 8. un 7. pulka, kā arī Latgales divīzijai piedalītā studentu bataljona un Aparnieka partizāņu nodaļas uzbrukumiem, kādēļ šo vienību darbību apskatīsim vienkopus: —

11. novembŗa vakarā, pēc Torņkalna atbrīvošanas, 8. pulks ieņēma poziciju uz vispārējās līnijas: Sudmalkalns— — Kampas — Katriņmuiža — Tīriņmuiža. Pa labi no 8. pulka, Mazcenās, atradās kapteiņa Aparnieka partizāņi un vēl vairāk pa labi, kā jau zinām, 9. pulks. 8. pulka kreisais kaimiņš bija 6. pulks. 7. pulks atradās Latgales divīzijas rezervē Torņkalnā. 12. novembrī, sakarā ar rīdzinieku darbību Rīgas—Jelgavas šosejas rajonā, lieks kļuva 8. pulka pozicijas kreisais spārns (Tīriņmuižas rajonā) un tādēļ daugavpilieši pārgrupējās, pagarinot savu labo spārnu līdz Vilciņiem. Bez tam izsūtīja izlūkošanu uz Grēnamuižu un ar 1 rotu ieņēma krustceļu pie Frančiem. Divīzijas rezerve (7. pulks) pārgāja uz Beberbekas - Piņķu mž. rajonu. 13., 14. un 15. novembrī 7. un 8. pulks palika uz vietas, bet Studentu bataljons, kas naktī no 14. uz 15. novembri bija ieradies Annas muižā, 15. novembrī sasniedza Kalnciemu, no kurienes nākošā dienā (16. novembrī) kopā ar 9. pulka 9. rotas pusrotu tika izsūtīts izlūkošanā

caur Draviņām Līvbērzes virzienā. Mūsējiem šeit (pie Rapu mājām) gadījās ļoti vājš ienaidnieks — mums jau pazīstamā pulkveža Adamoviča bataljons, kas, neraugoties uz saviem 400 vīriem un 20 ložmetējiem, zaudējot tikai vienu vienīgo ievainoto, aizbēga uz Līvbērzi. Pēc tam, kā galīgi kaujas nespējīgs, šis bataljons esot nosūtīts uz Jelgavu garnizona dienesta izpildīšanai. Tā tad pirms apmēram 2 nedēļām (3. novembrī ziemeļos no Daudzevas) zaudētā kauja vēl tagad nebija pārdzīvota un ja bataljons vēl vispār nebija izklīdis, tad tas, domājams, izskaidrojams vienīgi ar bataljona virtuvēm un ap tām saistītām interesēm.

7. Siguldas kājnieku pulks tās pašas dienas (16. novembra) rītā izgāja no Piņķu mž. - Beberbekas rajona un līdz vakaram ar priekšējām vienībām sasniedza vispārēju līniju: Hercoga mž. — Spannenieki — Cenas mž. (apmēram 7,5 km ziemeļaustrumos no Jelgavas), pie kam pēdējā punktā (Cenas muižā) nomainīja 6. pulka vienības. Kaut arī ienaidnieks atradās Iecavas kreisā krastā, tomēr nakts pagāja mierīgi. 7. pulka 16. novembra pārgājiens var noderēt dažām pārdomām, jo uz kartes, atkarībā no tās mēroga, pārgājiens ir zem centimetra vai, augstākais, nedaudz centimetrus liels un liekas pavisam niecīgs. Pavisam citādi tas bija īstenībā. Piemēram, ja mēs rīkojamies ar karaspēkā visvairāk lietojamo karti mērogā 1:75.000, tad attālums apvidū ir 75.000 reizes lielāks nekā uz kartes un, līdz ar to, konkrētā gadījumā, taisnā līnijā tas sasniedz ap 30 km. Bet praktiski attālums un, līdz ar to, arī pārgājiens bija vēl ievērojami lielāks, jo: 1) jāņem vērā bieži diezgan prāvs attālums no karaspēka vienības faktiskās atrašanās vietas (piemēram, nakts mītnes) līdz, tā saucamam, gājiena izejpunktam; 2) gājienu izdara pa ceļu un gājiena ceļi gandrīz vienmēr ir vairāk vai mazāk līkumaini; 3) pie gājiena attāluma jāpieskaita vēl tas kilometru skaits (kurš ļoti bieži arī nav mazs), kas jānoiet no kopējā gājiena izbeigšanas vietas līdz jaunai nakts mītnei vai arī sevišķu uzdevumu izpildīšanai. Tā, piemēram, konkrētā gadījumā tie 7. pulka 4. rotas 2 vadi, kuriem bija jānomaina 6. pulks Cenas muižā, 16. novembrī nogāja vismaz 45 km un, protams, 45 km ir daudz vairāk nekā 30 km. Bez tam nedrīkst aizmirst, ka 16. novembris bija īsa, auksta ziemas diena un gājienu nācās izpildīt zem ienaidnieka, ja arī ne faktiskiem, tad vismaz iespējamiem draudiem. Un tad vēl — pie izpildīšanas jāņem vērā nogurums, apm. 30 kg smagā kājnieku krava, kā arī daudzas un dažādas citas grūtības un traucējumi. Tāpēc faktiskais gājiens ir ne tikai 75.000 reizes, bet vēl daudz vairāk, varbūt varētu teikt, miljoniem reizes grūtāks nekā spriežot par to pēc kartes. Šīs grūtības jāņem vērā un to pārvarēšanu vajaga prast attiecīgi cienīt.

8. pulka 1 bataljons 16. novembrī sapulcējās Švarcmuižā, bet 2 bataljoni pārgāja uz Beberbekas - Dzilnu rajonu. Kā 7. pulka gājiens varēja likties viegls, tā arī var rasties domas it kā 8. pulks būtu pārāk ilgi atpūties. Arī tā domāt būtu nepareizi un grēcīgi, jo: 1) 8. pulks bija stipri cietis Torņkalna atbrīvošanas operācijā, pie kam nav jāaizmirst, ka bija jārīkojas ar dzīviem, slikti apgādātiem cilvēkiem (daudziem pat nebija mēteļu) pret tāpat dzīvu un, pie tam, ļoti sīkstu ienaidnieku, un 2) pulks pēc Torņkalna atbrīvošanas saņēma papildinājumu — 300 vīru, resp. vairāk kā 25% no sava jaunā, palielinātā sastāva; tik liela papildinājuma saņemšana un sakausēšana ar vecajiem pat miera laikā ir grūta (vajaga tikai atcerēties tiem, kas to ir piedzīvojuši, jaunkareivju ienākšanu pulkos), vēl daudz grūtāka tā ir kara laika apstākļos; 3) bez tam, neatkarīgi no nupat minētā, pulkam vajadzēja dot maksimāli iespējamo atpūtu, lai, savukārt, vēlāk varētu tam uzstādīt maksimālas prasības. Arī šī apstākļa ievērošana ir krietnas vadības pazīme: dot karaspēkam visu iespējamo, lai pēc tam varētu no tā prasīt gandrīz neiespējamo — pārliecībā, ka karaspēks darīs visu, lai prasīto resp. savu uzdevumu godam veiktu.

17. novembra pēcpusdienā 8. pulks ieradās Kalnciemā, pēc kam I bataljons, nomainot 9. pulka III bataljona vienības, izvirzījās līdz vispārējai līnijai: Ozolmuiža (apmēram 2 km ziemeļaustrumos no Līvbērzes muižas) — Rapas — Mžzn. Klīves muiža, pie kam 2. rotu, kas atradās Lielupes kreisā krastā, ar artilerijas un mīnumetēju uguni apšaudīja ienaidnieka 2 bruņoti tvaikonīši, kādēļ viena otra grupa bija spiesta atstāt ieņemtās mājas. Tomēr šai ugunij nekādu rezultātu nebija, jo, baidīdamies iestrēgt ledū, tvaikonīši drīzi aizbrauca uz Jelgavu un mūsu grupas atstātās mājas ieņēma no jauna. 8. pulka II bataljons novietojās nakts mītnē Ļuļļu - Drabiņu rajonā un uzdevumu nākošā dienā (18. novembrī) nomainīt 9. pulka II bataljonu Erzeļkroga rajonā. 8. pulka III bataljons palika divīzijas rezervē Kalnciemā. 7. pulka apsardzības vienības (I bataljons) šodien (17. novembrī) zaudēja Hercoga muižu (3. rota) un Spanneniekus (4. rotas viens vads). Iepriecināt tas, protams, mūs nevarēja, bet sevišķi uztraukties arī nebija vērts, it īpaši tādēļ, ka mūsējie palika abu minēto punktu tuvumā — lielā meža dienvidmalā.

18. novembrī 8. pulka I bataljons pie Ozolmuižas un Rapām atsita nelielu ienaidnieka uzbrukumu un saņēma dažus gūstekņus. Labus panākumus šodien guva 7. pulka II bataljons, kas vēl tumsā pārgāja Lielupes kreisā krastā, pie Mislavām sasita krievus, atņēma tiem 4 ložmetējus un līdz vakaram ieņēma Apiņu un Dūmiņu mājas, bet ar izlūkiem pat apdraudēja Jelgavas - Tukuma dzelzceļu. Pa kreisi no II bataljona Lielupes kreisā krastā pārgāja III bataljons un pēc tam uzbruka virzienā Dobeļi, Stūrmaņi. Pēdējo punktu tomēr ieņemt neizdevās, jo šeit ienaidniekam darbojās stipras un enerģiskas vācu kājnieku vienības, pie kam tām bija labi nokārtota kopdarbība ar artileriju un aviāciju. Ienaidnieks pat pārgāja pretuzbrukumā un atspieda siguldiešu III bataljonu līdz Mislavām. Tas laikam nebūtu noticis un, domājams, arī 7. pulka II bataljona panākumi būtu bijuši daudz lielāki, ja 7. pulks būtu zinājis kapteiņa Aparnieka partizāņu nodaļas iepriekšējās dienas (17. novembra) darbību un otrādi — kapteinis Aparnieks zinātu šīs dienas (18. novembra) 7. pulka uzdevumu, jo lieta bija šāda: kapteiņa Aparnieka partizāņi jau 17. novembra rītā izgāja no Mžzn. Klīves mž. un, segti virzoties caur lielo mežu (Svētes upes kreisā krastā) naktī uz 18. novembri uzbruka Svētes muižai un Vilkabūdām, saceldami ar to ienaidnieka aizmugurē lielu apjukumu. Par nožēlošanu, sakaru trūkuma dēļ nezinādams 7. pulka 18. novembra uzdevumu, kapteinis Aparnieks savu stāvokli pilnīgi pamatoti uzskatīja par pārāk apdraudētu, kādēļ, 18. novembrī cauri tam pašam mežam atgāja atpakaļ uz Ķīšiem. Atkal spilgts pierādījums tam, kāda nozīme ir sakariem un kopdarbībai un ka bez sakariem nav arī kopdarbības vai, citiem vārdiem: pēdējai tādā gadījumā var būt vienīgi vairāk vai mazāk laimīgas vai nelaimīgas nejaušības raksturs.

Arī 7. pulka kreisā spārnā resp. I bataljona iecirknī tanī pašā dienā (18. novembrī) pierādījās sakaru un kopdarbības nepieciešamība, pie kam šeit sekas bija nesalīdzināmi ļaunākas par pulka labā spārnā neizmantotām uzvaras iespējamībām: vēlēdamies pastiprināt savu uzbrūkošo labo spārnu (kas

Latgales divīzijas fronte pēc bermontiešu izdzīšanas.

principā bija ļoti pareizi), 7. pulka komandieris pievilka savu I bataljonu tuvāk Ķišiem, atstādams Cenas mž. rajonu tukšu. Tas deva iespēju ienaidniekam viegli apņemt 7. pulka kreisā kaimiņa — 6. pulka labo spārnu, kā arī, izplatoties starp Cenas muižu un Ķišiem, nostādīt kļūmīgā stāvoklī paša 7. pulka kreiso spārnu: ienaidnieks ieņēma Kaķadančus, Tiltiņu un Siliņu mājas, piespieda steidzīgi izvākties no Ķīšu Klosteŗa mūsu vezumiem un pārsienamam punktam, kā arī noņemties no pozicijas baterijai, ieņēma Klosteri, to nodedzināja un, bez tam, vēl uzbruka pulka štābam Ķišos. Laimīgā kārtā izdevās uz ātru roku noorganizēt pretuzbrukumu ar pulka izlūku komandu un 9. rotu. Pretuzbrukums bija sekmīgs: vāciešus izklīdināja, saņemot gūstekņus un trofejas. Pēc tam I bataljonam uzdeva atjaunot agrāko stāvokli starp Tiltiņu mājām un Cenas muižu. Tiltiņus un Siliņus ieņēma vēl 18. novembrī, bet mežmalu pie Cenas muižas izdevās ieņemt tikai nākošā dienā — 19. novembrī. Vakarā Ķišos ieradās pulka jaunformētā 10. rota, kas jau naktī uz 19. novembrī aizgāja uz Kaķadančiem.

19. novembrī ienaidnieks stipri apšaudīja ar artileriju un mīnumetējiem 8. pulka I bataljonu. Labākais pretlīdzeklis tādos gadījumos ir uzbrukums. Tādēļ arī 8. pulka I bataljona komandieris nolēma uzbrukt un ieņemt Līvbērzi. Tas izdevās un, pie tam, samērā, viegli un kaut arī ienaidnieks, redzēdams, ka mūsu spēki nav lieli, nāca pretuzbrukumā, tomēr 8. pulka 4. rota ar 1. rotas piepalīdzību Līvbērzi noturēja. 7. pulka II bataljons, zem ienaidnieka spiediena, šodien atgāja no Apiņu - Irbenieku rajona uz Dobeļiem un Mislavām, bet I bataljons ar 4. rotu izvirzījās līdz mežmalai iepretim Hercogu mž. un ar 2 rotām (3. rotu un 8. pulka 2. rotu, kas jau iepriekšējā dienā, 7. pulka pabalstīšanai, ieradās Kīšos) izvirzījās līdz mežmalai pie Cenas muižas. Pēdējo ieņemt vēl neizdevās, jo muižas drupās un ķieģeļceplī rietumos no muižas atradās ienaidnieka kājnieki un vairāki ložmetēji. Toties pa ceļam abas rotas izklīdināja ienaidnieka stipräku patruļu, saņemot 2 ložmetējus.

20. novembrī 8. pulka I bataljonam (3 rotu sastāvā, jo 2. rota atradās vēl pie 7. pulka) nācās izcīnīt grūtu kauju: Bataljonam bija uzdots ieņemt Līvbērzes staciju, Bērzes muižu un Upes muižu (Baložus). Artilerijas pabalsta nebija. Starp Līvbērzes muižu un staciju — atklāts lauks. Tādēļ stacijas ieņemšanai bataljona komandieris nolēma ar 3. rotu apņemt to no ziemeļiem un uzbrukt gar dzelzceļu. Uzbrukums neizdevās, jo, kā jau teikts, artilerijas pabalsta nebija. Bez tam ienaidnieks, pabalstīts no bruņotā vilciena, kas piebrauca no Ērzeļkroga rajona un izsēdināja desantu, pārgāja pretuzbrukumā. Pretuzbrukumu atsita, tomēr 3. rotai dzelzceļu nācās atstāt un uzbrukumu nācās atlikt uz nākošo dienu.

Daudz laimīgāka diena 20. novembris bija tām 8. un 7. pulka vienībām, kā arī Aparnieka partizāniem, kas plkst. 06.00 no Mislavām sāka uzbrukumu gar Svētes kreiso krastu dienvidvirzienā. Sākumā arī šeit ne viss gribēja izdoties, piemēram, kreisā flanka apsardzībai izsūtītā 7. pulka 9. rotas patruļa pie Plāņu mājām sastapās ar ienaidnieku un bija spiesta atkāpties. Bet artilerija aizdedzināja Plāņus un Stūrmaņus un ienaidnieks atgāja uz Bīmaņiem (iepretim Iecavas grīvai). No Apiņiem ienaidnieku padzina viegli, jo pretim izrādījās krievi. Pienākot pie Svētes muižas drupām, siguldiešu rotas nokļuva stiprā ložmetēju ugunī, bet ar mīnumetējiem to apklusināja un ap plk. 09,00 Svēti ieņēma. Tālāk siguldieši un Aparnieka partizāņi sastapa stiprāku pretestību pie Ozoliņu un Cepļu mājām. Tagad ļoti sekmīgi sāka strādāt 7. pulka 12. rota: apiedama pa mežu Ozoliņus no rietumiem, tā ap plk. 13,00 ieņēma Grīvu krogu un Tuškus, saņemdama 2 ložmetējus un smago automobili ar municiju (kas mums ļoti noderēja). Ienaidnieks gan izdarīja pretuzbrukumu un izsita mūsu rotu no kroga un Tuškiem, bet ne uz ilgu laiku — rota atgājusi mežā, sakārtojusi savus vadus, izdalījusi ienaidniekam atņemto municiju, kā arī pabalstīta no ložmetējiem, kas arī tikko bija atņemti ienaidniekam, no jauna uzbruka un šoreiz galīgi ieņēma abus zaudētos punktus. Ar to vēl nepietika: vakarā rota ieņēma dzelzceļa un Dobeles šosejas krustojumu, sabojāja dzelzceļu un nolaida no sliedēm ienaidnieka bruņoto vilcienu (lokomotīvi un 3 bruņotos vagonus), kas brauca no Līvbērzes uz Jelgavu, — to pašu, kas šodien pat tik ļoti bija kaitējis 8. pulka I bataljonam.

Pie Ozoliņiem un Cepļu mājām ienaidnieks, kuŗa ložmetējus apklusināja mūsu mīnumetēji, siguldiešu un partizāņu triecienu nepieņēma. Pēc tam siguldieši, ļoti sekmīgi pabastīti no savas 12. rotas tikko bermontiešiem atņemtiem ložmetējiem, sasniedza Pambakaru ciema rietumgalu. Austrumgalā ienaidniekam izdevās noturēties. Krēslā kauja norima. Tikai ienaidnieka artilerija (sevišķi smagā) visu nakti apšaudīja Tuškus, Grīvu krogu un Cepļu mājas.

Daugavpiliešu III bataljons dienvidos no Apiņiem pārgāja Svētes labā krastā un uzbruka ar labo spārnu Vilkabūdu, bet ar kreiso Cimaļu virzienā. Pretim izrādījās dzelzdivīzijas jēgeru bataljons, kuŗu, starp citu, pabalstīja arī aviācija. Sākās nikna kauja un uzbrukums negribēja veikties, bet par laimi 7. pulka I bataljona labais spārns, pastiprināts ar Studentu bataljona vienībām, virzoties gar Lielupi, ieņēma Plāņus un Stūrmaņus, tādā kārtā apdraudot vācu jēgeru labo spārnu. Tādēļ tagad 8. pulka III bataljonam izdevās ieņemt Cimales un drīzi pēc tam arī Frīdmaņus. Jēgeri, atliecot savu labo spārnu, ieņēma līniju: Paulinieki, Sarkankrogs, Vilkabūdas un to arī noturēja, jo saņēma pastiprinājumus (2 rotas) un, bez tam, vakarā sacēlās liels sniegputenis, kādēļ kauja norima. Šīs dienas kaujā 8. pulka III bataljons bija cietis ievērojamus zaudējumus — dažas rotas līdz 20%.

Vēl atzīmēsim, ka 20. novembra vakarā Aparnieka partizāņi aizgāja līdz Tērvetes stacijai, salasīdami pa ceļam apmēram 60 gūstekņus - krievus.

«Naktī» (uz 21. novembri), rakstīts 8. pulka vēsturē: «pulks sakārtojās, lai turpinātu no rīta uzbrukumu Jelgavai. Kareivjiem tika izsniegta pastiprināta konservu porcija un izdoti mēteļi, kuŗus naktī atveda no Rīgas.» Neraugoties uz auksto laiku daudziem pulka kaŗavīriem līdz šim mēteļi vēl nebija izsniegti. Nav grūti iedomāties, ka aukstumā kaŗot bez mēteļiem ir daudz grūtāk nekā miera laikā siltā apģērbā strādāt kaut arī visgrūtāko darbu. Tāpēc arī šo apstākli nedrīkst aizmirst un jācenšas ar miera laika darba kvalitāti būt mūsu atbrīvošanas kaŗa armijas ciešanu cienīgiem.

21. novembŗa rītā 8. pulka I bataljona izlūki konstatēja Līvbērzes stacijā kustības. Drīzi pēc tam atklājās, ka ienaidnieks ir atkāpies Dobeles virzienā. Tagad I bataljons bez kaujas ieņēma Līvbērzes staciju, Bērzmuižu un Baložus. Arī III bataljona priekšā 21. novembŗa rītā ienaidnieks bez kaujas bija atstājis Sarkankrogu un Vilkabūdas. Abus šos punktus III bataljons ieņēma ap plk. 08,00. Ap pusdienas laiku bataljons sasniedza Meijas muižu, bet ap plk. 15,30 caur Ezeru vārtiem un pa Konstantīna ielu no ziemeļrietumiem iegāja Jelgavā. Tanī pašā laikā pa Dobeles ceļu Jelgavā ienāca arī 7. pulka II bataljons, bet vakarā no ziemeļiem 7. pulka I bataljons un no ziemeļaustrumiem 6. pulks. Jelgavā mūsu rokās krita bagātīgs kaŗa laupījums, piemēram, 16 lielgabali, 24 smagie automobiļi, 1000 ilelgabalu šāviņu, 10.000 rokas granātu, ieroču darbnīca, 5 bruņotie kuģīši un t. t. Vakarā Jelgavā ieradās arī 8. pulka štābs, kas novietojās Baznīcas ielā, bijušā Bermonta štāba vietā.

22. novembrī 8. un 7. pulka vienības izvirzījās līdz vispārējai līnijai: Apšupe — Maisukrogs — Bērzmuiža — — Baloži — Bruči — Lielsvētes muiža. Mūsu rokās krita 1 lidmašīna un iepriekšējā dienā 7. pulka 12. rotas no sliedēm nolaistais ienaidnieka bruņotais vilciens. Tuvumā ienaidnieka vairs nebija. Uz Dobeli izsūtītie izlūki ziņoja, ka bermontieši sākuši izvākties arī no Dobeles.

Nākošās dienās mūsu vienības enerģiski virzījās uz priekšu, pie kam: 23. novembrī 8. pulks ieņēma Dobeli, saņemot mums jau zināmo bruņoto automobili «Titanik» (kuŗš vēl, starp citu, 20. novembrī piedalījās kaujā pret 8. pulka I bataljonu Līvbērzes rajonā); «Titaniku» pārdēvēja par «Viesturu»; 7. pulks 23. novembrī sasniedza Zaļo muižu; 25. novembrī 8. pulka 2. rotai iznāca sadursme ar ienaidnieka jātniekiem pie Pētervaldes, kur mūsu rokās krita aviācijas parks ar daudziem jauniem motoriem un dažādiem techniskiem piederumiem; 29. novembrī 8. pulka 5. rota ar I bruņoto vilcienu ieņēma Reņģes staciju un Vadakstes tiltu. 30. novembrī 8. pulks ieņēma Laižuvu. Laižuvas ieņemšana bija 8. pulka pēdējā kauja pret bermontiešiem, jo sakarā ar bermontiešu galīgu demorālizēšanos, starptautiskās komisijas priekšsēdētājam, franču ģenerālim Niselim, nenācās grūti garantēt, ka bermontieši visā drīzumā izvāksies arī no Lietuvas, un tādēļ kaŗa darbību pārtrauca.

Pulkvedis-ltn. J. Zālītis

Mūsu militārā darba ētiski-nacionālie pamatojumi

Tikai vienveidīgs uzskats uz zināmām lietām un vienveidīga domāšana par šo lietu izvešanu dzīvē pieved arī pie vienveidīgas darbības. Šāda vienveidīga apstākļu un mērķu izpratne un secinājumā — vienāda darbība ir sevišķi no svara valsts aizsardzības darbā, jo nekur citur uzskatu dažādība zināmu jautājumu atrisināšanā nav savienota ar tik kļūmīgām sekām, kā tieši valsts ārējās drošības, valsts militārā stipruma izveidošanā.

Kā kuŗa katra darba, tā arī militārā darba sekmju pamats, sekmes noteicošais faktors ir nevis darba rīki — mašīnas, ieroči, bet gan pats cilvēks. Šinī sakarībā arī vēl mūsu dienās par pilnīgi pamatotu jāuzskata Napoleona izteiciens, ka uzvara kaujā atkarājas par $^3/_4$ no kaŗavīru morāliem spēkiem un tikai $^1/_4$ no skaitliskuma (saprotams, pie pretinieku kaut cik vienādiem apmācības līmeņiem un apbruņojuma techniskām īpašībām). Pareizs ir arī japāņu ģenerāļa Nogi izteiciens, ka kaujā uzvar tas, kuŗa nervi izturs stundas ceturtdaļu ilgāk.

Tikko minētie autoritātīvie spriedumi ir pamatoti uz kaujās gūtiem piedzīvojumiem pirms pasaules kaŗa. Bet arī pasaules kaŗā jaunie techniskie cīņas līdzekļi nespēja mazināt morālo spēku izšķiŗošo nozīmi. Un vai mūsu atbrīvošanas kaŗš nav pilnīgs morālo spēku triumfs pār skaitliski lielāku, labāk apgādātu, apmācītu un apbruņotu ienaidnieku.

Atbrīvošanas kaŗš, kā arī ilgstošais armijas un aizsargu miera laika darbs (starp citu, arī pēdējās plašākās lauka apmācības) pierāda, ka latvietis kā kaŗavīrs, gan tīri profesionālā, gan arī morālā-tikumiskā ziņā, ir ļoti augstu vērtējams. Tomēr no tā mēs nedrīkstam secināt, ka tādēļ mums būtu jāpiegriež mūsu tautas kareivisko īpašību izkopšanai mazāka vērība, jo tādas īpašības mums it kā ir jau iedzimtas. — Lietas, kas netiek darbā pielietotas un attīstītas, ierūs, atrofējas.

Neviena no tautām nav sasniegusi savu brīvību, savu respektējamu stāvokli starptautiskā dzīvē bez cīņām, bez lieliem upuŗiem. Arī mēs savu brīvību un neatkarību esam ieguvuši grūtās cīņās un, izteicoties mūsu atbrīvošanas cīņu vadoņa ģenerāļa Baloža vārdiem: — «Mūsu pienākums tagad ir sargāt un izkopt šos ieguvumus, uzturot tautā joprojām stipru, atbrīvošanas cīņās rūdīto, Tēvzemes dziļas mīlestības un varonības garu. Uz to lai nevienam no mums nepietrūkst spēka un enerģijas. Mēs būsim stipri savā apziņā un ticībā un lieli savos darbos, ja vienmēr sev priekšzīmei celsim tos priekšgājējus-celmlaužus, kas deva iespēju mūsu ilgām un mūsu ideāliem piepildīties.» Tādēļ mums tautā jākultivē tāds varoņgars, kurš mūsu tautas raksturu izveidotu līdz tādai varenības, pašcieņas un Tēvijas mīlestības apjomai, lai neviens no mums vairs nešaubītos, ka vairs jebkad kāds spētu mūs satriekt un uzvarēt. Šāds tautas resp. valsts bruņoto spēku (mūsu dienās armija ir bruņota tauta) morālo īpašību izveidošanas darbs nevarēs tikt sekmīgi veikts, iekams nebūs pierādīta šī darba ētiskā vērtība un mērķtiecība, un, proti:

1) ka kaŗš vēl joprojām ir viens no cilvēces dzīves norises veidiem, kuŗu iznīcināt stāv ārpus pašas cilvēces iespējamībām, vismaz pašlaik un arī paredzamā nākotnē;
2) ka kaŗam, savā ziņā, ir kāda jēga cilvēces valsts un atsevišķas tautas dzīves norisē; ka kaŗš ne katrreiz ir zemas kultūras process un ļaunums, bet dažkārt arī svētīgs un augstvērtīgs kultūras, tikumības un sociālās dzīves faktors, un ka kaŗš tādēļ dažu labu reizi ir attaisnojams arī no ētiskā viedokļa, un
3) ka Latvija, gribēdama un cenzdamās sadzīvot mierā ar saviem kaimiņiem, tomēr var kādreiz tikt piespiesta pret pašas gribu ķerties pie ieročiem, lai aizstāvētu savu neatkarību.

Lai augšminētos jautājumus labāk varētu noskaidrot, mums vispārējos vilcienos ir jāpieskaŗas militārai ētikai.

Zem ētikas jēdziena vispār mēs saprotam mācību par vērtībām un normām, uz kuŗām dibinās mūsu tikumiskās dzīves uztvere. Militārā ētika ir mācība par kaŗa, un visa, kas ar kaŗu sakarā, vērtēšanu no labā un ļaunā, no taisnības un netaisnības viedokļa.

Plašākā sabiedrība skatās uz kaŗa vērtēšanu no ētiskā viedokļa vēl joprojām ar zināmu neuzticību. Patiešām var pacelties jautājums, kas gan kaŗā un lietās, kas ar to sakarā, var būt ētisks, jo kaŗš bieži vien tiek uzskatīts kā slepkavošanas, pat laupīšanas, postīšanas un visa ļauna iemiesojums. Šādu uzskatu par kaŗu kultivē arī, tā saucamie, pacifisti. Retāki šādu uzskatu sludinātāji ir idejiski cilvēki, kuŗi patiešām cer un tic, ka kaŗus novērst ir cilvēces pašas spēkos; un ja nu reiz visus starptautiskos konfliktus varētu nokārtot miera ceļā, tad kaŗš it kā patiešām būtu liels un neattaisnojams ļaunums.

Daudz biežāki tomēr šie miera sludinātāji ir vilki avju tērpā, kuŗu nolūks ir iemidzināt kādu zināmu tautu naivā paļāvībā uz mūžīgu mieru un omulīgā pašpaļāvībā, lai pēc tam bez kādām pūlēm un riska atņemtu šai tautai brīvību, kuŗu viņa patiešām nebija pratusi cienīt.

Pacifistu mācību var ietvert trijās pamattezēs: 1) kaŗš ir lāsts un miers ir svētīgs; 2) kaŗš nes sev līdzi lielas ciešanas, un 3) kaŗš sagrauj vērtības.

Mūsu nolūks nav še sīkāki pieskarties pie šo težu iztirzāšanas, jo nav nekādu grūtību viņas nevien apstrīdēt, bet zināmos gadījumos viņas var atvietot pat ar pavisam pretējiem slēdzieniem.

Pirmkārt, kas gan iedrošinātos apgalvot, ka mūsu atbrīvošanas cīņas ir bijušas mūsu tautai lāsts, un ka mēs mūsu brīvību būtu atguvuši rokas klēpī turēdami! Atbrīvošanas cīņās norūdījās tautas raksturs, un — «Kaŗa uguns bija tā, kas reiz mūs visus sakala kopā uz lieliem varoņdarbiem» — kā kādā no savām runām izteicās mūsu tautas Vadonis Dr. K. Ulmanis.

Vai zināmā mērā par lāstu gan nav jāuzskata tie ilgie miera periodi zem citu valstu varas, kad mūsu tauta daudz un dažādu apstākļu dēļ kā viena vesela vienība nebija spējīga ķerties pie ieročiem, lai atgūtu savas nolaupītās tiesības un zemi.

Otrkārt, no ētiskā viedokļa ciešanas pašas par sevi vien vēl nav netaisnas un ļaunas, tāpat kā priekiem ne katrreiz ir ētiska vērtība. Ciešanas un bēdas ir jānovērtē atkarībā no tā, ar ko viņas tiek kompensētas. Šinī ziņā kā atsevišķu cilvēku, tā arī veselu tautu ciešanām var būt un bieži vien ir augsta ētiska vērtība.

Treškārt, kaŗš ne katrreiz sagrauj vērtības: tādas neizmērojami dārgas vērtības, kādas ir tautas brīvība un valsts neatkarība, mēs taču ieguvām ar ieroču palīdzību un upuriem. Runājot par kaŗa vešanas ārkārtīgiem izdevumiem, ir jāsaka, ka ir lietas, kuŗas cilvēks vēlas iegūt, neskatoties uz cenu, un ir kaŗi, kuŗus tautas ved ideju, brīvības vai savas eksistences dēļ — neskatoties uz šo kaŗu izmaksu.

Var pievest vēl daudzus kodolīgus, lielu domātāju spriedumus, kā pretargumentus nevarīgai pacifisma mācībai. Piem. Viktors Igo kādā no saviem darbiem izsakās: «Kaŗi nav cilvēces brūces, tāpat kā vagas tīrumā nav zemes brūces. Jau 5000 gadu, kamēr ikvienu ražu sagatavo ar arklu, tāpat kā civīlizāciju ar kaŗu.»

Angļu lielais dzejnieks lords Bairons, aiziedams brīvprātīgi cīnīties par Grieķijas atbrīvošanu, ir teicis: «Es labprāt izteiktu savu riebumu pret kaŗu, ja nebūtu pārliecināts, ka tikai tas glābj pasauli no pelējuma un puvuma.»

Pacifisti ar savu mācību rada tautā ilūziju par mūžīga miera iespējamību un lielā mērā sagrauj tautā veselu rindu garīgu vērtību, kuŗas nepieciešamas ne tikai kaŗa, bet gan arī miera laikā, kā: varonību, pašlepnumu, pašuzupurēšanās tieksmes, biedriskumu u. t. t.

Nevarīgā pacifisma idejas satricina tautas ticību saviem spēkiem un rada tautā gļēvumu un pasīvitāti dzīves cīņās vispār. Šinī sakarībā, lai gan tendenciozi, tomēr ļoti raksturīgi ir kāda domātāja (Treitschke) vārdi:

«Ikkatra tauta ilgā miera laikā jo viegli iegrimst mīkstčaulībā, patmīlībā, un izvirtībā. Mietpilsoniskais prāts un veikalnieciskā izmaņa ar nerimstošu dziņu pēc ieguvuma, ar ko apmierināt savas dzīves sīkās iegribas, satrici-

na un izputina augstāku tikumisku pasaules uzskatu pamatus un ticību ideāliem. Aprobežota domāšana un viegls prāts pieved pie aplamas iedomas, ka cilvēka dzīves mērķis nekas vairāk nav, kā mantu raust un baudīt; valsts mērķis — nekas cits, kā saviem pilsoņiem atvieglot un nodrošināt veikalnieciskus uzņēmumus; cilvēka uzdevums — dārgi pārdot un lēti pirkt. Bet karš, kas viņus šinī darbā traucējot, esot vislielākais ļaunums un bēdīgas atliekas no viduslaiku mežonībām.»

... «Tādai paaudzei« — saka šis domātājs — «ir par svētību, ka liktenis viņai uzsūta lielu un taisnīgu karu, un jo vairāk cilvēki būs iejutušies vienīgi savas egoistiskās dzīves ērtās parašās, jo niknāks būs spēks, kas šos cilvēkus — egoistus uzraus pie nacionāli-ētiskiem darbiem valsts labā.»

Mums nav nekādas nepieciešamības ne arī faktiska pamata pieiet kaŗa un miera novērtēšanai dogmatiski, nosaucot kaŗu vienkārši par lāstu un mieru — par svētīgu vai arī otrādi. Kā miers visumā ir svētīgs, tāpat kaŗam nenoliedzami ir savas ļaunās puses.

Mūsu tuvākais uzdevums ir sīkāki piegriezties tām kaŗa iezīmēm, kas viņu zināmos gadījumos noteic vēl joprojām par vēsturiski attaisnojamu nepieciešamību, kuŗu grozīt pagaidām stāv pāri pašas cilvēces spēkiem, kā arī tām pazīmēm, kas padara kaŗu dažreiz par labu un svētīgu faktoru cilvēces dzīves norisē.

Mēģināsim vispirms noskaidrot, kas ir karš, atmetot pagaidām viņa vērtēšanu no ētiska viedokļa.

Lielais kaŗa filozofs Klauzevics kaŗa būtību definē: — «Karš ir polītikas turpinājums, tikai citādiem līdzekļiem.» Bismarks saka: «Ārpolītikas jautājumi nav tiesību, bet gan varas jautājumi. Viņus nevar izšķirt ar juridiskām un starptautiskām teorijām. Ar runām strēlnieku svētkos un dziesmām vien še neko nevar panākt; viņus var izšķirt tikai ar dzelzi un asinīm.» Lai augšminētais labāki būtu saprotams, pieskārsimies mazliet jēdzienam par valsts suverēnitāti resp. neatkarību.

Katras neatkarīgas valsts satversme dibinās uz suverēnitātes diviem pamatizpaudumiem: 1) uz iekšējo suverēnitāti — visaugstāko varu valstī, virs kuŗas nav tiesiski kādas citas, vēl augstākas varas, un 2) uz ārējo suverēnitāti — uz pilnīgu neatkarību sev līdzīgu neatkarīgu valstu saimē.

Ja iekšējās suverēnitātes būtībā ir visaugstākā vara pavēlēt — tad neatkarības (ārējās suverēnitātes) būtībā ir tādas augstākās varas noliegšana, noraidīšana: proti tādā nozīmē, ka lai nebūtu starptautiskā sabiedrībā tādas virsvaras, kura tiesiski varētu atsevišķām neatkarīgām valstīm ko pavēlēt, vai viņu rīcību kaut kā noteikt *).

Tomēr starptautiskā dzīvē valstu ārējās suverēnitātes ierobežojumi notiek: vai nu kā vairāk vai mazāk labprātīgi pieņemti ar starptautiskiem līgumiem, vai kā tā saucamie «klusu ciešot atzīti ierobežojumi», vai arī — vienkārši uzspiesti.

*) K. Ducmanis. Nelikumīgs karš un tautu suverēnitāte.

Ir pats par sevi saprotams, ka katrai neatkarīgai valstij ir tendence, pēc iespējas, izvairīties no šādiem savas neatkarības ierobežojumiem, bet tādus uzspiest gan citām valstīm. Tādēļ arī visplašākais starptautiskais iestādījums — Tautu Savienība — šo tendenču krustošanās dēļ vienotreiz savā darbā nonāk strupceļā un savā ziņā vairāk interpretē nekā lemj. Un ja arī varētu cerēt, ka Tautu Savienība nākotnē būs spējīga novērst vai vismaz ierobežot tādus starptautiskus konfliktus, kuru pamatā ir polītiski-sociālu interešu krustošanās, tad daudz vājāks ir pamats ticībai uz Tautu Savienības visspēcību, ja kādreiz nopietni sadursies pasaules uzskatu (piem. fašisma un komūnisma) vai arī rašu (piem. dzeltenās un baltās) intereses. Vai ir tamdēļ kāds pamats domāt, ka pēdējais karš ir bijis arī beidzamais! Bet tomēr tā ir cerējuši cilvēki tūkstošus gadus atpakaļ un tā domā daudzi arī šodien. Pret šādiem «mūžīgā miera» gaidītājiem sevišķi asi vēršas ievērojamais kultūrfilozofs Osvalds Spenglers**), pēc kuŗa domām cerība uz mūžīgu mieru ir pilnīga apstākļu neizpratne.

Kā vienu no tagadnes neizprašanas «vainu mīkstinošiem» apstākļiem Spenglers uzskata pārāk ilgo mieru, kas «nedabiskā» kārtā ilgdams no 1870. g. līdz 1914. gadam, radījis cilvēkos nepareizu uzskatu, it kā miers ir dabisks stāvoklis, bet kaŗa izcelšanās — normālas dzīves norises nejauša pārtraukšana. «Šis miers no 1870. g. līdz 1914. gadam un atmiņas par viņu ir padarījušas visus baltos cilvēkus pārēdušos, iekārīgus, neaptverošus un nespējīgus panest nelaimi. Tā sekas mēs redzam ūtopiskajās prasībās, ar kādām tagad nāk katrs dēmagogs, prasībās pret laikmetu, valsti, partijām, vispār pret «citiem», nedomājot nekā par iespējamību robežām, pienākumiem, spējām un atsacīšanos.» Šis pārāk ilgais miers ur nedrošiem pamatiem ir — pēc Spenglera domām — visbriesmīgākais mantojums. «Ilgu kaŗu nevar panest daudzi, garīgi nesabrukdami; ilgu mieru nevar panest neviens.» Spenglers arī domā, ka pasaules karš ir bijis tikai pirmais zibens no tā pērkoņa debeša, kas uzgūlies mūsu laikmetam. Šāds uzskats par karu un mieru var tikt uzskatīts par paradoksālu, bet mums jāņem vērā, ka Spenglera uzskati ir guvuši neskaitāmus piekritējus un tālākveidotājus, un ka kādas lielas tautas audzināšanas pamatos guļ kaŗa un miera būtību šāda uztvere, apvienota ar ticību savas tautas vēsturiskai misijai.

Franču filozofs un masu psichologs Gustavs Le Bons saka: «Kari izzudīs tikai tad, kad iznīcinās cēloņus, kas liek tiem dzimt: t. i. naidu starp rasām, stipro tautu hegemonijas tieksmes, ekonomisku sacensību u. t. t. Tādēļ zinātnei vajadzēs vispirms atrast līdzekļus, kā pilnīgi pārveidot cilvēka dabu.»

Pie šī Gustava Le Bona atzinuma ir jāpasvītro, ka: 1) viņa uzrādītie kaŗa cēloņi ne tikai kā nemazinājas, bet gan paliek dienu no dienas asāki, un 2) attiecībā uz zinātnes lomu cilvēces dzīvē pats Le Bons saka: «Zinātne mums sola patiesību vai, vismaz, izpratni par attiecībām, kuŗas mūsu prātam aptveramas, bet nekad zinātne nav solījusi cilvēcei ne laimi, ne mieru. Zinātne ir vienaldzīga pret mūsu jūtām, tā nedzird ne mūsu vaidus, ne žēlabas.»

**) Osvald Spengler. Der Untergang des Abendlandes.

Kaŗi neizzudīs, kamēr pastāvēs kaŗa cēloņi, un mums nav nekādu izredžu uz šo cēloņu izzušanu paredzamā nākotnē. Pat ja visa pasaule atbruņotos, tad tomēr vienmēr vēl atradīsies kādi līdzekļi, ar kuŗiem tautas noslēgs savus rēķinus, iekams nebūs iznīcināti paši kaŗa cēloņi.

Vēl tikai dažus gadus atpakaļ cilvēce lielas cerības miera uzturēšanā lika uz dažādām atbruņošanās konferencēm un Tautas Savienību. Bet mēs redzējām, ka atbruņošanās konferences vienu otru reizi mieru taisni apdraudēja un ka Tautu Savienībā miera labā turētās skaļās un atklātās runas pārvēršas slepenā un bieži vien nevarīgā čukstēšanā, tiklīdz pie vārda starptautiskā dzīvē pieteicas dzelzs un asinis.

Visi apstākļi starptautiskā dzīvē diezgan noteikti norāda, ka jēdziens par mūžīgo mieru pagaidām ir nereāls un no vēstures mēs redzam, ka cilvēces dzīves ceļos vienmēr ir dunējis kaŗa troksnis, tāpat kā pērkons virs mūsu galvām, un ka miers līdz šim patiešām ir bijis tikai «piestātne starp diviem kaŗiem».

Kad izceļas karš, tad vienmēr mēs prasām, kura puse ir vainīgā, t. i. kuŗš no pretiniekiem ved taisnu, kuŗš — netaisnu karu. Bet tā kā abas puses vienmēr mēģinās atrast attaisnojošus motīvus savai rīcībai, un bieži vien arī paši kaŗa cēloņi ir ļoti sarežģīti, tad dažreiz patiešām nespēsim uz vainīgo ar pirkstu norādīt un var rasties doma, ka nav vienas taisnības, nav kaŗa vērtēšanai nemainīgas ētiskas normas.

Sevišķi liels iespaids uz atsevišķa karotāja morāli un arī uz kaŗa būtības izpratnes izveidošanos veselā tautā ir reliģijai. Kristīgā ticība savā būtībā neatzīst ieroču pielietošanu. Sākumā tā arī stingri norobežojās no katras fiziskās varas pielietošanas. Kristīgā ticība tāda palika, kamēr tā bija apspiesto un vajāto ticība. Bet tiklīdz viņa klūst par tautu un valstu reliģiju un līdz ar to par organizētu varu — kristīgās ticības vārdā ceļ zobenu. Attiecībā uz kareivisku īpašību izkopšanu tautā un kaŗa izpratni militāri-ētiskā plāksnē — kristīgās ticības dogmām ir nepieciešami sevišķi iztulkojumi un paskaidrojumi. Tādas cilvēka rakstura īpašības kā: drošsirdība, pašuzupurēšanās tautas un valsts labā, varonība, — kādas mums ir jāieaudzē cilvēkā gandrīz ar prāta slēdzienu palīdzību, — dažas labas citas ticības piekritējs iezīž sevī jau līdz ar mātes pienu. Piem. islams sola mūžīgu dzīvošanu paradīzē par savas mācības izplatīšanu ar uguni un zobenu.

Muchameds saka: «Lai tie, kuri sludina manu mācību, nelieto pierādījumus, nedz arī apdomību, bet vienīgi

lai pazudina visus, kuŗi atsakās padoties mācībai.»

Budisms arī apsola laimi un nirvānu kritušiem kaujā.

Vislielākā mērā spējusi iepotēt cilvēkā kareivisku garu japāņu nacionālā ticība «Schinto». Šīs reliģijas svarīgākie nolikumi: 1) neaprobežota uzticība un padevība valdniekam (mikādo) un viņa namam; 2) senču dievināšana un vecāku mīlestība; 3) jāmirst kā varonim. Varoņa nāvi japāņi uzskata kā vienīgo līdzekli, lai iegūtu debesis un tādā kārtā dotu iespēju savai dvēselei mājot kopā ar senčiem un dieviem. Patriotisms ir japāņu ticības pamats un japānim kaŗš un viss, kas ar kaŗu sakarā, ir reliģiski-ētisks jau pats par sevi.

No tikko teiktā redzam, ka uzskati par militārās ētikas normām dažādās tautās, resp. dažādu ticību piekritējos, ir atšķirīgi. Bet tā kā var būt tikai viena taisnība, viena patiesība, tad arī ētiskām normām ir jābūt nemainīgām un absolūtām. Šī, apjoma ziņā šaurā apcerējuma nolūks nav tuvāki pieskārties jēdzienam par ētisko normu nemainīgumu. Jautājuma noskaidrošanai, kā mums uz kaŗu jāskatās, pilnīgi pietiks, ja mēs nāksim pie slēdziena, ka kaŗš, kuŗš tiek vests tādu vērtību iegūšanai vai paturēšanai, kādas ir savas tautas brīvība un valsts neatkarība — ir no ētiskā viedokļa taisns kaŗš. Šī mūsu slēdziena pastiprināšanai atcerēsimies arī seno romiešu klasisko taisnīga kaŗa novērtēšanas formulu, kuŗa skan: «Kaŗš ir pietiekoši motīvēts un taisnīgs, ja viņš tiek vests par altāriem un pavardiem (pro aris et focis).»

Tā tad vērtējot kaŗu no ētiskā viedokļa, mums šīs vērtēšanas pamatā ir jāliek tie mērķi, kuŗu dēļ mēs kaŗojam vai arī kuŗu dēļ mēs cīņai gatavojamies.

Mēģināsim tagad atbildēt uz jautājumu, kāds mērķis ir mūsu militāram darbam, resp. kamdēļ mēs gatavojamies kaŗam, un vai šis darbs ir attaisnojams arī no ētiskā viedokļa? — Atbilde uz šiem jautājumiem ir vienkārša un skaidra. Mēs, latvieši, nekad neesam domājuši, nedomājam un arī mums nav jādomā par svešu zemju un tautu iekaŗošanu. Mums zemes ir diezgan; mūsu jūŗas robeža ir reti labvēlīga saimniecisku un kultūrālu sakaru uzturēšanai ar kaimiņiem. Mūsu vēlēšanās tādēļ ir dzīvot mierā ar visiem mūsu kaimiņiem. Bet ņemot vērā, ka Baltijas jūŗā un it sevišķi mūsu piekrastē krustojas vairāku valstu politiski-ekonomiskas tendences (pašnovērtējumā pat «misijas»), ir jānāk pie slēdziena, ka reti kur sastapsim vairāk apdraudētu tautu par mūsējo.

Tā tad ne jau par citu zemju iekaŗošanu mums jādomā, bet gan visi iespējamie līdzekļi jāizmanto, lai mēs savu, pēc daudziem simtu gadiem atkal atgūto zemi un brīvību nosargātu. Un ja mēs kādreiz kaŗosim, tad kaŗosim par saviem «altāriem un pavardiem», un reizē ar to mūsu kaŗš vienmēr arī no ētiskā viedokļa būs taisnīgs un svēts kaŗš un gatavošanās šai cīņai — svētīgs un absolūti nepieciešams darbs.

Pasaules kaŗš, kuŗš ar savām sekām grandiozi pārveidoja arī mūsu tautas likteņus — pierādīja, ka modernais kaŗš ir tautas kaŗš un armija ir bruņota tauta. Valsts aizsardzības darbs tagad ir visas tautas lieta un kaŗš ir kļuvis par tautas brīvības «pēdējo argumentu».

Ja mēs gribam savu, ar lielām grūtībām un upuriem izcīnīto brīvību un neatkarību nosargāt, mums jābūt pārliecinātiem par valsts aizsardzības darba nepieciešamību, par šī darba augsto morālo vērtību; mums jābūt gataviem nest vissmagākos upurus uz mūsu brīvības altāŗa un nest šos upurus labprātīgi.

Šādas valstiski-nacionālas apziņas, militārā gara, disciplīnas, pašlepnuma un pašpaļāvības ieaudzināšana un izveidošana kā savā organizācijā, tā arī visā tautā — lai ir arī katra aizsarga pats galvenais un arī svētākais pienākums. Šinī darbā lai mēs priekšzīmi ņemam no mūsu armijas, kuŗa arī miera laikā ir valsts varenības un spēka visaugstākā koncentrācija un kuŗas tiešais uzdevums ir kaldināt un spodrināt mūsu brīvības ieročus, kā techniskos, tā arī morālos. Šinī darbā nekad nebūs par daudz darīts arī mūsu organizācijā, un uzticības un sirsnīgas draudzības saites starp armiju un aizsargu organizāciju nekad nebūs par ciešām.

Kā kaŗavīram, tā aizsargam un tā arī katram apzinīgam savas valsts pilsonim ir jābūt apgarotiem no vienas un tās pašas pienākuma apziņas: — strādāt, cīnīties un, ja vajadzīgs, arī savu dzīvību ziedot par Tēvzemi un Brīvību. Jo tikai kā brīva tauta savā neatkarīgā valstī mēs būsim spējīgi veikt arī pārējos mūsu nacionālos uzdevumus kā saimnieciskā, tā kultūrālā laukā.

Pulkvedis-ltn. K. Vidiņš

Kaujas apmācība

(Turpinājums.)

Kā jau mums zināms, 26.VIII plkst. 20.20, pēc bataljona komandieŗa pavēles saņemšanas, kapr. Krastiņš atgriežas T u r č a n i 2, kur apsveŗ stāvokli un pieņem lēmumu (skat. «Aaizsarga» š. g. 10. burtnīcā).

Iztirzājums.

Katram komandierim, sākot no grupas komandieŗa līdz pat armijas komandierim, pirms iesākt kādu darbību, pirms pavēlēt, — vienmēr jāapsveŗ stāvoklis un jāpieņem lēmums. Skatoties pēc operācijas svarīguma un rīcībā esošā laika, stāvokļa apsvēršana un lēmuma pieņemšana var būt īsāka un gaŗāka, bet nekad tā nedrīkst izpalikt. Komandierim vienmēr jādarbojas ar prātu. Pirms pavēlēt citiem, pašam jābūt skaidrībā, ko grib. Ja pats skaidri nezina, ko grib, nevar atdot noteiktas pavēles un komandas, bet pie nenoteiktām pavēlēm (komandām) nevar sagaidīt labu izpildīšanu. Tādēļ apskatīsim, ko nozīmē apsvērt stāvokli un pieņemt lēmumu.

Stāvokļa apsvērums ir k a ŗ a d a r b ī b a s a p s t ā k ļ u a n a l i z ē j u m s u n n o v ē r t ē j u m s d o t ā u z d e v u m a r o b e ž ā s. Uzdevums norāda sasniedzamo mērķi. K o m a n d i e r i s n e k a d t o n e d r ī k s t i z l a i s t n o a c ī m. Pirms darbības uzsākšanas jāiedziļinājas saņemtā uzdevumā, lai paredzētu visu, kas varētu ietekmēt šī uzdevuma izpildīšanu.

A p s v e ŗ o t s t ā v o k l i j ā a n a l i z ē:

1. U z d e v u m s:
   - kādu rīcību prasa uzdevums;
   - kāda ir mūsu loma augstākās vienības uzdevumā;
   - kāda sakarība mūsu uzdevumam ar kaimiņiem;
   - kā uzdevums ierobežots vietas un laika ziņā.

Tā tad jāanalizē: kādā sakarībā stāv paša uzdevums ar augstākās vienības uzdevumu, kā ar kaimiņu uzdevumu un kā paša uzdevums ierobežots vietas un laika ziņā.

2. A p s t ā k ļ i:
   - pašu stāvoklis: sastāvs, kaŗaspēka vērtība un dislokācija;
   - ienaidnieka stāvoklis: kas, kur un kad viņš ir, ko viņš dara un kā viņš varētu traucēt uzdevuma izpildīšanu;
   - apkārtnes iespaids: apvidus raksturs, ceļu stāvoklis, vietējie līdzekļi, laiks (diennakts u. t. t.) un meteoroloģiskie apstākļi.

Analizējot pašu stāvokli, ienaidnieka stāvokli un apkārtnes iespaidu, rūpīgi jāapsveŗ, kas var uzdevuma pildīšanu veicināt un kas kavēt. Pozitīvais jāizmanto, bet no negātīvā jācenšas izvairīties.

N o u z d e v u m a u n a p s t ā k ļ u a p s v ē r u m a i z r i e t l ē m u m s. Komandieŗa lēmums izpauž viņa gribu un norāda sasniedzamo mērķi.

Stāvokļa ātra mainīšanās prasa no komandieŗa nepārtrauktu apstākļu vērtēšanu pirms kaujas, kaujas laikā un pēc kaujas, kā arī prasmi savlaicīgi un patstāvīgi pieņemt lēmumus, negaidot norādījumus no augstākās vienības komandieŗa.

Ātra un noteikta rīcība noved drīzāk pie mērķa, nekā ilga, labāka atrisinājuma meklēšana. Vilcināšanās un

turpmāku ziņu nogaidīšana bieži ir komandieŗa rakstura vājuma pazīme un var izvērsties par smagu kļūdu. Katram komandierim vienmēr jāapzinās un jāiegaumē arī saviem apakšniekiem, ka bezdarbība un novēlošanās ir vairāk nosodāma, nekā maldīšanās līdzekļu izvēlē. Reiz pieņemto lēmumu komandieris enerģiski izved dzīvē. Lēmuma maiņa mazina padoto uzticību savam komandierim, tādēļ no tās jāizvairās. No reiz pieņemtā lēmuma nedrīkst atkāpties bez svarīgiem iemesliem. Tomēr, stāvoklim mainoties, stūrgalvīga turēšanās pie agrākā lēmuma var būt kļūmīga. Vadības māksla — īstā laikā nojaust jauna lēmuma vajadzību.

Tā tad pēc uzdevuma un apstākļu apsvēruma jāpieņem lēmums, kuŗam jāizpauž komandieŗa griba un jānorāda sasniedzamais mērķis. Parasti saņemto uzdevumu, skatoties pēc apstākļiem un rīcībā esošā laika, vienmēr nāksies sadalīt vairākos pakāpeniskos uzdevumos un tos izpildīt pēc kārtas.

Tagad apskatīsim kapr. Krastiņa domu gaitu stāvokļa apsvērumā un lēmuma pieņemšanā. Te nevar būt nekāda noteikta parauga, tādēļ viss turpmākais jāuzskata tikai kā piemērs, kā viens no ļoti daudziem iespējamiem atrisinājumiem.

Kaprālis Krastiņš domā:

Uzdevums:

Mans uzdevums paģēr:

noiet ar patruļu līdz līnijai Pruda ezers, Gudu ezers, Lužņevas mž. vns. 9 un noskaidrot, vai te atrodas ienaidnieks.

Mana loma augstākās vienības uzdevumā:

pieprasītās ziņas sagādāt līdz mūsu spēku iziešanai R virzienā, t. i. apgaismot mūsu spēku gājiena ceļu.

Mana uzdevuma sakarība ar kaimiņiem:

manam uzdevumam tiešas sakarības ar kaimiņiem nav.

Mans uzdevums ierobežots:

jāiziet caur mūsu aps. priekšgrupu līniju līdz plk. 05.30. 27.VIII š. g. un izlūkošana jāpārtrauc tai pašā dienā plk. 11.00, pēc kam jāatgriežas uz Turčani 3. Jānosūta 2 termiņziņojumi.

Apstākļi:

Pašu stāvoklis:

patruļas kaŗavīru fiziskais un morālais stāvoklis nevainojams; pilnīgi apgādāti; pie uzdevuma pildīšanas var stāties nekavējoties.

Ienaidnieka stāvoklis:

ienaidnieka kājnieki 26.VIII š. g. plk. 17.00 sasnieguši Vertukšnas mž., t. i. 8 kilometrus no mūsu aps. priekšgrupu līnijas. Ienaidnieka jātnieki darbojas tieši mūsu aps. priekšgrupu līnijas priekšā. Ienaidnieks 27.VIII š. g. var traucēt mana uzdevuma pildīšanu ne tikai ar saviem jātniekiem, bet arī kājniekiem, kuŗu priekšējās daļas var jau būt nonākušas līdz mūsu apsardz. priekšgrupu līnijai.

Apkārtnes iespaids:

pieejas līdz izlūkojamai līnijai labas, jo apvidus pietiekoši sedz patruļas kustību; laiks sauss un vēss, kas sekmē mūsu virzīšanos; 27.VIII š. g. saule lec plk. 05.14, — tā tad, ja nebūs miglas, būs gaisma jau apmēram no plk. 04.45.

Lēmums:

Ņemot vērā minēto analizējumu, nolēmu savu uzdevumu veikt sekojošā pakāpenībā:

26.VIII sagatavoties iziešanai un pēc tam nekavējoties doties pie miera;

27.VIII piecelt patruļu plk. 03.00, paēst un iziet plk. 04.00, lai līdz gaismai, t. i. plk. 04.45 nonāktu līdz apsardzības priekšgrupai Soboli 5, kur dot patruļai izlūkošanas pavēli; plk. 05.00 pāriet aps. priekšgrupu līniju un sākt tuvošanos lēcieniem līdz izlūkojamai līnijai, kuŗu sasniegt plk. 06.20 un palikt līdz plk. 11.30, pēc kam atgriezties uz Turčani 3.

3. Plk. 20.40 pēc lēmuma pieņemšanas kapr. Krastiņš nostāda savu grupu un piedalītos kaimiņu grupas 4 strēlniekus un dod sekojošu mutvārdu pavēli:

Līdz'nāties!
Mierā!
Brīvi!

Rītdien mums jāiet izlūkošanā.

Visi dokumenti, mugursomas, pārtikas somas un mēteļi jāatstāj mājā; sagatavot tos pēc 10 minūtēm nodošanai!

Telteni - lietus mēteli ņemt līdz!
Ir kādi jautājumi? — Nav!
Mierā! — Iziet!

Pēc 10 minūtēm kapr. Kr. pavēl patruļai nostāties otrreiz, nodod minētās mantas vada seržantam un patruļai pavēl nekavējoties iet gulēt.

Iztirzājums:

Kapr. Krastiņš patruļai par uzdevumu neko tuvāk vēl nesaka. Pareizi! Tā būtu tikai patruļas ziņkārības apmierināšanai un pamats liekai pļāpāšanai (pat sienām ir ausis! — visapkārt spiegi!).

Visas liekās mantas tiek nodotas. Pareizi! Patruļas darbība, cik vien iespējams, jāatvieglo. Laiks augustā vēl samērā silts un tādēļ arī mēteļi nav jāņem līdz.

Tiek dotas komandas: «Līdz'nāties!», «Mierā!», «Brīvi!» Ļoti pareizi! Vienmēr katru vienību pēc nostādīšanas jānolīdzina un jānokomandē «mierā!», lai pārbaudītu stāju. Nebūtu pareizi turēt ilgi stāvoklī mierā. Cilvēki nenostāvēs un sāks patvaļīgi atvieglotoies, ieņemot brīvu stāvokli. Tādēļ arī tūliņ seko komanda «brīvi!», pēc kam sākas pavēles atdošana. Pirms katras vienības atlaišanas atkal jānokomandē «mierā!»

Ar šādu rīcību katrs komandieris patur vienību stingri savās rokās un pieradina pie disciplīnas.

Nav nekas ļaunāks, ja komandieris ir nenoteikts un mīkstčaulīgs, ja tas neprot uzsvērti atdalīt dienestu no brīvā laika, ja viņa kareivji slēgtā ierindā nestāv nedz stāvoklī «mierā!», nedz arī stāvoklī brīvi!», bet kā nu katram pagadās. Nenoteikti cilvēki par komandieŗiem neder.

4. Plk. 21.10 kapr. Krastiņš ierodas pie rotas dežuranta un lūdz to plk. 03.00 piecelt viņu un visus patruļas kaŗavīrus, kā arī pavēlēt pavāram sagatavot brokastis.

Pēc tam kapr. Krastiņš iet gulēt.

5. Plk. 03.00 patruļas kaŗavīri tiek piecelti. Tie apģērbjas un paēd brokastis.

6. Plk. 03.45 kapr. Krastiņš pavēl patruļai nostāties un to pārbauda (ieroči, municija, apģērbs, apavi).

Beidzis pārbaudi, kapr. Kr. paziņo rotas dežurantam par patruļas iziešanu. Izvedis patruļu sētā, viņš komandē:

«Aiz manis kolonnā pa divi,
Brīvsolī — marš!»
un ved patruļu uz Turčani 3, no kurienes pa lielceļu uz Soboli 5.

Iztirzājums:

Sistēmatiska un īsa pārbaude bez liekas runāšanas! Pareizi! Grupas komandierim nav daudz jārunā, bet jārīkojas!

Atkal noteiktas komandas kustības uzsākšanai. Pareizi! — Virzās kaŗaspēka daļa, bet nevis kāds svētceļotāju bars.

Nav sperti nekādi drošības soļi (patruļnieki, novērošana u. t. t.). Bet tie, ņemot vērā, nakts laiku, nelielo vienības sastāvu un mūsu apsardzības priekšgrupas, līdz Soboli 5 nebūtu arī vajadzīgi, jo pārmērīgā piesardzība nevajadzīgi nogurdina kaŗaspēku.

Katram komandierim jāzina, ka visur un vienmēr jāievēro divi principi:

Pirmais drošības princips, t. i. prasība nepārtraukti gādāt par drošību, izsūtot izlūkošanu, gādājot par apsardzību un aizsardzībām. Drošības principa prasību ievērošana nogurdina kaŗaspēku.

Otrs princips — spēku taupības princips, uzliek par pienākumu saudzēt kaŗaspēku, neuzliekot tam nekādas liekas un nevajadzīgas nastas.

Tādēļ nekad nedrīkst rīkoties pēc šablonas, bet katram komandierim katrā gadījumā jāatrod īstais samērs starp šo abu principu ievērošanu.

Pārāk liela piesardzība nevietā tikai nogurdina kaŗaspēku un mazina komandieŗa autoritāti. Bet, no otras puses, — liela bezrūpība savukārt var novest līdz smagām katastrofām, pie kuŗām komandieŗa autoritāte parasti tiek galīgi sagŗauta. Tādēļ vienmēr apsvērt un izvēlēties pareizo samēru starp drošības principa un spēku saudzēšanas principa ievērošanu. Neaizmirsīsim, ka ievērojot drošības principu, mēs līdz ar to arī saudzējam spēkus.

7. Plk. 04.45 patruļa nonāk Soboli 5. Te kapr. Krastiņš to novieto jaunsaimniecības dārzā, bet pats ievāc no apsardzības priekšgrupas komandieŗa jaunākās ziņas par ienaidnieku un apvidu.

Pēc apmēram 10 minūtēm kaprālis Krastiņš atgriežas jaunsaimniecības dārzā un dod (visiem patruļas cilvēkiem dzirdot un norādot redzamākos punktus apvidū) sekojošo mutvārdu pavēli:

«Mēs atrodamies Soboli 5 dārzā uz mūsu priekšgrupu līnijas; tas ir Sosnas mežs, tas Ribčinskajas mežs un tas Prudu mežs; šis lielceļš ved uz Lužņevas mž.

(apmēram 4 kilometri no šejienes uz tās augstienes).

Mūsu priekšā darbojas ienaidnieka jātnieku patruļas, bet iespējama sadursme arī ar ienaidnieka kājniekiem, kuŗi vakardien vakarā sasnieguši V e r - t u k š n a s mž. (apmēram 8 kilometri no šejienes).

Mūsu patruļai uzdots:

Šodien, ne vēlāk kā līdz plk. 05.30, no šejienes iziet izlūkošanā ar uzdevumu noskaidrot, vai ienaidnieks atrodas uz līnijas P r u d u e z e r s, G u d u e z e r s, L u ž ņ e v a s mž. vns. 9. Šie punkti atrodas starp P r u d u m e ž s un R i b č i n s k a j a s m e ž s (parāda ar roku dabā).

Termiņziņojums jānosūta bataljona komandierim uz plk. 09.00 un plk. 11.00. Ziņojumu nosūtīšanai var izmantot tālruni šai mājā, kur mēs atrodamies.

Izlūkošana jāpārtrauc plk. 11.30 un jāatgriežas uz T u r č a n i 3.

Esmu nolēmis virzīšanos jau no šejienes izvest lēcieniem vispirms uz R i b - č i n s k a j a s m e ž s, no kuŗa uz Z līdz P r u d u m e ž s, pēc kam atgriezties vai nu caur D r u v a s kps. uz J a u n - D o m i 4, vai arī caur M a r k a u k i 5 uz šejieni (Visus punktus norāda dabā).

Uzdevuma izpildīšanai pavēlu:

«Kareivji E., F. un G. (patšaut. grupas šauteņu strēlnieki) priekšējie patruļnieki; priekšnieks kareivis E.»

«Kareivji I. un J. (str. grupas) kreisie patruļnieki; priekšnieks kareivis I.»

«Kareivji K. un L. (str. grupas) labie patruļnieki; priekšnieks kareivis K.»

«Novērošana: kareivis A. — priekšā; kareivis B. — pa kreisi; kareivis C. — pa labi, un kareivis D. — atpakaļ (visi patš. grupas patš. strēlnieki).»

«Saskaņot pulksteņus! — tagad plk. 05.10.»

«Vai ir kādi jautājumi? — Nav!»

«Savās vietās stāties!»

Pēc šīs pavēles priekšējie patruļnieki iziet uz priekšu līdz mājas sētai, bet sānu patruļnieki drusku uz sāniem tā, lai labi varētu pārredzēt apkārtni. Kodols paliek vienkopus un nozīmētie novērotāji novietojas tā, lai varētu pildīt savus pienākumus.

Kapr. Krastiņš pasauc pie sevis savu vietnieku dižkareivi H. un tam saka: «Mūsu pulks šodien pēc pusdienas turpinās gājienu uz R, tādēļ līdz tam laikam arī jāiegūst vajadzīgās ziņas.»

I z t i r z ā j u m s :

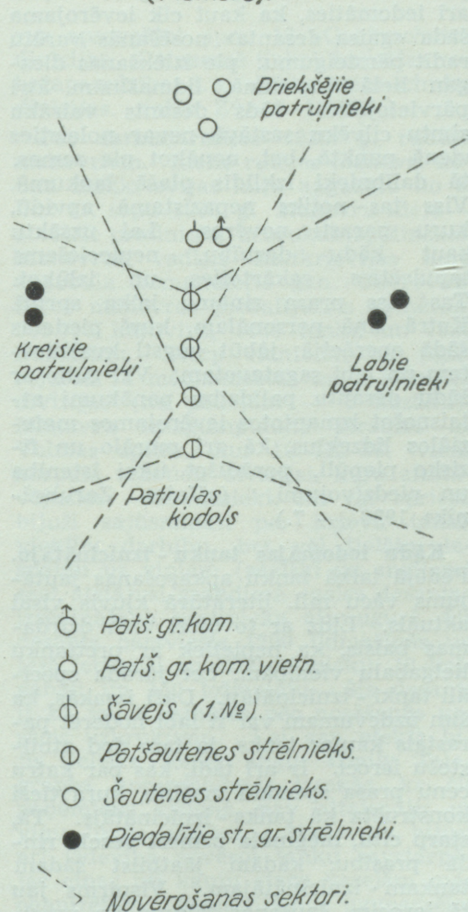
Kapr. Krastiņš mājā par uzdevumu arī no rīta neko vēl nestāsta. Pareizi! Tumsā, kur neko nevar parādīt apvidū, nav nekādas nozīmes dot uzdevumu. Kā redzam, uzdevuma došanai patruļa tiek novietota drošā un segtā vietā, no kuŗas tomēr labi redz apvidu, kuŗā nāksies darboties. Pavēli izlūkošanai, patruļai vienmēr jācenšas atdot tā, lai visi to dzirdētu. Bez tam, kas vien iespējams, jānorāda apvidū. Pavēles atdošanas kārtība parasti būs sekojoša:

vispirms patruļa ļoti īsi tiek iepazīstināta ar apvidu (orientēta);

tad tiek pateikts patruļas uzdevums, kas jāzina visiem patruļas kaŗavīriem;

tad jāpasaka maņevra ideja, t. i. kā patruļas komandieris nolēmis šo uzdevumu veikt. Tas jāsaka tādēļ, lai mainoties patruļas priekšniekiem (kritis, ievainots) arī nākošais turpinātu darbu iesāktā virzienā, bet neuzsāktu kaut ko pilnīgi jaunu;

pēc tam nāk pats galvenais — patruļas sadalījums. Katrā ziņā jānozīmē priekšējie un sānu patruļnieki un kodolam jāsadala novērošana. Ja patruļas vēl mazākas, tad novērošanu uz sāniem un atpakaļ uzdod sānu patruļniekiem, bet pēc to iziešanas novērošanu uzņemas pats patruļas komandieris. Vēl mazākas patruļas (3—4 cilvēki) patruļniekus nemaz nenozīmē, bet sadala tikai novērošanu. Vienmēr jācenšas patšauteņu strēlniekus, kas smagāk apkrauti un tādēļ nekustīgāki, paturēt kodolā, bet patruļniekos izsūtīt šauteņu strēlniekus. Patruļas sadalījums obligāti jāizdara, lai vēlāk nebūtu nekādas liekas runāšanas, bet visi patruļas kaŗavīri zinātu savus pienākumus un varētu darboties automatiski, pildot katrs savu uzdevumu bez sevišķām pavēlēm.

Mūsu pulka paredzamo darbību, kā ļoti slepenu ziņu, patruļas komandieris nesaka visai patruļai, bet tikai savam vietniekam. Pareizi!

8. Plk. 05.15 patruļas komandieris pieiet pie apsardzības priekšgrupas komandieŗa un saka: «Lūdzu, sedziet ar savu patšauteni manas patruļas kustību līdz R i b č i n s k a j a 3.»

Pēc tam, pagriezies pret patruļu, pavēl:

«Pirmais patruļas lēciens uz R i b - č i n s k a j a 3 (norāda ar roku)! Priekšējie patruļnieki caur R i b č i n - s k a j a 6 uz priekšu! Patšautene pie šī krūma pozicijā; segt priekšējos patruļniekus! Labie patruļnieki, — caur S o b o l i 2 un R i b č i n s k a j a 1, — iziet!»

Pēc pavēles atdošanas kapr. Krastiņš novēro patruļnieku kustību. Kad priekšējie patruļnieki sasnieguši R i b - č i n s k a j a 6 un ar zīmi parāda, ka ceļš brīvs, patruļas kom. dod tiem zīmi turpināt kustību un komandē kodolam:

«Aiz manis brīvsolī — marš!»
un ved to uz R i b č i n s k a j a 6, bet no turienes uz R i b č i n s k a j a 3. Patruļas kustību sedz aps. priekšgrupas patšautene.

Nonākuši R i b č i n s k a j a 3, priekšējie patruļnieki izvirzās uz R i b č i n - s k a j a 2, un novietojas tās R malā, kur tiem laba novērošana. Te salasās pēc tam visa patruļa. Pirmais lēciens izdarīts.

I z t i r z ā j u m s :

Ienaidnieka tuvumā patruļai jāiet lēcieniem no viena novērošanas punkta uz otru. Lai patruļas kodols netiktu nejauši pārsteigts ar uguni no neliela attāluma vai neieskrietu lamatās, izsūtāmi uz priekšu patruļnieki. Tomēr patruļnieki katrā ziņā sedzami ar uguni no kodola. Šo segšanu izdara novietojot pozicijā vai, vismazākais, paredzot poziciju patšautenei. Ja patšautenes nav — novieto dažus strēlniekus.

Sānu patruļniekus izsūta tikai tad, kad sānos attālumā līdz apmēram 400 metriem ir punkti, no kuŗiem patruļas kodols pa kustības laiku varētu tikt pārsteigts ar uguni. Kā mēs redzējām, tika izsūtīti labie patruļnieki caur S o - b o l i 2 un R i b č i n s k a j a 1, bet kreisie izsūtīti netika, jo S o s n a s m e ž s atrodas jau pārāk tālu. Arī sānu patruļnieku kustība jāsedz ar uguni, ko automatiski, bez sevišķas pavēles, jādara tiem kaŗavīriem, kam attiecīgā pusē uzdota novērošana.

Tā tad mēs redzam, lai panāktu lielāku drošību, vispirms tiek izvirzīti uz priekšu patruļnieki un pēc tam, kad tie sasnieguši nākošo lēciena punktu, tiek uz turieni pievirzīts arī patruļas kodols. Bet tāda virzīšanās ir lēna, jo jāgaida, kamēr vienu un to pašu gabalu noiet patruļnieki un pēc tam patruļas kodols. Tādēļ gadījumos, ja nav paredzama ātra sastapšanās ar ienaidnieku vai arī, kad jāsteidzas, virzīšanās notiek citādi. Tad iet gājiena kārtībā, t. i. izsūta, skatoties pēc apvidus, uz 50 līdz 250 metriem pa priekšu priekšējos patruļniekus un sānu patruļniekus pēc vajadzības, pēc kam patruļas kodols seko. Tā patruļnieki un patruļas kodols kustas vienlaicīgi un tādēļ, pirmkārt, priekšējie patruļnieki nevar tikt segti ar uguni no kodola un, otrkārt, ienaidnieks vienlaicīgi var apšaudīt kā priekšējos patruļniekus, tā kodolu. Tā tad drošība mazāka, bet par to kustības ātrums lielāks.

Lai tomēr šādos gadījumos palielinātu drošību, ir ieteicams, tuvojoties bīstamam horizontam (vieta vai līnija, no kurienes var gaidīt ienaidnieka uguni), patruļas kodolu apturēt, lai, pirmkārt, to nodrošinātu no pārsteidzošās ienaid-

nieka uguns un, otrkārt, tie segtu patruļnieku kustību ar uguni, kamēr tie sasniedz bīstamo horizontu.

9. Plk. 05.45 patruļa sasniegusi Ribčinskaja 2. Te patruļas komandieris personīgi novēro apvidu un izvēlas nākošo novērošanas punktu un ceļu uz to. Patruļas komandieris izvēlas Ribčinskajas mežs DA stūri, pie kam nolemj virzīt priekšējos patruļniekus tieši pāri pļavai, bet kreisos cauri Ribčinskaja 4 un 5.

Viņš pavēl:

Priekšējie patruļnieki, taisni pāri pļavai uz to meža stūri! Kreisie patruļnieki caur šīm 2 jaunsaimniecībām! Patšautene pozicijā pie tā koka — segt patruļnieku kustību!

Kad priekšējie patruļnieki no meža stūŗa parāda zīmi «ceļš brīvs» un arī kreisie patruļnieki sasnieguši Ribčinskaja 4, patruļas komandieris komandē: «Aiz manis brīvsolī — marš!» un ātriem soļiem ved patruļas kodolu pāri pļavai uz Ribčinskaja mežs stūri.

Nonākusi meža stūrī, patruļa apstājas. Priekšējie patruļnieki iziet līdz stigas krustojumam, kur nodrošina patruļu. Nozīmētie novērotāji automatiski novēro katrs savā virzienā. Te kreisais novērotājs sauc:

«Kapŗāļa kungs! Kreisie patruļnieki rāda zīmi «Ienaidnieks»!»

Kaprālis Krastiņš pavēl savam vietniekam: «Palieciet ar patruļas kodolu te!» un pats dodas skriešus uz Ribčinskaja 4. Te kaprālis Krastiņš redz:

No Ribčinskaja 6 uz Ribčinskaja 7 jāj 3 ienaidnieka jātnieki, bet 2 redzami pie Ribčinskaja 7 dzīvojamās ēkas stūŗa.

Ko dara kaprālis Krastiņš?

Vai viņš:

1) Pavēl atklāt uguni?
2) Nosūta ziņojumu bataljona komandierim par pirmiem saskariem?
3) Neatklāj uguni un arī neziņo, bet iet ar patruļu tālāk?

Pirms turpināt lasīt, pieņem pats lēmumu un motīvē to!

(Turpinājums sekos.)

Idejas un fakti ārvalstu aizsardzībā

Kāds oriģināls priekšlikums. Kāds vācu inženieris kapt. Tafels nācis klajā ar visai oriģinālu saimniecības plānu kaŗa laikā. Viņa plāna pamatā likts sekojošais: 1) ar pirmo mobilizācijas dienu visi pilsoņi, vienalga vīrietis vai sieviete, veci vai bērni, — pāriet valsts pilnīgā rīcībā; 2) pastāv gan fronte un aizmugure, bet nav starpības starp kaujas lauku un visu pārējo territoriju — visi kļūst kaŗavīri; 3) valsts uzņemas visu iedzīvotāju nodrošināšanu ar uzturu, apģērbu un pajumti; 4) visi privātīpašumi — zeme, ēkas, mašīnas, satiksmes līdzekļi, lopi, jēlvielas, labība u. t. t. kaŗa laikā pāriet valsts rīcībā, kur tas viss tiek izmantots kaŗa vajadzībām; 5) visi privātie tirdzniecības darījumi pa kaŗa laiku tiek pārtraukti; 6) civīlā pārvaldība un tiesa pāriet militārās rokās, «Teiks, varbūt, — izsaucas autors, — ka es lieku priekšā pāriet uz kaŗa komūnismu. Tas tiešām tā, bet tas tikai uz laiku, kā ārkārtējs līdzeklis tam periodam, kad dzīves visiem pavedieniem jāsaplūst valsts varas rokās; kad katrs viens nav nekas, bet valsts ir viss... Kvīšu saimniecībai jānomaina pašreizējā naudas saimniecība, jo galu galā nauda ir nekas cits kā kvīte. Galveno šīs beznaudas saimniecības priekšrocību inženieris Tafels saskata iekš tam, ka tā dotu iespēju izsargāties no praksē grūti reālizējamās cenu regulēšanas un darba algu problēmas. Pēc kaŗa jau valstij jāatlīdzina civīliedzīvotājiem nodarītie zaudējumi. («Vojennij Zarubežņik» 1936. — 7.).

Ko domā par «gaisa desantiem». Kāds vācu policijas majors, kurš kaŗa laikā kalpojis aerostātu vienībās un kuŗam pašam vairākkārtēji nācies nolaisties ar izpletņa palīdzību, iztirzā pašreiz moderno parašītistu komandu varbūtējo darbību. Atzīmēdams aviācijas lielo lomu, kādu tā spēlē kaujas darbībā, viņš ieteic attīstīt un nostiprināt gaisa spēku katru sasniegumu. Viens no tādiem arī esot — organizētu «gaisa desantu» pārsviešana un izsēdināšana. Pēc viņa domām, tādu «gaisa kājnieku» pielietošanas iespējamības tomēr nevarēšot būt plaša mēroga, jo līdzņemto kaujas līdzekļu un uzturvielu krājumi būšot ierobežoti, bet to papildināšana ārkārtēji sarežģīta. Grūti arī iedomāties, ka kaut cik ievērojama šāda «gaisa desanta» nosēšanās varētu radīt pārsteigumu: pie izlēkšanas diezgan lielā augstumā, lidmašīnām ātri pārvietojoties, šāds desants vairāku simtu cilvēku sastāvā nevar nolaisties vienā punktā, bet, nonākot pie zemes, tā dalībnieki izklīdīs plašā laukumā. Viss tas notiks nepazīstamā apvidū, kuŗu parasti novēros. Lai uzsāktu kaut kādu darbību, nepieciešams sapulcēties, sakārtoties un izlūkot. Tas viss prasa zināmu laika sprīdi. Katrā ziņā personālam, kuŗš piedalās šādā operācijā, jābūt augsti kvalificētam un labi sagatavotam. Vai gūtie ar šādu desantu palīdzību panākumi attaisnošot izmantotos ievērojamos materiālos līdzekļus, kā arī morālo un fizisko piepūli, parādīšot tikai īstenība un piedzīvojumi. («Vojen. Zarubežņik» 1936. — 7.).

Kādu iedomājas tanku - iznīcinātāju. Pēdējā laikā tanku apkaŗošanas jautājums vācu mil. literātūrā kļuvis visai aktuāls. Līdz ar to bieži vien dzirdamas balsis, ka nepietiek ar prettanku lielgabalu vienībām, bet jārada speciāli tanki - iznīcinātāji. Daži izsakās, ka šim uzdevumam var it labi noderēt parastais kaujas tanks, ja tam dod atbilstošu ieroci. Ir arī tādi, kas par katru cenu prasa speciālu mašīnu, kuŗa tieši konstruēta kā tanks - iznīcinātājs. Tā, starp citu, mēģināta uzmest vesela rinda prasību, kādām jāatbilst šādam tankam - iznīcinātājam. Vispirms jau tā ierocim, šaušanas tāluma un precizitātes ziņā, jābūt pārākam par kaujas tanku ieročiem. Tam vajadzētu būt 5—7,5 cm kalibra, ar gaŗu stobru un lielu ātršāvību. Šāda tanka - iznīcinātāja ātrumam jābūt lielākam nekā visādu pārējo veidu tankiem. Tankam - iznīcinātājam jāmeklē savi pretinieki apvidū, tamdēļ tam arī jābūt ar lielām apvidus pārvarēšanas spējām. Bruņām jāiztur ložmetēju ložu un granātu šķēpeļu trāpījumi. Tāda tanku - iznīcinātāja grupa, sastāvoša no vairākām rotām, ar izlūkošanas un sakaru līdzekļiem, pēc autora domām, būtu izcils līdzeklis augstākās vadībās rokās šādu uzdevumu veikšanai: 1) prettanku aizsardzības pastiprināšanai no dziļuma izšķiŗošā vietā; 2) prettriecieniem pret iebrukušiem pozicijas iekšienē pretinieka tankiem; 3) pretinieka iebrukušo tanku uztveršanai, dodot tiem triecienus flankā; 4) savu uzbrūkošo vienību gaitas novērošanai, atrodoties pastāvīgā gatavībā atsist pretinieka tankus. Domā, ka šādas vienības varētu arī izmantot zemu lidojošu lidmašīnu uzbrukuma atsišanai un kā kājnieku pavadieročus, uzdodot tiem pretinieka ložmetēju un prettanku lielgabalu apkaŗošanu. («Mil. Wochenbl.» 1936. g. 13. nr.).

Cik tanku dažādās armijās bija 1935. gadā. Vācu milit. periodikā atrodami šādi dati par tanku skaitu 1935. g.: 1) Francijā vismaz 4500 tanku, 2) Pad. Krievijā — apm. 3500—4000 tanku, 3) Z. A. S. V. aktīvā armijā — apm. 1000 tanku, 4) Anglijā — 600 tanku, 5) Polijā — 600, 6) Italijā, kopā ar maziem tankiem, — 320, 7) Čechoslovakijā — apm. 200, 8) Turcijā — 150——200 tanku, 9) Dienvidslavijā — apm. 120 tanku, 10) Rumānijā — 90 tanku, 11) Zviedrijā — apm. 20 tanku, 12) Somijā — 16 tanku, 13) Portugalē — apm. 15 tanku. Kopskaitā, noapaļoti, tas iztaisa ap 12000 tanku. («D. Wehr» 1936. — 38.).

Cik kaŗa lidmašīnu dažādās valstīs bija 1935. g. Pēc vācu ziņām, kaŗa lidmašīnu skaits 1935. gadā bijis šāds: 1) Francijā — 2300, ieskaitot apmācības un rezerves lidaparātus; 2) Pad. Krievijā — pāri par 5300, 3) Anglijā — 3000, ieskaitot rezerves lidmašīnas; 4) Z. A. S. V. (bez jūŗas aviācijas) — apmēram 1500; 5) Italijā — 2840, ieskaitot rezerves lidmašīnas; 6) Čechoslovakijā — 1300; 7) Polijā — 1482, ieskaitot rezerves lidmašīnas; 8) Dienvidslavijā — 381, ieskaitot jūŗas aviācijas lidaparātus; 9) Rumānijā — 799, neskaitot jūŗas aviācijas lidmašīnas; 10) Beļģijā — 700, ieskaitot rezerves lidmašīnas; 11) Spānijā — apm. 530 lidmašīnas(?); 12) Turcijā — apm. 440 lidm.; 13) Šveicē — 300, ieskaitot

apmācības lidmašīnas; 14) Holandē — 260 lidmašīnas; 15) Zviedrijā — 200; 16) Dānijā — 150; 17) Portugālē — 129 lidmašīnas; 18) Norvēģijā — 90; 19) Somijā — 72 lidmašīnas. Kopskaitā visās minētās valstīs ap 22.000 lidmašīnu. Referents domā, ka Francija kuŗā katrā momentā var laist apgrozībā ap 6000 lidmašīnu. — Ja pēdējam ticēt, tad Francijā un Krievijā kopā ņemot vien ir 11.300 lidmašīnu, t. i. vairāk par pusi no visa minētā lidmašīnu skaita. (» D. Wehr» 1936. — 39.).

Manevros.

Kā veidojas vācu armijas vienības. Kājnieku divīzijā, tāpat kā agrāk, trīs kājnieku pulki, katrs 3 bataljonu sastāvā. Bataljonā 3 kājnieku un 1 ložmetēju rota. Kājnieku pulkā ir 9 kājnieku, 3 ložmetēju, 1 mīnumetēju (13. rota) un 1 prettanku lielgabalu (14.) rota. Mīnumetēju rotā 6 vieglie un 3 vidējie mīnumetēji. Prettanku lielgabalu rotā 12 (pēc citiem datiem 9) 37 mm prettanku lielgabali. Pulka štābs motorizēts un pulka komandieŗa rīcībā ir savi izlūkošanas līdzekļi, sakaru un sapieŗu vadi. Kājnieku divīzijā ietilpst 2 artilerijas pulki. Katra artilerijas pulka organizācijā paredzēta arī viena t. s. «novērošanas baterija», kuŗa pilnīgi motorizēta. Divīzijā ir arī motorizēts izlūku bataljons, kuŗš sastādīts no 12 bruņotām mašīnām, no kuŗām 6 smagās, apbruņotas ar 20 mm lielgabaliem. Šī bataljona sastāvā ietilpst bez tam prettanku rota ar divpadsmit — 37 mm prettanku lielgabaliem un motociklistu rota. Visi motocikli ar blakus vāģiem un katrs spēj uzņemt 3 personas. Divīzijas sakaru vienība sastāvot no 2 telegrafa-telefona rotām ar zirgu velkmi un motorizētas radio rotas. Sapieŗu bataljonā ietilpstot divas parastās, viena motorizēta sapieŗu rota un motorizēta pontonu kolonna. Bez jau minētām prettanku vienībām, divīzijas komandieŗa rīcībā ar vēl viens prettanku lielgabalu bataljons. Moto-mēchanizētā divīzija sastādotis no 2 brigādēm — tanku un strēlnieku. Tanku brigādē esot 2 pulki ar 280 tankiem katrā. Tanki apbruņoti ar 2 sapārotiem ložmetējiem. Strēlnieku brigādē ietilpstot motorizēts pulks tādas pat organizācijas, kā kājnieku pulks un motociklistu bataljons — 5 rotu sastāvā: 3 strēlnieku, 1 ložmetēju un 1 «smagā» ar prettanku lielgabaliem un mīnumetējiem. Šās divīzijas komandieŗa rīcībā ir arī savas izlūku un sakaru vienības. Šādas moto-mēchanizētās kolonnas gaŗumu aplēš uz 120 km. No agrākām 3 jātnieku divīzijām divas izformētas. Šo divīziju 12 jātnieku pulki sadalīti starp 12 korpusiem. Trešā jātnieku divīzija pārveidota brigādē (6 pulki ar attiecīgu artileriju). Kalnu brigādi arī varot uzskatīt kā divīziju. Korpusā ietilpst 3 divīzijas, smagās artilerijas pulks, jātnieku pulks, izlūku vienība un aviācijas eskadriļa (15 lidmašīnas). Polijas un Čechoslovakijas robežsektorus apsargājot apm. 10 «Grenzschutz» divīzijas. Reinzemē tiekot formētas robežapsardzībai t. s. «Sicherheits-schutz» divīzijas. («Kr. Zv.» 5.-IX.-36.).

Par sarkanarmijas 1936. g. rudens manevriem. Lielie rudens manevri notika Baltkrievijas kaŗa apgabalā no 8. līdz 11. sept. 1936. g. Manevru ideja — atvairīt pretinieka uzbrukumu Minskai. Manevrus vadījis Baltkrievijas kaŗa apgabala komandieris ģen. Uberovičs. Šajos manevros piedalījušies apmēram 500.000 kaŗavīru, 1800 tanku un 1200 lidmašīnu. Starp vienībām tur figurējušas 12 mēchanizētas un 3 jātnieku divīzijas (no pēdējām — 2 kazāku). Manevru smagumpunkts atradies uz Volmas upītes, kur 10.-IX.-36. viens korpuss uzbrucis divīzijai, kuŗa aizstāvējusies. Ārzemnieki, cik var spriest, bijuši sajūsmināti par krievu tanku vienību darbību, bet vēl lielāku iespaidu uz viņiem (sevišķi uz angļiem) esot atstājusi grandiozā «gaisa desanta» izsēdināšana pretinieka aizmugurē. Šis desants pārsviests 1200 lidmašīnās un tajā ietilpuši ap 1200 kājnieku, 18 lielgabali un 150 ložmetēju. Šis desants it kā jau 8 minūtes pēc nosēšanās uzsācis uzbrukumu. Lai gan efekts bijis lielisks, tomēr angļu «Daily Telegraph» korespondents izsakās, ka šis paņēmiens visumā nav attaisnojis uz viņu liktās cerības. Manevros bijusi arī izdevība novērot tanku savstarpējas cīņas un kauju starp veselām mēchanizētām formācijām, ugunsgrēku dzēšanas vingrinājumus, kas (ugunsgrēki) cēlušies no lidmašīnu bumbām, un Minskā — pilsētas aizsardzības demonstrējumu pret aviācijas uzbrukumiem: 3 minūtes pēc signāla visa pilsēta bijusi pilnīgā tumsā. Vācu milit. periodika atzīmē, ka manevri prasījuši ārkārtīgu piepūli no kaŗaspēka daļām: 50—60 km lieli dienas pārgājieni bijuši parasta parādība. Šogad pirmo reizi apšaudes apzīmēšanai pielietotas krāsainas raķetes: 1) sarkanas — pretinieka bumbas no lidmašīnām, 2) dzeltenas — tanku uguns, 3) melnas — smagās artilerijas uguns, 4) baltas — pārējās artilerijas uguns. («Kr. Zv.» no 8.—15.-IX.-36.; «La Fr. mil.» 24.-IX.-36.; «D. Wehr» 1936. — 41.).

Kā norveģi reorganizējuši savu armiju. Norveģu armijas vadība atteikusies no divīziju organizācijas un pārgājusi uz brigādēm. Mazās kājnieku vienības un artilerija dabūjusi tādus transporta līdzekļus, kuŗi spējīgi pārvietoties katrā apvidū. Skaitliskā ziņā transports samazināts līdz minimumam. Reorganizēā brigāde sastādoties no šādām vienībām: 1) štābs; 2) 4 kājnieku bataljoni (katrā 3 kājnieku un 1 ložmetēju rota); 3) 1 riteņbraucēju rota — 2 vadu sastāvā; 4) 1 bataljons artilerijas (2 baterijas pa 4 lielgabali katrā); 5) 1 pionieŗu rota (transports motorizēts); 6) 1 sakaru rota (transports pa daļai motorizēts). Sakaru rotā ietilpst: 2 smagie un 1 vieglais brīvvads, 14 km smagā kabeļa, 24 km vieglā kabeļa, 1 vidējā un 4 vieglās radio stacijas; 7) 1 sanitārā rota; 8) 1 veterinārā nodaļa; 9) municijas kolonna; 10) intendantūras rota; 11) 1 zirgu velkmes transporta nodaļa; 12) zirgu rezerve; 13) 1 auto rota; 14) motorizētā lauku lazarete. Ja brigāde darbojas atsevišķi, to paredzēts pastiprināt vēl ar vienu lazareti, auto rotu, zirgu transportu un nedaudz aviācijas. Jaunās brigādes sastāvs šāds: 1) 3100 kaŗavīru, 2) 1650 šauteņu, 3) 96 patšautenes, 4) 36 ložmetēji, 5) 8 mortīras, 6) astoņi — 75 mm lielgabali. Kad brigādes apvieno armijas sastāvā, tad armijai paredz piedalīt šādas vienības: 1) vienu vai vairākus jātnieku pulkus; 2) vairākus artilerijas bataljonus; 3) 1 motorizētu vai zirgu velkmes pontonu rotu; 4) 1 starmetēju rotu; 5) 1 zirgu velkmes transporta rotu (45—75 T celtspējas); 6) vairākas auto rotas; 7) zirgu rezervi; 8) aviācijas, sanitārās, intendantūras u. c. vienības. («La Revue d'inf.» 1936. — 529.).

Ams.

L I T E R Ā R Ā   D A Ļ A

Jānis Kalns

18. novembrī

Ko zvani iezvana šai agrā rīta stundā,
Ko plandot karogi kāpj mastos sumināt?
— Tā mūsu brīvība, par kuŗu svētā jundā
Ikvienam dienā šai ar kaismu jāprot stāt.

Tā mūsu brīvība, pār kuŗu zilgmes lokā
Trīs zvaigznes cildenās ar slavu pāri mirdz.
Par viņu kaŗotājs tur asu šķēpu rokā,
Par viņu arājam silst gaišās liesmās sirds.

Nu atkal zeme skan, un plūstot līksmā dunā
Sauc pulkus parādē jau ielās marša takts.
Tai līdz caur gadsimtiem, šķiet, mūsu senči runā,
No mūžu bezgales, ko tumsa klāj un nakts.

Tie kapi svēti mums, kur cīnītāji atdus,
Tie šķēpi nesarūs, kas kādreiz prata cirst
Un ievīt leģendās un teiksmās kaujas gadus,
Par kuŗiem atmiņas kā dzirkstis vējā nirst.

Un lielie vadoņi, kam lemts bij valsti brīvot,
Kas viņas likteņus un mūžus izprast māk,
Tie pratīs ievadīt to slavu, kuŗa plīvos
Caur ilgiem gadsimtiem arvienu varenāk.

Par mūsu brīvību ikvienam svētā jundā
Ar drošu apziņu un kaismu jāprot stāt.
To zvani iezvana šai agrā rīta stundā,
To plandot karogi kāpj mastos sumināt.

Jānis Medenis

Mārtiņš

(Versus heroicus latavicus.)

No meža izjāja pats kaŗa lielkungs, —
Sarkanu mēteli ar zīlu jostu.
Dūku kaŗa kumeļu saslēja stāvus,
Pacēla zobenu augstu pār galvu,
Baltu sniega palagu zobena galā.
Auļoja kumeļš, cilājās jātnieks;
Notrauca pakavi salnu no grieziem,
Paisīja kruvešus, skaldīja gāli.
Aiz viņiem debesu apcirkņi vēŗās:
Sniegs lēni slīdēja pa palsu gaisu,
Vējš zaros nošalca, putenī vērpās, —
Kupenās iegrima mierīgās sētas.

Pēdējo klājienu kūlēji beidza,
Pakāŗa sprigulus pie sienas vadzī.
Lievenī iznāca: putenis rima,
Kāpa no debeša sarkana saule,
Mirgoja kupenas zvaigžņainu mirgu.
Skatījās ļautiņi uz augstu kalnu:
Dūkanī sēdēja bargs kaŗa lielkungs,
Saslējās, pacēla plaukstu pār acīm, —
Sešsimti jātnieku — bruņotu vīru
Pa mežu, purvāju taisnu stigu vilka,
Pār upi, ezeru — pa ledus tiltu, —
Auļojot zobeni mirdzēja saulē!

Dūks kaŗa kumeļš kārpīja sniegu,
Uz vietas drasoja, drebinot nāsis.
Atlaida pavadu stalts kaŗa lielkungs, —
Saslējās dūkanis kā putna spārnos,
Sidraba pakavi vien nozibēja,
Zeltainas dzirksteles lēca no piešiem,
Sarkanais mētelis plīvoja vējos.
Pār kalnu, ieleju aizbrāza jātnieks,
Zem viņa aizvēra veļi zemes durvis,
Pār viņu debesis atvēra vārtus:
Ap viņa kamiesi šaudījās kāvi,
Sarkani zvēroja zobena galā.

Seši simti jātnieku — bruņotu vīru —
Pār puriem drasoja, pār ledus tiltiem.
Pa priekšu Mārtiņš — pats kaŗa lielkungs
Dūkanī aizjāja, — sarmainu bārdu,
Zibošu skatienu uzaču ēnā.
Raudzījās kareivji no sargu vietām,
Vēroja aizsargi no ciemiem, sētām:
Vai ziemas dvēsele varena, lepna,
Tālumu alcēja, rādījās acīm?
Aizjāja jātnieki, — vien melnas ēnas
Cēlās pār pamali, zobenus cērtot,
Ievijās debesu sarkanā gaismā.

Vilis Veldre

Atmiņu dēļ

Brīvības cīnītāja stāsts.

Nav labi, kad cilvēks neko nezina, un tāpat nav labi, kad cilvēks zina pārāk daudz. Kas neko nezina, tas neko nevar pastāstīt, un kas daudz zina, tas nevar izšķirties, kas jāstāsta no sākuma, kas beigās un kas nav jāstāsta nemaz.

Un tā nu mani pašlaik moca šī nevarēšana izšķirties, un es ilgi domāju, vai no sākuma jāstāsta, kā mēs no Slokas pēc bermontiešu izdzīšanas gājām pa mežiem un purviem, lai apietu Jelgavu no ziemeļvakariem un pārrautu ienaidnieka satiksmi ar Tukumu, vai, varbūt, pietiktu sākt šo stāstu no brīža, kad rotas komandieris mums jautāja, vai kādam no mūsu puišiem jau esot pazīstami šie meži un purvi, un kad kareivis Ansis Mailis atsaucās, ka drīzi mēs iziešot uz to muižu, kuŗas kalpu mājā viņš dzimis un puikas gados dzīvojis līdz vienpadsmit gadu vecumam?

Tā kā no tās dienas man palicis prātā visvairāk tikai Ansis Mailis, tad sākšu stāstīt no šīs vietas, un stāstīšu visvairāk taisni par Ansi Maili. Todien mums abiem gadījās vienādas gaitas, bet nevienādi likteņi.

Lūk, viņš piegāja pie rotnieka un, iedams komandierim līdzās, teica un rādīja, ko viņš jau no puikas dienām zināja par šo mežu, par šī meža ceļiem un par mājām, kuŗas mums vēl priekšā, kamēr nonāksim līdz muižai.

Vācietis nokrita kā no mākoņiem.

«Nē, gluži līdz muižai mēs tagad nevaram iet,» viņu pārtrauca rotnieks: «jo man ir ziņas, ka muižā ir ienaidnieks, tikai mēs nezinām, ar kādiem spēkiem. Apmetīsimies kādā mežsargmājā, izsūtīsim sakarniekus, un daži puiši varēs iet izlūkos.»

«Vai atļausiet arī man iet izlūkos?» teica Mailis, paceldams roku pie cepures.

«Citās reizēs tu nemaz tik nadzīgs izlūkos gājējs neesi. Kā tad nu tik brašs, ko?»

«Te man ir daudz atmiņu, virsleitnanta kungs, un visas vietas pazīstamas kā baušļi.»

«Tad jau cerēsim, ka tev labi veiksies.»

«Prieks censties, virsleitnanta kungs.»

Tad priedēm cauri kļuva saredzamas dažas ēkas un ap ēkām neliels druvu klajums meža vidū. Mailis teica, kas tā par mežsargmāju. No šejienes līdz muižai vēl esot pusotras verstes.

Rotnieks pavēlēja izvērsties ķēdē un aplenkt mežsargmāju no visām pusēm. Un mēs nojautām, ka — skatīdamies ar binokli pa priežu starpām uz mežsargmājas pusi — mūsu komandieris būs tur ieraudzījis kaut ko aizdomīgu.

Mēs klusēdami apliecāmies visapkārt mežsargmājas laukiem, visu laiku aiz priežu stumbriem un aiz kadiķiem slēpdamies. Nu jau bijām pienākuši mājai tik tuvu, ka bez tālskata redzējām bermontieti, kas varen izdarīgi nāca laukā pa istabas durvīm un pāri pagalmam devās uz kūti vai uz klēti, šauteni plecā uzkarinājis.

Rotnieks izņēma revolveri no maksts, uzvilka, tad noskaitīja desmit vīrus, to starpā Maili un mani, pārējos atstādams virsseržanta rīcībā, klusām pavēlēja:

«Man līdzi!» un skriešus metās iekšā mežsargmājas pagalmā.

Kad paskrējām gaŗ klēts paksi un pašlaik bijām pie salmu gubām, no vienas gubas tā kā pa kādām noslēpumainām durvīm salīcis atmuguriski līda laukā tas vācietis, ko bijām redzējuši skrienam pāri pagalmam un katrā padusē viņam tagad bija pa sivēnam. Un tad, uz mums vēl nepaskatījies, bet laikam domādams, ka viņam aiz muguras ir kāds bermontietis, viņš teica vāciski un ar lielu ēstgribu:

«Redzi nu, Karl, ka te bija vēl divi sivēni!»

Un viens vācu vepris!» tāpat vāciski viņam uzsauca mūsu rotnieks, turēdams revolveri paceltu šaušanai.

Vācietis nokrita kā no mākoņiem, aiz liela nobīļa palaida sivēnus vaļā, pacēla rokas un ielocīja ceļgalus, acīmredzot, juzdamies melns un maziņš, ieraudzīdams ap sevi turpat vai veselu duci latviešu kaŗavīru ar kaujas gatavībā tvērtām šautenēm.

Pa to laiku sivēni urkšķēdami iebēga pa noslēpumainajām durvīm atpakaļ salmu gubā, kur — kā dabūjām zināt — mežsargs bija uzrīkojis mazu slepenu kūtiņu govij un cūkām, lai vācieši to nezinātu. Daži tomēr uzzinājuši, aizveduši govi un cūkas, un tagad bijuši atnākuši pakaļ arī tiem divi beidzamajiem sivēniem.

Sagūstīto vācieti atbruņojām, un rotnieks vēl pavēlēja, lai sasienam gūsteknim rokas uz muguras, ka nevar bēgt. Uz to mūsu puiši nebija skubināmi. Un vācietis, gan jau zinādams, ko latvieši dara, kad noķeŗ laupītājus, bija lēnīgs un tik nobījies, kā upuŗa jērs, kas par vēlu sadomājis no grēkiem atgriezties.

Tad rotnieks, atstājis pie gūstekņa vienu kaŗavīru un septiņiem citiem pavēlējis nostāties ap māju, lai uzmanītu logus un durvis, pats ar Maili un mani piesardzīgi un ātri devās iekšā istabā, turēdams revolveri krūšu augstumā saliektā rokā. Jau priekšna-

ma durvis vērdami dzirdējām aiz istabas durvīm niknu, pavēlīgu balsi, kas — jaukdama triju valodu vārdus raibā jucekli — aiz dusmām raustīdamās kliedza:

«Na, sō: fünf Minuten es grib, nu, varten, ždaķ, fünf Minuten, aber ven auch dan nebūs noudi, geld, ģeņgi, noudi, — tot! Beigts! Du virst tot sain, līķis, und auch du virst tot sain, beigts, līķis! Ferštēen zī?»

Tad mūsu komandieris ar joni vēra vaļā durvis, un mēs ar Maili cēlām šautenes pie vaigiem.

Vācietim bija mugura uz durvju pusi, un viņš, redzēdams pārsteiguma un izbrīna vaibstus mežsarga un mežsardzes sejās, laikam domāja, ka ienāk viņa biedrs ar dižu laupījumu, tāpēc atpakaļ nepaskatīdamies vaicāja:

«Nu, Jākob?. . .»

«Rokas augšā!» viņam uzsauca mūsu komandieris.

To dzirdējis, vācietis kā dzelts apsviedās pret mums un tajā pat mirklī no revolveŗa izšāva uz rotnieku. Bet reizē ar viņa šāvienu sprāga mūsu visu triju šāvieni, un vācietis nogāzās uz grīdas, plēzdams rokas tukšā gaisā. Laime, ka rotniekam vācieša lode bija ieskrambājusi tikai ausi.

«Rokas augšā!» uzsauca komandieris.

Pēc tam vairs mežsargmājā nekas liels negadījās. Tomēr no vāciešu izturēšanās mums bija skaidrs, ka šinī apvidū bermontieši vēl saimnieko gluži kā savās mājās. To pašu apliecināja dzīvs palikušais gūstēknis, un pēc viņa izteicieniem varējām spriest, ka muižā ienaidniekam ir viena vai divas rotas ar vairākiem ložmetējiem, un drīz pienākšot vēl vesels bataljons kautkādu rosbachiešu, par kuŗiem gūstēknis bija sevišķi labās domās, it kā pat viņam vēl varētu būt lemts šo ierašanos piedzīvot.

Mūsu komandierim vācieša izteikumi likās par daudz pārspīlēti. Arī vecais mežsargs neko nezināja pasacīt, un kad rotnieks viņam vaicāja, vai muižā daudz vāciešu, meššargs atsacīja:

«Tur jau viņiem tas pereklis ir, oficieŗa kungs, no turienes jau viņi visi nāk.»

«Vai tāpat kā šie divi?»

«Tik jau tā, kungs, vai gan citādi?»

Tad rotnieks prasīja saviem puišiem, vai kādi no mums negribētu iet uz muižu izlūkos.

Mailis un es, mēs pieteicāmies pirmie, un bez mums vēl gribētāju bija daudz. Nevienam jau nepatika palikt uz vietas un gaŗlaikoties, jo līdz pusdienlaikam vēl bija krietna stunda un šodien mēs bijām nogājuši tikai kādas divpadsmit verstis.

Rotnieks izsauca deviņus vīrus, to starpā vienu seržantu, divus kaprāļus — mani un vēl vienu, un sešus kareivjus, tajos arī Ansi Maili. Vienam kaprālim ar divi kareivjiem pavēlēja mēģināt iekļūt muižā no kreisās puses, no dienvidiem, seržantam ar trim kareivjiem, ņemot līdzi patšauteni, tuvoties muižai no priekšas, no rītiem, un vajadzības gadījumā saistīt ienaidnieka uzmanību ar patšautenes uguni, bet man ar Maili mēģināt ieiet muižā no labās puses, no ziemeļiem.

Vēl uzklausījuši uzdevuma izskaidrojumu, devāmies ceļā. Nepilnu versti pa mežu gājām visi kopā, tad seržanta četrinieks palika mežmalā taisni pretī muižai, mēs ar Maili pa mežmalu aizgājām uz labo pusi un otra kaprāļa trijnieks gāja uz kreiso.

Tas notika vienu vai divas dienas pirms astoņpadsmitā novembŗa, tā tad jau turpat pilnu gadu pēc valsts pasludināšanas. Bija brangi piesalis

No meža izgājuši, līdām četrrāpus pa gŗāvjiem un vērodami slēpāmies aiz laukmalu krūmeļiem. Pēkšņi dzirdējām daudzu ratu rībēšanu, kas dārdēja šurp no muižas puses, un tūdaļ arī redzējām, ka brauc divpadsmit vāju lielās ores pilnas bermontiešu.

«Kā tu domā, vai viņi atkāpjas?» vaicāju Mailim, jo viņam šejienes ceļi bija labāk pazīstami.

«Nekas nebija,» teica Mailis: «viņi skrien kautkur palīgā, jo viņi brauc uz Tukuma pusi, un tur viņiem nekādas atkāpšanās nevar būt. Jelgava ir ceļa otrā galā, tur aiz muižas.»

«Vai zini, tad jau muiža būs tukša palikusi?»

«Nesaki vis. Šie braucēji varēja būt tie rosbaķieši, par kuŗiem varen muldēja tas sivēnu zaglis.»

Tad mēs nogaidījām, kamēr aizbraucēji nozūd aiz kalna, un atkal rāpojām un aiz krūmiem slapstīdamies gājām tuvāk muižai.

Mēs jau bijām pie ratnīcas mūŗa sienas, kad ratu rībēšana vairs nebija sadzirdama, bet pēkšņi lejā uz meža pusi nosprakšķēja vairāki šāvieni un tūdaļ sāka riet ložmetējs, nevis mūsu seržanta patšautene. Tajā pat brīdī sadzirdējām, ka sāk šaut arī seržants.

Muižā klaudzēja durvis, grabēja skrējēju soļi un bija dzirdama steidzīga, uztraukta un aprauta sasaukšanās.

Tikmēr lejā pie meža jau bija sākusies īsta kauja, un mēs nopratām, ka seržanta četriniekam palīgā ir atnākusi visa mūsu rota.

Mailis aizgāja līdz ratnīcas paksim, paskatījās, aizlīda paksim gaŗām un gaŗ ēkas galu ātri skrēja uz ratnīcas priekšpusi, mazu brīdi vēroja muižas ēkas un pagalmu, kur nu vairs nebija neviena vācieša, tad kaut ko ieraudzīja, klusām iesaucās: «Tēlefoncentrāle!» un salīcis metās pāri pagalmam.

Kad mēs pieskrējām pie muižkungmājas, tad Mailim šautene bija iemiegta kreisajā padusē, bet rokās viņam bija granāta, un kreisās rokas vienu pirkstu viņš jau bija ielicis gredzenā, taisīdamies granātu aizdedzināt un triekt iekšā pa muižkungmājas pusatvērtajām durvīm, kur viens vācietis uztraukti runāja tēlefonā. Varējām saprast, no vācieša steidzīgās un saraustītās valodas tikai tikdaudz, ka viņš vaicā, vai rosbachiešu rota jau esot ceļā, un — cik nopratām — saņēma atbildi, ka tie rosbachieši tūdaļ jau būšot klāt.

Nolicis klausuli, vācietis teica:

«Paul, skrien pasaki mūsējiem, lai vēl saturas. Ne vēlāk par pusstundu rosbachieši būs jau klāt. Un var gadīties, ka šo pašu brīdi mūsējie atgriežas no Ērzeļu kroga, lai turienieši paši tiek tur galā. Raudzīšu vēl zvanīt.»

No iekšpuses ātri soļi klaudzēja šurp uz durvīm. Es liku šauteni pie vaiga. Tad kāds ar joni rāva durvis vaļā un metās laukā, taisni man pretim. Es nomērķēju viņam pierē un izšāvu. Tikai tagad viņš mūs ieraudzīja, mani un Maili, grīļodamies nogrābāja rokas gar stenderi un krita uz acīm.

Tajā pat brīdī, atsperdams durvis ar kāju līdz virām vaļā un ieraudzījis vācu tēlefonistu pakampjam no galda revolveri, Mailis trieca granātu vācietim pie kājām, pats tūdaļ nokrizdams aiz durvju stenderes un aiz mūŗa sienas.

Tad mēs ar šauteņu rezgaļiem gāzāmies tēlefonu skapim virsū.

Kad sprādziens bija pāri, mēs klupām iekšā istabā un redzējām, ka vācietim tas bija lielu postu nodarījis, gāzdams vīru pie zemes, lai tas nekad vairs nedomātu kājās celties, bet tēlefoncentrāles skapelis bija tikai apskrambāts.

Tad mēs ar šauteņu rezgaļiem gāzāmies tēlefonu skapim virsū, sadauzīdami to, cik vien varējām, visus vadus izraustīdami un samudžinādami, lai tur vairs nevarētu neko saprast ne pats velns, kaut arī viņš būtu iestājies Bermonta kalpībā.

To padarījuši, mēs aši metāmies pa durvīm laukā, Mailis pirmais, es tūdaļ aiz viņa, un cauri dārzam skrējām slapstīdamies uz leju, kur pļavā pie mežmalas vēl bija tāda pati šaušana, kāda pirmīt, kad viņa tikko sākās. Nebija vēl guvuši virsroku ne mūsējie, ne vācieši.

Mailis ieskrēja pirtī, kas dārza stūrī pie maza strauta bija celta no ķieģeļiem. Kad arī es tur ieskrēju, tad Mailis jau bija izgāzis šauro pirts lodziņu, izbīdījis pa to laukā šautenes stobru, neatņemdamies raidīja šāvienu pēc šāviena, un kvēlodams teica: «Redzi, kā novēlās!»

Es pieliecos un paskatījos, kurp Mailis šauj, un redzēju, ka viņš mērķē uz vācu ložmetējniekiem, šaudams no aizmugures tiem slīpi kreisajās padusēs.

Ložmetēju vācieši bija novietojuši pusloka uzbērumā, kam priekšā bija uzkrauts biezs akmeņu valnis. Lai mūsējie šāva no meža cik šaudami, visas lodes atsitās pret akmeņiem. Vācieši sēdēja savā ligzdā sveiki un veseli, parkšķinādami ar ložmetēju kā rotaļādamies, un mūsējie nemaz nedrīkstēja domāt no meža rādīties.

Pēkšņi vācieši pamanīja, ka uz viņiem šauj no pirts. Tad viens jau gulēja nekustēdamies, un divi jau bija zviluši pie zemes grūtu ievainojumu dēļ. Citi šos abus ievilka satiksmes ejā un, cik varējām noprast, lūkoja tiem vēl kautkā palīdzēt. Bija tomēr daži pārdrošnieki, un tie nemitīgi darbojās pie ložmetēja, gan šaudami, gan pūlēdamies aizkraut sev priekšā no šīs puses tādu pat akmeņu valni, kāds viņus aizsargāja no meža puses. Bet akmeņu velšana veicās gausi, un Mailis šāva neatņemdamies.

Gandrīz aiz katra šāviena kāds no varonīgajiem vāciešiem nolaida rokas ļengani gar sāniem, ļāva galvai noslīgt uz krūtīm un laidās garšļaukus. Un to varonīgo viņiem nebija necik daudz.

Kad Mailis apgura un palaida mani pie lodziņa, tad ložmetēju apkalpoja vairs tikai viens vienīgs vācietis. Citi visi bija sabēguši satiksmes ejā un tikai pa retam izslēja galvas, lai paskatītos, kas īsti notiek, un lai pa reizei tāpat bez mērķēšanas izšautu pret mežu, kur slēpās neredzams bet sirdīgs ienaidnieks.

Pēc mana otrā šāviena krita beidzamais vācu ložmetēja vīrs. Un tūdaļ visa mežmala kļuva dzīva: tur mūsējie ar mežonīgu līksmu kliegšanu skrēja pāri šurp uz muižu. Daži pieskrēja pamestajam ložmetējam, tūdaļ pārcēla to pāri akmeņu valnim un, stobru pret muižu nostādījuši, sāka tarkšķināt otro pusi tai pašai lentai, kuŗas pirmo pusi jau bija izšāvis pēdējais vācu ložmetējnieks.

Visi mūsu puiši tad jau bija pļavai pāri un pašlaik rāpās augšā pa slīpumu, ar kuŗu pļava piezvila muižas sakņu dārziem. Tajā pat brīdī no muižas puses iesāka savu skarbo riešanu divi citi ložmetēji, un cauri šāvienu trokšņiem sadzirdējām savas rotas komandieŗa pavēli: rotai gulties, un redzējām, ka mūsu puiši nokrīt pļavas slīpumā un sāk nadzīgi šaut uz muižas pusi.

Mēs ar Maili saskatījāmies. Es aši pamāju ar galvu uz durvju pusi, teikdams:

«Ejam pie savējiem, citādi mēs šajā pirtī varam tādu pirti dabūt, ka nemūžam vairs nevarēsim pērties.»

«Ejam,» arī Mailis sacīja, bet jau bija par vēlu: kautkas atsitās pret pirts durvīm, un tepat bija dzirdāmas vāciešu balsis.

Vairs neatminos, kā patapām iebēgt aizkrāsnes tumšajā spraugā. Dzirdējām, ka durvis ar joni atgrūdās vaļā, un vācieši aizelsušies un steidzīgi kautko ienesa. Tūdaļ nopratām, ka viņi neko nezin par to šaušanu, ko mēs pa pirts lodziņu bijām kurinājuši virsū viņu ložmetējniekiem. Tā tad šie bija tikai nupat piesteigušies savējiem palīgā. Un tas, ko viņi nesa, bija ložmetējs: dažas minūtes vēlāk viņi jau laida to darbā. Un es jutu, ka mūsējie nu vairs no pļavas slīpuma nedrīkst ne galvas pacelt, jo pirts lodziņš bija kā radīts, lai nopļautu katru, kas neguļ kā iegrimis pļavas nogāzē. Un tad es atminējos, ka savu rokas granātu es vēl neesmu aizsviedis.

Ātri es ķēru sānos pie jostas: jā, tur jau bija mans čuguna ciekurs! Aiz gredzena izrāvis belzeņa tapiņu, es laidu granātu krāsnij pāri. Viņa lidoja dziedādama, bet vācieši to pamanīja un pārtrauca šaušanu — pēc tam, kad granāta jau bija nobaukšējusi pret grīdu. Jā, tad jau bija par vēlu bēgt un slēpties: nepagāja ne sekunde, kad norībēja sprādziens.

Mailis pirmais izlīda no aizkrāsnes un redzēja, kas bija noticis: krāsnij bija izrauts liels robs, viens vācietis bija nosists uz vietas, bet otrais vēl valstījās pa zemi un kunkstēdams kautko murmināja, taču arī tas vairs neizskatījās pēc tāda, kas varētu būt dzīvotājs. Un mums nepavisam nebija vaļas ar viņu darīties.

Mailis ķērās pie ložmetēja. Un brīnums: tas vēl izskatījās pavisam vesels, tikai sazvīlis uz vienu pusi.

Smagiem, lēniem soļiem iegāju ar savu nastu mežā.

Tad mēs paskatījāmies laukā pa lodziņu. Pēkšņi mums kļuva savādi un baigi. Mēs atliecāmies no lodziņa nost, brīdi uzlūkojām viens otru stingušām acīm, un atkal paskatījāmies. Un tiešām: pļavas nogāzē vairs nebija mūsējo, visi pļavmalas ierakumi bija vāciešu pilni, un vācieši turēja mežmalu nepārtrauktā uguni.

«Nu gan, Maili, raudzīsim kautkā tikt pie savējiem,» es vedināju, iedams jau uz durvju pusi.

«Kādi savējie tev jāmeklē?» viņš atcirta, skatīdamies laukā pa lodziņu, reizē arī uzrīkodams ložmetēju šaušanai: «Griezīsim tikai šo stobru pret vāciešiem un pļausim tos gar zemi, gan jau tad mūsējie rādīsies. Tagad es līdz savai muižai esmu atnācis un atpakaļ es vairs negribu iet.»

Un iekams es vēl ko paguvu sacīt, Mailis jau laida mašīnu darbā.

Es izskrēju no pirts un satupos aiz pakša, kur slēpdamies varēju labi pārredzēt muižas dārza to pusi, no kuras vāciešiem vajadzēja nākt uz pirti apklusināt ienaidnieka ložmetēju.

Vēl nebiju ne labi norīkojies uz šaušanu, kad redzēju caur ābeļu starpām divus bermontiešus nadzīgi skrienam šurp. Tie skrēja pieliekušies, kā uz lēcienu gatavodamies, un līču loču ap ābelēm slapstīdamies, laikam domādami, ka gluži bez apsardzības jau nu pirts nevarētu vis būt.

Es nomērķēju vienam no skrējējiem un izšāvu. Bermontietis kukurniski nogāzās blakus ērkšķogu krūmam, bet otrais turpat nogūlās aiz resnas bumbieres stumbra un sāka steidzīgi šaut, mērķēdams manā galvā. Lodes knakšķēdamas sitās pirts pakša ķieģeļos un šviukstēdamas spindza man pāri.

Es iebalstīju šauteni spraugā starp lielu akmeni un pirts paksi, un turēju vācieti gluži tādā pat ugunī, ar kādu viņš gribēja mani apklusināt.

Pa to laiku apklusa Maiļa ložmetējs. Vai nu Mailis bija sašauts, vai arī beidzot viņš noģida, ka šaudīšanās pirts ārpusē var kļūt viņam liktenīga, bet ložmetējs netarkšķēja vairs.

Tad es dzirdēju iečīkstamies pirts durvis, un tūdaļ no turienes nāca šāviens.

Tajā pat brīdī bermontietis pie bumbieres stumbra sazvīla uz sāniem, izmeta šauteni un apvēlās augšpēdus.

Mailis pabāza galvu pār pirtsdurvju slieksni, redzēja mani pie pakša notupušos, un tūdaļ metās no pirts laukā, nesdams kreisajā rokā šauteni, bet uz labā pleca ložmetēju bez balsta.

«Vairāk es nevarēju paņemt,» viņš teica, man garām steigdamies: «bet nu gan bēgsim, kamēr vēl laiks! Tie vācieši uz mums diviem tagad ir neganti nikni.»

Es lēcu augšā un pieskrēju pirts durvīm, gribēdams ieskriet pēc ložmetēja balsta, kad — aiz piesardzības palūkodamies dārzā uz muižas pusi — redzēju šurp skrienam kādus trīs bermontiešus. Un kad es metos atpakaļ, tad kādu soli no manis pirts ķieģeļos atsitās lode, izsizdama gaišsarkanu mazu robu.

Mailis tad jau bija laukmalā pie dārza stūra, ielēca grāvī un pa to nu salīcis skrēja uz meža pusi, šad un tad ik pēc gabala paskatīdamies atpakaļ, vai es viņam sekoju.

Laimīgi arī es tiku cauri dārza dzīvžogam, ielēcu grāvī un salīcis skrēju Mailim pa pēdām.

Paskrējuši kādus simts vai divsimts soļus, mēs pa grāvja līkumu nogriezāmies taisni uz pļavmalu.

Tad bermontieši jau bija nogūlušies dārza stūrī un sāka šaut neatņemdamies, bet mūsu grāvis bija dziļš, un mēs pa to salīkuši skrējām uz priekšu kā pa drošu tranšeju.

Pēkšņi grāvim bija gals, un mums vajadzēja

kādus pārdesmit soļus skriet pāri klajai pļavas joslai, kuŗas otrā pusē bija sīki alkšņu krūmi un aiz tiem tas priežu mežs, kur bija mūsējie.

«Met nost,» es saucu Mailim: «būs vieglāka pārskriešana. Un ko tu ar stobru vien darīsi?»

«Vācieši ar kāju vien arī neko vairs nedarīs.»

To teicis, viņš izskrēja no grāvja un metās pļavai pāri. Bet pļavas vidū viņš pēkšņi apstājās, nometa šauteni un ložmetēju, ielīka ceļgalos un sabruka.

«Maili! Ansi!» es iesaucos, pieskrēju viņam klāt, aši pacēlu viņu sev uz pleca, vēl paņēmu arī viņa šauteni, un smagiem, lēniem soļiem — jā, paskriet es tad vairs nevarēju — iegāju ar savu nastu mežā.

Es jutu, ka Maiļa ievainojums ir smags. Pa mežu es steidzos, cik ātri vien varēdams, uz to pusi, kur šāva mūsējie. Bet Mailis gulēja man uz pleca kā beigts.

Kad nonācu pie savējiem, rotas komandieris aptaustīja Maiļa pulsu, teica: «Liec zemē, tas vairs nešaus,» un pamāja, lai stājos kaujā pie citiem.

Tad es metos guļus, izlīdu pašā mežmalā, nogūlos aiz liela ciņa, blakus resnai priedei, un šāvu pāri pļavai uz bermontiešiem, cik labi vien varēdams, jo nu man vajadzēja šaut par diviem.

Areds Uaits

Par katru cenu

I.

Kokiem pieaugusi grava darīja nesaskatāmu kapteini Gēlu, kas stāvēja domīgi noraudzīdamies tumšu stāvu grupās. Izmircis ceļš veda no gravas uz austrumiem. Kapteinis stāvēja kājas ieplētis, galvu nokāris un viņa rokas rāmi nokarājās gar sāniem. Kareivji sakravāja savas mantas. Pagājušā kaŗa gadā kapteinis simts reizes bija novērojis viņus to darām. Bieži vien viņš smaidīdams bija uzslavējis viņus par izveicību un ātro rīcību; dažos gadījumos, zilajās pirmdienās, nācās arī izteikt asus pārmetumus viņu mazāk apmierinošās rīcības dēļ.

Šoreiz kapteinis neredzēja, kā viņa kaŗavīri kravājās. Viņš nepiegrieza vērību tam, vai viņi to dara vienaldzīgi vai rūpīgi. Viņu māca skumjas. Plaši ieplestām acīm viņš noraudzījās savā priekšā un glīti veidotās mutes apakšējā lūpa viegli drebēja. Jautrais un spējīgais F. rotas kapteinis pēkšņi un negaidot bija pārvērties. Intensīvās kaŗa darbības rūdījuma ārējais iespaids uz brīdi bija zudis. Dīvainā kārtā viņš bija pārvērties misterī Gēlā no rāmajiem miera laikiem — farmaceitā Gēla kungā.

Miglainajā pelēkā oktobŗa agrā rītā mazu priedīšu biezoknī viņa 250 vīri līdzinājās tikai neskaidru ēnu grupām. Tomēr kapteinis Gēls redzēja viņus skaidri un, skatienam domīgi slīdot no vienas grupas pie otras, pazina viņus it visus. Tur stāvēja koloniālpreču tirgotavas pārdevējs Smits, vidusskolu nepabeigušais nepilnus 20 gadus vecais zēns Džonss, grāmatvedis Frenčs Dēvis un citi.

Viņš visus, bez izņēmuma, varēja nosaukt vārdā. Viņš zināja tiklab viņu priekšvārdus, kā uzvārdus. Viņš pazina viņu noskaņojumu, viņu vājības, viņu īpatnības, ikviena vīra veselības stāvokli un spēku. Viņš pazina viņus tik labi, kā tas iespējams tikai rotas komandieŗam, kurš nesaraujamām komandieŗa saitēm kaŗa laikā vienots ar saviem kaŗavīriem. Šinī svarīgajā stundā, kur pareizi būtu bijis pētīt viņus ar kapteiņa Gēla vērtējošo, kaŗa gaitās rūdīto skatienu, novērojot viņu morāli, viņu kustību pareizību, viņu noskaņojumu, aprēķinot viņus kā tik un tik daudzus serijās sanumurētus strēlniekus, tik un tik daudzas patšautenes, ziņnešus, viņa lieliskās kaŗa mašīnas vienības — viņš tos domīgi vēroja ar farmaceita Cēla kunga sentimentālo skatienu. Viņš noraudzījās uz tiem kā uz cilvēcīgām būtnēm, kuŗām viņš piekomandēts; viņš aizmugures nespodrā gaismā pat iedomājās saskatām mātes, sievas un mazus bērnus.

Kapteinis savilka rokas dūrēs un sakoda zobus. Kad saiņi būs gatavi, viņš nevedīs šos ļaudis apmācībā, bet gan tieši šņācošā un krācošā melnajā nāvē. Viņš vedīs tos uz austrumiem, abpus dubļainajam ceļam, no kokiem pieaugušās gravas drošības turp, kur šņācošās nesaskatāmās lodes raidīs savus vaŗa apvilktos dzeloņus viņu miesās.

No tumšajiem stāviem atdalījās trīs un tuvojās viņam. Viņš juta, ka šie trīs stāv viņam tuvāk nekā visi pārējie. Pienāceji nopietnām, it kā sastingušām sejām ātrā kustībā pielika roku pie savu bruņu cepuru malas un viens no šiem kapteinim padoto vadu komandieŗiem ierunājās.

«Ser, kaŗavīri gatavi doties uz priekšu,» ziņoja leitnants. Viņa balss skanēja gluži kā apmācības laukumā. «Vai lai viņi nostājas kolonnā uz ceļa un gaida, vai arī lai dodas uz austrumiem, līdz jūs mūs panāksiet?»

Šinī acumirklī izgaisa kapteiņa Gēla domīgā noskaņa. Kapteinim Gēlam jādod rīkojums. Še nebija piemērota vieta vājajam sapņotājam farmaceitam Gēla kungam. Viņš sasita papēžus kopā, saslējās, viņa skatiens kļuva ciets.

«Lieciet kaŗavīriem gaidīt kolonnā uz ceļa, gravas austrumu malā,» viņš stingri noteica. Viņa balss skanēja kā apmācības laukumā. «Gaidiet mani tur, līdz es ieradīšos ar pēdējām pavēlēm!»

Straujā kustībā viņš pielika labo roku pie savas bruņu cepures malas, atbildēdams uz leitnanta sveicienu. Tad viņš apgriezās uz kreisās kājas papēža un labās kājas pirkstiem un stingros, noteiktos soļos devās atpakaļ pa šauro teku, cauri piemirkušam krūmājam. Mazā meža biezoknī viņš ieraudzīja nelielu kaŗavīru grupu ar bruņucepurēm galvā, kuŗi arī patlaban bija ieradušies uz šo satikšanos. Neliela auguma plecīgs vīrs, ar zelta ozollapām uz uzplečiem, asā balsī skaitīja pienākušos. Tad, iesaucies: «Visi lejā!» — viņš veda tos pa šaurām, slidenām kāpnēm pazemē.

II.

Zemnīcā viņi sapulcējās ap galdu, uz kuŗa bija izklāta liela krāsaina karte; galdu apgaismoja četras tukšās pudelēs iespraustas sveces. No tumšās ēnas otrpus galdam atdalījās gaŗa auguma kalsnējs vīrs. Gaisma trīcēja uz viņa kalsnējās stingrās sejas un lika spīdēt maziem sudraba ērgļiem uz viņa uzplečiem. Viņa sejas izteiksmē kaut kas liecināja par patreizējo dziļi nopietno uzdevumu. Nu šis gaŗā auguma vīrs ar sudraba ērgļiem ierunājās. Viņa balss skanēja cieti, nepersonīgi, gandrīz baigi. Domām intensīvi darbojoties, vēja appūstās sejas muskuļi konvulsīvi raustījās.

«Jūs pazīstat mūsu, kā arī ienaidnieka stāvokli,» viņš sacīja. Visa viņa būtne liecināja par izpildāmo smago uzdevumu. «Visa vakardienas pēcpusdiena atradās jūsu rīcībā izlūkošanai, visu nakti jūs varējāt sagatavoties neatliekamam uzdevumam, ja tāds rastos. Tāds tagad ir radies. Jūs sāksiet uzbrukumu — tūdaļ. Ņemot vērā šā uzbrukuma svarīgumu visai sabiedroto lietai, es negribētu pielaist ne mazāko pārpratumu.»

Viņš sīki aprakstīja vispārējo stāvokli. Cenšoties pārraut vācu galveno satiksmes ceļu pie Sedanas, divīzija, kuŗas rezervē skaitījās šis bataljons, titāniskās cīņās bija sasniegusi savus pirmās dienas mērķus. Šis uzbrukums nozīmēja kaŗa beigu sākumu — varbūt. Tāds mērķis attaisnoja ikvienu upuri. Virzoties gar Gesles augstumiem, divīzija pa labi draudēja nonākt tādā stāvoklī, kur viņas spārns karātos gaisā. Korpusa štābs pavēlējis ieņemt šos augstumus ar spārīgu bataljona uzbrukumu. Augstumi jāieņem un jātura, tādā kārtā sedzot pa labi atrodošās divīzijas flanku.

Lūpas savilkās šaurā svītrā. Iestājās iespaidīgs, svētsvinīgs klusums. Tad, zobiem iemirdzoties, atskanēja pēdējais piekodinājums: «Par — katru — cenu!»

Katrs šis vārds skanēja kā pātagas cirtiens. Tas nozīmēja, ka nedrīkst taupīt dzīvību. Uzbrukuma spiedienam jāiet līdz galējai robežai. Kamēr vien būs atlicis kaut vai viens vīrs, viņam jāiet uz priekšu uzbrukumā. Nevar būt runa par atgriešanos, vilcināšanos, par rēķināšanos ar upuriem. Pastiprinātam bataljonam jāsasniedz savs mērķis ar tiem, kas palikuši pie dzīvības, vai arī visiem jāmirst, cenšoties to panākt — par katru cenu.

«Jūs ieņemsiet — un jūs noturēsiet — augstieni uz austrumiem no Gesles — par katru cenu!» atkārtoja pulkvedis. Šie vārdi lika šai bargajai pavēlei jo dziļāk atsaukties viņu dvēselēs.

Pulkvedis atkal apklusa; viņa skatiens vēroja viņa priekšā atrodošās sejas. Šīs sejas šķita it kā pārakmeņojušās. Tajās atspoguļojās viņa paša noskaņa, šās pavēles nesamierināmais gars. Viņi saprata un palika nesatricināti. Pulkvedis vērsās pie plecīgā vīra ar aso balsi, kas bija pārējos ieaicinājis komandieŗa zemnīcā.

«Majora kungs», viņš komandēja, «dodiet kaujas pavēli saviem virsniekiem.»

«Jums pazīstams tiklab mūsu, kā arī ienaidnieka spēku stāvoklis,» ierunājās bataljona komandieris. «Šis bataljons ar tam piekomandēto pulka ložmetējnieku rotu H stundā uzbruks, lai ieņemtu un noturētu augstumus uz austrumiem no Gesles — par katru cenu!»

Turpinot viņš noteica spēku sadalījumu — kaujas ešelonā divas rotas. Īsos militārtechniskos izteicienos viņš attēloja šā tērauda un asins trieciena noorganizēšanu. Uzbrukums jāveido dziļumā, jo tādā kārtā neizbēgamie zaudējumi radīsies ilgākā laikā un būs iespējams nodrošināt pietiekošo skaitu pie dzīvības palikušo pēdējam triecienam uz augstieni. Paskaidrojumus beidzis, viņš aplūkoja klausītājus.

«Vai ir kāds jautājums?» viņš jautāja, bažīgi vērodams vienu pēc otra. Valdīja kapa klusums. Visi saprata. Jautājums nozīmētu vājību.

«Nu džentlmeņi,» gala vārdā sacīja lielā auguma kalsnējais vīrs, «visas Argonnu operācijas panākums atkarājas no jums. Neaizmirstiet, ka jūs esat lielās mašīnas sastāvdaļa. Patiesībā jūsu pavēle saņemta tieši no paša sabiedroto virspavēlnieka maršala Foša. No otras puses, šinī pavēlē atspoguļojas visas amerikāņu tautas griba, ka arī jums jāveic savā daļa lielajā uzdevumā, dzenot fričus atpakaļ pār Reinu. Amerikāņu tauta to grib — to pavēl! Mēs tikai izpildām. Panākums ir jūsu rokās. Augstākie štābi var tikai izstrādāt stratēģiskus un taktiskus plānus un saskaņot to izvešanu dzīvē. Jūs esat saņēmuši pavēles un tās izpildīsiet.»

Viņš vēroja savus klausītājus, kuŗu sejās atspoguļojās viņa paša noskaņa — nikna kaujas noskaņa. Viņš uzmeta skatienu pulkstenim. Neviens nepakustējās, neviens nepamirkšķināja acis.

«Par katru cenu!» atkārtoja lielā auguma kalsnējais vīrs klusā drebošā balsī. «Brīdiniet jūsu ļaudis no sapulcēšanās barā. Virziet viņus strauji uz priekšu. Ātra, asa, noteikta rīcība arvien sekmīgāka nekā vilcināšanās. Uzturiet ofensīvi. Neļaujiet saviem ļaudīm apstāties. Zaudējumus nekavējoties atvietos ar jauniem kaŗavīriem, tiklīdz kauja būs galā. Tas ir viss. Ātri uz priekšu!»

Sastingušās figūras atdzīvojās. Visi reizē straujā kustībā pielika roku savu bruņu cepuru malām. To pašu darīja arī gaŗais kalsnējais kaŗavīrs. Tajā pašā acumirklī visi sakustējās un pārvērtās tumšās ēnās, kas klusēdamas gaŗā rindā kāpa pa šaurām, slapjām trepēm uz augšu, atstājot zemnīcu un dodoties mitrā, miglainā āgrā rīta gaismā.

Kapteinis Gēls atdalījās no šās grupas. Stingros noteiktos soļos viņš devās atpakaļ pie saviem ļaudīm. Biezās tumsas vietā stājās pelēka rīta ausma un viņam nonākot gravas malā, pie izmirkušā ceļa, tumšie stāvi bija nozuduši. To vietā bija redzami olivu krāsas tērpos ģērbušies kaŗavīri ar šautenēm. Viņš tos pētoši vēroja. Pār pleciem viņiem karājās rezerves patronu lentas, sejas izskatījās drūmas, bet spara pilnas. Viņi noraudzījās kapteinī pētoši, jautājoši. Sēdošie piecēlās, gatavi doties uz priekšu.

Kapteinis piegāja pie saviem trim vadu komandieŗiem. Viņi pagriezās un jautājoši paskatījās kapteinī. Sejas bija drūmas, skatiens auksts. Varēja redzēt, ka viņi izprot gaidāmo un ir gatavi to uzņemt ar dzelzs gribu. Viņu rokas tuvojās bruņu cepuru malai.

Kapteinis deva viņiem pēdējās pavēles. Jau ceļā no zemnīcas viņš bija apsvēris savus vārdus. Arī vada komandieŗi jau izprata stāvokli. Patiesībā viss tas bija tikai atkārtojums, pavisam nepieciešams atkārtojums. Viss tas jāatceras arī vēlāk — nākošajās bezprāta stundās, vislielākajā dvēseles saviļņojumā.

Vērīgu skatienu kapteinis aplūkoja gar viņu soļojošos kaŗavīrus. Viņš vēroja attiecīgo serijās ieskaitīto strēlnieku morāli — trieciena grupu, kuŗai jāieņem Gesle, kā arī augstiene aiz tās, par katru cenu. Viņš bija kājnieku kapteinis Gēls.

III.

Kaŗavīri devās uz priekšu vieglos soļos un, kājai paslīdot dubļos, veikli noturēja līdzsvaru. Nu jau bija gaišs. Aiz krūmājiem, kas ņēma ienaidniekam iespēju viņus saskatīt, viņi pāris minūtēs izveidojās piecās izklīdušās kaŗavīru rindās, ar vairāku jardu atstarpi starp rindām. Tas deva rotas trieciena sparam dziļumu, tāpat kā roka aiz dūres dod pēdējai trieciena spēku.

No kapteiņa pa kreisi atskanēja griezīga svilpes skaņa. Arī kapteinis Gēls iesvilpās savukārt un ar plašu rokas mājienu norādīja uz priekšu. Viņa vadu komandieŗi atkārtoja signālu. Šautenes un patšautenes devās ārā no aizsega klajā laukā. Viņš devās uz priekšu aiz saviem kaŗavīriem un viņam sekoja divi taurētāji un astoņi ziņneši.

Kapteiņa sirds strauji pukstēja. Kādus simts jardus viņa kaŗavīri virzījās uz priekšu netraucēti. Nekas nenotika. Vētras gaidās kapteinis izjuta asu nervu sasprindzinājumu. Kaŗavīri gāja braši un mierīgi, šautenes turēdami labajā pusē, pilnām magazinām, ar patronu stobrā. Virziens, kustība un morāle bija nevainojama. Vārdi «par katru cenu» viņus nebūt nesatricināja. Viņi virzījās uz priekšu sasprindzinātiem skatieniem, piesardzīgi, it kā ietu starp olām, bet kaujas formāciju atstarpi un attālumu viens no otra viņi ieturēja nevainojami. Katru acumirkli kapteinis Gēls sagaidīja draudošo uguns vētru.

Pēkšņi viņš izdzirda it kā bites sīkšanu. Kāds kaŗavīrs otrā rindā viņa priekšā sagrīļojās un smagi pakrita. Viņa nevēlamajam piemēram sekoja divi citi. Kapteinis Gēls jau gribēja izteikt viņiem piezīmi, bet tad ieraudzīja, ka pakritušais apveļas uz muguras un piespiež rokas pie vēdera.

Tajā pašā acumirklī kapteinis izdzirda dzeni kaļam sausu koku. Tad tālumā kniedētāji uzsāka savu darbu. Vēl viens dzenis, vēl viens, un vēl citi kniedētāji. Virs galvām varēja sadzirdēt spārnu klusu švīkoņu. Švīkoņa pārvērtās svilpšanā, tad kviekšanā. Tuvāk nākot, kviekšana pārvērtās šņākšanā un beidzot atskanēja apstulbinošs sprādziens. Dūmiem izklīstot, viņš ieraudzīja kādu duci no saviem strēlniekiem pakritušu.

Gaiss pēkšņi pildījās šņācošiem, spiedzošiem, krācošiem priekšmetiem, kas nikni uzkrita viņa kaŗavīriem. Atskanēja kliedzieni pēc palīdzības. Kapteinis redzēja krītam Smitu un Džonsu, un piesteidzās Smitam palīgā. Viņš steigā izrāva no kabatas pirmās palīdzības sainīti, bet izrādījās, ka Smitam palīdzība vairs nav vajadzīga. Kapteinim Gēlam piesteidzās taurētājs, paraustīja viņu aiz piedurknes un norādīja mesties pie zemes. Izrādījās, ka tikai kapteinis un taurētājs stāv kājās, bet visi citi jau nometušies zemē, lai pasargātos no viesuļuguns. Pēkšņi taurētājs tvēra ar rokām gaisu, pagriezās, pakrita un palika nekustamies guļot. Kapteiņa tuvumā sprāga granāta, apmētājot viņu dubļiem. Šās granātas izrautā bedrē kapteinis ielēca.

Gulēdams kapteinis vēroja savus kaŗavīrus, ap kuŗiem plosījās vētra. Viņš redzēja, ka viņi visi nogūlušies. Daži mēģināja ar durkli vai lāpstiņu padziļināt savu bedrīti. Daži raidīja šāvienu pēc šāviena tieši vētrai pretim. Kāds ielēca kapteiņa bedrē. Galvu pagriezis, viņš redzēja ka tas ir bataljona komandieŗa ziņnesis. Pēdējais iespieda kādu lapiņu kapteinim saujā. Pagāja brītiņš, līdz kapteinis varēja izlasīt sekojošo:

«Turpiniet triecienu spēcīgi. Bataljons ieņem augstieni 500 metru attālumā no pašreizējās frontes. Neapstājaties, līdz šis punkts ieņemts. Noturaties tur par katru cenu, līdz saņemsiet tālākas pavēles!»

Šīm rindiņām bija burvīgs iespaids. Tās izklīdināja pirmo neizbēgamo smago kaujas iespaidu. Tās sakustināja kaŗa gaitās norūdīto dzelžaino kapteiņa Gēla dvēseli. Drudžainā steigā kapteinis uzrakstīja trīs īsus rīkoju-

mus. Paklausīdami viņa rokas mājienam, piesteidzās jau iepriekš nozīmētie trīs ziņneši un pavisam zemu noliekušies, īsos pārskrējienos, aiznesa rīkojumus vadu komandieŗiem. Jau dažas minūtes vēlāk kapteinis redzēja vadu komandieŗus pieceļamies un ar rokas mājieniem raidot kaŗavīrus uz priekšu. Serijās sadalītie strēlnieki kā uz burvju mājienu piecēlās un retās rindās turpināja virzīties uz priekšu, ejot bez tēmēšanas šaudami.

Tiklīdz viņa kaujas mašīna sāka kustēties, droši dodoties pretim svina negaisam, kapteinis Gēls redzēja atkal tumšus stāvus pakrītam. Atskanēja saucieni pēc palīdzības. Piesteigušies sanitāri sniedza palīdzību, bet viņu skaits bija nepietiekošs. Jau kapteinis Gēls gribēja dot palīgā kādu no ziņnešiem, bet tad atcerējās, ka šie ziņneši tādā gadījumā būtu jāatvieto ar ierindas strēlniekiem, kas mazinātu trieciena spēku.

Kad viņa pēdējā rinda piecēlās, arī viņš pats, zemu noliecies, devās uz priekšu, vērodams savus ļaudis. Viņš redzēja, ka daži kaŗavīri vēl arvien turpina ierakties. Zobus sakodis viņš piesteidzās vistuvākajam no tiem un uzkliegdams izraidīja viņu no paslēptuves. Tad viņš pieskrēja nākošajiem un viņiem nikni uzkliedza. Viņu vieta bija vētras brāzienos. Kaŗavīri paklausīgi piecēlās. Viens no viņiem sabruka tiklīdz piecēlās kājās. Viņš apvēlās, viņa seja bija bāla un sāpēs savilkta un viņš spieda roku pie krūtīm. Kapteinis noliecās pie pakritušā strēlnieka, lai sniegtu viņam palīdzību. Piesteidzās divi ziņneši, pacēla kareivi, lai aiznestu uz aizmuguri. Kapteinis Gēls atcerējās vārdus — par katru cenu!

«Lai paliek šis kaŗavīrs,» viņš sauca. «Viņu paņems sanitāri. Sekojiet man!»

Viņš atkal skriešus devās uz priekšu. Nu visi strēlnieki bija kājās un viņa priekšā devās tālāk — visi, izņemot tos, kuŗus sadzēlusi vaŗa čūska. Pakritušo stāvu skaits bija liels, bet nebija laika tos skaitīt. Droši vien pakrituši ne mazāk par četrdesmit — pārāk liels procents no viņa serijās sadalītiem strēlniekiem. Tas nopietni samazināja trieciena sparu.

Negaiss turpinājās; tā niknums gan pieauga, gan samazinājās, krita te viens, te otrs karavīrs. Kapteinis brīnījās, ka krīt samērā nedaudzi. Viņš brīnījās, ka cilvēks vispār var palikt pie dzīvības šinī ellē. Bet tagad viņš bija kļuvis aukstasinīgāks. Redzot ļaudis krītam viņam vairs kaklā neaizspriedās kumoss, bet gan smadzenēs joņoja doma «Par katru cenu!». To viņš atkārtoti pats sev uzsauca skaļā balsī. Viņš nemanīja, ka skaļos vārdos izsaka savas domas par to, kas darāms, kur jāiet.

Visu notiekošo viņš redzēja it kā drudža murgos. Viņš visu darīja intuitīvi, iepriekš neapsverot. Tomēr tā bija kaŗa norūdīta kapteiņa Gēla intuīcija. Viņš palika uzticīgs apmācībai.

Attālums līdz augstienei nu vairs tikko pārsniedza simts metrus. Viņa līnijas ievirzījās augstienes pakājē atrodošā krūmājā. No virsotnes vētra drāzās ar jaunu niknumu. Tomēr tur nevarēja saskatīt nevienu cilvēcīgu būtni. Vai tik tas viss nenāca no kāda daimona midzeņa kaut kur gaisā? Ziņnesis atnesa viņam vēsti palikt augstienes pakājē desmit minūtes un uzturēt spēcīgu uguni.

Kreisā spārnā novietotā rezerves rota patlaban manevrēja lai uzbruktu augstienei no sāniem. Tiklīdz flankējošā rota uzsāks triecienu, kapteinim jāvirza sava rota uz priekšu augšup, pilnā sparā. Tur atradās ienaidnieka sekli ierakumi. No turienes ienaidnieks jāizdzen ar durkļiem — par katru cenu!

Kāpjot augšup viņa strēlnieki krita lielā skaitā. Briesmonis tur augšā pretojās izmisuma niknumā. Viņa neskaitāmās žuburotās mēles spļāva kūpošu sārtu indi.

Kapteiņa rindas saplūda divās — divās pie dzīvības palikušo rindās, pie kam vēl papildu spēki tās pastiprināja triecienam pakalna virsotnē. Šīs divas rindas kusa, tomēr durkļiem spīdot drāzās uz priekšu, reizēm bez tēmēšanas izšaujot no pleca. Rindas palika nesatricinātas. Viņu vienīgais glābiņš bija triekt durkļus virsotnē atrodošā būtnē un padzīt nezvēru no midzeņa.

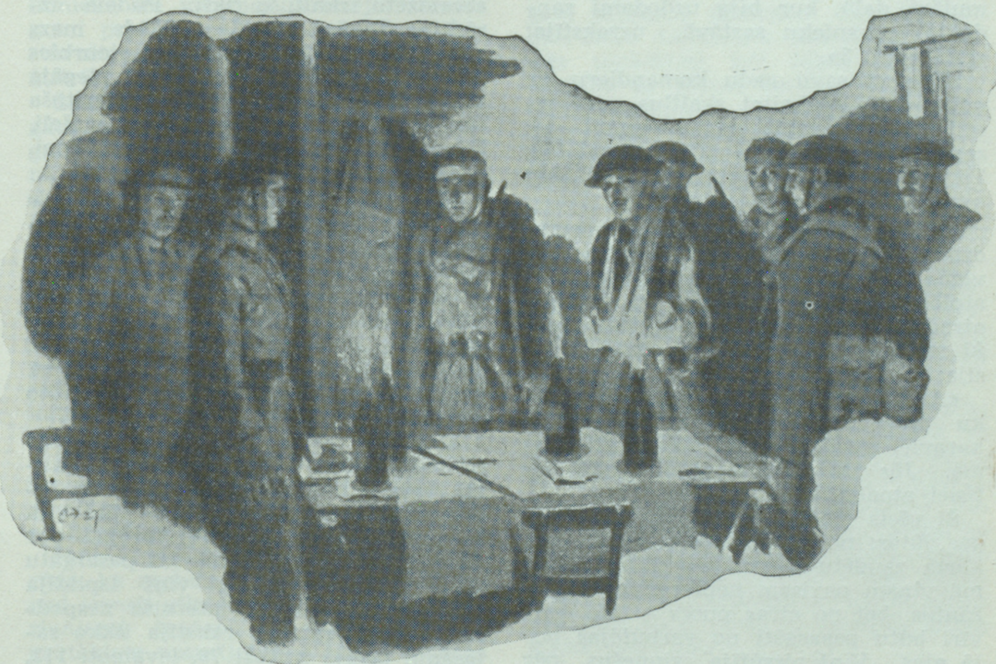
Kapteinis Gēls devās augšup pakalnā kopā ar saviem cīņas biedriem. Viņš izvirzījās pirmā rindā un nikni kliegdams skubināja savus kaŗavīrus, vicinādams gaisā pistoli. Viņu pārņēma trieciena sajūsma, viņu virzīja uz priekšu no viņa būtnes dziļumiem izplūstošais spēks — atbalss no tiem simts tūkstoš gadiem, kad bija vienīgā iespēja pārdzīvot citus. Viņš redzēja savus pirmos kaŗavīrus sasniedzam virsotni. Nu parādījās arī daimons. Izrādījās, ka tas pieņēmis cilvēcīgu būtņu veidu. Viņš pretojās ar gaŗiem, šauteņu galos piestiprinātiem, asiem nažiem, šāva ar pistolēm, kliedza vai arī tvēra rokām. Visu to redzot, kliedza arī viņa kaŗavīri. Virsotni sasniedza nākošais vads, tad vēl viens, ielēkdams nezvēra midzenī un nikni durdams. Arī kapteinis ielēca tur kopā ar saviem vīriem. Viņš visu redzēja kaujas mulsumā. Viss šķita nesakarīgs, it kā pilnā ātrumā tuvu garāmskrejoša ātrvilciena daļas. Viņa priekšā pēkšņi iznira kāda seja. Acumirklī kapteinis izprata, ka šī seja pieder kādam gaišmatainam puisim. Sejā atspoguļojās šausmas un izmisums. Nākošā acumirklī kapteinis saprata, ka zem šīs galvas atrodas briesmoņa pelēkais stāvs. Kapteinis pacēla pret to pistoli un izšāva. Stāvs sagrīļojās un krita uz kapteiņa pusi, it kā mēģinādams pieķerties gaisā. Kapteinis palēcās sāņš, lai tas neuzkristu viņam virsū.

Cīņa turpinājās nemitīgi. Kapteiņa skatiens uztvēra cīņas skatus un tūdaļ arī tos aizmirsa. Tā bija cīņa uz dzīvību un nāvi, jo zaudētājam būs streipuļojot jāatkāpjas zem nāvīgās tērauda krusas. Vīram metoties uz vīru ar spožu asmeni un kūpošu stobru plosījās seno paaudžu kaislības.

IV.

Kapteinis Gēls sāka apzināties, ka līst. Viņš juta mitra, izmirkuša apģērba auksto spiedienu. Viņa rīkle dega nemitīgās slāpēs, viņš jutās izsalcis un noguris. Vētra sāka aprimt. Viņš tikai neskaidri atcerējās tās plosīšanos. Viņa grupās sadalītie strēlnieki tagad šāva bez pārtraukuma. Viņi šāva pelēkajiem stāviem, kas smagi skrēja pa augstienes austrumu nogāzi lejup. Kapteinim šķita, ka viņš pamostas no grūta sapņa.

Viņam ienāca prātā apstaigāt savus kaŗavīrus. Viņam jāorientējas, un tagad, kur vētra pārgājusi, jānoskaidro savu kaŗavīru skaits. Daži kaŗavīri bija nolikuši pie malas savas šautenes un grauza sausiņus. Citi vēl šāva. Vēl citi sēdēja ar šauteni starp ceļiem, stīvi noraudzīdamies. Daudzi rosīgi sniedza pirmo palīdzību tiem, kas stāvēja

«Jūs izpildījāt savu uzdevumu.»

atspiedušies pret šaurās tranšejas malu vai arī gulēja dubļos uz muguras. Ejot viņam nācās kāpt pāri klusošiem vai stenošiem cilvēkiem. Redzot pie dzīvības palikušos, viņš atcerējās vētras nodarīto postu. Viņš sāka smagi izjust uzvaras cenu. Droši vien būs zaudēta puse no viņa karavīriem.

Ziņnesis atnesa viņam papīra loksni. Saņēmies, kapteinis to izlasīja. To sūtīja bataljona štābs. Tur bija uzdots nostiprināt pozicijas, pārorganizēties un sagatavoties labā kārtībā doties tālāk.

Tālāk! Nu kapteinis atcerējās, ka pārdzīvotais vēl nav viss. Viņš paskatījās uz austrumiem. Zināmā attālumā varēja saskatīt Gesli — izpostītu ēku grupu, kas lietū izskatījās it kā taifuna sadragāta kuģa atliekas uz jūras. Aiz Gesles atradās otra augstiene. Vēl pus jūdze! Nogāzē aiz izpostītās pilsētas vētra sāksies no jauna. Pūkis uzbruks viņiem no sava otrā midzeņa.

Ieradās otrs ziņnesis. Jaunajā pavēlē pieprasīja ziņas par zaudējumiem, sadalot cietušos dienesta pakāpēs. Viņš pavēlēja ataicināt vadu komandierus, lai noskaidrotu zaudējumus, bet vadu komandieri neieradās. Viņu vietā atnāca trīs seržanti. Kapteinis sašutis piecēlās. Viņš taču aicināja leitnantus, ne viņu vietniekus!

«Sēr leitnants kritis. Es komandēju pirmo vadu,» sacīja seržants pa labi.

«Sēr, leitnants kritis. Es komandēju otro vadu,» sacīja seržants vidū.

«Sēr, mans leitnants kritis. Es komandēju trešo vadu,» sacīja seržants kreisajā pusē.

Kapteinis labu brīdi klusēdams noraudzījās viņos. Viņš nebija sagaidījis, ka vētra prasīs tik smagus upurus. Viņš bija iedomājies ka pirms desmit minūtēm izbeigusies vētra plosījusies jau pirms nedēļām. Viņš it kā norija kumosu un uzdeva seržantiem sastādīt zaudējumu sarakstu, uzdodot dienesta pakāpi. Tad viņš formulārā daļā, kur bija uzdodami zaudējumi virsnieku sastāvā, uzrakstīja: «Leitnanti, 3».

Saņemot savu vadu komandieru ziņojumu un saskaitot skaitļus, viņš izbijās: kaujā krituši 42, ievainoti 67, zaudējumi kopsummā 109, atlikuši 147. Tā tad zaudēta gandrīz puse, lai gan niknākā vētra vēl gaidāma!

Kapteina nervu saspīlējums sasniedza augstāko pakāpi, kad ieradās vēl viens ziņnesis. Drudžainā steigā viņš atplēsa aploksni, cerēdams, ka tur būs atrodams kāds stāvokļa atvieglojums. Šī cerība neattaisnojās, jo kapteinis lasīja:

«Ar ziņnesi no pulka štāba. Virsnieku apmācības nometnēm izraudzītie karavīri nebija jāņem līdzi uzbrukumā. Jūs tos sapulcēsiet un tūdaļ sūtīsiet atpakaļ.»

Šī vēsts modināja kapteinī pretrunīgas jūtas: no vienas puses, viņš tādā kārtā zaudētu četrus tālākā uzbrukumā viņam pavisam nepieciešamus seržantus, bet no otras puses — šie četri vīri būtu pasargāti no varbūtējas bojā ejas. Viņš aizsūtīja ziņnešus pēc šiem seržantiem. Ieradās tikai viens, jo no pārējiem trim viens bija kritis, bet divi grūti ievainoti. Kalsnējā, stingrajā stāvā kapteinis pazina sava pirmā vada jauno komandieri.

«Pienākusi pavēle, ka jums jāatgriežas, seržant. Ejiet tūdaļ. Visi virsnieku apmācības nometnēm paredzētie karavīri sapulcēsies aizmugurē. Pieteicaties pulka štābā mūsu vecajā gravā!»

Kapteiņa balss skanēja līksmi: nu viņš taču nesa labu vēsti. Nu viņam dota iespēja paglābt šo vīru no nāvējošās uguns. Seržants noraudzījās viņā svinīgu, mierīgu skatienu. Kapteinis domāja, ka seržants nav viņu sapratis un sāka atkārtot savus vārdus.

«Sēr, esmu nepieciešams kā sava vada komandieris,» seržants sacīja mierīgā balsī.

«Jūs saņēmāt pavēli,» sacīja kapteinis, atdarinādams saņemtā ziņojuma noteikto toni. «Pavēle nākusi no pulka štāba. Jums tai tūdaļ jāpaklausa!»

«Sēr,» neatlaidās seržants, stingri noraudzīdamies. «Es tagad nevēlos atstāt savus ļaudis. Kapteiņa kungs varētu ieskaitīt mani zaudējumos.»

«Nemēdzu sniegt nepareizas ziņas savam pulka komandierim,» nepiekāpās kapteinis Gēls.

Ar izveicīgu kustību seržants novilka savu lietus mēteli. Izrādījās, ka viņa olivu krāsas svārku labā piedurkne atārdīta līdz pat plecam. Labā roka zem elkoņa bija cieši notīta ar marliju no pirmās palīdzības sainīša. Ciktāl roku nesedza pārsējums, tā izskatījās zila un pietukusi.

«Kapteiņa kungs nebūt nesniegs nepareizu ziņojumu sava pulka komandierim,» sacīja seržants.

Kapteinis Gēls klusēdams mirkšķināja acis. Seržants uzvilka lietus mēteli, sveicināja ar kreiso roku un atgriezās pie sava vada. Tagad kapteinis izprata, ka viņš līdz pat šim laikam vēl nav pilnīgi sapratis savus ļaudis. Nu viņš tos saprata. Seržanta vārdi skanēja viņam ausīs.

Viņš tvēra savu skārda pudeli, lai atveldzētu izkaltušo rīkli. Pudele izrādījās dīvaini viegla. Kāds mazs apaļš daikts bija šorīt slepeni ieurbies pudelē un izlaidis ūdeni. Viņš piegāja pie kāda uz sejas dubļos pakrituša tumša stāva un lēnām atāķēja pudeli. Tā vēl bija līdz pusei pilna ar ūdeni. Viņš to iztukšoja sausu.

Kad nakts izplatīja savus melnos plīvurus, kapteinis Gēls gulēja ar ūdeni pildītā granātas bedrē augstumos uz austrumiem no Gesles. Salīdzinot ar aso vēju, kas brāzās pār augstieni, ūdens šķita tīri silts. Patlaban valdīja klusums, ja neskaita vēja gaudošanu, šļaukstošos soļus dubļos un tuvumā pakritušā ievainotā ziņneša apvaldīto stenēšanu.

Kapteiņa prāts bija tikpat nejūtīgs kā viņa miesa. Viņš patlaban no jauna saskaitīja zaudējumus. Kaprāļi tagad komandēja viņa vadus. Viņi bija pienesuši viņam datus un turējuši pār viņa galvu lietus mēteli, lai pasargātu viņu no lietus, kamēr viņš izpildīja formulārus. Kabatas laternīša nespodrā gaismā kapteinis rakstīja tikko salasāmi. Kaujā krituši 78, ievainoti 112, atlikuši 60. Šī doma viņu vairs neuztrauca. Otrā vētra galīgi noplicināja viņa jūtas. Patlaban aka bija tukša. Viņš rīkojās it kā transā, kāda noslēpumaina sestā prāta vadīts, kas lika vinam kustēties un izpildīt visus pienākumus.

Tālumā ziemeļos, kā arī tālu dienvidos kapteinis dzirdēja artilerijas dunoņu. Tālumā atrodošies lielgabali lika uzliesmot zibeņiem pret melno nakts sienu un lidot nespodrām dzeltenām zvaigznēm pie svina krāsas debesīm. Šeit ienaidnieka līnijas klusēja. Ienaidnieks padzīts arī no šiem augstumiem un viņa pretuzbrukumi atsisti. Krītot nakts aizsegam, ienaidnieks dīvainā kārtā apklusa, bet varbūt tas bija tikai klusums pirms briestošās vētras...

Par katru cenu! Nu, viņa grāmatas kreditā gan nav vairs atrodami daudzi olivu krāsas drēbēs tērpušies ļaudis. Viņš bija runājis ar majoru. Arī pārējās rotās zaudējumi ir smagi. Bataljons pārvērties par rotu, tomēr ieņemtās pozicijas noturētas un nostiprinātas. Atlikušie karavīri guļ ieročiem rokā, guļ bedrēs, dubļos, ik pa pieciem vai sešiem kopā, lai savstarpēji pavairotu miesas siltumu. Pēc šās dienas, kas līdzinās grūtam gadam, miegs nāk arī bez mīkstas gultas un silta pajumta.

Kapteinis Gēls dzirdēja tumsā saucam savu vārdu. Viņš atsaucās un piecēlās. Bija ieradušies atvietotāji.

V.

Kapteinim šķita, ka viņa kājas svina smagas un viņš tikko spēja iet uz priekšu pa šorīt ieto ceļu slapjajā krūmājā un biezoknī. Nogurumu viņš sāka izjust tikai tad, kad bija pārliecinājies, ka pēdējais no viņa karavīriem ienāk kokiem pieaugušajā gravā. Kapteinis pievienojās stingra izskata vīru grupai un maza auguma plecīgs vīrs smagā, šoreiz gurdenā balsī saskaitīja ienākošos. Tad viņš veda tos pa slidenām, šaurām trepēm zemnīcā.

Četras sveces meta savu nedrošo gaismu uz kartes, kas klāja galdu. Mazā dzelzs krāsniņā kurējās uguns. Pie krāsniņas sēdēja liela auguma kalsnējs vīrs. Viņiem ienākot, šis vīrs piecēlās un panācās uz priekšu un sveču gaisma apspīdēja viņa kalsnējo, stingro seju un lika iemirdzēties sudraba ērgļiem uz viņa uzplečiem. Viņš stāvēja asi noraudzīdamies ienācējos. Atnācēju skaits bija gluži tāds pats kā šorīt, tikai triju kapteiņu vietā stāvēja dubļiem pārklāti seržanti. Ja runātājs arī to ievēroja, viņš tomēr par šo faktu neieminējās.

«Jūs izpildījāt savu uzdevumu,» viņš ierunājās. «To jau no jums sagaidīja, tomēr atzinību pelna, ka jūs to veikuši tik labi. Jūs interesēs dzirdēt, ka jūsu zaudējumus nekavējoties atvietos — jūsu spēku atjaunos pilnā mērā.»

Brītiņu klusējis, runātājs turpināja asā, noteiktā balsī: «Pa telegrafu pieprasīti papildinājumi bataljonam; tie ieradīsies pusnaktī. Sagatavojaties tos saņemt. Rītdien, gaismai austot, jūs savēdīsiet kārtībā savas rotas nepieciešamības gadījumam. Tas ir viss. Uz priekšu, ātri!»

No angļu valodas tulk. K. Vilde.

Kapteinis J. Ķikulis,
Aizs. štāba apm. d. priekšnieks.

Noslēdzot vasaras darba cēlienu

Aizsargu vispārējās šaušanas sacīkstes parasti noslēdz aizsargu militārā darba visintensīvāko posmu un, proti, vasaras darba posmu. Arī šogad tas visos pulkos jau noslēdzies un vēl tikai nedaudzi pulki steidz nobeigt savas lielās kaujas mācības — manevrus, lai ar ātrā gaitā tuvojošamies nelabvēlīgiem laika apstākļiem un lauku stāvokli varētu pāriet uz mierīgāku un vairāk teorētiskas dabas ziemas darba posmu.

Tāpēc tagad, kur atkal viens svarīgākā darba cēliens ir galā, varam ar interesi atskatīties uz paveikto un palūkoties, kādi tad ir šai darbā gūtie panākumi un sasniegumi, tāpat varam salīdzināt, kādā mērā un par cik ir piepildījušās un reālizētas mūsu vēlēšanās un cerības, kas radās darbu uzsākot un kuŗas lolojām pašā darba gaitā.

Vasaras posma intensīvais darbs ir risinājies divos galvenos virzienos: viens — savrūpējās un vienību praktiskās kaujas apmācības, otrs — šaušanas mākas piesavināšanā un šaušanas mākslas izkopšanā.

Pirmā novirziena darbs, kuŗā bez aizsargiem dzīvu līdzdalību ņēma arī aizsardzes, — sanitārā dienesta pildīšanā, veikts visās Latvijas malās un novados visā klusībā.

Šī svarīgā un intensīvā darba darītāju — aizsardžu un aizsargu — sekmes nav iespējams individuāli novērtēt, bet tās ir vispārināmas un ietveŗamas kopīgā atzinumā.

Darbs nav iedomājams bez kļūdām, jo kļūdīšanās ir cilvēcīga īpašība, bet kļūdu vispusīgs apskats un lietpratīgs iztirzājums katrā atsevišķā gadījumā ir pamudinājis darītājus uz dziļākām pārdomām, radījis lielāku skaidrību un lietas būtības izpratni, kas neapšaubāmi labvēlīgāk ietekmēs turpmāko darba gaitu un viņa pozitīvos sasniegumus.

Darba rezultāti stiprā mērā atkarīgi no apmācību paņēmieniem (metodikas), kādus pielieto komandieŗi. Tagadējais laikmets, kas iezīmējas kā straujas attīstības un progresa laikmets, visur un visu grib sasniegt bazējoties uz oikonomikas pamatprincipa — gūt vislielāko darba efektu (gala rezultātu) ar vismazāko enerģijas un spēka patēriņu, vai otrādi — pie zināma enerģijas un spēka patēriņa sasniegt maksimālo iespējamo darba efektu. Tas zīmējas arī uz metodikas pielietošanu. Tamdēļ arī apmācības paņēmieni (metodika), ievērojot tikko izteikto, pastāvīgi pārveidojas, uzlabojas, top pilnīgāki, resp. vienkāršāki un uzskatāmāki (jo viss vērtīgais un lietderīgais vienmēr ir vienkāršs), kur viss komplicētais, laika garam un modernām prasībām neatbilstošais atmests un atvietots ar racionālāmiem un laikmetam atbilstošiem paņēmieniem. Pie apmācības paņēmienu (metodikas) izkopšanas un racionālākas izveidošanas intensīvi un enerģiski strādā mūsu armija.

Lai dotu iespēju komandieŗiem papildināt savas apmācītāju zināšanas un piesavināt modernos apmācības paņēmienus (metodiku), tad ar kaŗa ministra un aizsargu goda šefa ģen. J. Baloža un armijas vadības gādību noorganizēti periodiski kursi pie armijas kaŗaspēka daļām. Tekošā gadā šos labām sekmēm beidza vairāki simti komandieŗu. Atliek vēlēties, lai turpmāk šo izdevību izmantotu komandieŗi vēl jo kuplākā skaitā, kas nesīs svētību ne tikai pašiem kursu dalībniekiem, bet vēl vairāk visai plašai aizsargu saimei.

Noslēdzot praktisko kaujas apmācību novērtējumu jāatzīmē, ka visi aktīvie darba darītāji — aizsardzes un aizsargi — ir pareizi izpratuši šī darba lielo nozīmi un nepieciešamību, kuŗā visi kā viens ir vadījušies vienīgi no mērķa kalpot savai tautai un dzimtai zemei un būt nomodā par tās drošību, tāpat tie darījuši, katrs savu spēju un zināšanu robežās, visu, lai godam attaisnotu un uz viņiem liktās cerības un lai būtu gatavi uz pirmo aicinājumu stāties savas dzimtās zemes sargu vietās.

Pievēršoties otram darba virzienam — šaušanas mākas piesavināšanai un šaušanas mākslas izkopšanai, jākonstatē, ka arī šai virzienā tikko veiktais darba cēliens bijis ražens un bagāts ievērojamiem sasniegumiem.

Šā darba rezultātus, pretēji augstāk apskatītiem, iespējams vērtēt kā individuāli, tā arī kopīgi, jo te katra dalībnieka un vienības ikreizējie sasniegumi precīzi novērtēti saskaņā ar pastāvošiem noteikumiem, atzīmēti, reģistrēti, sakopoti un sakārtoti.

Šaušanas mākas piesavināšana obligāta visiem komandieŗiem un aizsargiem, kuŗiem jāizpilda apmācības plānā paredzētais šaušanas vingrinājumu skaits. Vingrinājums skaitās par izpildītu tad, ja šāvējs sasniedzis vingrinājumam paredzēto normu, pretējā gadījumā pārbaudāmas šāvēja zināšanas, konstatējamas pielaistās kļūdas, parādāma pareiza darbība un pēc tam vingrinājums atkārtojams, līdz sasniegta prasītā norma. Tā tad obligātie vingrinājumi ne tikai jāizšauj, bet šāvējam katrā no viņiem jāsasniedz uzstādītā norma.

Kaut gan pagaidām vēl nav visi šaušanas dati galīgi apstrādāti, tomēr uzskatāmu ainu gūstam arī no līdz šim apstrādātiem datiem.

Pulku pārbaudes šaušanas rezultāti rāda, ka neskatoties uz to, ka tikai šogad ievesti pilnīgi jauni šaušanas vingrinājumi šaušanā ar šautenēm (uz grūtākiem nosacījumiem un ar augstākām normām), mums izveidojies lielāks skaits labāko šāvēju. Viņu sasniegumi ar maziem izņēmumiem ir ne tikai ļoti labi, bet arī ļoti pastāvīgi, ko vislabāk var vērot salīdzinot šo šāvēju pārbaudes šaušanas rezultātus ar pulku un vispārējās šaušanas sacīkstēs sasniegtiem rezultātiem.

Šāds vairākkārtīgs šaušanas rezultātu salīdzinājums atklāj vienu otru nepelnīti izceltu šāvēju, kas turpmāk jāievēro un jānovērš pārbaudes izvedējiem, kuŗiem jābūt pilnīgi objektīviem visos gadījumos, jo tie nevar un nedrīkst savos novērtējumos vadīties no «lokālpatriotisma», simpatijām un jūtu uzplūdumiem.

Pie atsevišķiem sasniegumiem neapstāsimies, jo interesentiem tie pieejami žurnāla «Aizsargs» iepriekšējā un šinī numurā.

Šaušanā ar patšautenēm rezultāti ievērojami progresējuši, jo vairāki šāvēji sasnieguši maksimāli iespējamos rezultātus (no iespējami trāpāmām 8 figūrām, trāpījuši visas 8 figūras), kurpretim iepriekšējā gadā tādi rezultāti vēl nebija sasniegti.

Šaušanā ar patšautenēm rezultāti būtu bijuši vēl labāki, ja šāvēji piegrieztu lielāku vērību ieroču stāvoklim (pareiza tīrīšana, pārbaudīts salikums, pareizi uzstādīts gāzu regulātors, u. c.). Vispārīgās šaušanas sacīkstēs novēroti vairāki gadījumi, kur šāvēji ierodas ugunslīnijā ar nepārbaudītiem ieročiem, kas, protams, negātīvi atsaucas uz šaušanas gala iznākumiem.

Šogad ievērojami progresējusi šaušana ar pistoli, neskatoties uz to, ka šis šaušanas veids nav obligāts. Vispārīgām šaušanas sacīkstēm bija pieteikti divi simti dalībnieku, kas pulku sacīkstēs uzrādījuši ļoti labus rezultātus šaušanā ar pistoli un kuŗiem to sīvi vajadzēja cīnīties savā starpā Dreiliņu šaujlaukā. Atliek vienīgi vēlēties, lai šo šaušanas veidu vēl jo plašāk piekoptu kā komandieŗi, tā aizsargi, kas apgādāti ar pistolēm, jo taisni pistoļu sacīkšu vingrinājums visvairāk piemērots arī praktiskām (kaujas) vajadzībām.

Tekošā gadā, šaušanas mākslas izkopšanā, aizsargi ieņem vadošo lomu šaušanā ar mazā kalibra šautenēm, bet šaušanā ar kaŗa šautenēm iet vienā solī ar armijas labākiem šāvējiem.

Maija mēnesī sarīkotās starptautiskās šaušanas korespondences sacīkstēs ar mazā kalibra šautenēm (attālums 50 m, stāvoklis — guļus, 40 šāvieni 8 serijās, iespējami 2000 punkti komandai un 400 p. individuāli), aizsargu komanda ieņēma pirmo vietu no Latvijā startējušām komandām, jo 2. vietā palika Rīgas policijas darbinieku sporta kluba komanda un 3. vietā — Armijas sporta kluba komanda.

Mūsu komandas individuālie sasniegumi sekojošie:

Butkus Žanis (16. Jelgavas aizsargu pulks) — 392 p.
Andrejevs Nikolajs (5. Rīgas a. p.) — 385 p.
Lasis Jānis (5. Rīgas a. p.) — 384 p.
Pormalis Artūrs (4. Jēkabpils a. p.) — 382 p.
Strēlnieks Roberts (2. Ventspils a. p.) — 380 p.

Iepriekšējā gadā individuāli labākos rezultātus šajās sacīkstēs uzrādīja Grīnlabs Raimonds (14. Kuldīgas a. p.) ar 382 p., tā tad šogad sasniegumi auguši par apaļiem 10 punktiem un šāvējs ar 382 p. ierindojies tikai 4. vietā.

Šogad šinīs sacīkstēs piedalījās pavisam 213 komandas, pie kam mūsu komanda ierindojās 88. vietā ar 1923 p., kas, pie tik sīvas konkurences, uzskatāma par ievērības cienīgu vietu, bet Rīgas policijas darbinieku komanda ierindojās 104. vietā ar 1915 p. un Armijas sporta kluba komanda — 138. vietā ar 1894 p.

Pirmās 10 komandas sasniegušas šādus rezultātus:

1. Border Legion, Minnesota, A. S. V. . . . . 1987 p.
2. Armijas v/dienesta instruktoru klubs, Igaunija 1984 p.
3. Armijas v/dienesta instruktoru skola, Igaunija . 1982 p.
4. Zeppelin, A. S. V. . . . . 1981 p.
5. Roslyn, A. S. V. . . . . . 1981 p.
6. Baumaņa iecirknis, Krievija . . . . 1971 p.
7. Maskavas centrāles A. kom. . . . . 1971 p.
8. Maskavas centrāles B. kom. . . . . 1969 p.
9. Keski-Suomen Ampugat, Somija . . . . 1968 p.
10. Maskavas centrāles C. kom. . . . . 1966 p.

Šo sacīkšu individuālie rezultāti apbrīnas vērti. Iespējamos 400 punktus sasnieguši: Vilbergs (Igaunija) un Aļeksejevs (Krievija). 399 punktus sasnieguši 3 amerikāņi un 1 igaunis; 398 punktus sasnieguši 6 šāvēji, 397 p. — 14 šāvēji, 396 p. — 9 šāvēji un 395 p. — 24 šāvēji.

Augstāk minētie rezultāti rāda, ka 1) mūsu rezultāti stipri pieauguši un 2) mums vēl daudz jāpiestrādā, lai cienīgi nostātos blakus labākiem pasaules meistariem, kas, pie labas gribas un nopietna treniņa, mums ir pa spēkam.

Tāpat Latvijas šaušanas meistarsacīkstēs aizsargu komandas ieņēma pirmo vietu šaušanā ar mazā kalibra šautenēm kā stāvošā, tā arī parādītā mērķī.

Atsevišķos sasniegumus, kas iegūti aizsargu rīkotās internās un eksternās sacīkstēs sniegsim žurnāla «Aizsargs» nākošā numurā.

Noslēdzot īso apskatu par vasaras posmā paveikto darbu, vēlreiz jāpasvītro visu dalībnieku vislielākā centība, neatlaidība un darba mīlestība, ko tie pielikuši militāro zināšanu piesavināšanā un izkopšanā. To patīkami atzīmēt darba vērtētājiem un ne mazāk patīkami to ir apzināties pašiem darba darītājiem, bet tikpat nepieciešami tas jāizprot arī pārējiem iedzīvotājiem, jo ikviens latvieša panākums un sasniegums militārā laukā ir līdzvērtīgs ikvienam panākumam kultūrālā un saimnieciskā laukā, jo visi viņi ir savstarpīgi saistīti un viens bez otra nevar pastāvēt.

XI vispārīgās aizsargu šaušanas sacīkstes

(Beigas.)

Šaušanā ar patšauteni.

Nr. pēc kārtas	Uzvārds un vārds	No kāda pulka	Trāpīts Figūr	Trāpīts Lodes
1.	Kāvis Jānis	2	8	15
2.	Švika Edgars	9	8	14
3.	Veiss Arturs	15	8	12
4.	Zanders Fricis	2	8	11
5.	Minčonoks Jānis	12	8	11
6.	Dūdelis Jānis	12	8	9
7.	Tolle Kārlis	8	8	9
8.	Strēlnieks Herberts	2	7	14
9.	Šnevelis Staņislavs	17	7	12
10.	Grinbergs Nikolajs	5	7	12
11.	Seglenieks Ernests	8	7	12
12.	Gūtmanis Jānis	4	7	11
13.	Freimanis Fricis	11	7	11
14.	Ragovskis Kārlis	15	7	9
15.	Lelevs Heinrichs	3	7	8
16.	Glinbergs Hugo	2	7	8
17.	Spure Paulis	4	6	14
18.	Freibergs Antons	1	6	11
19.	Taukulis Reinhards	9	6	10
20.	Pinnis Jūlijs	8	6	10
21.	Berķis Vold.	13	6	10
22.	Krieviņš Jānis	5	6	9
23.	Tūtiņš Jāzeps	3	6	9
24.	Harjū Aleksandrs	10	6	9
25.	Jēkabsons Jānis	8	6	8
26.	Kažotnieks Roberts	16	6	8
27.	Hakelis Aleksis	9	6	8
28.	Brakovskis Kārlis	1	6	8
29.	Barisons Kārlis	4	6	8
30.	Bitte Pēteris	5	6	8
31.	Krēsliņš Arvīds	10	6	7
32.	Šteinboks Ernests	2	6	7
33.	Pormalis Arturs	4	6	7
34.	Timra Voldemārs	15	6	7
35.	Puškurs Jānis	19	6	7
36.	Mēnesis Indriķis	14	6	6
37.	Šmits Jēkabs	16	6	6
38.	Lamberts Aleks.	Dz-ceļu	5	12
39.	Eglītis Vold.	19	5	12
40.	Tučs Konstantins	17	5	11
41.	Kalējs Miķelis	15	5	9
42.	Eglīts	19	5	8
43.	Pods Jēkabs	7	5	8
44.	Gramsts Teodors	13	5	8
45.	Krauja Jānis	5	5	8
46.	Strazdiņš Alfrēds	Dz-ceļu	5	8
47.	Klinbergs Jānis	5	5	8
48.	Jankaus Jānis	10	5	7
49.	Birznieks Jānis	12	5	7
50.	Galiņš Jānis	13	5	7
51.	Lambergs Pēteris	12	5	6
52.	Tomiņš Roberts	4	5	6
53.	Elpers Ādolfs	11	5	6
54.	Cerbulis Vold.	Dz-ceļu	5	6
55.	Zambraus Reinholds	4	5	6
56.	Augstkalns Jānis	13	5	6
57.	Klikuts Jānis	13	5	6
58.	Leimanis Jānis	6	5	5
59.	Lorencs Viktors	7	5	5
60.	Rungainis Jānis	8	5	5
61.	Grūbe Jūlijs	18	5	5
62.	Dubrovskis Apolinār.	3	4	6
63.	Palkavnieks Konrāds	7	4	6
64.	Asbergs Rūdolfs	14	4	4
65.	Černjavskis Nik.	Dz-ceļu	4	6
66.	Mednis Arvīds	5	4	6
67.	Knostenbergs Reinis	7	4	8
68.	Urbasts Arturs	9	4	5
69.	Jenkēvics Arturs	13	4	5
70.	Čops Alfrēds	19	4	8
71.	Čipkins Artemijs	15	4	4
72.	Kochs Voldemārs	16	4	9
73.	Leitis Jānis	18	4	5
74.	Gržibovskis Arnolds	3	4	6
75.	Jēkabnieks Kārlis	15	4	4
76.	Šuldriks Pēteris	18	4	7
77.	Freimanis Teodors	1	4	5
78.	Dombrovskis Stepans	3	4	7
79.	Belsons Augusts	7	4	5
80.	Priedītis Eduards	1	4	6
81.	Rungainis Kārlis	8	4	5
82.	Ruiga Jānis	7	4	4
83.	Valters Fridrichs	16	4	10
84.	Leimanis Jēkabs	6	4	4
85.	Sirmais Kurts	18	4	5
86.	Freimanis Mārtiņš	5	4	8
87.	Gūtmanis Jānis	6	3	5
88.	Saulītis Jānis	9	3	3
89.	Landers Jēkabs	15	3	3
90.	Jāševs-Volonts Jāz.	1	3	4
91.	Timlers Ansis	15	3	3
92.	Miķītis Jānis	9	3	3
93.	Putnieks Eduards	3	3	3
94.	Heniņš Arnolds	2	3	3
95.	Vegers Jānis	8	3	4
96.	Zaķis Kārlis	6	3	3
97.	Zellis Jānis	13	3	7
98.	Dreimanis Eduards	16	2	3
99.	Meijers Vold.	6	2	4
100.	Freimanis Mārtiņš	11	2	2
101.	Jaškans Jāzeps	17	2	2
102.	Grīnbergs Eduards	17	2	2
103.	Auziņš Augusts	2	2	2
104.	Vēciņš Marģers	11	2	3
105.	Skroderis Andrējs	11	2	2
106.	Lejasmeiers Mār.	2	2	2
107.	Avotiņš Jānis	18	2	2
108.	Fogelis Fricis	14	2	2
109.	Harjū Mārtiņš	10	1	1
110.	Millers Alberts	16	1	1
111.	Leitis Jānis	10	1	1
112.	Auniņš Jānis	13	1	2
113.	Birznieks Maksis	14	1	1
114.	Purgals Arnolds	8	0	0
115.	Vecsproģis Rūdolfs	1	0	0
116.	Brencis Mārtiņš	5	0	0
117.	Zeltiņš Jānis	10	0	0

Salīdzinot šā gada un iepriekšējā gada rezultātus šaušanā ar patšautenēm, redzam, ka sasniegumi ir ievērojamā mērā pieauguši.

Pagājušā gadā vislielākais trāpīto figūru skaits bijis 7 figūras un tās sašāvuši tikai 2 šāvēji. Šogad, turpretim, 7 dalībnieki sašāvuši 8 figūras un 8 dalībnieki — 7 figūras.

Šaušanā ar Bergmaņa mašīnpistoli.

Nr. pēc kārtas	Uzvārds un vārds	No kāda pulka	Trāpīts Fig.	Trāpīts Lodes
1.	Kalniņš Pēteris	5	4	8
2.	Lejasmeiers Mārt.	2	4	5
3.	Ķemers Aleksandrs	8	4	4
4.	Ripa Jānis	16	3	4
5.	Jurjāns Voldemārs	7	3	3
6.	Auziņš Augusts	2	3	3
7.	Repša Jānis	13	2	3
8.	Bute Andrējs	5	2	3
9.	Freimanis Fricis	11	2	3
10.	Klikuts Jānis	13	2	3
11.	Pelns Mārtiņš	13	2	2
12.	Veldre Jēkabs	5	2	2
13.	Riekstiņš Pēteris	8	2	2
14.	Lapa Kristaps	13	2	2
15.	Kursinskis Ernests	15	1	2
16.	Rēķis Jānis	5	1	1
17.	Ekhards Ansis	9	1	1
18.	Vēciņš Margus	11	1	1
19.	Knostenbergs Rein.	7	1	1
20.	Kalējs Miķelis	15	0	0
21.	Volodkēvičs Staņ.	15	0	0
22.	Zanders Fricis	2	0	0
23.	Lintiņš Arturs	17	0	0
24.	Putniņš Arvids	9	0	0
25.	Brīvulis Jānis	17	0	0

Šaušanā ar automātisko pistoli.

Nr. pēc kārtas	Uzvārds un vārds	No kāda pulka	Trāpīts Fig.
1.	Freifelds Vilis	Dz-ceļu	6
2.	Lindemanis Alberts	1	6
3.	Dāvus Vilhelms	16	6
4.	Puzulis Jānis	10	6
5.	Resnis Roberts	18	6
6.	Eglītis Voldemārs	19	6
7.	Pfafrots Haralds	16	6
8.	Jēkabsons Jānis	8	6
9.	Eglons Jānis	4	6
10.	Rullis Voldemārs	3	6
11.	Kalniņš Jānis	5	5
12.	Kvēps Jūlijs	9	5
13.	Bušs Andrējs	18	5
14.	Blasēvics Arturs	3	5
15.	Ceplītis Roberts	7	5
16.	Bērziņš Osvalds	5	5
17.	Šulcs Jānis	13	5
18.	Sproģis Antons	18	5
19.	Zeidans Eižens	13	5
20.	Rubenis Kārlis	15	5
21.	Bundurs Jānis	13	5
22.	Šleseris Jānis	7	5
23.	Pantels Osvalds	Dz-ceļu	5
24.	Rudzītis Arnolds	„	5
25.	Dolģis Jānis	7	5
26.	Turlais Jānis	3	5
27.	Daugavietis Otto	4	5
28.	Strauts Kārlis	7	5
29.	Zadiņš Paulis	7	5
30.	Freimanis Mārtiņš	11	5
31.	Augers Rūdolfs	14	5
32.	Brivulis Jānis	17	5
33.	Valks Jānis	17	5

Nr. pēc kārtas	Uzvārds un vārds	No kāda pulka	Trāpīts Figūr.
34.	Kalniņš Jānis	18	5
35.	Krūmiņš Roberts	18	5
36.	Reinvalds Arturs	19	5
37.	Čerņjavskis Nik.	Dz-ceļu	5
38.	Mitmanis Ernests	15	5
39.	Lācis Jānis	12	4
40.	Gramsts Teodors	13	4
41.	Jankovskis Indriķis	14	4
42.	Skroderis Andrējs	19	4
43.	Grasis Arturs	4	4
44.	Reinfelds Vilis	5	4
45.	Gražanskis Voldemārs	10	4
46.	Auniņš Jānis	13	4
47.	Kreceris Jānis	14	4
48.	Krūmiņš Rūdolfs	18	4
49.	Dauge Kārlis	5	4
50.	Grīnlaubs Raimunds	14	4
51.	Grasis Vilis	Dz-ceļu	4
52.	Āboliņš Mārtiņš	1	4
53.	Auseklis Eduards	14	4
54.	Briedis Rūdolfs	16	4
55.	Švarcs Bruno	Dz-ceļu	4
56.	Apse Alberts	7	4
57.	Poga Roberts	16	4
58.	Bechmanis Valdis	Dz-ceļu	4
59.	Lamberts Aleksandrs	„	4
60.	Krūklis Jānis	2	4
61.	Tenne Kārlis	2	4
62.	Langfelds Ernests	2	4
63.	Strēlnieks Herberts	2	4
64.	Matīss Jānis	3	4
65.	Skantiņš Jānis	4	4
66.	Zemītis Jānis	5	4
67.	Jeromanis Vladislavs	6	4
68.	Pinnis Jūlijs	8	4
69.	Leitis Jānis	10	4
70.	Krūmiņš Arvīds	10	4
71.	Bāliņš Dāvis	10	4
72.	Lejmalnieks Leons	13	4
73.	Līnis Jānis	16	4
74.	Grīnhofs Bruno	16	4
75.	Temnovs Antons	17	4
76.	Ozoliņš Benedikts	17	4
77.	Čivers Konstantīns	17	4
78.	Meirans Konstantins	19	4
79.	Meija Jānis	Dz-ceļu	4
80.	Dundurs Andrējs	6	4
81.	Auziņš Kārlis	10	3
82.	Grīnbergs Kārlis	Dz-ceļu	3
83.	Ludzītis Ksavers	18	3
84.	Tomiņš Roberts	4	3
85.	Kiršblūms Herberts	8	3
86.	Kļaviņš Jūlijs	10	3
87.	Osis Alberts	14	3
88.	Jaunzems Andrējs	15	3
89.	Pfafrots Olģerts	16	3
90.	Kučurs Kārlis	10	3
91.	Antrops Jānis	Dz-ceļu	3
92.	Sedlenieks Augusts	7	3
93.	Birkavs Kārlis	Dz-ceļu	3
94.	Rautenšilds Arnolds	„	3
95.	Kalniņš Ādams	„	3
96.	Lejasmeiers Mārtiņš	2	3
97.	Ekmanis Jānis	2	3
98.	Pormalis Arturs	4	4
99.	Vanags Roberts	4	3
100.	Dobulens Arturs	4	3
101.	Leimanis Jēkabs	6	3
102.	Kārkliņš Rūdolfs	7	3
103.	Jansons Augusts	7	3
104.	Priedītis Kārlis	7	3
105.	Dravnieks Andrējs	7	3
106.	Laimiņš Pēteris	8	3
107.	Aizkalnietis Roberts	9	3
108.	Krūmiņš Jūlijs	9	3
109.	Dambrovs Olģerts	10	3
110.	Dudelis Jānis	12	3
111.	Seilis Jāzeps	12	3
112.	Birznieks Jānis	12	3
113.	Pelsis Mārtiņš	13	3
114.	Ozols-Ozoliņš Elm.	Dz-ceļu	3
115.	Majors Rūdolfs	Aviāc.	3
116.	Ozoliņš Ottomārs	„	3
117.	Balodis Jānis	12	3
118.	Jansons Ernests	8	2
119.	Plikše Voldemārs	11	2
120.	Čikste Hermanis	15	2
121.	Sprincis Ernests	16	2
122.	Feldbergs Ernests	1	2
123.	Strogonovs Miķelis	3	2
124.	Ulms Arvīds	16	2
125.	Začests Jāzeps	3	2
126.	Veiss Arturs	15	2
127.	Grinšteins Eduards	5	2
128.	Celms Arvīds	7	2
129.	Vācietis Fricis	14	2
130.	Augstkāja Jānis	13	2
131.	Juchnevičs Jāzeps	Dz-ceļu	2
132.	Grotuzis Žanis	16	2
133.	Čap-Čaplinskis Vlad.	Dz-ceļu	2
134.	Kalnozols Oskars	2	2
135.	Auziņš Augusts	2	2
136.	Čiekurs Žanis	2	2
137.	Liņavskis Jānis	3	2
138.	Leimanis Jānis	6	2
139.	Valters Eduards	6	2
140.	Vēciņš Marģers	11	2
141.	Stanga Arturs	13	2
142.	Dreimanis Eduards	16	2
143.	Roze Rūdolfs	17	2
144.	Rengarts Arturs	4	2
145.	Kraulis Mārtiņš	6	2
146.	Blicis Alberts	11	1
147.	Kārkliņš Tālivaldis	9	1
148.	Liepiņš Otto	Dz-ceļu	1
149.	Kārkliņš Tālivaldis	7	1
150.	Preiss Pēteris	15	1

5. R. a. p. vada seržants N. Andrejevs, kas šogad sasniedza augstāko punktu skaitu šaušanā ar kaŗa šauteni.

Nr. pēc kārtas	Uzvārds un vārds	No kāda pulka	Trāpīts Figūr
151.	Apsīts Kārlis	7	1
152.	Šrāders Fricis	16	1
153.	Zanders Fricis	2	1
154.	Ozoliņš Kārlis	5	1
155.	Varševics Arturs	10.	1
156.	Asbergs Rūdolfs	14	1
157.	Dubrovskis Jānis	17	1
158.	Grīnbergs Eduards	17	1
159.	Gaidulis Jānis	17	1
160.	Indriksons Heinr.	Aviāc.	1
161.	Pagasts Ernests	„	1
162.	Murņikovs Voldemārs	„	1
163.	Timlers Ansis	15	1
164.	Vagalis Donāts	18	2
165.	Belruss Pēteris	4	0
166.	Leitis Lūdolfs	Dz-ceļu	0
167.	Kraulis Aleksandrs	5	0
168.	Podziņš Oskars	Dz-ceļu	0
169.	Kārklis Arvīds	7	0
170.	Kaužens Hugo	8	0
171.	Kuģis Augusts	11	0
172.	Kudrēvics Augusts	17	0

Ceļojošās goda balvas izcīnīja grupu šaušanā:

1. Valsts Prezidenta 1935. gadā dāvāto ceļojošo balvu «Labākajam aizsargu pulkam šaušanā ar šautenēm un automatiskām pistolēm» izcīnīja 5. Rīgas aizsargu pulks ar 440 punktiem.

2. Valsts Prezidenta 1935. gadā dāvāto ceļojošo balvu «Labākajam aizsargu pulkam šaušanā ar šautenēm» izcīnīja 5. Rīgas aizsargu pulks ar 391 punktu.

3. Žurnāla «Aizsargs» redakcijas dāvāto sudrabā kalto ozola kausu «grupas šaušanā ar šautenēm un automatiskām pistolēm» izcīnīja un ieguva savā īpašumā 16. Jelgavas aizsargu pulks ar 428 punktiem.

4. Zaķa kga dāvāto balvu «Sudraba kauss» labākajam aizsargu pulkam šaušanā ar patšautenēm izcīnīja 12. Ilūkstes aizsargu pulks, sašaujot 26 figūras ar 33 lodēm.

Individuālā šaušanā.

1. Iekšlietu ministra dāvāto balvu «Barometrs», šaušanā ar patšautenēm, izcīnīja Kāvis Jānis, 2. Ventspils a. p., sašaujot 8 fig. ar 15 lodēm.

2. Somijas aizsargu korpusa dāvāto «Sudraba kauss» šaušanā ar šautenēm un automatiskām pistolēm izcīnīja Pfafrots Hāralds, 16. Jelgavas a. p., sašaujot ar šauteni — 78 pkt., ar pistoli — 6 fig.

3. Igaunijas aizsargu priekšnieka dāvāto «Kolonnu» — meistaršaušanā izcīnīja Pauders Otto — 7. Valkas a. p., ar 200 pkt.

4. Konsula Himberga, Somijā, dāvāto «Sudraba kausu» šaušanā ar kaŗa šautenēm izcīnīja Andrējevs Nikolajs, 5. Rīgas a. p., ar 10 lod.. 80 pkt.

Šaušanā ar automatisko pistoli

labākie šāvēji sasniedza sekošus rezultātus:

Nr. pēc kārtas	Uzvārds un vārds	No kāda pulka	Trāpīto fig. skaits 8 sek.	6 sek.	4 sek.	2 sek.	Vieta
1.	Freifelds Vilis	Dz-ceļu	6	5	5	—	I
2.	Lindemanis Alberts	1	6	5	1	—	II
3.	Dāvus Vilhelms	16	6	4	4	—	III
4.	Puzulis Jānis	10	6	4	1	—	IV
5.	Resnis Roberts	18	6	4	0	—	V
6.	Eglītis Voldemārs	19	6	3	—	—	VI
7.	Pfafrots Haralds	16	6	2	4	—	VII
8.	Jēkabsons Jānis	8	6	2	2	—	VIII
9.	Eglons Jānis	4	6	2	1	1	IX
10.	Rullis Voldemārs	3	6	2	1	0	X

Dr. A. Bergs,
Aizs. štāba sanitārās d. priekšnieks.

Sanitārais dienests

Tautu nelaimes, kā kaŗš, epidēmijas, plūdu briesmas arvien prasa mazāk vai vairāk cilvēku upuŗus. Sevišķi tas zīmējas uz kaŗu. Kaŗā kaŗavīri tiek iznīcināti vai sakropļoti no ienaidnieka ieročiem un lipīgām slimībām. Kaŗa laikā no līpīgām slimībām cieš ne tikai armija, bet arī pārējie valsts iedzīvotāji. Kad vēl nebij pazīstami lipīgu slimību cēloņi un to apkaŗošanas veidi, mēŗa, izsituma tifa, disentērijas, koleras epidēmijas prasīja ārkārtīgus upurus kā starp kaŗavīriem, tā arī starp pārējiem iedzīvotājiem. Pagājušā gadu simteņa kaŗos, Turku kaŗā, Krimas kaŗā no lipīgām slimībām nomira līdz četras reizes vairāk kaŗavīru nekā no ienaidnieka ieročiem. Arī latviešu tauta arvienu stipri ir cietusi no lipīgām slimībām visos kaŗos, kas gājuši pāri par Latviju. Tā Ziemeļu kaŗa laikā 1708.-9. gados Latvijā no epidēmiskām slimībām nomiruši trīs ceturtdaļas iedzīvotāju. Tagad zinām lipīgo slimību celoņus un arī līdzekļus, kā cīnīties pret lipīgām slimībām; tomēr cilvēku upuŗu skaits no tām arvienu vēl ir ievērojams, kā tas bija Pasaules kaŗā un sevišķi pēc tam pilsoņu kaŗā Krievijā. Sanitārā dienesta uzdevums ir mazināt kaŗa un citos tautas nelaimes gadījumos cilvēku upurus, pasargājot kaŗavīrus un iedzīvotājus no saslimšanām un atveseļojot slimos un ievainotos. Latvijas, Igaunijas un Lietuvas iedzīvotāju skaits, salīdzinot ar mūsu kaimiņu valstīm, ir mazs. Tādēļ valsts aizstāvēšanai mums ir dārga katra kaŗavīra veselība un dzīvība un to pasargāšanai mums jāpieliek visas pūles. Šinī ziņā sanitārais dienests, kas rūpējas par valsts dzīvo spēku uzturēšanu un saglabāšanu, priekš mums iegūst sevišķu nozīmi un tam jābūt gatavam arvienu sekmīgi veikt savus uzdevumus Kaŗa laikā sanitāram dienestam, salīdzinot ar miera laika sanitāro dienestu, ir dažas īpatnības. Tas zīmējas galvenā kārtā uz divām lietām — uz dienesta intensīvitāti, t. i. darba daudzumu un darbošanos citos miera vai normāliem laikiem neparastos apstākļos. Kara laikā sanitāram personālam netikvien pastiprināti jāstrādā, bet arī jāprot orientēties jaunajos apstākļos, jāprot tos novērtēt un uz tā pamata taisīt slēdzienu, t. i. jāprot organizēt. Sanitārais dienests ārkārtējos apstākļos tikai tad būs sekmīgs, ja medicīniskais personāls tam būs sagatavots.

Pastiprinātais sanitārais dienests kaŗa laikā prasa lielāku skaitu medicīniskā personāla, ārstus, māsas, feldšerus. Latvijā ārstu medicīniskās palīdzības sniegšana kaŗa un citos tautas nelaimes gadījumos būs pietiekoša. Citādi tas ir ar labi sagatavotām žēlsirdīgām māsām un feldšeriem. Tas skaits, kas no viņiem strādā praktisko medicīnisko darbu miera laikā, nevarēs apmierināt kaŗa laika prasības. Tādēļ jārod tāds zemākais medicīniskais palīgspēks, kas kaŗa un citu tamlīdzīgos gadījumos varētu aizvietot žēlsirdīgās māsas un feldšerus. Visās valstīs pa lielākai daļai tāds palīgspēks tiek sagatavots zem dažādiem nosaukumiem (auxilaires, volytaryaids, samaritaines). Arī Latvija tādu medicīnisko palīgspēku sagatavo, sievietes sauc par samarietēm un vīriešus par mācītiem sanitāriem.

Viss medicīniskais personāls, ārsti, māsas u. t. t. tiek pakāpeniski apmācīts sanitāram dienestam kaŗa un citiem tautas nelaimes gadījumiem. 1936. gada sākumā Veselības departaments ārstiem sarīkoja kursus par ķīmisko kaŗu. Kursos attiecīgie speciālisti nolasīja lekcijas par aizsardzību pret ķīmisko uzbrukumu, par ķīmisko

kauju vielu patofizioloģiju un klīniku, par saindēto ar ķīmiskām kaujas vielām ārstēšanu. Šos kursus noklausījās vairums Latvijas ārstu. Lai sagatavotu žēlsirdīgās māsas, Latvijas Sarkanais Krusts 1936. g. martā un aprīlī sarīkoja kursus diplomētām māsām palīdzības darbam sabiedrisko katastrofu un kaŗa gadījumos. Kursu programmā ietilpa: 1) Sarkanā Krusta vēsture un darbība; 2) Starptautiskā Palīdzības Ūnija, 3) vispārējās palīdzības organizēšana; 4) teorētiska un praktiska samariešu sagatavošana; 5) mediciniskā palīdzība: a) kaŗa laikā, b) ķīmiskā kaŗā, c) katastrofu gadījumos, d) transporta līdzekļu organizēšana slimiem un ievainotiem; 6) sociālā palīdzība; 7) morālā palīdzība un 8) praktiskie darbi.

Kaŗa resors, Latvijas Sarkanais Krusts un aizsargi jau vairākus gadus ar pārtraukumiem sagatavoja zemāko medicīnisko palīgspēku kaŗa un citiem tautas nelaimes gadījumiem. Bet šis sagatavošanas darbs nebija saskaņots un nebija arī vienas kopīgas programmas. Lai šos trūkumus novērstu, sanāca kopīga apspriede no ieinteresētām iestādēm un organizācijām un izstrādāja noteikumus par zemākā medicīniskā palīgspēka sagatavošanu un pārraudzīšanu. Šos noteikumus Ministru kabinets 1936. g. 1. februārī apstiprināja un līdz ar to ieguva likumīgu spēku. Saskaņā ar minētiem noteikumiem, pie Latvijas Sarkanā Krusta pastāv kollēģija, kuŗa pārzin zemākā medicīniskā palīgspēka sagatavošanu un pārraudzīšanu. Kollēģijā ieiet kaŗa resora, veselības departamenta, Sarkanā Krusta, L. S. Kr. Žēlsirdīgo māsu savienības, Rīgas pilsētas un Dzelzceļu virsvaldes pārstāvji. Tagad ir nospraustas skaidras un noteiktas robežas kā medicīniskā palīgspēka sagatavošanas darbam, tā arī medicīniskā palīgspēka darbībai. Zemāko medicīnisko palīgspēku — samarietes un mācītus sanitārus sagatavo pie slimnīcām, kur tos apmāca teorētiski un praktiski pēc noteiktas programmas. Minimālais apmācību kursa ilgums 3 mēneši. Uzņemšanas noteikumi un lekciju un praktisko darbu saraksts:

Kursos uzņem kursantes un kursantus: 1) 18—45 g. vecumā; 2) ar izglītību ne zemāku par vidusskolas 2 klasēm; par izņēmumu gadījumiem, tikai ar ne mazāku par pilnu 6 kl. pamatskolas izglītību, lemj kollēģija; 3) ar labu veselību; 4) morāliski nevainojamus.

Kursu vadībai jāiesniedz: 1) izpildīta reģistrācijas lapa (pēc parauga); 2) ārsta apliecība par veselību; 3) darba vietas, priekšniecības vai sabiedrisku darbinieku atsauksme.

Pirms mācību sākuma kursos uzņemtiem kandidātiem-tēm jāuzrāda kursu vadībai: 1) izglītības apliecība; 2) pase.

Kursos uzņemto kandidātu veselību pārbauda kursu priekšnieks.

Lekciju un praktisko darbu saraksts.

Elementārās zināšanas anatomijā un fizioloģijā	8
Pirmā palīdzība nelaimes gadījumos	
Ķirurģiskās slimības	
Aseptika. Antiseptika	10
Pārsiešanas	
Bez tam praktiski vingrinājumi pārsiešanā	
Ķīmisko vielu kaŗš	4
Sanitārā taktika un kaŗa resora, Sarkanā Krusta, aizsargu un citu iestāžu sadarbība	4
Vispārējā higiēna	6
Lipīgās slimības un kā no tām izsargāties	
Iekšķīgas slimības	10
Acs, auss, kakla un deguna slimības	
Zobu higiēna un slimības	2
Veneriskās un ādas slimības un to apkaŗošana	2
Tuberkuloze un tās apkaŗošana	2
Nervu slimības	4
Pamatjēdzieni zāļu mācībā un to pielietošanā	6
Elementārā slimnieku kopšana mājās un slimnīcā, diaitētika (māsai)	8
Sievietes higiēna	2
Zīdaiņu un bērnu kopšana un bērnu slimības (ārstam)	6
Zīdaiņu un bērna kopšana (māsai)	6
Bērnu audzināšana	2
Sociālā administrācija	2
Sociālais darbs, kaŗā cietušo iedzīvotāju aizsardzība (māsai)	2
Sarkanā Krusta idejas palīdzības darbā	2
Darba ētika (māsai)	4

Kopā 92 stundās 46 lekcijas.

Kollēģija noteic: pie kādas slimnīcas kursus rīkot, noturamo kursu skaitu un, saziņā ar slimnīcas vadītāju, kursantu skaitu katrā kursā. Kursus pārzina ārsts - priekšnieks un kā viņa palīgs darbojas Latvijas Sarkanā Krusta žēlsirdīgā māsa - kursu instruktrise. Praktiskie darbi palātās slimo kopšanā notiek žēlsirdīgās māsas vadībā un uzraudzībā. Kursu beigušiem atkārtošanas kurss jāiziet ne vēlāk kā ik pēc katriem 5 gadiem pa 10 dienām. Mācītu sanitāru un samariešu reģistrāciju izdara Latvijas Sarkanais Krusts. Mācītie sanitāri un samarietes tiek sagatavoti algotam palīdzības darbam tikai kaŗa un citos tautas nelaimes gadījumos. Miera un normālos apstākļos viņu praktiskais medicīniskais palīdzības darbs kā profesionāla nodarbošanās nav paredzēta. Attiecīga atzīme ir ievesta arī šā personāla apliecībās. Miera un normālos apstākļos šis personāls ņem dalību bez atlīdzības kā pirmās medicīniskās palīdzības sniedzēji tautas lielākās sanāksmēs, Atdzimšanas dienas sarīkošanā 15. maijā, Pļaujas svētkos, Strādnieku svētkos, dziesmu svētkos un aizsargos.

Lai sekmīgāk varētu cīnīties ar visiem ļaunumiem, kas apdraud iedzīvotāju veselību un dzīvību, sevišķi tas sakāms par kaŗa laiku apstākļiem, bez medicīnā personāla attiecīgas apmācīšanas sanitāram dienestam, nepieciešami arī iedzīvotājus attiecīgi sagatavot. Šinī ziņā Latvijā plašākām iedzīvotāju aprindām sarīko pirmos palīdzības un veselības kopšanas kursus. Kursos griež vērību galvenā kārtā uz to, kā sniegt lietderīgu pirmo medicīnisko palīdzību nelaimes un piepešas saslimšanas gadījumos un kā izsargāties no saslimšanas ar lipīgām slimībām. Šai laukā daudz strādājuši Latvijas Sarkanai Krusts un aizsargi. Latvijas Sarkanais Krusts palīdzēja noorganizēt Sanitāro daļu pie Aizsargu štāba un pastāvīgi materiāli atbalsta aizsargu sanitārā dienesta darbību. Pašlaik visi aizsargu organizācijā saistītie ārsti visā valstī sistēmatiski sarīko pirmās palīdzības un veselības kopšanas kursus. Aizsargiem un aizsardzēm kursu apmeklēšana ir obligāta, bez viņiem kursus apmeklē arī pārējie iedzīvotāji. Līdz šim pirmai palīdzībai un veselības kopšanai ir apmācīti vairums aizsargu un aizsardzes, Jaunatnes Sarkanā Krusta dalībnieki, policisti, ugunsdzēsēji, dzelzceļnieki un viena daļa no pārējiem iedzīvotājiem. Mēs cenšamies panākt tādu stāvokli valstī, lai uz laukiem katrā mājā un pilsētās katrā dzīvoklī, mazākais, būtu viens iedzīvotājs,

Sanitārās apmācības 17. R. a. pulkā.

kas prastu sniegt pirmo medicīnisko palīdzību nelaimes un piepēšas saslimšanas gadījumos un dot norādījumus, kā izsargāties no lipīgām slimībām.

Beidzot, sanitārā dienesta sekmes ir atkarīgas netikvien no medicīniskā personāla vairuma un zināšanām, bet arī no tā organizēšanas. Nepieciešami zināt medicīniskā personāla spējas, speciālo sagatavošanu, morāles īpašības, kā arī tā skaitu un dzīves vietas. Tikai tad vajadzīgā brīdī to varēs laist darbā un katru likt istā, viņam atbilstošā vietā. To dod medicīniskā personāla reģistrācija. Ārstu reģistrāciju pārzina Veselības departaments un Kaŗa resors. Žēlsirdīgo māsu reģistrācijai un viņu jautājumu pārzināšanai un kārtošanai pie Sarkanā Krusta pastāv Žēlsirdīgo māsu pārvalde. Sarkanais Krusts ievedīs obligātu noteikumu, ka katru gadu oktobŗa mēnesī, ikvienai Sarkanā Krustā reģistrētai žēlsirdīgai māsai jāpārreģistrējas. Māsu, kas mēneša laikā nav pārreģistrējusies izslēdz no reģistrēto māsu saraksta. Ja reģistrēta māsa pēc sava rakstura un citām īpašībām vairs neatbilst māsas darbam, viņu izslēdz no saraksta. Ja māsas veselības stāvokils tāds, kas apdraud citu veselību, māsai atņem darba tiesības, bet rūpējas par viņas turpmāko likteni. Arī medicīniskā palīgspēka — mācītu sanitāru un samariešu reģistrēšanu un pārreģistrēšanu izdara Sarkanais Krusts uz tiem pašiem noteikumiem.

CHRONIKA

Tā «Aizsargu» abonē nodaļās.

«Aizsarga» š. g. 4. burtnīcā publicējām nodaļas, kas «Aizsargu» abonē pāri par 60 eksemplāriem. Tās gandrīz visas ir arī skaitliski lielākās. Zemāk pievestā sarakstā uzskaitītas centīgākās nodaļas, nemot pie novērtēšanas vērā: 1) abonējamo eksemplāru absolūto skaitu; 2) abonējamo eks. skaitu proporcionāli nodaļas dalībnieku skaitam un 3) abonēšanas ziņā vietu pulkā.

Kādā vietā.	Pulks.	Nodaļa (abon. vācējs).
1.	14.	Saldus pils.
2.	17.	Vidsmuižas.
3.	7.	Smiltenes pils.
4.	8.	Braslavas.
5.	10.	Rankas.
6.	9.	Lubānas.
7.	12.	Bebrenes.
8.	16.	Zaļenieku.
9.	3.	Mērdzenes.
10.	18.	Sakaru bataljona kom.
11.	8.	Mazsalacas.
12.	17.	Viļēnu pils.
13.	9.	Madonas pils.
14.	5.	Sakaru btl. 5. rota.
15.	Dz.	Daugavpils.
16.	4.	Štāba rota.
17.	17	Pulka štābs.
18.	19.	Štāba aizs. pulciņš.
19.	9.	Mētrienas.
20.	7.	Strenču.
21.	16.	Mežmuižas.
22.	14.	Skrundas.
23.	Dz.	Krustpils.
24.	14.	Vārmes.
25.	18.	Jasmuižas.
26.	1.	Nurmuižas.
27.	2.	Pūzes.
28.	15.	Vaiņodes.
29.	13.	Vecmuižas.
30.	19.	Štāba rota.
31.	12.	Pilskalnes.
32.	8.	Vilzēnu.
33.	14.	Sātiņu.
34.	12.	Lašu.
35.	14.	Snēpeles.
36.	14.	Raņķu.
37.	16.	Auto rota.
38.	5.	Mangaļu.
39.	17.	Stirnienas.
40.	3.	Zilupes.
41.	3.	Istras.
42.	17.	Bukmuižas.
43.	8.	Sēļu.
44.	16.	Dobeles.
45.	1.	Sabiles.
46.	8.	Rūjienas pils.
47.	8.	Rozēnu.
48.	17.	Andrupenes.

Kādā vietā.	Pulks.	Nodaļa (abon. vācējs).
49.	Dz.	Ventspils.
50.	17.	Maltas.
51.	14.	Lutriņu.
52.	13.	Stelpes.
53.	17.	Varakļānu.
54.	Dz.	5. rt. I.
55.	16.	Džūkstes.
56.	7.	Alūksnes pils.
57.	16.	Bukaišu.
58.	5.	Skrīveŗu.
59.	5.	Zaubes.
60.	16.	Jaunsvirlaukas.
61.	17.	Ozolmuižas.
62.	8.	Limbažu pils.
63.	17.	Rēznas.
64.	17.	Makašēnu.
65.	7.	Cirgaļu.
66.	17.	Barkavas.
67.	8.	Naukšēnu.
68.	10.	Vecpiebalgas.
69.	16.	Štāba btl. 2. rota.
70.	5.	Sakaru bataljona darbv.
71.	6.	Pulka štāba darbv.
72.	5.	I bataljona kom.
73.	18.	Sakaru bataljona kas.
74.	2.	Pulka kom. pal.
75.	Dz.	Jaunlatgales.
76.	18.	Krustpils.
77.	16.	Līvbērzes.
78.	1.	Upesgrīvas.
79.	18.	Skaistas.
80.	14.	Zvārdes.
81.	14.	Padures.
82.	3.	Pildas.
83.	8.	Tūjas.
84.	5.	Aizkraukles.
85.	4.	Neretas jātn.
86.	16.	Bērzmuižas.
87.	5.	Ropažu.
88.	13.	Rundāles.
89.	12.	Salienas.
90.	5.	Pļaviņu.
91.	1.	Mērsraga.
92.	5.	Sējas.
93.	7.	Zeltiņu.
94.	13.	Jaunsaules.
95.	11.	Strutelcs.
96.	18.	Sakaru btl. 3. rotas k.
97.	7.	Kalncempju.
98.	3.	Škaunes.
99.	Dz.	Grīvas.
100.	14.	Kurmeles.
101.	10.	Ogres.
102.	8.	Štāba rotas kom.
103.	Dz.	Čiekurkalna.
104.	16.	Auces.
105.	Dz.	Rīgas.
106.	7.	Gaigalavas.
107.	13.	Paņemunes.

Kādā vietā.	Pulks.	Nodaļa (abon. vācējs).
108.	2.	Štāba rotas kom.
109.	17.	Rēzeknes aizs. pulc.
110.	7.	Trikātas.
111.	5.	Ādažu.
112.	7.	Smiltenes.
113.	11.	Zebrenes.
114.	6.	Nikrāces.
115.	15.	7. rotas kom.
116.	3.	Kult. noz. vad.
117.	2.	I bataljona adjutants.
118.	3.	Pulka kasieris.
119.	16.	Karoga vada kom.
120.	10.	Štāba bataljona adjut.
121.	1.	Pulka darbv. u. gāzu v.
122.	11.	Štāba rotas aizs.
123.	2.	2. Jūŗas rotas kom
124.	16.	Štāba btl. adm. darbv.
125.	4.	2. eskadrona kom.
126.	14.	1. eskadr. kom.
127.	12.	Atsev. esk. 1. v. kom
128.	12.	Štāba aizs. pulc.
129.	9.	I bataljona komand.
130.	1.	Pulka adjutants.
131.	16.	Štāba btl. kasiesis.
132.	15.	Vec. aizs
133.	7.	Ilzenes.
134.	15.	Krotes.
135.	1.	Strazdes.
136.	Dz.	Jūrmalas.
137.	4.	Viesītes.
138.	7.	Alūksnes pag.
139.	5.	Nītaures.
140.	10.	Dzērbenes.
141.	12.	Demenes.
142.	5.	Salas.
143.	5.	Suntažu.
144.	5.	Ainažu.
145.	Dz.	Stendes.
146.	4.	Dignājas.
147.	13.	Ceraukstes.
148.	18.	Naujenes.
149.	5.	Mārupes.
150.	16.	Sesavas.

* Ceļā uz Igauniju un Somiju, Rīgā ieradās Polijas strēlnieku (aizsargu) savienības priekšnieks plkv. Frīdrichs un šis savienības štāba priekšnieks majors Oraviecs. Rīgas stacijā viņus sagaidīja aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls ar aizsargu štāba vadību un Polijas sūtniecības pārstāvjiem. Uzkavējoties dažas stundas mūsu aizsargu sabiedrībā, plkv. Frīdrichs nodeva mūsu aizsargu vadībai Polijas atzinības zīmes — ordeņus. Polijas «Polonia Restituta» ordeņa trešo šķiru pasniedza aizsargu štāba priekšniekam pltn. J. Zālītim, bet ordeņa 5. šķiru saņem 11.

Tukuma aizsargu pulka rotas kom. O. Ratermanis. Pltn. J. Zālītis un O. Ratermanis šovasar, kā zināms, divas nedēļas pavadīja Polijā, iepazīdamies ar strēlnieku vasaras nometnēm.

* Poļu armijas organs «Polska Zbrojna» ievietojis plašu interviju ar Latvijas aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu. Raksts sniedz pulkveža K. Praula biografiju un plaši attēlo Latvijas aizsargu darbību. «Polska Zbrojna» starp citu raksta: «Dēmokratiskā parlamentārisma laikā dažas polītiskās partijas Latvijā bieži centās ienest aizsargu rindās savu kaitīgo darbību. Bet aizsargu organizācija ar godu izturējusi šos pārbaudījumus. Tādēļ arī vēsturiskajos 1934. gada 15. maija notikumos aizsargi uz tagadējā Valsts Prezidenta Ulmaņa un sava goda šefa ģen. Baloža aicinājumu kā viens vīrs nostājās blakus kaŗaspēkam un policijai, lai aktīvi palīdzētu ievest valstī jauno iekārtu. Pēc autoritārās iekārtas ievešanas Latvijā aizsargu nozīme visās valsts dzīves nozarēs ir ļoti liela. Aizsargu organizācija ir spilgts tautas vienības iemiesojums atjaunotā valstī, jo aizsargu rindās sastopami kā ministri, tā vienkārši ierēdņi, bagāti un nabagi, intelliģenti darbinieki un fiziska darba strādnieki. Aizsargi dziļi mīl savu Tēviju un vienmēr ir nomodā par tās drošību. Aizsargi zina arī, ka Latvijas drošība un neatkarība zināmā mērā atkarājas no kaimiņu labklājības, kādēļ aizsargi piegriezuši lielu vērību draudzīgu attiecību izveidošanai ar attiecīgām kaimiņu organizācijām.»

* Aizsargu priekšnieks ar 16. oktobŗa rakstu Nr. 43138 norādījis:

«Saskaņā ar Ārlietu ministrijas administrātīvi-juridiskā departamenta apkārtrakstu Nr. 20281-22916 paziņoju, ka visos gadījumos, kad aizsargu organizācijas locekļi vēlas braukt uz ārzemēm kā savas organizācijas pārstāvji, rakstiski izprasāma mana atļauja. Ziņojumus, uzrādot braucēja uzvārdu, braukšanas mērķi, nolūku un ilgumu, kā arī paredzamo izbraukšanas laiku, iesniegt man ar tādu aprēķinu, lai štābā viņus saņemtu vismaz 2 nedēļas pirms izbraukšanas termiņa. Bez manas piekrišanas ārzemju pases nevarēs saņemt. Uz priekšu par šādiem braucieniem Ārlietu ministrijai ziņos aizsargu štābs.

Visos gadījumos, kad aizsargu organizācijas locekļi brauc uz ārzemēm kā valdības, pašvaldības vai kādu citu organizāciju pārstāvji, braukšanas formālitātes kārtojamas caur min. iestādēm.

Piezīmēju, ka aizsargu formas tērpā braukt uz ārzemēm var tikai ar katrreizēju manu atļauju.»

* Nodibināta aizsargu štāba juridiskā daļa, skaitot ar 5. oktobri un reizē ar to likvidēts aizsargu štāba tieslietu pārziņa amats.

* Par aizsargu štāba juridiskās daļas priekšnieku iecelts Hermanis Apsītis, skaitot ar 5. oktobri. Par juridiskās daļas priekšnieka palīgu iecelts līdzšinējais tieslietu pārzinis Antons Karčevskis, skaitot ar 5. oktobri.

* Aizsargu komandējošā sastāva militāro zināšanu papildināšanai, laikā no 27. septembŗa līdz 10. oktobrim, Salaspilī, Liepājā un Daugavpilī pie kaŗaspēka daļām notika aizsargu komandieŗu kursi. Mācības pasniedza armijas virsnieki, pēc armijas komandieŗa apstiprinātas programmas, kas kursus beigušiem kājniekiem dod iespēju tikt atbrīvotiem no iesaukšanas armijas rezervistu apmācībās. Pie 1. Liepājas kājnieku pulka kursus apmeklēja 65 komandieŗi, pie 6. Rīgas k. p. Salaspilī — 82, pie 10. Aizputes k. p. Daugavpilī — 107 komandieŗi. Kursu noslēguma aktos ieradās garnizonu priekšnieki, pulku komandieŗi un aizsargu štāba pārstāvji.

* 15. oktobrī aizsargu namā atklāja pasīvās gaisa aizsardzības skolu, kuŗas divnedēļu kursu apmeklēja arī pulku gāzu virsnieki. Skolas apmācības vada inž. V. Osītis.

* Aizsargu štāba saimniecības daļa ar rakstu Nr. 42030 dara zināmu, ka uz aizsargu štāba ierosinājumu, K. M. apgādes pārvaldes priekšnieks piekritis formas tērpu priekšmetu izsniegšanai aizsargiem pret tūlītēju samaksu viņu dzīves vietām tuvākās kaŗaspēka daļās un intendantūras galvenā mantu noliktavā, Rīgā. Vietējās kaŗaspēka daļas un intendantūras galvenā mantu noliktava izsniegs formas ietērpa priekšmetus uz aizsargu štāba vai aizsargu pulku štābu pieprasījumiem.

Ietērpa cenas: mētelis — Ls 30,—, frencis — Ls 18,—, vasaras svārki — Ls 5,—, bikses, vilnas Ls 11,—.

1. Talsu pulks.

* Pulka kom. izteicis pateicību Nurmuižas nod. priekšniekam A. Ozolam par nodaļai ziedotiem Ls 120,—.

2. Ventspils pulks.

* Aizsargu štāba ieroču pārzinis Fr. Štokmanis, laikā no 18. līdz 23. oktobrim izdarīja pulka vienībās ieroču pārbaudi. Ieroči caurmērā uzturēti apmierinoši, vairākās vienībās labi. Ieroču pārzinis Fr. Štokmanis aizsargiem aizrādīja, ka ieroči jākopj ne tikai iekšēji, bet arī no ārpuses, ko ne visi aizsargi ievēro un kas atstāj nepatīkamu iespaidu, ja šādu ieroci aizsargs nes, piem., pie jauna formas tērpa. Ja pirms 15. maija notikumiem bija vienības, kuŗās uz pārbaudēm ieradās tikai 40—60 proc. dalībnieku, tad tagad vērojams apzinīguma liels pieaugums. Ventspils pulkā ieroču apskatei uzrādīja 98 proc. aizsargu.

3. Ludzas pulks.

* 17. un 18. oktobrī Ludzā ieradās pulka 230 aizsardzes un viņu priekšnieces uz pirmām aizsardžu dienām — jaunu ierosinājumu gūšanai darbam uz vietām. Sanāksmi atklāja pulka kom. A. Kārkliņš ar uzrunu, kam sekoja valsts himna. Aizsardzes sumināja tautas Vadoni, vienojoties dziesmā brīvai Latvijai. Aizsargu priekšnieka sveicienus nodeva aizsardžu instr. Torgani. Sanāksmes darba cēliens sākās ar L. Torgani referātu «Aizsardžu darbs un darba kārtība.» Turpmākie referenti, ārste Zariņa, pulka vec. ārsts Kotāns, štāba rotas ārsts Berris, savos priekšlasījumos par sievietes higiēnu, māti un bērnu, miesas kultūru un uzturu, sniedza klausītājām vērtīgus pa-

3. L. a. p. aizsardžu dienu dalībnieces un lektori.

Olaines aizsardzes un aizsargi — tautas deju izpildītāji.

domus, illūstrējot tos attēliem. Pirmās dienas vakarā pamatskolu zālē notika aizsardžu priekšnesumi. Jāatzīmē pulka štāba aizsardžu dubultkvarteta dziesmas pulc. pr-ces A. Svennes vadībā, Kārsavas aizsardžu priekšnieces cand. phil. A. Brastiņas režijā uzvestais A. Brigaderes «Maija un Paija» 1. cēliens ar cand. phil. V. Krigeres labi pārdomāto un spēcīgo ievadu, Zvirgzdenes pulciņa pr-ces skol. A. Runkules režijā uzvestā A. Brigaderes skice «Čaukstenes» un Zilupes nodaļas skatuves mākslas pulc. pr-ces V. Zīvertes atjautīgās deklamācijas. Sanāksmi apmeklēja garnizona pr-ks pltn. Vīksne, Ludzas dekāns Urbšs, māc. Vidulējs, lauku pašvaldību vecākais Sloskāns, robežsargu bataljona komandieris, pltn. Krūze, pilsētas galva J. Rudovičs u. c. Svētdien aizsardzes apmeklēja baznīcas, kur notika svinīgi dievkalpojumi pulka mācītāju vadībā. Pēc tam pulka kult. nozares vadītājs O. Svenne noslēdza priekšlasījumu programmu ar referātu «Pazīsti pats sevi un savu tautu». Aizsardžu dienu noslēgumā pulka vec. aizsardze T. Kalniņa atzīmēja aizsardžu lielo interesi un kuplo ierašanos sanāksmē.

* Ar pieminekļu valdes p-ja prof. Fr. Baloža atbalstu un sadarbībā ar Ludzas pilsētas valdi, pulks stājies pie mūzeja iekārtošanas darbiem. Pilsētas pašvaldība mūzeja vajadzībām nonomājusi atsev. māju un pulks gādās par vajadzīgo iekārtu eksponātu novietošanai. Mūzeja dibināšanas iniciātors — pulka kult. noz. vadītājs O. Svenne.

* Ar Kārsavas pilsētas pašvaldības atbalstu iegūtā aizsargu nama pārbūve tuvojas noslēgumam. Atzīmējot aizsargu kultūrālo darbu, vietējās aptiekas īpašnieks S. Loišs dāvājis nodaļai flīģeli.

4. Jēkabpils pulks.

* Mēmeles nodaļa 25. okt. iesvētīja un atklāja savu jauno aizsargu namu. Atklāšanā no Jēkabpils ieradās pulka kom. St. Kursītis, apr. vecākais Prikulis, tautskolu inspektors Baško un pulka kult. nozares vad. T. Ermansons, kuŗus sagaidīja aizsargu un aizsardžu goda ierinda, pašvaldības un organizāciju pārstāvji. Svinības ar garīgo aktu ievadīja Neretas draudzes mācītājs. Jaunajā namā ir moderna skatuve un telpas 600 apmeklētājiem. Nams pārbūvēts no bijušām muižas rijām, būve izmaksā ap Ls 15.000,—. Atklāšanas svinības noslēdza koŗa un Jātnieku pulka orķestŗa koncerts.

5. Rīgas pulks.

* Aizsargu priekšnieks ar pavēli nodibinājis sakaru bataljonā jaunu rotu, nosaucot to par 8. rotu. Līdzšinējās tēlefonistu un motociklu-auto rotas pārdēvētas par 7. tēlefonistu rotu un 9. motociklu-auto rotu. Par sakaru bataljona 8. rotas kom. iecelts Jūlijs Druva, par vada komandieri rezervē — Ernests Kurmis, par I vada kom. — Jēkabs Grīns, II vada kom. — Fricis Ansons, III vada kom. — Paulis Freidenfelds un IV vada kom. — Eduards Ulmanis.

* Katlakalna aizsardžu pulciņš 18. oktobrī atskatījās uz 10 gadu darbību. Burtniekos, pie Šķirotavas stacijas, notika svētku sarīkojums ar teātŗa izrādi.

* 14. rota, aizsardžu svinīgā solījuma gadījumā, 24. okt. Dubultu ģimnazijas zālē rīkoja plašu vakaru, uz kuŗu bija atsaukušies Jūrmalas iedzīvotāji reti kuplā skaitā. Solījumu nodeva 31 jaunuzņemtā aizsardze. Svinīgo aktu ievadīja ar dievkalpojumu, ko izpildīja pulka māc. Rozenieks. Aizsardzes apsveica bataljona kom. plkv. Jākobsons, nododams pulka kom. sveicienu. Pēc viņa runas klātesošie nodziedāja valsts himnu. Pilsētas pašvaldības vārdā sveica pilsētas galva Jansons. Apsveicējiem pateicās Asaŗu pulciņa priekšniece Štamke. Aktam sekoja koncerts, kuŗu kuplināja mākslinieki: Vera Fricnoviča, Tālis Matīss un J. Ķepītis. Jūrmalas bataljonā patlaban skaitās 260 aizsardzes.

* 31. oktobrī pulka štāba aizsardžu pulciņš rīkoja Latvijas ražojumu un izstrādājumu propagandas sarīkojumu — modes apskati. Labi sagatavotais sarīkojums bija izpelnījies mūsu sabiedrības vislielāko interesi, ko liecināja pārpildītās, mājīgi dekorētās Virsnieku kluba telpas. Ieradušies bija arī tieslietu ministrs H. Apsītis, satiksmes ministrs B. Einbergs un ministrs A. Bērziņš ar kundzēm, kaŗa ministra ģen. Baloža kundze un valsts kancelejas dir. Rudzīša kundze, kā arī pulka komandieris J. Legzdiņš, apgabaltiesas prokurors A. Karčevskis, augstākie armijas virsnieki un citi. Sarīkojumu rūpīgi vadīja aizsardžu pulciņa priekšniece ministra Bērziņa kundze ar savām palīdzēm — aizsardzēm, bet publikas uzmanību pie demonstrējumiem, modeļiem un ražojumiem saistīja Dailes teātŗa aktieri Kronbergs un Veinalds.

* Viskaļu aizsardžu pulciņu atklāja 31. oktobrī. Svinīgam aktam pamatskolā sekoja M. Priedulājas «Dzimtenes dziesmas» izrāde.

* Allažu aizsargi un aizsardzes slēgtā vakarā atvadījās no sava nodaļas dibinātāja M. Leimaņa, kas nodaļas priekšnieka amatu izpildījis 14 gadus. Vakarā ieradās arī pulka kom. J. Legzdiņš.

6. Aizputes pulks.

* Kalvenes aizsardžu pulciņš oktobrī rīkoja rokdarbu un aušanas kursus, instruktores Grundmanes vadībā. Pēc šiem kursiem nodaļā sākās drāmatiskie kursi, režisora Kalniņa vadībā.

* Kopā ar aizsargiem ražas apskati, karoga iesvētīšanu un svinīgā solījuma svētkus 18. oktobrī sarīkoja Ulmales mazpulks.

* Rudbāržu nodaļa drāmatiskos kursos sagatavoja teātŗa izrādi 18. novembŗa svinībām.

* Nīkrāces nodaļas drāmatiskos kursus vadīja Kristaps Linde. Sagatavoja lugu 18. novembrim.

7. Valkas pulks.

* 31. oktobrī Valkā notika pulka komandējošā sastāva apspriede, kuŗā bija ieradies aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizsargu štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, organizācijas daļas pr-ks Ed. Rapss, sanitārās daļas pr-ka palīgs Prīmanis u. c. Sanāksmes dalībnieki apmeklēja jaunierīkojamo pulka mūzeju, kuŗā jau savākti 1746 priekšmeti. Izraudzīja vietu jaunceļamam aizsargu namam Valkā. Apsprieda aizsargu kultūrālās, sporta, sanitārās un militārās dzīves jautājumus.

Goda tiesā ievēlēja: II btl. kom. J. Rudzīti, kultūrālās nozares vadītāju H. Baltieti, 9. rt. kom. vltn. P. Ceriņu, Alūksnes pag. nod. pr-ku K. Magazinu, Valkas pag. nod. vada kom. E. Kārklu. Revīzijas komisijā: III btl. kom. A. Rengartu, 3. rt. kom. J. Ampermani, Alūksnes pag nod. pr-ku K. Magazinu, Valkas pils. aizsardžu pulciņa pr-ci M. Šmiti. Palīdzības fonda komisijā: I btl. kom. H. Austriņš, II btl. kom. J. Rudzītis, III btl. kom. A. Rengarts, veterinārārsts N. Zāmelis un pulka vec. aizsardze M. Eliāse.

* Valkas amatnieki 31. oktobrī uzdāvāja aizsargu mūzejam 2 pašizgata-

votas vitrīnas mūzeja eksponātu novietošanai. Vitrīnu nodošanas gadījumā mūzeja telpās ieradās arī aizsargu pr-ks plkv. K. Prauls ar pavadoņiem. Pulka kom. Briedis pateicās par dāvanu, pēc tam vitrīnas novietoja mūzejā.

* Vijciema aizsardžu pulciņa mājturības sekcijas rīkotā priekšlasījumu dienā, 4. oktobrī, māc. V. Ozoliņš referēja par gribas audzināšanu, skolatāja E. Saulīte par Dr. K. Ulmani kā gribas cilvēku un mājturības instruktore O Stērstiņa — «Augļu un sakņu nozīme uzturā». Priekšlasījumu dienu vadīja M. Rudzīte.

* Trikātas pag. aizsardžu pulciņš 11. okt. rīkoja rokdarbu un augļu konservu apskati. Par mājamatniecības nozīmi referēja T. Mežsēta. Ar teātŗa izrādi viesojās Jaunklidzu drāmatiskais pulciņš.

* Valkas pag. nodaļas 17. okt. sarīkojumā lektors J. Caucis runāja par vadonības principu un nacionālo pašapziņu. Sekoja kīno izrāde «Zemes apstrādāšana». Ieeja bija brīva.

* Lugažu pašvaldības, aizsargu, skolu un mazpulka kopējās vakarēšanās jau nolasīti 40 priekšlasījumi. 18. oktobrī «Jaunruķeļos» Dr. phil. J. Students runāja par tematu: «Kāds cilvēks ir īsti izglītots.»

* Vijciema aizsardzes 25. okt. uz pirmo šīs ziemas vakarēšanu pulcējās pie pulciņa pr-ces Ciekures. Nolasīja Zentas Mauriņas apcerējumu: «A. Brigaderes domas par darbu» (sk. «Aizsarga» 1935. g. 7.-8. burtn.).

* Jērcenu nodaļa 1. novembrī rīkoja bazāru.

8. Valmieras pulks.

* 1. novembrī Valmierā pulcējās pulka komandējošais sastāvs un aizsardžu pulciņu priekšnieces. Sanāksmē ieradās arī aizsargu vadība — aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, štāba priekšnieks pltn. J. Zālītis, organizācijas daļas priekšnieks E. Rapss, sanitārās daļ. priekšnieks ārsts-pltn. A. Bergs. Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls nesa Valsts Prezidenta K. Ulmaņa, kaŗa ministra ģen. J. Baloža, iekšlietu ministra V. Gulbja un ministŗa A. Bērziņa sveicienus, ko sanāksmes dalībnieki uzņēma aplausiem. Pulka komandieris A. Prauliņš, sniedzot pārskatu par pulka darbību, norādīja, ka pēdējā laikā pulks visās nozarēs gājis uz priekšu. Pulka revīzijas kom. priekšsēdētājs D. Bērtulsons ziņoja par pulka saimniecisko stāvokli. Liels trūkums pulka dzīves līdzšinējā attīstībā bijis savas mītnes trūkums. Valmierieši tādēļ ir priecīgi, ka valdība atradusi par iespējamu nākt palīgā jaunās mītnes celšanā. Jaunajā vienības namā varēs novietoties arī pārējās valsts iestādes. Namu nolemts celt Latviešu biedrības nama vietā. Par kultūrālo darbību ziņoja kultūrālās nozares vadītājs J. Mekšs. Pulks kopā ar Latviešu biedrību nolēmis nākamā gadā sarīkot plašas dziesmu dienas, aicinot uz tām koŗus no visas Ziemeļlatvijas. Pulka fiziskās audzināšanas instruktors H. Traubergs savā ziņojumā norādīja, ka pulks patlaban rosīgi strādā pie lielā sporta stadija izbūves, ko galīgi cer pabeigt 1939. gadā. Ziņotājiem pateicās un pulka turpmākai darbībai norādījumus deva aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss.

* Beidzot Valmierā notikusi arī koŗu apvienošana. Šais dienās sadevās rokām Valmieras latviešu b-bas un štāba rotas aizsargu-aizsardžu koŗi. Apvienoto kori vada aizsargs-brīvmākslinieks A. Sineps.

* 10. oktobrī štāba rotas aizsargi un aizsardzes pulcējās Valmieras mednieku klubā uz rotas 10 gadu atceres slēgto vakaru. Vakarā ieradās arī pulka kom. A. Prauliņš, pulka kom. pal. kapt. Zariņš, rotas kom. pils. galva agr. J. Ruģēns, pašvaldību vecākais Vinters, saimniecības vada kom. Upenieks u. c. Latvijas kreditbankas Valmieras nodaļa rotai ziedoja Ls 400,—, bruņu cepuŗu iegādei. Rotas svētki notika 7. novembrī, Valmieras latviešu biedrībā.

* Lādes aizsargi, pašvaldība, mājturības biedrība un mazpulks 18. oktobrī rīkoja pļaujas svētkus ar rokdarbu un ražas apskati. Svētkus ar dievkalpojumu ievadīja māc. E. Mačs. Sekoja LLK mazpulku nod. pārstāvja V. Zvirgzdiņa, mājturības nod. pārstāves L. Niedres un rajona lopkop. instr. E. Ezera priekšlasījumi.

* Duntes aizsardžu mājturības kursi notika no 12. līdz 18. oktobrim, LLK mājturības instruktores Graudiņas vadībā. Noslēguma vakarā piedalījās aizsargi un citi viesi.

* Vītrupes aizsardzes vakarēšanas rīko pēc kārtas pie ikvienas pulciņa dalībnieces. 18. oktobrī aizsardzes pulcējās pie priekšnieces palīdzes Treijas, Āboltiņos.

* 25. oktobrī Rūjienas pilsētas nodaļa svinēja 15 gadu pastāvēšanas svētkus. Pēc dievkalpojuma baznīcā, aizsargi un aizsardzes deva svinīgo solījumu. Vakarā notika Zemnieku drāmas izrāde «Nakts serenāde». Nodaļu vada V. Klānis, aizsardžu pulciņu — E. Krieva.

9. Madonas pulks.

* Pulka komandējošā sastāva apspriedē Madonā, 25. oktobrī, piedalījās 111 komandieŗi un 32 aizsardžu pulciņu priekšnieces. Sanāksmi atklāja aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, nesdams aizsargu augstākā Vadoņa, Valsts Prezidenta K. Ulmaņa, goda šefa, kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža, iekšlietu ministra V. Gulbja un ministra A. Bērziņa sveicienus. Aizsargu priekšnieks norādīja uz pienākumiem, kas aizsargiem jāveic ārpus militārā un tiešā kultūrālā darba. Aizsargam jābūt par priekšzīmi ne tikai formas tērpā, bet visā savā dzīvē, arī kā lauksaimniekam vai ierēdnim. No aizsarga arī sabiedriskā darbā, pašvaldībās, pienotavās, kasēs un biedrībās, sagaida nenokavēšanos, pārdomātus priekšlikumus, taisnīgumu un darbus

Jātnieki 10. C. a. p. manevros.

tautas vienības garā. 15. maijs, kad aizsargi bija ne tikai līdzjutēji, bet kopā ar armiju aktīvi notikumu līdzdalībnieki, uzliek aizsargu saimei pienākumu — būt aktīviem līdzgaitniekiem arī jaunā laikmeta sargāšanā un padziļināšanā. Ja kur pārprastu valdības darbu, aizsargam jābūt ne tikai klausītājam, bet jāpaskaidro pārpratumi. Valdība spiesta izdot dažreiz arī nepatīkamus likumus, tie domāti tālākai nākotnei. Bet visi valdības un tautas Vadoņa rīkojumi ir dziļi pārdomāti, viņu vienīgais mērķis — celt visas tautas labklājību. Nopietni aizsargiem jāpiesavinās arī militāro apmācību programma, kuŗai uz priekšu paredzēts ziedot tikai 5 dienas gadā. Armijas vadība izrādījusi aizsargiem lielu pretimnākšanu, patlaban atbrīvodama uz 2 gadiem no iesaukšanas rezervistu apmācības visus aizsargus. Bet tas uzliek nopietnu pienākumu, lai aizsargi paredzēto programmu patiesi pilnīgi piesavinātos. Tie aizsargi, kas apmācības neapmeklēs, tiks iesaukti armijas rezervistu apmācībās ātrāki kā citi pilsoņi. Komandieŗus atbrīvos pēc 14 dienu kursu beigšanas. Rezerves instruktoriem un aizsargu grupu komandieŗiem pirms atsvabināšanas jāapmeklē 10 dienu kursi. Pēc aizsargu priekšnieka plkv. K. Praula runas sapulcētie sumināja Valsts Prezidentu, kaŗa ministru un aizsargu vadību. Aizsargu priekšnieks pasniedza piešķirtās goda zīmes pulka apbalvotiem komandieŗiem un aizsardžu pulciņu priekšniecēm.

Pārskatu par pulka darbību sniedza pulka kom. J. Krīgens. Daudz pūļu pulka saimei prasījusi aizsargu nama būve. Kopā izdots ap Ls 143.000,—. Ir vēl dažas nenokārtotas saistības par apm. Ls 10.000,—, kuŗu segšanai arvienu turpina no nodaļām un organizācijām ienākt ziedojumi. Veikti priekšdarbi nepieciešamās saimniecības ēkas būvei, kas arī vēl prasīs līdzekļus. Kopējā aizsargu nama būves laikā nodaļās līdzekļi pieauguši trīskārtīgi, kas liecina par līdzekļu vākšanā izrādītās aktīvitātes svētīgo iespaidu arī pašu nodaļu dzīvē. Jātic, ka sabiedrība pareizi novērtēs vienota darba dziļo nozīmi, turpinādama aizsargu centienu atbalstīšanu. Rosīga bijusi pulka kultūrālā darbība. Ziemas periodā štāba rīkotos sabiedriskās audzināšanas vakarus apmeklējušas ap 3000 personas. Rīkoti apriņķa 1. dziesmu svētki. Vēl par nodaļu un pulka štāba darbību referēja pulka kom. pal. Krēvics, kultūrālās nozares vadītājs Kalniņš, sporta instruktors kapt-ltn. Lietuvietis, pulka vecākais ārsts Kalniņš un gāzu virsnieks. Revīzijas komisijas ziņojumu sniedza btl. kom. Everts. Aizsargu štāba sanitārās daļas priekšnieks ārsts-pltn. A. Bergs norādīja, ka ne rekordi ir fiziskās audzināšanas mērķis aizsargu organizācijā, bet veselības kopšana un stiprināšana. Medicīniskam personālam un aizsardžu pulciņu priekšniecēm notika atsevišķas apspriedes. Sanāksmes beigu daļā pulka kom. paziņoja, ka Madonas pilsētas valde dāvājusi aizsargu nama vajadzībām klavieres, par ko izteica pateicību pilsētas pašvaldībai un pilsētas galvai M. Steinbergam, kuŗš pulkā ir saimniecības priekšnieks. Sanāksmes noslēgumā aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls pateicās par līdzšinējo darbu, novēlēdams sekmes arī nākotnē.

* Pulks savā namā, Madonā, 18. oktobrī atklāja teātŗa sezonu. Dzelzavas nodaļas drāmatiskais pulciņš uzveda Līgotņu Jēkaba «Bierantos».

* Dzelzavas nodaļas sarīkojumā, 4. oktobrī, lektors V. Zvirgzdiņš runāja par pilsoņa pienākumiem jaunajā laikmetā.

* Ļaudonas aizsardžu 6. oktobŗa sanāksmē aizsardze — mājturības instruktore B. Siliņa nolasīja referātu par dzīves skaistumu, ciešanām un priekiem. Pulciņš turpinās vakarēšanas. Gatavojas 10 gadu pastāvēšanas svinībām.

* Darbību sācis Cesvaines aizsargu un aizsardžu koris, skolotāja Amoliņa vadībā.

* Ļubejas, Mēdzulas, Liezeres un Vējavas nodaļām no 22. līdz 24. okt. bija pirmās palīdzības kursi, btl. ārsta Dr. Tilmaņa vadībā.

10. Cēsu pulks.

* Pulka komandējošā sastāva apspriedē 22. oktobrī piedalījās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls un aizsargu štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis. Darbu sākot, apspriedes dalībnieki nodziedāja valsts himnu un sumināja Valsts Prezidentu Dr. K. Ulmani, kaŗa ministru ģen. J. Balodi, iekšlietu ministru V. Gulbi, ministru A. Bērziņu un aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu. Ziņojumus par pulka darbību sniedza pulka komandieris M. Treijs, viņa palīgs kapt.-ltn. R. Freibergs, revīzijas komisijas pr-tājs E. Gulbis, kultūrālās nozares vadītājs V. Grozgalvs, fiziskās audzināšanas instruktors R. Ķirkums, vecākais ārsts Dr. K. Vanadziņš un saimniecības priekšnieks J. Ringmanis. Savus atzinumus par pulka darbību izteica arī aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls un apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis, dodot norādījumus turpmākajam darbam. Komandējošais sastāvs, starp citu, nolēma: 1) sarīkot nāk. gada vasarā pulka svētkus; 2) izdot vienreiz mēnesī pulka ziņotāju — obligātu visiem aizsargiem; 3) sarīkot apmācības dažādās sporta disciplīnās katrai pulka vienībai atsevišķi. Pēc pārrunām ievēlēja pulka goda tiesu, revīzijas komisiju, kluba valdi un palīdzības fonda pārvaldi.

* 10. un 11. oktobrī notika pulka II bataljona un jātnieku vada rudens manevri, kuŗi noslēdzās ar pļaujas svētkiem Raunā.

* 17. un 18. oktobrī Cēsu apkārtnē risinājās pulka šī rudens pēdējie manevri, kuŗos piedalījās I un štāba bataljons. Bez kājnieku uzbrukuma manevros demonstrēja arī tanku, bruņoto automobiļu un gāzu uzbrukumu. Pēc manevriem abi bataljoni iesoļoja Plācī, kur nostājās goda sardzē pie atbrīvošanas pieminekļa. Godinot kritušos varoņus, pulka komandieris M. Treijs nolika vaiņagu. Sekoja parāde. Pēc pulka komandieŗa uzrunas aizsargi sumināja valsts un aizsargu augstāko vadību.

* 24. oktobrī Cēsīs bija sapulcējušies uz apspriedi visu Vidzemes aizsargu pulku fiziskās audzināšanas instruktori, lai izstrādātu programmu kopdarbībai sporta sacīkšu sarīkošanā. Vidzemes aizsargu pulku slēpošanas sacīkstes nolēma sarīkot nāk. gada februārī Cēsīs.

* Pie pulka nodibināts jātnieku eskadrons atv. kapt.-ltn. N. Zaksa vadībā. Sakarā ar eskadrona nodibināšanu pulkā pieaugusi interese par jāšanas sportu. Paredzams, ka jau tuvākajā nākotnē būs iespējams nodibināt jātnieku vadus pie katra bataljona. Par jāšanas sportu interesējas arī aizsardzes, un daži aizsardžu pulciņi (Raunas nod. u. c.) jau domā nodibināt šim sportam sekcijas. No pulka jātnieku puses nācis ierosinājums sarīkot nāk. gada vasarā lielus jāšanas sporta svētkus, aicinot talkā arī atsevišķā artilerijas divīziona jātniekus. Pulka vadība tādu svētku sarīkošanu atbalsta.

10. C. a. p. manevros.

«Ievainotā» evakuācija.

11. Tukuma pulks.

* 14. oktobrī Tukuma Viesīgā biedrībā pulcējās pulka komandējošais sastāvs gadskārtējā sanāksmē, kurā ieradās ministrs A.Bērziņš, aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls un štāba apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis. Ministru A. Bērziņu apsveica pulka komandieris Ed. Mauriņš un štāba aizsardžu priekšniece Blumberga. Ministrs A. Bērziņš savā atklāšanas runā, starp citu, teica: «Šī sanāksme sasaukta pēc vecās tradicijas, lai apspriestu veikto un nospraustu tālākās darbības plānus. Aizsargu organizācijas darbs prasa laiku, bet ar to vien nepietiek, jo pie šī darba jāpieiet ar sevišķu nopietnību, gatavībā ziedot visus savus spēkus aizsargu organizācijai, apzinoties tās nozīmi nacionālās Latvijas nostiprināšanā un uzbūvē. Aizsargi nākuši kalpot, lai sargātu zemes labklājību, kārtību, mieru, un izkoptu vienību. Arī sabiedrība izpratusi organizācijas svētīgo nozīmi, un viņā tagad sastopama kā inteliģence, tā arī darba ļaudis. Organizācija darbojas tā cilvēka virsvadībā, kas noteic zemes likteni.

Savā pagastā aizsargiem jābūt vadošiem. Ja jūs krietni darbosities savā organizācijā, jūs celsiet savu apkārtni. Ja krietni kopsiet savas mājas, ja piedalīsaties sabiedriskā un kultūrālā dzīvē un visur citur pieliksiet savu roku, jo sitprāk tad izjutīsiet Tēvuzemes tuvumu un jutīsaties stiprāki, ja tā būs jāsargā. Esiet stipri, godīgi un krietni, izpildot savu pienākumu pret tautu un Vadoni. Jums jābūt pirmiem, kas ciena un pilda valsts likumus, jo aizsargi nav tikai miera sargi un kultūras nesēji, bet arī valsts varas uzticības nesēji. Šīs tiesības un dāvātā uzticība prasa no jums arī priekšzīmīgāku savu uzdevumu pildīšanu. Mums jāstrādā ne tikai šai dienai, bet arī nākošai paaudzei, jo tautas dzīve tiek celta nākotnei. Vārdam — mūžīgā Latvija — jādod saturs un tam būs saturs, ja cilvēks sapratīs, ka nākotnes Latvijai vajadzīgs daiļums un spēks. Strādāsim tā, lai no mūsu darba galotnes iet nākotnes debesīs, strādāsim tā, lai Latvijas ceļš no šīs paaudzes tiktu novadīts mūžībā.» Ministrs A. Bērziņš izsniedza aizsargiem piešķirtās goda zīmes. Pulka komandieris Ed. Mauriņš pateicās ministram un lūdza nodot sveicienus un vislabākos novēlējumus tautas Vadonim K. Ulmanim un aizsargu goda šefam ģenerālim J. Balodim.

Sekoja dienas kārtībā uzņemto jautājumu iztirzāšana un referāti. Apspriede ievilkās līdz vēlam vakaram un deva daudz ierosinājumu un uzmudinājumu. Pulka goda tiesā ievēlēti: II btl. kom. Kronbergs, p. vec. ārsts Apsītis, 2. es. kom. Zīverts, 3. rt. kom. Antons, Smārdes nod. pr-ks Ķemers; revīzijas komisijā: I btl. kom. Štelmachers, 9. rt. kom. Ratermanis, nod. pr-ks Ķemers; palīdzības fonda pabalstu piešķiršanas komisijā: III btl. kom. Freimanis, dzn. kom. Lupmanis, 2. rt. kom. Zīverts un 5. rt. kom. Kānbergs.

* Lauku pašvaldību fonda pārvalde nolēmusi nodot bez maksas pulkam «Forda» automobili, kas atrodas apriņķa pašvaldību vecākā rīcībā.

* 11. oktobrī Rideļu pamatskolā notika Engures aizsardžu iesvētīšana. Garīgo aktu vadīja māc. Kārtiņš. Pulka kom. E. Mauriņš pieņēma aizsardžu svinīgo solījumu, pēc kam nolasīja referātu par aizsargu organizācijas uzdevumiem līdz šim un turpmāk. — Jaunās aizsardzes apsveica pag. vecākais Kolkrabs, Zentenes aizs. pulciņa pārstāve Dr. Caune u. c. Izrādīja A. Priedulājas «Dzimtenes dziesmu» skolotāja Kristsona režijā.

* 25. oktobrī notika pulka jātnieku divīziona divpusīgās kaujas mācības, Vidzemes divīzijas štāba kapt. Kopštāla vadībā, piedaloties pulka kom. palīgam vltn. Krastam un divīziona kom. Lupmanim. Apmācībās ņēma dalību aizsargu aviācija un lauku kara radio stacija, kpt.-ltn. Kaņepa vadībā, bet tankus imitēja motocikleti.

* Matkules aizsardzes 31. oktobrī pamatskolas telpās deva svinīgo solījumu. Aktam sekoja koncerts.

12. Ilūkstes pulks.

* 11. oktobrī, Zemgales divīzijas šaujlaukā pie Vecsētas, sacentās šaušanā 12. Bauskas kājnieku pulks un 12. Ilūkstes aizsargu pulks kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža ceļojošās balvas izcīņā. No katra pulka sacīkstēs piedalījās 10 labākie šāvēji. Ar 7 punktiem uzvaru guva Bauskas kājn. pulka šāvēju grupa, pārņemot kausu līdz nākošajam gadam, kad tradicionālās kaŗavīru un aizsargu sacīkstēs varēs atzīmēt desmit gadu sadarbību. Sacīkšu noteikumi paredz, ka kausu iegūst savā īpašumā pulks, kurš trīs reizes pēc kārtas uzvarējis, kas līdz šim nav noticis, un tā sacīkstes turpinājas jau daudzus gadus.

* Asares nodaļa 31. oktobrī rīkoja mīkales «Dievainēs» izrādi. Pirms izrādes skolotāja Kaminska referēja par latviešu tautas tērpiem.

13. Bauskas pulks.

* Pulka komandējošā sastāva un aizsardžu pulciņu priekšnieču apspriedē, 11. oktobrī, piedalījās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, organizācijas daļas pr-ks kapt. J. Ķikulis un sanitārās daļas pr-ks ārsts-pltn. A. Bergs. Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, atklājot apspriedi, nesa Valsts Prezidenta Dr. K. Ulmaņa, kaŗa ministra ģenerāļa J. Baloža, iekšlietu ministra V. Gulbja un ministra A. Bērziņa sveicienus. Norādīja uz aizsargu pienākumiem darbā un sabiedrībā. Aizsargiem uz 2 gadiem atlikta iesaukšana armijas apmācībās — tas uzliek pienākumu ikvienam cītīgi apmeklēt militārās apmācības nodaļās. Pulka kom. J. Vērpelis referēja par pulka darbību, konstatēdams, ka pulka bilance, kas vēl pirms pāris gadiem svārstījās ap Ls 2000,—, tagad tuvojas Ls 180.000,—. Aizsargu nams iegūts par Ls 100.000,—, un citi izdevumi līdz šai dienai, ieskaitot remontus un inventāra iegādi, apaļos skaitļos ir Ls 76.000,—. Nodaļās izstāv apmēram Ls 12.000,— brīvas summas, ar ko tās varētu nākt pulkam palīgā. Vairāki mazie pagasti, kas turības ziņā nevarētu līdzināties lielajiem, ziedojumu ziņā iet tomēr priekšgalā. Revīzijas komisijas protokolu nolasīja I btl. kom.

Jelgavas pils. aizsardžu pulciņa saimniecības grupa.

Sirmbārdis. Par kultūrālo darbību pulkā referēja kultūrālās nozares vadītājs Andersons. Pie pulka izveidojies koris, pūtēju un simfoniskais orķestris un drāmatiskā trupa. Nodaļās pastāv 18 koŗi, 9 orķestri. Pulka aizsargi piedalījušies kritušo varoņu pieminekļu celšanā Stelpē un Iecavā. Par fizisko audzināšanu referēja pulka fiz. audz. instruktors Strazdiņš. Pulka darbības novērtējumā organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss deva norādījumus turpmākā darbā. Aizsargu darbībai jāvēršas dziļumā. Nokārtojams pastāvīgu mītņu jautājums. Režisori izmantojami tā, lai vienu lugu varētu iestudēt vairākām nodaļām. Sūdzības, ja tādas celtas, jāmēģina nokārtot uz vietām. Par sanitāro darbību referēja pulka vec. ārsts Dr. Kočetkovs, par militāro darbību — pulka kom. pal. Ed. Senka. Ķīmiskā dienesta pārskatu sniedza gāzu virsnieks Auniņš. Apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Ķikulis konstatēja, ka pulka uzrādītie sasniegumi apmācībās ir apmierinoši. Samērā ar citiem pulkiem, starp baušķeniekiem daudz labu šāvēju.

Par pulka goda tiesas locekļiem ievēlēja: II btl. kom. Spudiņu, 1. rt. komandieri Kristiņu, Mežotnes nod. pr-ku Bērziņu, I btl. ārstu Dr. Paegli, vada kom. Matisonu. Pulka revīzijas komisijā: I btl. kom. Sirmbārdis, 1. rt. kom. Kristiņš, Īslicas nod. pr-ks Suķis, Bauskas aizsardžu pulc. pr-ce Vīndedze. Palīdzības fonda komitejā: pulka vec. ārsts Dr. Kočetkovs, I btl. ārsts Dr. Paegle, štāba rt. kom. Piekuss un Rundāles aizsardžu pulc. pr-ce Pauļuka.

Aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls apspriedes noslēgumā norādīja, ka pulks kultūrālā dzīvē, tāpat militāros sasniegumos, gājis milzu soļiem uz priekšu. Vārds — aizsargs — ir izaudzis no sevis, tāpēc šis vārds ir augsti turams. Pateicās par piedalīšanos apspriedē un novēlēja sekmes turpmākā darbā.

* Stelpes aizsardžu pulciņš rīkoja no 7.—10. oktobrim Kultūras biedrības namā mājturības kursus, kuŗus apmeklēja 21 aizsardze un 21 privāta persona. Kursus vadīja aizsardze Landovska.

* Vecsaules pag. organizācijas 11. oktobrī rīkoja plašus kopējus pļaujas svētkus, ko ievadīja ar dievkalpojumu Vecsaules baznīcā. Lauksaimniecības b-bas telpās notika mājturības izstāde, mazpulku ražojumu apskate un godalgošana, godalgu izsniegšana Rēzeknē apbalvotiem ilggadīgiem laukstrādniekiem; slaucēju sacīkste, bazārs un teātŗa izrāde ar Līgotņu Jēkaba «Bierantos», aizs. pulka drāmatiskā ansambļa izpildījumā. Referātus nolasīja Eisbergs par tematu: «Jaunā valsts» un LLK lopkopības instr. Garkalns. Sarīkojums bija kupli apmeklēts un deva ap 1200 latu tīra atlikuma, kas nolemts Vecsaules aizsargu nama izbūvei.

* Codes nodaļa 1. novembrī rīkoja rudens svētkus ar teātŗa izrādi.

* Ar 1. novembri Bauskā pie pulka štāba atklāja bibliotēku, kas pieejama visiem aizsargiem, aizsardzēm, viņu ģimenes locekļiem, kultūras nozares vienību dalībniekiem, skautiem, gaidām un to organizāciju dalībniekiem, kas mitinās aizsargu namā.

14. Kuldīgas pulks.

* No sava līdzšinējā darba pulka štābā, pēc paša līguma, ar 1. novembri aizgājis pulka kom. pal. A. Vasarājs, kas pulkā darbojies tepat 5 gadus.

* Pulka sporta kluba Saldus nodaļa nopietni ķērusies pie domas reālizēšanas — izbūvēt laikmetam piemērotu sporta stadionu Saldū. Stadiona plāns ir izstrādāts un apstiprināts, un tas bez tiešām sporta vajadzībām, kalpos parādēm, aizsargu un mazpulku nometnēm u. c.

* 18. oktobrī Padures aizsardžu pulciņš rīkoja 10 gadu pastāvēšanas svētkus. Svinības ar garīgo aktu ievadīja māc. Sakārnis. Aizsardžu svinīgo solījumu parakstīja 14 aizsardzes. Par pulciņa darbību pārskatu sniedza nodaļas priekšnieks Lukstiņš. 10 gados pulciņā darbojušās 52 aizsardzes. Sarīkoti 5 sanitārie kursi un 2 mājturības - rokdarbu kursi. Aizsardzes svētkos dedzinājušas eglītes nespējniekiem un bērniem un izsniegušas tiem dāvanas. Ar pagājušo gadu iesākta tradicionālā vakarēšana, kam sabiedrībā dzīva piekrišana. Pulka komandieŗa sveicienus nesa jātnieku divīziona komandieris A. Auģis. Dzejnieks A. Francis nolasīja referātu «Tautas gods un tikums». Aizsardžu koris, Padrevica vadībā, izpildīja dziesmas, kam sekoja deklamācijas. Uzveda R. Blaumaņa «Zelta kupris».

15. Liepājas pulks.

* Pulka komandieris uzdevis gāzu virsniekam agr. A. Benužam, vec. farmaceitam J. Krigenam un gāzu virsniekam J. Aukonam pulka vienībās nolasīt referātu: «Iedzīvotāju sagatavošana gaisa un ķīmiskai aizsardzībai».

* Tadaiķu aizsardžu pulciņa un mazpulka rudens svētki notika 11. oktobrī, pamatskolā. Mazpulka ražu apskatīja un godalgas izsniedza rajona agr. J. Matīss.

* Ziemupes aizsardžu sabiedriski-kultūrālais vakars notika 18. oktobrī. Freiberga referēja par latvju jaunatnes dvēseles dzīvi, kam sekoja deklamācijas un pārrunas.

* Virgas aizsardžu pulciņš laikā no 26. okt. līdz 1. novembrim rīkoja mājturības un rokdarbu kursus.

* Pulka štāba bataljona gadskārtējais aizsargu vakars notika 31. oktobrī, Liepājas latviešu b-bas 15. maija namā.

* Gaviezes bibliotēkas biedrība nolēmusi atdāvināt vietējai aizsargu nodaļai biedrībai piederošo namu līdz ar 2 saimniecības ēkām, parku un 2,5 ha zemes. Nams ir masīva ķieģeļu ēka, apmēram 8000 ls vērtībā. Tāpat Gaviezes aizsargu nodaļa saņems bibliotēkas biedrības inventāru un bibliotēku ar apm. 2000 grāmatām. Atdāvināšana notikusi, ņemot vērā to, ka bibliotēkas biedrības biedri pa lielākai daļai ir aizsargi un aizsardzes. Tagad kultūrālais darbs Gaviezē būs daudz saskaņotāks.

16. Jelgavas pulks.

* 18. oktobrī pulka komandējošā sastāva gadskārtējo sanāksmi Jelgavā apmeklēja arī ministrs A. Bērziņš, līdz ar aizsargu priekšnieku plkv. K. Praulu, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieku Ed. Rapsu, apmācības daļas priekšnieku kapt. J. Ķikuli, ministra sekretāru K. Kochu u. c.

Uzrunājot sapulcētos, ministrs A. Bērziņš, starp citu, uzsvēra, ka pēdējā laikā visas dzīves parādības kļuvušas gatavākas, noteiktākas, stiprākas, jo valsts izveidošanā ievirzītais darbs ir uz pareizā ceļa. Šinī darbā izpaužas vienota griba, un ir izprasta tautas vienības idejas lielā nozīme. Lielu lomu šai darbā veic arī aizsargu organizācija. Dziļi nozīmīgi ir Vadoņa teiktie vārdi, ka aizsargiem jāveic trīs svarīgi uzdevumi: pirmkārt, aizsargiem jāprot rīkoties ar ieročiem, otra lieta ir kultūras darbs tautas vienošanā un nacionālās apziņas izprašanā un, treškārt, aizsargu pienākumi ir celt dzīvi uz augšu, lai visa tauta kāptu uz augšu turībā, labklājībā, spēkā. Tikpat tīru un spodru, kādu aizsargi grib redzēt savu pagalmu, aizsargiem jāgrib redzēt arī valsts pagalmu, jo arī tur nedrīkst būt nezāļu. — Pakavējoties pie aizsargu organizācijas dalībnieku pienākumiem lauku un pilsētu dzīvē, ministrs vēl deva paskaidrojumus par svarīgākiem notikumiem valsts dzīvē— lata pielīdzināšanu angļu mārciņai, Latvijas ievēlēšanu Tautu Savienības padomē un Ķeguma spēkstacijas izbūvi. Nodevis sapulcei Valsts Prezidenta K. Ulmaņa un kaŗa ministra ģen. J. Baloža sveicienus, ministrs A. Bērziņš sirsnīgos vārdos atvadījās un atgriezās Rīgā.

Sanāksmes turpinājumā norādījumus deva aizsargu priekšnieks pulkv. K. Prauls, aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss un apmācības daļas priekšnieks kapt. J. Kikulis. Par pulka un atsevišķu nozaru darbību referēja pulka kom. Ausmanis, kultūrālās nozares vadītājs dir. Līkums, fiziskās audzināšanas instruktors vltn. Sukatnieks, vec. ārsts Dr. Celms u. c. Ievēlēja pulka revīzijas komisiju, goda tiesu un palīdzības fonda komisiju.

* Līdzšinējais pulka kom. palīgs V. Kampars iecelts par iecirkņa priekšnieku Alūksnē. Armijā un aizsargu organizācijā K. darbojies sākot ar 1921. gadu.

* Lauku pašvaldību fonda pārvalde pulkam dāvājusi 3 Valthera sistēmas automatiskās pistoles, kas izsniedzamas pēc pulka kom. ieskatiem.

* 27. sept. Bērzmuižas nodaļa atklāja jaunbūvēto šautuvi, kuŗas ierīkošanā piedalījās visi nodalas aizsargi. Notika arī šaušanas sacīkstes. Galveno balvu — aizsardžu dāvāto sudraba kausu — ieguva aizsargs R. Pinters, 2. v. aizs. A. Valdovskis, ieguva alus servisi. Veco šāvēju grupā balvu — vīna servisi — ieguva 2. rotas kom. A. Šteinbergs.

* Dobeles nodaļa rīkoja atvadvakaru pensijā aizejošam I bataljona komandierim J. Upeniekam.

* 25. oktobrī, pirms ieroču apskates Auces nodaļā, rotas kom. Baumanis nolasīja referātu par labu grāmatu nozīmi ārpusskolas izglītības veicināšanā.

* Sīpeles nodaļa 25. oktobrī rīkoja latereju - allegri ar teātŗa izrādi. At-

zīmēdami nodaļas priekšnieka V. Kugrēna 5 gadu darbu nodaļas priekšgalā, aizsargi V. Kugrēnam pasniedza zobenu.

* Kalnciema nodaļas sarīkojumā, 25. oktobrī, stud. E. Vītuma referēja par «Ed. Virzas Straumēni — mūsu zemes spēka un daiļuma poēma». Izdalīja balvas nodaļas labākiem šāvējiem. Koncertā piedalījās F. Vīksne, H. Ozolītis, A. Cieminš, H. Eks.

* 25. oktobrī Svētes nodaļa un 2. mazpulks rīkoja kopēju mazpulcēnu ražas apskati un aizsargu mantu loteriju ar teātŗa izrādi. Apskati atklāja J. Potapovs. Dziedāja vīru dubultkvartets Fr. Jormiņa vadībā. Glūdas aizsargu ansamblis viesojās ar Akuratera «Pieci vēji».

17. Rēzeknes pulks.

* Maltas nodaļa 10. oktobrī rīkoja nodaļas koŗa un orķestŗa atklāšanas koncertu. To ievadīja ar uzrunu pulka komandieris Zarāns. Pēc tam jaundibinātais jauktais koris, diriģenta Ozola vadībā, un jaundibinātais pūtēju orķestris, kapelmeistara Mežuļa vadībā, sniedza labi sagatavotus priekšnesumus.

* Aizsargu komandieŗu sagatavošanas kursus pie 10. Aizputes kājnieku pulka, Daugavpilī, beidza 30 pulka dalībnieki.

* Vilēnu pagasta aizsardžu pulciņš sarīkoja plašus mājturības kursus laikā no 10. līdz 24. oktobrim. Kursos piedalījās 24 aizsardzes un 12 privātpersonas. Kursus vadīja LLK instruktore Paulīte. Uz kursu noslēgumu bija ieradies pulka kom. V. Zarāns, kuŗš apsveica aizsardzes un izteica sirsnīgu pateicību kursu vadītājai.

* 23. oktobrī Rēzeknē notika plaša aizsardžu apspriede, kuŗā nolēma sarīkot pirmās palīdzības kursus pie Latvijas Sarkanā krusta slimnīcas Rēzeknē, kā arī sarīkot visos aizsardžu pulciņos, kur vēl tādi nav bijuši, mājturības kursus.

* 26. oktobrī nobeidza pulka mītnes remontdarbus. Mītnes vajadzībām pulks iegādājies arī piemērotas mēbeles.

18. Daugavpils pulks.

* 4. oktobrī Polijas strēlnieku savienības Drujas nodaļa svinēja 10 gadu pastāvēšanas un jaunceltā nama iesvētīšanas svētkus. Svinībās bija ielūgta 18. Daugavpils aizsargu pulka vadība, aizsargi un aizsardzes. Pulka komandieŗa vārdā Drujas nodaļas strēlniekiem sveicienus nodeva bataljona komandieris J. Sūcis, kuŗš arī pasniedza balvu, no ozola darinātu kausu, ar sudraba apkalumu un uzrakstu: «18. Daugavpils aizsargu pulks — Strēlnieku savienības Drujas nodaļai». Par skaisto un simbolisko balvu poļu aizsargi bija ļoti sajūsmināti. Izskanēja doma, ka Latvijas-Polijas aizsargu un strēlnieku draudzībai jābūt tik stiprai kā ozols, no kuŗa darināts dāvātais kauss.

Lielajā svinību dalībnieku skaitā bija ievērojami Polijas valsts un sabiedriskie darbinieki, armijas virsnieki u.c. Mūsu aizsargus-aizsardzes robežas pārejas vietā sagaidīja un pavadīja Drujas garnizona priekšnieks kapteinis Levestāns un Strēlnieku savienības Drujas nodaļas priekšnieks Zaics. Jaunais nams atrodas tieši uz robežas un Daugavas krasta.

19. Jaunlatgales pulks.

* 18. oktobrī pulks pasniedza Jaunlatgales apvienotam mazpulkam karogu. Svinības notika aizsargu namā reizā ar mazpulka rudens ražas apskati. Karogu, ko iesvētīja māc. Bērziņš un Jefimovs, mazpulkam pasniedza pulka kom. Mežulis.

* Pulka ierīkotais kīno uzsācis darbību. Pirmajā izrādē sanākušos uzrunāja pulka kultūrālās nozares vadītājs inspekt. Jākobsons, norādot, ka jaunais kīno nav domāts kā peļņas avots, bet gan kā gara gaismas un kultūras nesējs pierobežā.

* Lai pulka vienībām dotu iespēju saviem sarīkojumiem izmeklēt vērtīgākās lugas, pie štāba bibliotēkas iekārtota īpaša teātŗa lugu nodaļa.

* Pulka komandieris Mežulis uzaicinājis pulka vienību vadītājus, pieaicinot uz vietām arī visus intelliģentos darbiniekus, rīkot priekšlasījumus par vienības garu un jauno laikmetu.

Dzelzceļu pulks.

* Līdzšinējais pulka kom. pal. kapt.-ltn. V. Grīvāns atkomandēts savā armijas daļā. Pulka kom. palīga amatu V. Grīvāns izpildījis 5 gadus.

Aizsargu aviācija.

* Aizsargu aviācijas saime 11. oktobrī devās svētceļojumā uz Latvijas armijas pirmā virspavēlnieka pulkv. Kalpaka nāves vietu Airītēs un nolika ziedus. Kalpakietis kapt. Ronis sniedza paskaidrojumus par mūsu armijas pirmajām cīņām pie Auces un Ventas krastos. Aizsargi apskatīja plkv. Kalpaka mūzeju un saimniecību.

* Latvijas preses biedrības priekšnieks J. Druva 16. oktobrī Aizsargu namā nolasīja referātu par tematu: «Aizsargi un sabiedriskā dzīve». Priekšlasījumā noklausījās kupls skaits aizsargu lidotāju. Par vērtīgajām atziņām un norādījumiem Latvijas preses biedrības priekšniekam J. Druvam pateicās aizsargu aviācijas pr-ks J. Lindbergs. Priekšlasījumu noklausījās arī aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizsargu štāba pr-ks pltn. J. Zālītis, organizācijas daļas pr-ks Ed. Rapss u. c.

* 17. oktobrī Spilves aerodromā notika spāru svētki aizsargu aviācijas jauncelnei pie aizsargu aviācijas angāra. Svinībās ieradās aizsargu priekšnieks plkv. K. Prauls, aizsargu aviācijas pr-ks J. Lindbergs, tā palīgs kapt.-ltn. R. Jenkēvics, arch. D. Zariņš, arodskolu dir. I. Zubāns, dir. M. Gailītis, būvuzņēmējs L. Neiburgs un citi. Pēc jauncelnes apskates aizsargu pr-ks pulkv. K. Prauls uzrunāja klātesošos un pateicās iestādēm un darbiniekiem, kas sekmējuši aizsargu aviācijas mītnes būvi un nesa sveicienus svinību viesiem un strādniekiem no ministra A. Bērziņa. Ar trīskārtēju «Lai dzīvo!» klātesošie sumināja Valsts Prezidentu, valdību, aizsargu priekšnieku un aizsargu aviācijas vadību. Jauncelnē iekārtotas telpas darbnīcām un noliktavām, dežūrantiem, aizsargu aviācijas priekšniekam, priekšnieka palīgam, komandierim, zālei, kancelejai, meteoroloģiskai stacijai un foto laborātorijai. Mītnes būvi beigs nākamā gadā.

* Pie aizsargu aviācijas štāba nodibināts aizsardžu pulciņš, par kuŗa priekšnieci iecelta Frīda Olava.

* 25. oktobrī aizsargu lidotāji ar divām lidmašīnām piedalījās 11. Tukuma aizsargu pulka manevros Tukuma apkārtnē.

* LTRK ģenerālsekretārs A. Zalts 28. oktobrī aizsargu aviācijas saimei Aizsargu namā nolasīja referātu par kameru nozīmi Latvijas saimnieciskās dzīves jaunizbūvē.

Aizsargu aviācijas jauncelne Spilves aerodromā.

Roberts Kroders

Jānis Muncis — teātŗa mākslinieks un filozofs

Katram māksliniekam jāizšķiŗas, kuŗu ceļu iet: nepastāvīgās tagadnes, vai mūžīgo ideju ceļu. Īsts mākslinieks to izšķiŗ tā, ka nesadragā dzīvi un neaptumšo ideālus. Atbrīvot cilvēku ir teātŗa uzdevums un attaisnojums. Atbrīvot viņu no ikdienības, viņa dzīvi rādīt augstāko patiesību gaismā, kuŗā cilvēkam viss top gaišāks un skaidrāks, un pati dzīve vieglāka. Tikai tāds teātris, kas to var un dara, ir sevi atradis un cilvēcei devis savu daiļumu. Teātris, kas savu laiku izteic kā ideju, nevis attēlo to kā dzīves formu. Kā ideju par citu, augstāku un pilnīgāku dzīvi. Tādu izteiksmi meklēja Eiropas teātŗa aktīvākie formas radītāji, kad Jānis Muncis sāka savas gaitas teātŗa mākslā. Un viņš izšķīrās par ticību garīgo atziņu absolūtai nozīmībai. Jo māksla ir šīs atziņas forma.

Jānis Muncis ir uzticīgs mākslas augstāko ideju īstenieks no savas jaunības. Savas mākslinieciskās jaunības, ko nosaka tā laika lielā teātŗa filozofa Gordona Krēga principi. Krēgs māca, ka mākslai nav daļas gar reālismu, ka visa dzīve ir tikai nožēlojama čaula, kuŗā ieslēgts nemirstīgais gars. To izteikt ir mākslas uzdevums. Teātrim Krēga izpratnē jāizteic pasaules būtība, gars, ideja. Par augstāko spēku teātrī Krēgs atzīst kustību, kurai jārada neredzamo lietu būtība. Teātŗa dekorācijai jābūt fantastiskai, izdomātai, ne īstenīgai, vēsturiskam laikam vai dienai līdzīgai. Un Krēga līdzgaitnieki prasa teātŗa atbrīvošanu no literātūras varas, kuŗa to nomāc ar problēmu debatēšanu. Teātrim vajadzīga teātrāli produktīva drāmatiskā dzeja. Un viņi prasa arī teātŗa telpas pārveidošanu, noliedz galma laika ložu teātri un prasa telpas koncentrāciju uz skatuvi, atzīstot amfiteātri un avanscēnas darbīgo nozīmi. Teātrim nav jāatveido reālā dzīve, bet jāklausa savam ritmam, stilam, tāpat kā katrai mākslai.

Tādas prasības vada Eiropas teātŗa mākslas jauno paaudzi, kad Muncis, atstājis sava tēva sētu Rūjienā, iebrauc Rīgā un nonāk vācu dekorātīvo mākslinieku pasaulē. Bet tos vēl saista vecie klasiskā teātŗa formu pamati. Muncis, salasījies grāmatas, meklē sev radniecīgu pasauli. Un viņam nāk palīgā laiks. Ar jaunu stilu, svaigu impresionismu, Jaunā Rīgas teātrī visus pārsteidz Jānis Kuga. Viņa Uguns un nakts, Vaidelotes, Judītes un citi inscēnējumi ir tik spoži un jauni, ka aizrauj un iededzina Munci. Kugas jaunā māksla Muncim dod stipru impulsu. Pie prof. Purviša Mākslas skolā nodevies glezniecībai, viņš atrod savu jauno ceļu: iet pie Kugas par mācekli un palīgu. Un 1913. gadā latviešu operai sniedz pirmās patstāvīgās inscēnējuma dekorācijas Karmenai, Ancītim un Grietiņai u. c. Tai laikā Muncis satiekas ar Duburu, skatuves psīcholoģisma un reālisma teorētiķi. Pēc asām domstarpībām un nesaprašanās abi sadraudzējas un ciena viens otru. Munča ideālistiskā mākslas izpratne valdzina Interima direktoru Pēteri Ozoliņu, kuŗš viņu aicina savā teātrī par dekorātoru. Ozoliņš uztic Muncim vairāku klasiķu inscēnējumu telpas veidojumus, bet ar Makbetu Muncis rada notikumu. To Muncis izveido pēc Krēga principa, dekorācijas un kostīmus uzbūvēdams uz trim dominējošiem toņiem: melno, sarkano un pelēko. Pēc Dr. Olģerta Grosvalda atzinīgā sprieduma Muncis ir dienas varonis. Ar šo savu darbu Muncis novēršas arī no valdošā skatuves impresionisma un sāk savu jaunu ceļu.

1915. gadā Muncis jau ir Maskavā un mācās Staņislavska studijā. Bet par laikmeta vadoni teātrālo formu meklēšanā paceļas Meierholds, kam tic visa jaunā teātŗa paaudze. Meierholds ir teātrālā teātŗa, tīrās spēles teātŗa cīnītājs, kas negrib skatītāju vilt ar illūziju. Viņš veido tīra stila teātri. Aktieŗus, grupas uz skatuves viņš nekārto pēc dzīves līdzības, bet pēc ritma likuma. Dziļo skatuvi viņš iznīcina, dibenfonu piebīda pie avanscēnās, kā aktieŗu kustību pamatu. Un viņa tugstākais kāpinājums ir dellartiskais spēles princips. Šo teātri vada dinamika, teātrālo formu pašvērtība, kas aizrauj aktieri un skatītāju. Šai skolā aug un mācās Muncis 3 gadus, līdztekus jau dodams patstāvīgus darbus.

1919. gadā Muncis atgriežās Latvijā un pēc demobilizācijas no nacionālās armijas, viņš 1920. gadā satiekas ar Eduardu Smiļģi. Satiekas un saprotas par jaunās formas teātra radīšanu. Un abi kopā rada Dailes Teātri. Smiļģa bezgalīgā fantazija un Munča teorētiskās zināšanas, piedzīvojumi un zinātniski metodiskā darba stingrība ir droši pamati šī teātŗa attīstībai. Par saviem darbiem šai periodā Muncis iegūst augstāko godalgu (Grand-prix) pasaules dekorātīvās mākslas izstādē Parīzē 1925. g.

Parallēli darbam teātrī, Muncis beidz Latvijas mākslas akadēmijas kursu un pēc 6 darba gadiem Dailes Teātrī, dodas uz Ameriku. Tur Muncis 5 gados strādā vairākos teātŗos un filmā, un, mūžīgi jaunu atziņu kārs, 1932. gadā nobeidz Losandželosas Occidental-koledžā filozofijas un psīcholoģijas fakultāti. Bet kad visi pamati zem kājām nodrošināti, lai sāktu «Ameriku iekaŗot», saimnieciskā krize, kas uzbrūk visai pasaulei, ārzemniekus izmet arī no Amerikas. Un 1932. gadā Muncis atkal ir Rīgā.

Muncis tagad, pēc gaŗa pieredzēm un atziņām bagāta darba cēliena izaudzis par autoru, inscēnētāju un dekorātoru vienā personā. Dailes teātrī viņš inscēnē savu lugu Diktātors, bet valdošais laika gars saceļas pret to. Un Muncim pēc dažiem inscēnējumiem Nacionālā teātrī jānozūd no skatuves. Bet 15. maijs viņu atkal paceļ un atraisa viņa darbam spārnus. Sākot ar Atdzimšanas dziesmas grandiozo izrādi, viņš veido arī visus turpmākos lielos patriotiskos inscēnējumus.

Munča mākslinieciskais tips ir intellektuāls, viņš strādā ar skaidru un loģisku metodi. Viņa inspirācija nav pēkšņa un zibenīga. Viņš ir pats savas radīšanas psīchologs, jo viņu vada inspirācijas procesa eksakta analize. Un darba enerģija un izturība, kas pelna lielāko apbrīnojumu. Visos savos inscēnējumos Muncis meklē sintezi, uzticīgs sava skolotāja Krēga mācībai. Jo arī Krēgs, cīņā ar naturālistisko teātri, radīja autora un gleznotāja, režisora un mūziķa vienotības nepieciešamību, lai visas krāsas, līnijas un formas klausītu vienotam ritma likumam, ritma enerģijai. Tā ir skaņas, krāsas un plastikas sinteze. Vienmēr meklēdams izrādes pamatideju, Muncis savu dekorāciju koncentrē, skatītāju vērību neizklīdinādams skatāmības daudzumā. Viņš veido ar celtnieciskio spēku, atsacīdamies no gleznieciskas patmīlības un kalpodams teātŗa izrādes vienkopīgam uzdevumam. Skatuvi vinš konstruē izrādes idejas plānā, tiekdamies atraisīt drāmas dināmiku. Un te viņam plaši kalpo gaisma, ko viņš meistariski izmanto kā izrādes formas veidotāju spēku. Ir mācība, ka tikai gaismā viela atraisās no savas inercijas. Jo viss, kas apmirdzēts, paceļas pats un ceļ mūs lielākā apgaŗotībā. Tā Muncis visus skatuves izteiksmes līdzekļus izlieto idejas piepildījumam un viņu mēs varam dēvēt par teātŗa mākslas ideālistu.

Novēlam Muncim viņa 25 gadu darbības jubilejā tikpat lielu ticību ideāliem, priecāsimies, ka taisni viņa darba svētku priekšvakarā no Vīnes pienākusi ziņa, ka Teātŗa mākslas starptautiskā izstādē, kuŗā bija izstādīti arī Munča darbi, tie iegūti Vīnes nacionālās bibliotēkas teātŗa inscenējumu nodaļai. Tur iegūtie darbi, kā šī institūta statūtā teikts, «pieder pie inscēnēšanas mākslas klasiķiem». Tas ir liels pagodinājums un Muncim skaista jubilejas balva.

Apskati un recenzijas

Vinsente Blasko Ibaņess. — **Mirušie pavēl.** Tulkojusi Helma Strēlerte. Apgādn. A. Gulbis izdevums. Rīgā, 1936. g. 216 lp.

Blasko Ibaņess parasti savos darbos iepin politiskos uzskatus, samērā krasi vēršoties pret pirmsrevolūcijas Spāniju. Savu uzskatu dēļ viņš bieži bijis Spānijas cietumu iemītnieks, līdz beidzot spiests meklēt glābiņu aiz Spānijas robežām, kur Francijā viņš mirst, nepaguvis sagaidīt savu cerību piepildīšanos. Tomēr grūti ticēt, ka Blasko Ibaņess būtu nosvēries tanī Spānijas pusē, kas laimi un mieru savai tautai grib atnest iznīcinot baznīcas, apkaujot mūkus un garīdzniekus un revolūcionārā ārprātā arī savus līdztautiešus, uz kuŗiem krīt aizdomas, ka tie nav pietiekoši «revolūcionāri». Blasko Ibaņesa darbos bieži vien, neskatoties uz samērā asiem uzbrukumiem garīdzniecībai, ir apraksti, kuŗos viņš ar mīlestību pakavējas pie seno baznīcu varenām celtnēm. Romānā «Mirušie pavēl» autors gan paskops darbības vielas ziņā, bet šo trūkumu aizpilda romānā ievītie Balearu salu iedzīvotāju tikumu un parašu apraksti, piem. festeigs — līgavu bildināšana, interesantas ir arī romānā aprakstītās spāniešu attiecības ar vietējiem žīdiem — čueta, kā arī romāna satura uzsvērums, ka dzīvi veido dzīvie, ne mirušie. Mirušie senči ir bieži vien tie, kas aristokratijai liek rīkoties pret savu sirdsbalsi. Romāna varonis dons Haime Febrers, lai gan neuzveic savu senču aizspriedumus, tomēr, uzsākot jaunu dzīvi — apprecēdams viņa iemīlēto zemnieka meitu Margolidu — izprot, ka «... mirušie nepavēl. Pavēl dzīve un dzīvē — mīla». F. E.

Renē Žuglē. **Austrumi draud.** Romāns. No franču valodas tulkojis Kārlis Eliāss. Izdevis «Zelta Grauds» Rīgā, 1936. g. 149 lp.

Teiksmainie austrumi lika pretiniekam sāpīgi izjust savu spēku tā saucamā krievu - japāņu kaŗā un tas nebija krievu zaudējums vien, kad tiem nācās atstāt iekaŗotās pozicijas pie Dzeltenās jūŗas, bet arī visas baltās rāses zaudējums. Līdz tam visi baltās rases tautu ekspansijas centieni bija vaiņagojušies ar uzvaŗām, izņemot sīkāku neveiksmi ar tiem pašiem japāņiem jau pirms minētā kaŗa. Pēc pirmiem lieliem panākumiem krievu-japāņu kaŗā, japāņu sekmes un izplešanās tieksmes arvien pieaugušas. Tagad jau japāņi nostiprinājušies Āzijas cietzemē un japāņu spiediena priekšā jāpiekāpjas jau arī citām baltās rases lielvalstīm. Romānists Renē Žuglē nopietni iedziļinājies japāņu parašās un armijas dzīvē un savā romānā rāda to lielisko organizāciju un disciplīnu, kāda valda Japānas armijā. Pie tam autors izvairījies no slavināšanas jeb pārspīlējuma tieksmēm, kas viņa romānu dara vēl vērtīgāku. Mēs lasām, ka arī Japāna cieš no patīgu cilvēku politikas, ka arī tur neapzinīgākās tautas masas indē komūnisma maldi, bet pāri visai šai kņadai stāv varenā armija, sevišķi tās priekšzīmīgi organizētais virsnieku korpuss. Romāns īsti aktuāls, jo viņā it kā paredzēti Japānas notikumi. Romāna darbība risinās Japānā, Mandžurijas okupācijas armijā un nobeidzas ar sazvērnieku uzbrukumu ministru prezidentam. Cauri romānam vijas divu japāņu virsnieku dzīve, no kuŗiem viens pret savu gribu sapinas veikli izmestā spiegošanas tīklā un otrs ņem dalību sazvērestības izpildīšanā. Romānā daudz pamācoša, jo tā saturs rāda, cik bīstama ir pazīšanās ar sveštautiešiem dažādu sarežģījumu laikā, kādas sāpīgas sekas dažreiz jāizjūt tepat vai visai armijai kāda viņas kaŗavīra neapdomīga soļa jeb vārda dēļ, un ka mīla ar sveštautieti aiz pirmā acumirkļa skaistuma nes rūgtuma un ļaunuma bezdibeni, kuŗā aiziet bojā savas tautas dvēseli tikai uz mirkli aizmirsušais jaunais leitnants Sanio. Romāns sevišķi interesants un tuvs pēc satura un uzbūves būs kaŗavīriem un aizsargiem, bet to der izlasīt arī ikvienam, kas grib izprast tālās austrumu zemes dzīvi un tieksmes. Atzīmējams korrektais Kārļa Eliāsa tulkojums. F. E.

Militārais apskats. 1936. g. 9. num. Plkv. Ļūlaks — Armijas š. g. lielās šaušanas sacīkstēs. G. — Kronvalda garu! Plkv. ltn. Edv. Mednis — Kaŗa saimniecības jaunāko atziņu gaismā. A. Mauriņš — Eiropas politiskais stāvoklis un Šveices bruņotie spēki. Plkv. Žīds — Štābu izlūkošana. Plkv. ltn. Bebris — Kauja apdzīvotās vietās jeb ielu cīņas. A. G-ns — Sakari aizstāvēšanās kaujā. Ml. — Ložmetēja apkalpes kaujas apmācības parauguzdevumi. Vltn. Freivalds — Bateriju neapšaudāmu laukumu schēmas. Kpt. ltn Āboliņš — Baterijas pozicijas un neapšaudāmo laukumu noteikšana. Kpt. Kalniņš-Vīndedzkalniņš — Tālmēru noteiktība. Chronika. Bibliografija. Sīkumi. si.

Kadets. 1936. g. 9. num. Dr. phil. J. Students — Vēstures likumu problēmas. H. I. — Kaŗa saimniecība. Kpt. Zilvers — Grupas komandieŗa pienākumi uzbrukuma kaujā. Vltn. A. Vēveris — Mazu kājnieku vienību aizmugure sarkanarmijā. Kājnieku pavad- un prettanku lielgabali. Pārsteiguma nozīme pie aizstāvēšanās. Žanis Klētiņš — Nezināmā kareivja dāvana. Alfonss Francis — Dziesma par trim kungiem. Humors. Sporta chronika. Grāmatu apskate. si.

Mežvidus ļaudis. J. Janševska — M. Liepiņas tautas luga Dailes teātrī.

Ja mēs šai drāmatizējumā arī nesaskatām tās skatuviskās vērtības, kuŗas mēs prasām no ikvienas lugas, tad, neapšaubāmi, viena un pie tam īsti liela vērtība šim drāmatizējumam tomēr ir. Proti — etnografiska vērtība. Varbūt, viņa lāgiem nesaskan ar mūsu etnografu atziņām, bet tuvu īstenībai šie etnografiskie skati ir. Daudzi skatītāji lasījuši par apdziedāšanos, līgavu zagšanu, dažādām ierašām un tautas dejām, bet īstenībā liela tiesa no lasītā nav nekad redzēta. Tagad nu dota lieliska izdevība to redzēt un vēl kā redzēt! Jaunā izkārtojumā, greznā uzvedumā, skaistos (dažiem pat varbūt pārāk skaistos) tautas tērpos, jā — te ir ko skatīties, redzēt un dzirdēt. Pati lugas darbība risināta no J. Janševska lielā romāna «Mežvidus ļaudis», bet darbība pēc romāna satura notiek tikai par tik, par cik tas nepieciešams lugas norises jēgai. Galvenā vērība ziedota atsevišķiem skatiem. Tie ir jauki — tas jāatzīst. No vaļīgākas valšķības līdz cēlai nopietnībai ieskaitot. Ja arī ir zināmi iebildumi pret drāmatizējumiem, tad te šie iebildumi zūd, jo mums nav orīģinālLugas, kuŗā ar tādu krāsainību izvirzītos kāda mūsu zemes apgabala nacionālais kolorīts. Atstāt J. Janševska pūra bagātību neizmantotu, būtu grēks. Lai mācās no redzamiem trūkumiem šai lugā mūsu rakstnieki darināt orīģinālLugas bez trūkumiem.

Inscenējums reti jauks. Šī luga īsti iedeŗas Dailes teātŗa režisora Ed. Smiļģa un teātŗa tēlotāju veiksmei. Žēl, ka dekorātors Otto Skulme nav ļāvis atplaukt savam brīnišķam krāsu ziedam, aizvietojot to ar konstruktīviem detaļiem. Īpatni, kā tālskatā, parādīts lugas prologs un jauki pavīd teiksmainība meistariskā tvērumā, vienkāršībā dižajās eglēs aiz jaunceltnes. Tipiski kursiska ir dūdu mūzika un ņiprās dejas. Tēlotājos liela daļa no teātŗa ansambļa, tikai plašākas iespējamības te ar lugas norisi piešķirtas retiem. Caur to redzamākas kļūst mazās lomas, kuŗām atšķirību dod labs tēlojums. Te gribētos pieminēt kambarjumpravīgi sirsnīgo Benitas Ozoliņas Marlīzi, bramanīgi mutīgo Emīlijas Bērziņas Ģedu (arī kūjeniekos un līdumniekos izdalās šīs aktrīses apdāvinātība un iejušanās lomās), «veclaicīgo» un sīksto Emīļa Mača Saulgozi, jauki veidoto dzīves tikumu vienkāršības izpausmē Lilijas Žvīgules Edi, ņipro Olgas Krūmiņas Ilzi, Rūdolfa Kreicuma valšķīgo Miku, A. Miķelsona vientiesīgo un paklausīgo Ādamu, Lilitas Bērziņas likteņa pārvērtību piemeklēto Agnēzi (ļoti jauka spēle kāju mazgāšanas skatā, bet vai tāda «ūdeņošana» nesagādā iesnas?), Leonīda Leimaņa Janci, J. Veinalda Pēteri, K. Pabrika Jāni, O. Starks-Stenderes Krūtaini, A. Filipsona Ziemeli un dzīvas spēles priekā dzirkstošās Irmas Laivas sirsnīgā iejūtā tēloto Baibu. Visus pieminēt nav iespējams, bet kopiespaids lielisks, jo jaukā spēle pārceļot skatītāju senā Kursā, liek aizmirst skatuves īstenību. Ieteicam apmeklēt visiem šīs jaukās tautas lugas izrādes. R. Osis.

Kristaps Kaugurs. Viļa Lāča luga 3 cēlienos (5 ainās) Nacionālā teātrī.

Viļa Lāča jūŗas braucēji un jūrmalnieki jau agrāk redzēti viņa darbu drāmatizējumos uz skatuves. Tie ienesuši spirgtas dvēsmas ar savu īpatnību dzīvē un uzskatos. Jaunajā lugā autors arī palicis uzticīgs jūŗai un, kaučū rāda kādas jūrnieku ģimenes dzīvi krastā, tomēr arī šeit jūŗa ir tik tuva, ka uz skatuves redzams pat burenieks. Šo jūŗas braucēju dzīvi un

Pie Cēsīm.
K. Krauzes asējums māksl. b-bas «Sadarbs» IX izstādē.

ierašas Vilis Lācis pazīst labi un viņa lugas tipi samērā spēcīgi zīmēti un veidoti. Lugā ir dažas vietas, kuŗas darinot, rakstnieks lietājis tā saucamos «baltos diegus» un tie lika sevi manīt arī uzvedumā, pat tāda apdāvināta un spējīga režisora kā Jānis Osis režijā. Tā vien šķiet, ka rakstnieks nav arī īsti samērīgi izdalījis lugas satura materiālu. Dažām lugas personām, kā piem. Kaugurienei, tā visai jūtami trūkst. Spēcīgi iezīmēta dažos pirmās ainas vilcienos, tā vēlāk tepat vai izzūd pavisam. Nepārliecina arī Kristapa Kaugura savāda «dižciltība», kad viņš ļāvies notiesāties un nav aizstāvējies, jo izklāstot tiesai lietas patiesos apstākļus viņš nevienam ļaunu nenodarītu. Šāda pasīvitāte nemaz nav viņa raksturā, ko redzējām arī vēlākos skatos, kur tikai vecā Kaugura iejaukšanās izjauc iespējamo spēkošanos ar matrožiem uz burenieka. Bet te ir jūtama autora zināma tieksme pēc šāda varoņa zīmējuma, kā to vērojam arī «Senču aicinājumā» ar Indrupu. Cerams, ka kādreiz autors atradīs ticamāku uztveri. Tas pats sakāms arī par autora zīmētiem sieviešu tipiem, kā piem. šai lugā Ida. Atskaitot vēl dažus sīkumus, citādi lugas uzbūve un darbība satur samērā spēcīgu un interesantu vielas apdari.

Jānis Osis lugā varēja parādīt savas režisora un tēlotāja dāvanas un ka tās tiešām bija izcilus labas, to dabūja pārliecināties ikviens skatītājs. Jānis Osis veido savus tēlus uz dziļas dvēseliskas izpratnes pamata un tamdēļ ikviens viņa vārds un žests ir vienkārši un pārliecinoši patiesi reizē. Ar savas lomas uztveri un atveidu iepriecināja arī Teodors Lācis kā Kristaps Kaugurs, kuŗā bija jūtams jūŗas apvaldītais miers un spējie vētras brāzieni. Savu lomu iespējās tīkamus un raksturīgus tēlojumus sniedza A. Brechmane (Kauguriene), P. Cepurnieks (Pēteris), Z. Grīsle (Austra), Ž. Katlaps (Putnieks), L. Ērika (Ida), L. Šmits (Pikalts), H. Avens (viesis), K. Martinsons, M. Grīviņš, R. Baltaisvilks, A. Kalējs, A. Mīlbrets u. c. A. Cimermaņa dekorācijas atjautīgi atrisināja īpatno jūrmalas ainu, kas kopā ar izcilus, labi uztvertiem V. Oškalna gaismas toņiem deva spēcīgu fonu pēdējai ainai.

Luga radīja dzīvu piekrišanu un atsaucību skatītājos. R. Osis.

Tīreļpurvs. Mārtiņa Zīverta drāma 3 cēlienos. Rīgas Mazā teātrī.

Otrai pirmizrādei šai sezonā Rīgas Mazais Teātris izvēlējies M. Zīverta drāmu «Tīreļpurvs», un šī izvēle jāatzīst par īsti veiksmīgu un labu. Vispirms jau atzinību pelnījis autora darbs. Lai gan lugas personu skaitā tikai 2 vīrieši un 1 sieviete, tās darbība noris tepat 24 stundās un vienā telpā, tomēr autors drāmā ietilpinājis īsti vērtīgas atziņas, kas dara viņa darbu spraigu, liek to skatīties ar interesi un satraukumu. Savu varoņu dzīves krustceļiem autors liek mīties ar visas tautas likteņu platiem ceļiem, tanī pat laikā atraisot savas drāmas varoņus no nepatiesības un melu sloga, paceļot tos apskaidrotā un diženā cilvēcībā. Šās dziļi psīcholoģiskās drāmas uzvedums prasa izcilus labu režiju un tēlotājus. Tikai izsveŗot un precīzējot rūpīgi ik sīkumu, šāda izrāde var dot spēcīgu izskaņu un to arī bija panācis režisors N. Krauklis — uzvedot drāmu kamerspēles paņēmienā. Saprotams, tas uzliek arī vairāk kā pienākumu vien arī tēlotājiem. Tiem «jadeg» līdzi un to ar pilnu tiesību var arī teikt par «Tīreļpurva» tēlotājiem N. Kraukli, A. Ābeli un A. Stempu. Atzīstot visu triju aktieŗu tēlojumus, sevišķi gribētos atzīmēt A. Ābeles izcilus rūpīgo un tiešām nevainojamo tēlojumu, par kuŗu var teikt, ka tas ir pilnskanīgs līdz sīkākai niansei. Dziļi iepriecina vienkāršība, izjusta īstenība, skaidrā un labi tonētā izruna un saskaņotās kustības viņas tēlojumā. Ar šo tēlojumu A. Ābele ir cienīga, ka viņu atzīmē par vienu no visveiksmīgākām mūsu jaunās paaudzes tēlotājām. Interesantas un labā saskaņā ar drāmas saturu bija Ēvalda Dajevska dekorācijas un pārdomātais apgaismojums. Silti ieteicams šo vērtīgo izrādi apmeklēt. R. Osis.

Pagājušais mēnesis Nacionālajā operā.

Otro simfonisko koncertu šinī sezonā diriģēja rīdzeniekiem no pagājušā gada labā atmiņā palikušais Isajs Dobrūvens. Programmā: Vēbera Oberona uvertīre, Bēthovena koncerts vijolei D-dūrā, un Čaikovska VI simfonija. Dobrovens, kā arvienu, savu uzdevumu veica ar lielu aizrautību un patiesu sirdskvēli. Vispārliecinošāki izskanēja efektīgā, skanīgi instrūmentētā Oberona uvertīre. Čaikovska VI simfonija šoreiz pārliecināja mazāk; diriģents nebij taupījis pūļu arī šī opusa iestudēšanai, tomēr priekšnesums veidojās mazliet nervozi, saraustīti, vairāk izplūstot ārējā skaļumā, mazāk izceļot šīs ģeniālās partitūras dziļo traģismu. Vislabākā bija simfonijas III daļa, lai gan arī te daži tempi likās mazliet sasteigti.

Kā solists koncertā uzstājās vijoļvirtuozs E f r e m s Cimbālists, atskaņojot Bēthovena D-dūra koncertu. Lai gan Cimbālists nav vairs jauns (dz. 1889. g.), un Eiropas un Amerikas prese viņu cildina kā vienu no pirmajiem vijoļvirtuoziem pasaulē, Rīgā dzirdējām viņu pirmo reizi. Kā simfoniskajā, tā arī pattstāvīgā koncertā 5. oktobrī, Cimbālists sevi apliecināja kā plaša vēriena mākslinieku ar absolūti tīru techniku un klasiski skaidrās un mierīgās līnijās veidotu priekšnesumu. Visa viņa spēle atstāj kaut kādas cildenas vienkāršības iespaidu; ne mazākās bravūras, nedz ārišķības; visa vērība piegriezta izjūtai un pārdzīvojumam. Tuvs māksliniekam romantiķu nemākslotais lirisms; dažas Šūberta, Šūmaņa un Šopena miniatūras viņš nospēlē reti sirsnīgā un surdinēti trauslā noskaņā. Mūzikāli pavadīja Viljams Sokolovs.

15. okt. rīdziniekiem bij reta izdevība noklausīties fainomenālā grieķu fleitista Kalimachosa koncertā. Fleita kā solo instruments tagad sastopama visai reti, jo mūsu laikos, kad publika pieradusi pie džeza nēģeru ritmiem un modernās mūzikas trokšņainās daudzvārdības, ideja, aizpildīt visu vakaru ar šīs sapņainās stabules trauslajām skaņām, liekas, stipri pārdroša. Nebij arī pārāk daudz tādu, kuŗi būtu ticējuši šī grieķu mākslinieka fleitas burvju varai, un droši vien, laba daļa no tiem, kuŗi tanī vakarā pildīja operas krēslu rindas, bij nākuši vairāk ziņkārības dzīti, mazāk cerībā gūt kādu nopietnu mākslinieciscu pārdzīvojumu. Jo patīkamāku pārsteigumu viņiem nācās piedzīvot šai koncertā un droši var teikt, ka nebij tādu, kuŗi būtu aizgājuši mājās vīlušies.

Fleita techniskā ziņā ir viens no veiklākajiem instrumentiem un tamdēļ

nepārsteidza žilbinoši ātrās parašas un aizraujoši straujie tempi, kādos veidojās viens otrs no skaņdarbiem, bet kā ar šo skaņas ziņā samērā tālo instrumentu var panākt tik lielu tembru dažādību un niansu bagātību, ir tiešām apbrīnošanas cienīgs fakts, un šai ziņā Kolimachosam laikam gan nav līdzinieku. Ja vēl ņem vērā šī reti apdāvinātā mākslinieka dziļo mūzikālitāti un sapņainās romantikas caurausto priekšnesumu, kļūst saprotams, kamdēļ viena fleita iegūst tiešām burvju varu pār klausītājiem un kamdēļ publika nemaz negrib šķirties no šīs brīnišķās skaņu pasaules. Veikli un piekļāvīgi pavadīja prof. P. Šūberts.

Pagājušā mēnesī operā koncertēja arī viens no tagadnes slavenākajiem piānistiem —Roberts Kazadezi. Ne tikai viņa dzimtenē Francijā, bet arī visā pasaulē būs ļoti nedaudz piānistu, kuŗi varēs viņam līdzināties mākslinieciskā briedumā un techniskās gatavības ziņā. Technika izkopta līdz augstākai pilnībai un nekādas grūtības viņam nesagādā. Priekšnesums veidojas plašās monumentālās līnijās, pārbagāts suģestējoša spēka un dziļu dvēseles pārdzīvojumu. Programmas sākumā viens no franču vecākajiem autoriem — Ramo; seko Bētchovena variācijas, Šūmaņa fantazija op. 12 un pēdīgi modernāki franču autori Debissi, Deods de Severaks un Sabrijē. Klausītāji ģeniālajam māksliniekam jūsmīgi uzgavilēja, kuŗš piedevām nospēlēja gandrīz vai otru programmu. Publikas daudz. Vold. Upenieks.

Mūksalas mākslinieku biedrības izstādē.

Mūksalas mākslinieku biedrības biedrus jāpieskaita pie mūsu mākslinieku jaunākās paaudzes, kas, neraugoties uz to, jau paguvuši sev iekaŗot labu vārdu. Arī šī izstāde Rīgas pilsētas mūzeja telpās liecināja labu par šiem 12 gleznotājiem. Viņu techniskā gatavība, darba spars un autoritātu cienīšana skaidri parādījās arī šoreiz. Toties mazāk jūtama bij jaunradīšanas tieksme un griba atrauties no aizbildniecības mērķi apzinoša patstāvībā. Cerams, ka ar laiku šis «konservātisms» izzudīs un tā vietā stāsies droša un īsta sevis apliecināšana.

Apskatot izstādes darbus alfabētiskā kārtībā, kā pirmo jāmin Ansi Artumu, kas izstādījis sulīgi zeltītā koloritā gleznotas Tukuma ainavas. Labākie viņa darbi — «Tukums» Nr. 4, «Tukuma ainava» Nr. 5 un «Klusā daba» Nr. 2. Artuma stiprā puse krāsas, bet vājā — veids un darbu saturs. (Šī pēdējā vājība piemīt pa daļai arī pārējiem šīs organizācijas biedriem.

Anšlāvs Eglītis izstādījis vairākas ģīmetnes, no kuŗām kā interesantākās var atzīmēt «Ģīmetni» Nr. 18 un «Pašportrets» Nr. 19. Pirmā no viņām uzrāda labi pārdomātu krāsu sacerējumu, bet otrā spēcīgu veida modelējumu.

Voldemārs Jākobsons izstādījis primitīvā garā veidotus divus tēlus, no pelēka laukakmeņa. Šis sniegums gan liekas par mazu priekš šī apdāvinātā tēlnieka. Mūsu senos laikos sadedzinātie, sacirstie un sadauzītie dievestības tēli gaida savu atveidotāju, gaida, lai viņus atkal atburtu no laukakmeņiem par valdzinošiem un dzīviem dievotu padomu iemiesojumiem. Vai Jākobsons nejūtas šim darbam aicināts?

Artūrs Jūrasteters, līdzīgi A. Eglītim, rodevies ģīmetņu glezniecībai. Saistošākā ģīmetne — «Ģīmetne zilā beretē» Nr. 25, kur skaisti izmantots zilās krāsas uzsvars pret brūno apkārtni.

Vilis Linga izstādījis 3 ainavas, no kuŗām labākā «Ainava ar tiltu» Nr. 33.

Bernhards Mednītis atzīmējams ar «O. L. kdzes ģīmetni» Nr. 35.

Kārlis Neilis — viens no spējīgākiem mūksaliešiem, tik pašlaik viņa veids pārdzīvo svārstīšanos laikmetu. Neilis grib atteikties no simbolistiskā reālisma un meklēt piesliešanos dekorātīvi ornāmentālam kolorismam jeb t. s. fovismam. Par šo mainīšanos priecājās formālisma kultivētāji mūsu mākslā; bet vai ar to Neilis kļūs tuvāk mūsu jaunās mākslas mērķim — satura un veida saderībai? Protams, ka nē!. Stila svārstīšanās izjūtama nevien starp dažādos laikos gleznotiem darbiem, bet saskatāmi pat atsevišķu darbu veidojumā. Piemēram var minēt «Ģīmetni» Nr. 46, kur figūra gleznota reālisma garā un izturēta smalkjūtīgā toņa un krāsu modelējumā, bet aizmugure trieptā, rupjā virsmas apdarē, kas tādā kārtā izjauc i stilu, i telpas izjūtu. Izturētākie darbi N. jaunā paņēmienā ir «Māte ar bērnu» Nr. 40 un «Sieviete ar saulessargu» Nr. 47. Krāsas un tonālitātes drosme parādās abās Neiļa klusās dabās «Saulainā diena» Nr. 41. un Nr. 44. Gaidīsim no šī spējīgā gleznotāja apskaidrotākus kā satura, tā stila ziņā darbus.

Oskars Norītis devis šai izstādei, blakus sīkām etidēm, arī vienu, kā samēros, tā sacerējumā, lielu darbu «Jāņu vakars» Nr. 48. Krietns zīmējums, labi izdomātais sacerējums un latviskais padoms valdzina skatītāju. Blakus šim darbam gribētos vēl atzīmēt gleznu «Klusā daba» Nr. 50, kur mākslas saulē celta mūsu pašu dienišķā maize. Cerēsim, ka Norītis šiem padomiem paliks uzticīgs arī savā turpmākā darbā.

Arnolds Nullītis izstādījis spēcīgi un krāsaini gleznotas Bauskas ainavas, no kuŗām kā saistošākās jāatzīmē «Bauska» Nr. 59., «Ragu krogs» Nr. 60. un «Ventspils osta» Nr. 61.

Alberts Silzemnieks palicis uzticīgs savai ainavu sacerējuma šēmai un krāsu sakārtojumam. Par labākajām šajā klāstā jāuzskata «Vecpiebalgas ainava» Nr. 66. un «Burtnieku ainava» Nr. 67.

Jānis Zvirbulis izceļas starp saviem biedriem ar īpatnēju koloritu, kuŗā nejūtam vairs ēmocionālos uzsvarus. Zvirbuļa darbi ieturēti aukstos un sonoros toņos, kas pārsteidz ar savu izturību un smalkumu. Labākie — «Puķu pārdevēja» Nr. 70 un «Klusā dabā» Nr. 71.

Jūlijs Viļumainis devis izstādei vairākas brāzmainā triepumā krāsotas ainavas, no kuŗām atmiņā iespiežas bagāti pelēkā koloritā gleznotā «Dīķu iela» Nr. 75 un krāsainie «Pavasaŗi» Nr. 76 un 77.

Mūksaliešu darba spējas un domāšanas drosme sola tiem sekmes nevien mākslinieciskо patiesību meklēšanā, bet arī viņu atrašanā, kas cerams nākošās izstādēs izpaudīsies vēl dziļāk.

Māksl. J. Bīne.

Dzimtene.
K. Miesnieka glezna māksl. b-bas «Sadarbs» IX izstādē.

A. Kroders

Mēneša apskats

Valsts Prezidents pie agronomiskiem darbiniekiem.

Šī plašā agronomisko darbinieku sanāksme izvērtās par paraugu, kādām savā saturā jābūt visu apriņķu zemnieku dienām, kuŗas iesākās ar Tukuma zemnieku dienām š. g. 8. novembrī. Kā sacīja šajā sanāksmē Valsts Prezidents: «Turpmāk, pirms lauksaimnieki sanāks Rīgā uz zemnieku dienām, katrā apriņķī notiks atsevišķas apriņķa zemnieku dienas, kuŗu dienas kārtība būs apmēram tāda, kā šodien mums. Ne tikai zemnieku dienās Rīgā, bet arī apriņķu zemnieku dienās mums jānovirzās no techniskas dabas jautājumiem. Tās ir vispārīgu jautājumu sapulces.»

Ar to tad nosacīts visu nākotnē notiekošo zemnieku dienu raksturs: tām jābūt nevis techniskām sanāksmēm, bet jābūt lielām, plašām zemnieku politisku un kultūras jautājumu pārrunu sanāksmēm, t. i. tām jātop par idejiskām vadītājām, ceļa nospraudējām, zemnieku prieka, cerību un sāpju izpaudējām. Pie jautājuma izšķiršanas par apriņķu zemnieku dienu rīkošanu vispirms ņemts vērā tas, ka šim darbam jābūt stingri būvētam, sistēmatiskam, visu valsti aptverošam, lai nebūtu itneviena apriņķa, kur zemnieku dienas nebūtu sarīkotas. Un, otrkārt, ņemts vērā tas, ka Latvijā ir novadu vai atsevišķu apgabalu īpatnības, ir dažādi specifiski apstākļi un ieradumi, kuŗi dabūs pilnīgāku izpausmi un viss tas kļūs zināms vispirms Lauksaimniecības kamerai, un caur viņu valsts valdībai. Tā tad jaunā veidā valsts valdība atkal atradusi ceļu tuvāk tautai, tuvāk visdažādākām lauksaimnieku vajadzībām un interesēm. Šajā ziņā apriņķu zemnieku dienām būs sevišķi svarīga nozīme. Un likumdošanas darbā tad izpaudīsies visu šo īpatnību izlīdzināšana, saskaņošana, vērā ņemšana un dažkārt stiprināšana, kas Latviju darīs arvien interesantāku un pievilcīgu ar savu dažādību un satura bagātību, reizē atvieglojot arī valsts valdības darbu, kuŗš būs dibināts uz pilnīgākas, plašākas un daudzpusīgākas zemes apstākļu un vajadzību pazīšanas. Līdz ar to plašāki un svarīgāki kļūst agronomisko darbinieku uzdevumi un viņu darba saturs daudzpusīgāks. Taisni par to Prezidents runāja agronomiskiem darbiniekiem viņu sanāksmē. «Blakus tiešajiem uzdevumiem jūs, palīdzēdami zemkopjiem saimnieciski, palīdzat kultūras laukā uz priekšu tikt un tai pašā laikā jūs viņiem palīdzat arī politiski uz priekšu tikt, mūsu lauksaimniekus un ar viņu palīdzību — visu mūsu pilsoņu domas vadot uz vienību. Un izšķiŗošais ir tas, ka pēc iespējas lielāks iedzīvotāju skaits dzīvotu labklājībā.»

Te Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis runā par savu taisnīgo, solidārisma idejas apgaroto sociālo politiku, sacīdams ļoti svarīgus vārdus: «Galu galā tautas un valsts labklājība nav kopsumma, kuŗa rodas, kad saskaita atsevišķu cilvēku labklājību kopā. Tā tas nav. Jo ja tā kopsumma iznāks liela, tur būs daži miljoni iekšā, kas aizsegs to, kur nekas nebūs iekšā.»

Tas nozīmē, ka no labklājības kopsummas daļa jādod tur, kur labklājības nemaz nav.

Un — «tikai savā valstī mēs stipri kļūsim,» iegaumējot, ka, «jūsu darbs ir tikai daļa no mūsu lielā plāna.» Tas nozīmē, ka agronomisko darbinieku darbs ir nākotnes darbs, par labu nākošai bagātai un varenai Latvijai. Tā tad šiem darbiniekiem jābūt, blakus savam technisķam darbam, arī Latvijas idejas nesējiem, to izplatot par mūsu atjaunoto Latviju. Laukiem un pilsētām kultūras ziņā jāiet līdzās un — «lauksaimniecības kultūrā un lauku dzīvē jāpanāk tādi apstākļi, lai tie ietu ar pilsētām vienā laikā uz priekšu, lai lauki vairs nekad neatkristu un neaizlaistu pilsētas sev priekšā.»

Mēs tautsaimnieciski iegūsim, ne zaudēsim.

Pēc lata pielīdzināšanas pasaules lielai un valdošai valūtai — mārciņai, neuzmanīgi un neinformēti ļaudis bija nodomājuši, ka nu notiek lata vērtības krišana un tādēļ daudzi izpostīja visus savus iekrājumus, pirkdami nevajadzīgus ārzemju niekus. Bet valdības noteiktā, ātrā un zinošā rīcība šo ļaužu «pāniku» apturēja un tagad pārsteidzīgiem šis tas ir jānožēlo. Patiesi, tautas uzticība nevien nebija satricināta, bet vēl augusi, redzot valdības rīcību, ko pierāda noguldījumu pieaugums un valūtas vairošanās taisni šajā valūtas pielīdzināšanas laikā.

Valdības rīcība vispirms panāca, ka nedrīkst spekulātīvi paaugstināt preču cenas; gādāja, lai nepaceļas maizes cenas. Protams, vienas otras preces noturēšana līdzšinējā cenas līmenī no valdības prasa prāvus upurus, bet tie netiek žēloti, lai tikai neciestu iedzīvotāju intereses, lai viņiem neceltos kādi zaudējumi. Valdība to apzinās un turpina savu politiku, gādājot, lai valūtas pārgrozība neatstātu nekādas nevēlamas sekas. Un valdības darbs pilnam izdevies; viss norit pilnīgi normāli, cenas nav cēlušās un no tam radušos upuŗus uzņemas valsts vadība, aicinot arī rūpniekus un tirgotājus šajos upuŗos dalīties, jo valūtas u. c. aizliegumu laikā viņiem gāja ļoti labi.

Visa šo apstākļu visai labvēlīga nokārtošanās valdībai tālāk deva iespēju mīkstināt pastāvošos krizes laika ierobežojumus. Rinda preču atbrīvota no šiem ierobežojumiem. Veselai rindai preču pazeminātas muitas, vispirms, lai valdībai būtu ierocis pret mēģinājumiem sadārdzināt preces un, otrkārt, lai pēc būtības palīdzētu iedzīvotājiem, pazeminot muitu plaša patēriņa precēm. Agrāk tas nebūtu bijis iespējams, ja nebūtu notikusi vēl muitas likmju paaugstināšana. Un panākta nevis preču cenu augšana, bet gan zināma pazemināšana. Latvija šo pārmaiņu spīdoši izturēja un tagad var sagaidīt labvēlīgos rezultātus: eksporta paplašināšanos; tautsaimnieciskās apgrozības pieaugumu, kas sevīm līdzi nes vispārīgās labklājības augšanu.

Un tiklīdz būs atkal kaut mazākā iespēja, valdība nešaubīgi un nekavēdamās atkal uzlabos iedzīvotāju dzīves apstākļus.

Ar atlikumu.

Mēs labi atceramies, kāda partiju laikos bija budžeta saimniecība. Budžetu pārpildija tā sauc. politiskās summas, kuŗas no valsts saimniecības viedokļa nebija vajadzīgas, bet kuŗas budžetā iegāja partiju kaulēšanās un tirgošanās rezultātā. Un budžets vienmēr bija nelietderīgi pārblīvēts izdevumu daļā, kam no pretim bija jāsastāda attiecīgs ienākumu budžets. Tad auga nodokļi un nodevas. Krizei uznākot, šī partiju budžeta politika nebūt nemainījās, bet kļuva vēl dēmagoģiskāka, vēl nelietderīgāka. Un sākās deficiti, sākās jauni nodokļi, krizes laika atvilkumi u. t. t. Nacionālai valdībai nodibinoties, valsts budžets bija pilnīgi neatbilstošs jaunai politikai un jauniem, atdzimušās Latvijas mērķiem. Taču ar lielām pūlēm un prasmi, ar lietišķu un rūpīgu saimniekošanu agrāk tik neizbēgamos un prāvos deficītus izdevās dabūt līdz niecīgai summai — 0,47 milj. latu. Bet nākošais, t. i. 1935.-36. g. budžets, kā no laikrakstu ziņām atceramies, jau devis pirmo reiz atkal pēc 5 gadiem visai jūtamu atlikumu — 4.047.761 latu lielu, pie kam nekādi spaidu ietaupījumi, ne jauni aplikumi nav izdarīti. Tādas pašas ziņas ir par tagadējā — 1936.-37. g. budžeta izpildīšanos, tā kā arī šoreiz piedzīvosim atlikumu, kuŗu ieskaitīs valsts kredita fondā. Valsts saimniecības vadošie darbinieki to nosauc par jaunu posmu valsts finanču saimniecībā, kā tas būtībā arī ir. Ja agrāk deputātu kungiem rūpēja tikai izdevumu budžets un finanču ministrijai pēc tam vajadzēja nākt ar gandrīz neiespējamu ienākumu projektiem, tad tagad šī

neatbildīgā saimniekošana uz visiem laikiem izbeigta. Kā budžeta ienākumu, tā izdevumu summas tiek apsvērtas ar vislielāko rūpību un atbildību, lai neciestu iedzīvotāju intereses. Un iestāžu vadītāji, kas agrāk izdeva visu, kas budžetā bija paredzēts, tagad to dara tikai nopietnas vajadzības vadīti. Jo agrāk neviens iestāžu vadītājs nevarēja zināt, kuŗa deputāta kunga dusmas viņš izpelnīsies, ja tur vai citur sāks taupīt, neizdot visas budžeta summas, un tādēļ labāk iztērēja visu, lai nākošā gadā notiktu tas pats.

Vispirms jau tagad pavisam citāds ir budžets savā saturā, t. i. ienākumu un izdevumu raksturā; tāpat citāds tas būs atiecībā uz iestāžu vadītāju ieņemto stāvokli pret savas iestādes budžetu: tos vadīs lietderība un valstiska sirdsapziņa, bet ne bailes no nezināmā deputāta vai partijnieka, jo šie partijnieki dažkārt bija vēl bīstamāki par deputātiem.

Ne svešiniekiem, bet Latvijas valstij.

Visi jau būs redzējuši vai vismaz dzirdējuši, ka Rīgā ir liela un plaša vagonu fabrika «Fenikss». Šīs fabrikas akcijas gājušas no rokas rokās un pēdējā laikā tās atradušās kādas Berlīnes firmas (Akt.-Ges. für Waggonbauwerke, Berlin, Margarethenstrasse 13) īpašumā, bet šī sabiedrība atradusies likvidācijas stāvoklī un, protams, tā pārdevusi arī «Feniksa» akcijas, kuŗas nopircis š. g. 9. jūnijā barons Bērens von Uexkuells, Berlīnē. Par šo kungu Latvijas kreditbankas direktors A. Bērziņš savā runā «Feniksa» strādniekiem un amatniekiem sacīja, ka «barons Uexkuells nav sveša persona un katram, kas viņu pazīst, ir zināms, ka viņš «Feniksu» varēja nopirkt tikai citu uzdevumā. Un šie citi arī visā drīzumā pieteicās mūsu finanču ministrijā, iesniegdami š. g. 10. jūlijā attiecīgu memorandu par «Feniksa» turpmākiem likteņiem. Šādā situācijā bija jāizšķiras, vai ļaut «Feniksam» un viņā sakopotām Latvijas vērtībām izkust mūsu saimnieciskā dzīvē svešu personu interesēs, vai arī saglābt mūsu tautsaimniecībai to, kas saglābjams.»

Un š. g. 20. oktobŗa sēdē ministru kabinets pieņēma lēmumu atzīt Rīgas savienoto metallurģisko, lokomotīvju, vagonu un mašīnu fabriku akciju sabiedrības «Fenikss» statūtus par atceltiem un uzdeva Latvijas kreditbankai stāties bez īpašas pilnvaras minētās akciju sabiedrības vietā.

Tā tad «Fenikss» pārgājis Latvijas kreditbankas īpašumā un šī lielā fabrika paglābta no spekulātīviem nolūkiem, kādi bija vadījuši barona Uexkuella pilnvarotājus, Rīgā pazīstamu brāļu grupu. Šis atkal ir ieguvums latviešu saimnieciskā spēka frontē.

Pats par sevi saprotams, ka strādnieki paliek savās vietās, kuŗiem pretējā gadījumā varbūt pavisam būtu jāzaudē savs darbs, jo Dievs zin, kāds būtu «Feniksa» liktenis svešinieku rokās.» Nacionālai valdībai, kā redzam, ir ārkārtīgi svarīgs un ass ierocis rokā pret katru mēģinājumu šādos vai tādos savtīgos nolūkos apdraudēt Latvijas tautsaimniecības mierīgu un veselīgu attīstību.

Jauna zeme.

Privātās meliorācijas sabiedrības nebija spējīgas vienas tikt galā ar neizmantojamās zemes pārvēršanu auglīgos tīrumos un tādēļ palīgā gāja valsts. Līdz pag. budžeta gadam valdība meliorācijas darbiem izdevusi pavisam 1.493.700 latus, un novadgrāvju vien izrakti 1.336.713 tek. metri, kā ziņo savā paskaidrojumā Tautas labklājības ministrs V. Rubuls. Visvairāk no šiem līdzekļiem izlietoti Latgales apriņķos. Tīreļa purvā paredzēts no 18.000 ha koplatības nosusināt un kultivēt, darbus pakāpeniski izdarot, 12.000 ha. Jau iegūti 3197 ha derīgas aŗamzemes.

Kopā ar tautu uz labiem panākumiem.

Jau šajā pārskatā runājām, ka turpmāk vietējās zemnieku dienas rīkos sistēmatiski un noteikti katrā apriņķī, lai kļūtu skaidrāk un pārskatāmāk zināmas vietējās vajadzības un lai tādā kārtā visu apriņķu iedzīvotāji ciešāk saaugtu ar valsti, ar valsts vadību un ar visiem citiem apriņķiem. Šis pats princips attiecināts arī uz vispārīgām lietām, un iesākās valsts un c. iestāžu vadītāju un darbinieku apspriedes ar vietējiem apriņķa darbiniekiem, lai kopēji pārrunājot šī apriņķa vajadzības, kļūtu tās skaidrāk zināmas. Šīs apspriedes iesākās ar savā ziņā nabadzīgāko mūsu zemes malu, ar Ventspils vietējiem darbiniekiem. Šo apspriedi atklājot, zemkopības ministrs J. Birznieks uzsvēra, ka, izņemot dažus pagastus, Ventspils apriņķa iedzīvotāji atrodas uz viszemākā līmeņa mūsu valstī. Tādēļ arī sākts ar šo apriņķi, lai vispirms gādātu par saimnieciski visvairāk apdraudētiem, apspriežot apriņķa stāvokli tagad, tā uzlabošanas iespējas, sevišķu vērību piegriežot zemes paplašināšanas iespējām pastāvošās saimniecībās, robežu reģistrēšanas jautājumam, izmantojamās zemes ienesīguma pacelšanai (meliorācaja, kultivēšana, zemes īpašību uzlabošana, apmežošana u. tml.).

Sākot ar 1937. gadu tad arī valdība rūpēsies vispirms par Ventspils apriņķi un tad, kā sacīja Valsts Prezidents, kurš ieradās arī šajā apspriedē, tad arī par citiem apriņķiem un «šī apspriede noderēs kā paraugs un priekšzīme līdzīgām apspriedēm, līdzīgu jautājumu apskatīšanai, zīmējoties arī uz citiem apriņķiem».

«Šī sanāksme ir pirmā», tālāk sacīja Valsts Prezidents, «bet tādas rīkos vairāk, lai valdības pārstāvji un centrālo iestāžu vadītāji varētu apspriesties ar vietējiem darbiniekiem, kā vislabāk nākt palīgā atsevišķu apriņķu iedzīvotāju vajadzībām.»

Tā redzam vienmēr jaunas domas, jaunas idejas un jaunus ierosinājumus no nacionālās valdības puses un visiem tiem viens vienīgs mērķis: nenogurstoši, neapstājoties gādāt, lai vienmēr augstāk paceļas latviešu tautas labklājība.

Ceļi.

Augstas kultūras zemi vispirms pazīst pēc labiem ceļiem. To zin katrs ceļotājs. Spriežot pēc satiksmes ceļu izbūves un, vispāri, pēc satiksmes līdzekļu vairošanās, arī par Latviju varam sacīt, ka viņa kultūrāli aug. Un valsts vadība nenogurstoši gādā, lai ceļu tīkls būtu vienmēr plašāks, vijīgāks, satiksmes vajadzības apmierināt spējīgāks un arī lai pastāvošie ceļi turētos labā kārtībā. To dara arī 6. oktobrī pieņemtie pārgrozījumi likumā par zemes ceļiem.

Tāpat dzelzceļu satiksme paplašinās. Patlaban dzelzceļu virsvalde izstrādā jaunas dzelzceļu līnijas projektu, kas savienotu Kuldīgu ar Rīgas-Ventspils ceļa līniju, skaŗot vēl divas pilsētas: Kandavu un Sabili, kur līdz šim dzelzceļu satiksmes nebija. Ja šo dzelzceļa līnijas būvēšanu pieņems, tad pacelsies nevien minēto pilsētu, bet arī plašas lauku apkārtnes saimnieciskā rosība, kas bez ceļiem tikpat kā neiespējama.

Lai visai zemei viena seja.

4. novembrī Zemkopības ministrijā notika apspriede, veltīta Latgalei. To atklājot, zemkopības ministrs J. Birznieks uzsvēra, ka apspriedē būtu jārunā par to, kā uzkopt lielo ceļu un robežu rajonus; kā ievadīt būvniecību latviskā stilā; kā krāsot un novietot ēkas; kā stādīt kokus un ierīkot dārzus; kā izlabot cauros jumtus un logus; kā apkopt žogus un pagalmus u. c.

Tautas labklājības ministrs V. Rubuls aizrādīja, ka jāvairo lauku amatnieku kadrs, lai krievu amatnieku vietā rastos latvieši. Latgale ir rokas, bet nav, kas tās vada, kādēļ jāpavairo būvtechniķu skaits, jo tagad uz vienu būvtechniķi iznāk vietām pa 10.000 saimniecības, kā apspriedē teica kāds būvtechniķis no Latgales. Ja labi organizētu šo jauno būvniecību, pēc 2 gadiem Latgales lauksaimniekos rastos tāds lūzums, ka neviens vairs nedomātu būvēt bez iepriekšēja plāna un bez būvtechniķa palīdzības, kā sacīja zemes bankas dir. J. Rubuls.

Latgalei jāiegūst latviskāka seja, jādabūn nost no viņas sejas svešuma uzmestie traipi. Tās ir nacionālās valdības rūpes, ko viņa grib veikt kopā ar Latgales pārstāvjiem, t.i. kopā ar tautu.

Atzinības un goda parādījums.

Jaunā, nacionālā Latvijā nav vairs valdoši agrāko laiku mēchaniskas iegūšanas un pašlabuma saltie tikumi, neiedomājoties lietu un notikumu dziļākā būtībā un viņu lielajā sakarībā. Ir uz mūžu aizmirsts arī tas brutālais egoisms, kas visu tikai ņēma, nesajūtot ne pret vienu nekādu atzinību, nekādu pateicību vai godinājumu. Latvija bija izcīnīta un sanākušie politikāņi, no kuriem tikai rets bija brīvības cīņās bijis, ņēma no šīs Latvijas sevīm visu, ko varēja, nedomājot ne par bijušām, ne nākošām dienām. Nedomājot par to, kāda sirdsdedzība un kādi svēti mērķi ir Latvijas pamatos un kādas karstas un dārgas sirdis. Šie pašlabuma ņēmēji nebūt nesajuta, ka viņi zaimo brīvības cīnītājus un zaimo tos, kam valsts bija dziļu rūpju un lielas atbildības lieta. Nedomājot arī par mūsu Tēvzemes nākotni, jo liela

viņa nekad nevarētu tikt, ja paliktu valdot šie netīrie «tikumi».

Nacionālā valdība pārtrauca šo morālo nejēdzību un godā cēla lietu dziļo sakarību, godā cēla tos ideālus un tās dzīvības, kas liktas Latvijas pamatā. Godā cēla arī visu to, ko Latvijas labā darījuši viņas labākie vīri.

Kad Latviju ievēlēja Tautu Savienībā, tad Valsts Prezidents Dr. K. Ulmanis, kaŗa ministrs ģenerālis J. Balodis u. c. valdības locekļi kopā ar armijas augstāko vadību ieradās vispirms Brāļu kapos, kur Valsts Prezidents, noliekot vaiņagu, teica, ka «mēs esam atnākuši še, lai arī šoreiz izteiktu šajā vietā savu pateicību un savu godinājumu tiem mūsu brāļiem, kuŗi par mūsu tautas brīvību un valsts neatkarību ir savas dzīvības atdevuši.» Un vaiņagu viņš valdības vārdā nolika kā «mūsu pateicības un godināšanas zīmi.»

Un tad cēlais gājiens devās pie kapa, kur atdusas Latvijas pirmais ārlietu ministrs Zigfrids Meierovics. Valsts Prezidents sacīja:: «Šinī brīdī, kad mūsu pirmā ārlietu ministra Zigfrīda Meierovica ievadītā un nosprausta ārpolītika ir atradusi jaunu apstiprinājumu un savas pareizības pierādījumu, kad mēs atkal redzam, ka šī polītika, turpināta visus šos gadus, ir atradusi jaunu vaiņagojumu, — tad mēs šinī dienā esam atnākuši pie šī kapa, lai arī šinī gadījumā, šinī brīdī nolikdami vaiņagu, mēs atminētu mūsu pirmo ārlietu ministri, atminētu un godinātu viņa lielo un paliekamo darbu.»

Šī dziļā, cildenā tradicija nostiprinās un Brāļu kapi arvien biežāk redz apmeklējumus, kuŗiem nav ārējas pieklājības vai pat dēmagoģijas raksturs, bet kuŗi ir dziļu sajūtu, lielu domu, svarīgas apņemšanās un svētu jūtu pilni. Šie kapi ir lielā sakarība starp viņām skaistām dienām, kad patiesībā vērsās sapnis par neatkarīgu latviešu valsti, un mūsu dienām, kad šī patiesība rod savu piepildījumu.

Skolas godinās Lāčplēšus.

Kur nacionālās audzināšanas darbs bija tik tālu nolaists, kā pirms 15. maija mūsu zemē, tur joprojām vēl daudz ir darba šajā izšķiroši svarīgā jautājumā, jo — kā skolēni (un arī visa tauta) būs audzināti, kādas domas, idejas un mērķi viņiem būs iedēstīti, tāda būs viņu attiecība pret tautu un valsti, tāda būs viņu rīcība. Agrāk intensīva bija gan sociālistiskā internacionālisma (īstenībā kosmopolītisma) propaganda, kuŗai izdeva milzīgus valsts un pilsētu pašvaldību līdzekļus (īstā pašnāvība!), bet par nacionāli-valstisko audzināšanu nemaz runāt nedrīkstēja un katru mēģinājumu šajā ziņā vajāja un atrieba.

Tagad vajaga par visu zemi iet nepārtrauktam nacionālas audzināšanas darbam, dziļam un paliekošam, uzvarošam.

Šajā ziņā ļoti svarīgu un lielu darbu var veikt sakarā ar izglītības ministra Dr. prof. A. Tenteļa 23. oktobŗa rīkojumu, ka Lāčplēša kaŗa ordeņa svētku dēļ skolu departaments uzaicina skolu priekšniekus š. g. 11. novembrī, mācības sākot, lūgšanā pieminēt Latvijas armijas un Lāčplēša kaŗa ordeņa svētkus un pēc lūgšanas dot īsu pārskatu par mūsu tautas vēsturiskām cīņām par savu brīvību un neatkarību, aicinot jaunatni kopt un sargāt Lāčplēša garu un tradicijas.

Bet nedrīkst šis rīkojums būt skolotāju acīs tikai mēchanisks priekšraksts, kuŗš tikai jāizpilda, lai neceltos nepatikšanas skolas vadītājiem. Tai jābūt skolotāju sirdslietai visaugstākā mērā. Ja līdzšinējās paaudzes rūdījās cīņās un grūtībās, tad jaunajām paaudzēm jārūdās idejiskā spēkā, jo viņām lemts dzīvot atbrīvotā un nacionāli veidotā Latvijā, par ko mēs, agrāko laiku ļaudis, varējām tikai karsti sapņot un ilgoties.

Un uz skolotājiem gulstas vislielākā atbildība: no viņiem vispirms atkarājas jaunās paaudzes idejiskā spēka lielums, dziļums un stiprums.

Agr. J. Tirzītis

Dārzkopības izstāde Rīgā

Latvijas lauksaimniecība pēc pasaules kaŗa ir gājusi strauji uz priekšu. Visās lauksaimniecības nozarēs ir pieaudzis netikvien ražoto preču daudzums, bet arī to labums. Tas sakāms arī par dārzkopību: ražoto augļu, ogu, kociņu, puķu u. t. t. daudzums pieaudzis un tie kļuvuši labāki. Teikto pilnā mērā apstiprināja Lauksaimniecības kameras rīkotā dārzkopības izstāde no š. g. 9.—13. oktobrim Aizsargu nama un Zemnieku drāmas telpās.

Mēs bieži vien vēl domājam, ka mūsu zemē nav iespējams ražot garšīgu, skaistu augļu, vīnogu, skaistu puķu, labu augļu pārstrādājumu u. t. t. un, ka visam augstvērtīgam jānāk no ārzemēm.

Šai sakarā viens no izstādes uzdevumiem bija rādīt, ka mūsu dārzkopības ražojumi var nostāties pilnīgi blakus attiecīgiem ārzemju ražojumiem, atsevišķos gadījumos tos pat pārspēt. No otras puses, izstādei vajadzēja rādīt arī pašiem dārzkopjiem viņu trūkumus un dot ierosmi turpmākajam darbam.

Izstādē bija pavisam 12 nodaļas: augļu, augļu un sakņaugu pārstrādājumu, dārzāju un puķu sēklu, ārstniecības augu, augu aizsardzības, darba rīku, biškopības, kokaudzētavu, puķu, sakņaugu un dārzkopības literātūras.

Ļoti plaša bija augļu nodaļa. Tanī dabūjām redzēt daudz skaistu augļu, kas labuma ziņā vērtējami augstu un var apmierināt pat prasīgākos patērētājus. Labu augļu ražotāji pie mums ir, galvenā kārtā, dārzkopības pārraudzības biedrībās apvienotie lauksaimnieki, skolas un arī atsevišķi dārzkopji. Šinī pat nodaļā redzam arī skaistus vīnogu ķekaŗus, kas auguši siltumnīcās, tepat Latvijā.

Augļu pārstrādājumu nodaļā blakus vīniem un konserviem redzamu vietu ieņēma augļu sulas, kuŗas izstādījuši gan rūpnieki (A. Bajārs, J. Markstants, J. Kalniņš), gan arī dārzkopības pārraudzības biedrības. Pēdējās ražo sulas, galvenā kārtā, mājas vajadzībām. Interesantu sulu kolekciju rādīja Bulduru dārzkopības mācību iestādes.

Augļu sulu patēriņš pie mums pēdējos gados gājis strauji uz priekšu. Tas rāda, ka patērētāji jau ir pareizi novērtējuši sulu labvēlīgo iespaidu uz organismu. Bet sulu patēriņam nākotnē vēl jāpieaug, tām jāstājas dažādo limonādu vietā. Ar to būs palīdzēts ne tikai cilvēka veselībai, bet arī dārzkopībai, jo varēsim pārstrādāt sulās lielāku daudzumu augļu un tādējādi bagātas ražas gados samazināsies rūpes par augļu pārprodukciju.

Kokaudzētavu nodaļā piedalījās 35 izstādītāji. Te dabūjām redzēt skaistus, pareizi izaudzētus kociņus un ogulājus; arī košumkrūmu bija samērā daudz.

Jaunas dārzkopības nozares ir ārstniecības augu un dažādu dārza sēklu kultūras. Izstādē abas šīs nozares ieņēma redzamu vietu. Pēdējos pāris gados dārzāju sēklu audzēšana pie mums ir gājusi plašumā. Tā Džūkstes-Pienavas lauks. biedrība jau ražo biešu sēklas desmitām tonnu; Biržu lauks. skola — puķu sēklas, kuŗas agrāk pie mums neaudzēja un vajadzēja importēt.

Arī ārstniecības augu kultūra gājusi pēdējos gados uz priekšu; tie izstādē aizņēma vairākas plašas novietnes. Lai minam tikai L. Ū. izmēģinājumu saimniecību Vecaucē un Allažu II dārzkopības pārraudzības biedrību, kas izstādē piedalījās ar lielu dažādību ārstniecības augu un to izstrādājumu.

Puķu nodaļā bija skaistas, ar mākslinieciski gaumi sakārtotas puķes: rozes, neļķes, chrizantēmas, orchidejas, kaktusi u. t. t. Visas tās audzējuši mūsu pašu dārznieki.

Mazpulki rādīja savus sasniegumus: pašu audzētus augļu kociņus, ārstniecības augus, sakņaugus, konservus u. t. t. Literātūras nodaļā redzējām dažādas dārzkopības grāmatas: sākot ar pirmo latviešu valodā izdoto 1803. gadā, beidzot ar visjaunākām.

Rīkotā izstāde rādīja, ka dārzkopība pie mums ir izveidojusies par svarīgu lauksaimniecības palīgnozari un ka mūsu dārzkopības ražojumi ir augsti vērtējami. Tā rādīja arī trūkumus, kas novēršami turpmākā darbā.

T. Veicherts

Mēneša apskats

10. oktobrī izbeidza savus darbus Tautu savienības pilnsapulce, par kuŗu jāsaka, ka viņa bijusi visai bāla un nav izcēlusies ar kaut kādiem principiāliem lēmumiem, kam būtu cik necik svarīga un tālejoša nozīme pašreizējā starptautiskās politikas saspīlētajā atmosfērā.

Sarūgtināta par Ženēvas izturēšanos Abesinijas jautājumā, Italija neņēma dalību minētās pilnsapulces darbos, kas lielā mērā mazināja viņas nozīmi un vērienu. Šīs sesijas kardinālai problēmai vajadzēja būt Tautu savienības un viņas pakta reformas jautājumam, bet, kā zināms, tad viņa iztirzāšana un pārbaudīšana nodota īpašai 28 vīru komisijai. Cik no pilnsapulces debatēm spriežams un izlobāms, tad pakta tekstuālie grozījumi gan laikam nenotiks, bet drīzāk paredzams, ka ar laiku tiks panākta vienošanās tikai par zināmu procedūras jautājumu izpratni un precīzēšanu. Jo vairums valstu atzīst, ka pats Tautu savienības pakts, kā tāds, nav vainojams pie Ženēvas pēdējā laika neveiksmēm, bet ka visas grūtības ceļas no šī pakta pielietošanas veida. Tā tad, minētās reformas jautājums atrodas drīzāk morāliskā, nekā juridiskā plāksnē.

Noslēgtā sesija skāra arī svarīgās saimnieciskās un financiālās problēmas, sakarā ar angļu, franču un amerikāņu š. g. 25. septembra vienošanos par savu valūtu izlīdzināšanu. Kā zināms, tad franči ievadīja Ženēvā plašas debates jautājumā, kā rast ceļus un veidus nolūkā sasniegt plaša vēriena saskaņotu, kollektīvu un plānveidīgu muitas atbruņošanos, kā arī devīžu kontroles un preču kontingentu sistēmas pakāpenisku mīkstināšanu. Lūk, apspriedes un debates par šāda reāla un tālejoša saimnieciskā miera nodibināšanu skāra attiecīgā Tautu savienības komisija. Nav šaubu, ka līdzīgs darbs, kuŗa gala mērķis ir sagatavot Eiropai ceļu uz saimniecisko un dēmografisko spēku brīvo ritmu, būs ļoti sarežģīts un prasīs daudzus upurus, bet šinī sakarībā jāatzīst, ka bez sāpīgām un dziļām operācijām mūsu kontinentam nebūs iespējams izkļūt no līdzšinējās saimnieciskās dēpresijas, kas paasina un indē arī viņas valstu politiskās attiecības, dzenot tās naida un bruņošanās drudzī... Savu valūtas sistēmu tagad pārkārtojusi arī Italija un Čechoslovakija, kas līdz ar to iekļāvušās jaunajā sterliņu blokā un frontē. No Eiropas lielvalstīm arvienu vēl palikusies savrūpējā pozicijā Vācija, kas savu vadītāju rokās nesolās sekot vispārējam piemēram un izsaka apņemšanos nedevalvēt savu marku. Bet vai ilgi varēs Vācija noturēties šai stāvoklī, kad viņas eksportieŗi redzēs savus apgrozījumus arvienu vairāk samazināmies? Vācijai vajadzīgs eksports, bet pašreizējos valūtas apstākļos, kad markas kurss turpina turēties augstākā līmenī nekā citur, vācu preču un ražojumu konkurences spējas pasaules tirgos tiks ārkārtīgi vājinātas, kas vairos bezdarbu un nervozumu tautas masās. Šie motīvi, domājams, spiedīs arī Vāciju uz devalvācijas ceļa un uz pievienošanos kopējai frontei par saimnieciskās rosības un kustības atdzīvināšanu mūsu kontinentā.

Neraugoties uz pēdējās Tautu savienības pilnsapulces zināmu bālasinību, jāatzīst tomēr, ka priekš Latvijas un arī Baltijas valstīm, viņai bijusi ārkārtīgi liela nozīme. Mūsu vēsturē tagad ierakstīta jauna, spilgta lapa ar Latvijas ievēlēšanu un uzņemšanu Tautu savienības padomē! Miera un saticības gars kaimiņu attiecībās veicinājis Baltijas valstu iekšējās darba un sociālās dzīves pamatu nostiprināšanu, kas izveidojis šīs valstis par ievērojamu politisku un saimniecisku faktoru Eiropas ziemeļaustrumos. Mūsu trejsavienības loma Austrumeiropas miera ēkā un sistēmā ir jau sen atzīta, bet šis atzinums tagad ir oficiāli vaiņagots ar Latvijas ieiešanu Tautu savienības padomē. Šis fakts un apstāklis vēl vairāk pacels mūsu starptautisko prestižu un svaru un dos mums iespēju tuvākā nākotnē ņemt aktīvāku dalību plašajā saimnieciskās jaunuzbūves darbā, kā arī svarīgo politisko problēmu atrisināšanā, kas stāv sakarā ar drošības pakta apspriešanu attiecībā uz Eiropas rietumiem un austrumiem.

*

Metot īsu un ātru skatu Eiropas valstu politisko attiecību laukā, atduŗamies uz ne visai iepriecinošu un ierosinošu ainu. Italu - abesiņu konflikta likvidācija un spāņu drāma arvienu vēl apēno mūsu kontinenta politiskos apvāršņus un smagi apgrūtināja arī Tautu savienības izbeigtās sesijas darbus. Franču un angļu vēlēšanās, kā zināms, ir panākt Lokarnas piecu valstu sanāksmi un Reinas drošības pakta atjaunošanu un noslēgšanu. Tomēr aiz dažādiem iemesliem Vācija un Italija izturas šai jautājumā stipri rezervēti un atturīgi. Vāci saskata franču - krievu savstarpējās palīdzības paktā šķērsli tuvākai sadarbībai ar Franciju, kā arī vēlas, lai nākamais Lokarnas līgums atstātu viņai brīvas rokas Eiropas austrumu un dienvidaustrumu virzienā. Roma atkal vaino Londonu itaļiem naidīgas politikas piekopšanā Vidusjūŗas baseinā, un savu iekļaušanos jaunajā Reinas drošības paktā viņa saista ar Abesinijas aneksijas atzīšanu no Francijas, Anglijas u. c. valstu puses, kā arī no citu prasību un pretenziju izpildīšanas.

Bez visa tā franču iekšpolītiskās noskaņas modina neuzticību Berlīnē un Romā. Leona Blūma kabinetam lielas grūtības sagādā «tautas frontes» kreisais spārns, kuŗam toni un taktu dod 3. internacionāles ļaudis, kas cenšas ietekmēt sev vēlamā garā un virzienā arī franču diplomātiju. Lielu sašutumu Berlīnē radījušas franču komūnistu runas un demonstrācijas Strasburgā u. c. pierobežas pilsētās.

Franču iekšējie notikumi spieduši arī beļģus grozīt savu līdzšinējo ārpolītiku un savas attiecības ar Parīzi. Beļģu karalis Leopolds 3. savā 14. oktobra deklarācijā, kas izstrādāta un pieņemta ministru padomē, svinīgi pateica, ka turpmāk Beļģija ieturēs ārējā politikā stingru neitrālitāti un centīsies atrasties ārpus savu kaimiņu konfliktiem un strīdiem. Vācijas drudžainā bruņošanās, Reinas piekrastes remilitārizācija, starptautiskā nedrošība, Tautu savienības nespēks, kā arī «zināmu valstu» iekšpolītiskie sarežģījumi u. c. apstākļi spiežot beļģus piegriezt izcilu vērību savas valsts drošības un aizsardzības stiprināšanai. Reizē ar to viņa gribot atteikties no saistībām un aliancēm, kas neviļus un neatvairāmi to varētu ieraut starptautiskos konfliktos. Šī deklarācija radījusi stipru uztraukumu franču politiskās aprindās, un Parīzes laikraksti uzsveŗ, ka Beļģija tagad gribot atgriezt muguru Francijai un pat taisoties saraut franču - beļģu militārās savienības saites.

Nepārprotamā kārtā beļģi atzīst, ka viņu turpmākai politiskai un militārai sadarbībai ar Franciju par šķērsli esot franču - krievu savstarpējās palīdzības līgums. Jāsaka, ka sākumā šo līgumu rietumos visi apsveica, un kā beļģi, tā arī angļi un itaļi atzina viņu par tādu, kas lielā mērā stiprinot drošību mūsu kontinentā. Bet tagad šie apsveicēji ieskatījuši, ka pašreizējā franču iekšpolītiskā dzīve, kur pārsvaru ņem marksistiskā ideoloģija un kur šī paša iemesla dēļ Francijas attiecības ar Vāciju kļūst arvienu saspīlētākas, minētais pakts varētu ieraut Rietumeiropu nevēlamos sarežģījumos. Līdzīga iemesla dēļ arī Polija, Dienvidslavija un Rumānija izturas stipri atturīgi pret šo līgumu un atteicās uzklausīt Francijas ieteikumus sekot un pievienoties viņas draudzībai ar Maskavu. Francijas tagadējais iekšpolītiskais novirziens uz kreiso pusi jo dienas jo vairāk kaitē Parīzes līdzšinējam prestižam un vārdam. Viņas iespaids mazinājies nevien Viduseiropā un Balkānos, bet, kā redzams, pat Beļģijā, kas dabiskā kārtā tagad grib sevi pasargāt no ārējām ietekmēm, no marksistiskās diplomātijas un «tautas frontes» allianšu kļūmīgām sekām un izredzēm. Beļģu solis ienesis krasas pārmaiņas Eiropas starptau-

Spāņu nacionālistu kareivji ar sagūstītiem miličiem.

tiskā dzīvē un stāvoklī. Savos aizsardzības plānos kā Francijas, tā arī Anglijas ģenerālštābi līdz šim rēķinājušies ar Beļģijas teritoriju kā savā ziņā kopēju placdarmu un nocietinājumu sistēmu. Tagad šī perspektīva izzūd un atkrīt. Bez tam jūk pamati projektētai Lokarnas piecu valstu konferencei, jo beļģi izvairās no soļiem, kas varētu viņiem uzlikt kādas militāras vai citas saistības pret saviem lielajiem kaimiņiem. Vārdu sakot, stāvoklis Rietumeiropas valstu attiecībās tagad kļuvis visai nenoteikts un neskaidrs, ko vēl vairāk pasvītro un ietekmē niknā cīņa Pireneju pussalā.

*

Ģen. Franko, kas nesen atpakaļ izraudzīts par Burgosas valdības galvu, ar saviem kaŗa pulkiem ieslēdz arvien ciešākā un stingrākā lokā spāņu galvas pilsētu Madridi, kuŗas liktenis līdz ar to, šķiet, jau ir apzīmogots un izšķirts. Puskomūnistiskā Largo Kabaljēro valdība jau uzskata savu duēli pašu spēkiem par zaudētu un tādēļ cenšas sev panākt atbalstu no ārienes. Aģitācija par palīdzību Madrides sarkaniem un par atteikšanos no neitrālitātes pieņēmusies nevien Francijā, bet arī Anglijā. Sevišķu nervozumu un nepacietību šinī ziņā izrāda Pad. Krievija. Oktobŗa mēneša beigās viņa vērsās ar asiem un skarbiem uzbrukumiem pret Vāciju, Italiju un Portugali, vainodama šīs valstis neitrālitātes pārkāpšanā un ģen. Franko atbalstīšanā ar ieročiem un municiju. Līdz ar to viņa paziņoja, ka šādos apstākļos tā būšot spiesta izstāties no minētās komisijas un paturēt sev brīvas rokas spāņu pilsoņu kaŗā. Neitrālitātes komisija joprojām nākusi pie slēdziena, ka Maskavas uzbrukumi un pārmetumi, sevišķi zīmējoties uz Portugali, esot nedibināti, un ka taisni otrādi — spāņu sarkanie vēl joprojām šaujot ar ieročiem un lādiņiem, kas esot izgatavoti krievu fabrikās. Tad, Vācija un Italija nevien centušās atspēkot krievu pārmetumus, bet paziņojušas, ka savu turpmāko poziciju spāņu cīņā viņas tagad stādot atkarībā no citu valstu izturēšanās, t. i. ja krievi atsakās no neitrālitātes, tad arī vāci un itaļi nepalikšot vienaldzīgi un uzsākšot ģen. Franko kaŗaspēka atklātu atbalstīšanu, lai tādā kārtā kopīgiem spēkiem novērstu komūnistiskā režīma nostiprināšanos Katalonijā. Cerams tomēr, ka saprāts liks Pad. Krievijai atturēties no tik bīstamiem un kļūmīgiem soļiem, kas varētu nostādīt pret viņu nevien Vāciju un Italiju, bet arī Franciju un Angliju.

*

Oktobŗa mēnesis iezīmējis vairākus svarīgus notikumus Viduseiropas valstu dzīvē. Tā Ungārija zaudēja savu ministru prezidentu ģen. Gembešu, kuŗam piekrita lieli nopelni ungāru polītiskās un saimnieciskās dzīves izveidošanas un nostiprināšanas gaitās.

Ievērojamās iekšpolītiskās pārmaiņas tagad iestājušās Austrijā, kuŗas valdība slēgusi un likvidējusi visas bruņotās, civīlās organizācijas. Kā zināms, tad lielākā, plašākā un iespaidīgākā no viņām bija heimvērs, kuŗas priekšgalā atradās firsts Štarhembergs. Tagadējā Šušniga valdība atzinusi, ka heimvērs esot kļuvis par viņu vadoņu intrigu, ķildu un sacensību centru, kas nevien kaitējot valdībai, bet indējot visu Austrijas polītisko un sociālo dzīvi. Šo heimvēra likvidēšanu un firsta Štarhemberga nobīdīšanu no polītiskās skatuves tagad uzskata kā izšķirošu soli uz kanclera Šušniga varas nostiprināšanu un viņa diktātūras ievešanu Austrijā.

Mēneša beigās lielu vērību pie sevis saistīja Berlīne un Minchene, kur viesojās Italijas ārlietu ministrs grāfs Čāno. Šī vizīte noslēgusies ar Abesinijas aneksijas atzīšanu no vācu puses un bijusi aizņemta svarīgām apspriedēm, kas, domājams, ievērojami nostiprinās vācu - itaļu līdzšinējo polītisko un saimniecisko kopdarbību. Oficiālie ziņojumi par minētām apspriedēm ir visai lakoniski un runā par abu valstu kopējo akciju un sadarbību miera labā un Viduseiropas lietās par saskaņotu izturēšanos attiecībā uz projektēto rietumu drošības paktu, par parallēlo rīcību iepretim Tautu savienībai, par neiejaukšanās principa ieturēšanu spāņu drāmā un, beidzot, par solidāru aizsardzību un aizstāvēšanos pret komūnismu.

S P O R T S

Atsauksmes par mūsu sporta darbu

Ikviens sporta draugs var priecāties: aug un veidojas mūsu sports. Un šoreiz sezonu beidzot jāatzīmē, ka aizsargu sportisti-tes ir tie, kas stiprā mērā veicina mūsu sporta attīstību un uzplaukumu — ne tikai kvantitātīvi, bet arī kvalitātīvi. Nenotiek vairs neviens lielākas vieglatlētikas sacīkstes Latvijā, kur nepiedalītos aizsargu sportisti-tes, pie tam vienmēr ierindodamies pirmajās vietās.

Šī aizsargu sportistu lielā rosība un darba prieks nāk par svētību ne tikai viņiem pašiem, bet arī pārējām sporta biedrību saimēm, jo izraisa lielāku sacensību un spraigumu, un, dabiski, ka rezultāti neizpaliek.

Aizvien biežāk sporta aprindās tiek minēta aizsargu sporta saime, ne tikai šaurās sportistu aprindās, bet arī jo plašās ļaužu masās aizsargu sports iegūst aizvien lielāku popularitāti. Par aizsargu sportistu panākumiem cildinoši atsaukušies visi mūsu laikraksti un arī radiofons savos ziņojumos ir veltījis ne mazums atzinības pilnus vārdus.

Tā, žurnâls «Sporta Pasaule» savâ š. g. 26. oktobŗa 322. numurā raksta:

«Ar lepnumu varam raudzīties uz aizsargu sportistu saimi!

Ļoti, ļoti sekmīga šogad bijusi aizvadītā sezona aizsargu sporta dzīvē. Panākumi, ko atzīmējuši aizsargu vieglatlēti, ir — lieliski. No milzu aizsargu sportistu masas jau izvirzījušies arī atlēti, kuŗi pat valsts mērogā vairs nav atvietojami. Tas viss sasniegts neilgā laikā, bet raženā darbā. Par aizsargu sporta saimes lielo progresu labāko liecību dod arī tas, ka laboti šogad bezgala daudz aizsargu rekordi.»

Pa aizsargu meistarsacīkstēm vieglatlētikā š. g. 6. un 7. septembrī visos galvas pilsētas laikrakstos bija plaši novērtējumi.

Laikraksta «Rīts» 243. num. lasām:

«Provinces sports, kuŗa vadību pa lielākai daļai tagad pārņēmuši aizsargi, gājis milzu soļiem uz priekšu. Jau var teikt, ka aizsargu štābs ir sasniedzis daļu no spraustā mērķa — radīt masu sportu un pacelt vispārēju sporta interesi. Ja šajā lielajā sportistu pulkā ir radušies vairāki desmiti, kuŗu sasniegumi jau ievērojami visas valsts sporta mērogā, tad tas apliecina, ka darbs veikts lietpratīgi un, tādā garā turpinot, panākumi gaidāmi vēl lielāki.»

Tā paša laikraksta 247. num.:

«Sacīkstes katru gadu pulcē kuplu dalībnieku skaitu no visiem Latvijas novadiem, un katru gadu šajās sacīkstēs varam no jauna priecāties par to, ka mūsu laukos aug jauna un spējīga sporta paaudze, no kuŗas dalībnieku rindām jau tagad pamazām sāk nākt jauni mūsu valsts krāsu aizstāvji vieglatlētikā.»

Laikraksts «Brīvā Zeme» š. g. 7. sept. raksta:

«Aaizsargu meistarsacīkstes jâuzskata par lielākām vieglatlētikas sacīkstēm, kādas vien pie mums ir notikušas. 386 provinces dalībnieki un dalībnieces no visām valsts malām, no visiem apriņķiem nekad nav vēl bijuši vienkopus. Tā bija masa, kas dvesa no sevis spēku un neatlaidību. Šai masā bija slaidi noaugušas un saulē nobrūnējušas lauku meičas. Veselību un lauku spirgtumu tās ienesa Rīgas sporta laukumā, kas savos skrejceļos un lodes riņķos ir auklējis līdz šim tikai galvas pilsētas daiļavas. Patika, kad šis provinces spēks noteiktā un enerģiskā solī parādes maršā nodefilēja garām skatītāju tribīnei. Kas vakar redzēja šo spēku laukumā, tas noteikti gāja mājās ar pārliecību, ka šai provinces spēkā mīt mūsu sporta nākotne; kā vīriešu, tā arī sieviešu sporta nākotne.»

Tā paša laikraksta 8. sept. num.:

«Pēdējā sacīkšu diena bija jauns liecinieks aizsargu sporta progresam, liecinieks tam, ka aizsargu sports aug ne atsevišķos rekordos, bet masā. Spilgts piemērs tam visas disciplīnas, bet sevišķi augstlēkšanā, kur 10 cilvēki, neskatoties uz slideno laukumu, pārsniedza 1,65 mtr. augstumu. Divi no tiem vēl 1,70 m. Tas pats sakāms par 1500 mtr. skrējienu, šķēpu, disku.»

Tālāk lasām:

«Pēc sacensībām sportistus uzrunāja ministrs Bērziņš. Viņš pateicās sportistiem un instruktoriem par veikto darbu aizsargu sporta pacelšanā. Pateicās arī par šo sacīkšu izvešanu, kur bijusi kārtība un disciplīna. Ministrs Bērziņš izteica prieku par to lielo progresu sportā, kas sasniegts samērā īsā laikā.»

Visu sezonas sacīkšu novērtējumā laikraksts «Rīts» raksta:

«No šīs sezonas sarīkojumiem labākais bija aizsargu vispārējās meistarsacīkstes. Organizācija bija priekšzīmīga un arī tiesnešu darbs labs. Ja aizsargu sporta vadība un tiesneši, kas nāca tikai no aizsargu vidus, prata tikt galā ar tuvu pie 400 cilvēku lielo dalībnieku pulku, tad tas liecina, ka pie šī jautājuma ir strādāts un domāts. Kā tas ir panākts? Aizsargu sporta sanāksmēs lielu vērību piegriež arī sacīkšu organizēšanas jautājumam. Sporta vadītājiem ir rīkoti kursi un lasītas lekcijas. Arī Berlīnes olimpiādē bija vairāki desmiti aizsargu sporta instruktoru, lai vērotu un mācītos. Ka redzētais nav pagājis neievērots, to pierādīja viens otrs jaunievedums minētajās aizsargu sacensībās.»

Valsts treners Veiko Rinne savā rakstā laikrakstā «Rīts» š. g. 28. oktobŗa 298. num. izteicies:

«Ja province ir devusi jau vairākus izcilus vieglatlētus, tad tur pirmām kārtām jāpateicas aizsargu štābam. Aizsargi dara lielu darbu provincē un tas ir pareizi. Pārējās provinces biedrības, un ne tikai provinces, bet arī galvas pilsētas, strādā par maz.»

Glaimojcšas ir šīs cildenās atsauksmes par mūsu sporta attīstību un panākumiem. Par to rakstītājiem nākas paldies. Bet jāvēlas, lai šie cildinājumi neapstādinātu darbu, lai tie, kam šis svētīgais darbs uzticēts, kas strādā sporta druvā, nedomātu, ka ir jau viss padarīts. Nē, vēl arvien jāsaka, ka esam tikai darba sākumā. Mums vēl ilgi darba gadi stāv priekšā. Kas ir labs, tas jāpadara vēl labāks. Mūsu uzdevums ir vājos darīt stiprus un stipros vēl stiprākus. Vienmēr atminēsim, ka mēs nestrādājam tikai savas organizācijas labā vien, bet priekš visas valsts.

SPORTA CHRONIKA

Kādas vietas aizsargu sportisti ieņēmuši valsts sezonu noslēdzot.

Aizsargu vieglatlēti šogad ieņēmuši ļoti redzamu stāvokli valstī. Tie izcīnījuši vairākus valsts meistara tituļus, bijuši valsts krāsu aizstāvju rindās valsts sacīkstēs un bijuši pastāvīgi cīnītāji visās lielākās sacīkstēs.

Sezonu noslēdzot, statistiķi mēdz uzrādīt sportistu sasniegumu tabulas. Mūsu valsts sasniegumu tabula aizsargu sportam ir labvēlīga, jo Latvijas aizsargu labāko sportistu vārdi sastopami gandrīz visās disciplīnās starp patreiz 5 labākiem Latvijas vieglatlētiem.

100 m: I K. Libers 11,0 sek., II J. Tūte 11,1 sek., III J. Bernsons 11.1 sek., IV N. Beļeičiks (18 D. A. V. S. K.) 11,2 sek., V A. Feldhūns 11,3 sek.

400 m: I A. Borozdins 51,5 sek., II M. Vinclavs 51,8 sek., III K. Kušķis (Dz. A. P. S. K.) 52,0 sek., IV E. Lapiņš 52,3 sek., V A. Martinfelds (10. C. A. P. S. K.) 52,8 sek.

800 m: I V. Krastiņš (16. J. A. P. S. K.) 1:58,2 min., II M. Vinclavs 1:58,9 min., III R. Balodis 1:59,4 min., IV B. Ņikitins (Dz. A. P. S. K.) 2:00,4 min., V V. Stuklis 2:00,8 min.

1000 m: I V. Krastiņš (16. J. A. P. S. K.) 2:35,4 min. (valsts rekords), II R. Balodis 2:36,5 min., III A. Krencis (16. J. A. P. S. K.) 2:37,0 min., IV E. Laipenieks 2:38,1 min., V O. Vecpuisis 2:48,0 min.

1500 m: I R. Balodis 4:02,6 min., II A. Tirners (8. V. A. P. S. K) 4:04,4 min., III V. Vītols 4:06,0 min., IV R. Pržialgovskis 4:09,6 min., V A. Jamonts 4:13,2 min.

3000 m: I V. Vītols 8:58,0 min., II E. Tirners (8. V. A. P. S. K.) 9:04,2 min., III E. Laipenieks 9:04,2 min., IV J. Dundurs 9:12,0 min., V J. Kvicēvičs 9:16,0 min.

5000 m: I V. Vītols 15:27,7 min., II R. Vītols (Dz. A. P. S. K.) 13:33,6 min., III V. Bucenieks 15:36,8 min., IV E. Tirners (8. V. A. P. S. K.) 15:40,0 min., V E. Laipenieks 15:54,2 min.

10.000 I V. Vītols 32:04,4 min., II V. Bucenieks 32:07,2 min., III E. Tirners (8. V. A. P. S. K.) 33:01,4 min., IV R. Vītols (Dz. A. P. S. K.) 33:21,4 min., V K. Romanovskis 33:39,0 min.

110 m barjēri: I A. Martinfelds (10. C. A. P. S. K.) 16,6 sek., II F. Frīlings 17,1 sek., III H. Markavs 17,2 sek., IV E. Cinovskis 17,3 sek., V G. Ālers 17,9 sek.

4×100 m stafete: I v. ŪS 44,4 sek.. II v. LSB 44,6 sek., III v. 18. D. A. P. S. K. 46,2 sek., V v. 5. R. A. P. S. K. 46,5 sek.

Zviedru stafetē: I LSB 2:04,9 min., III 16. J. A. P. S. K. 2:09,0 min., IV 9. M. A. P. S. K. 2:12,2 min., V 10. C. A. P. S. K. 2:12,6 min.

4×400 m stafetē: I LSB 3:36,7 min., II Dz. A. P. S. K. 3:38,8 min., III 16. J. A. P. S. K. 3:48,2 min.

Olimpiskā stafetē: I LSB — 3:38,8 min.; II 16. J. A. P. S. K — 3:43,2 minūtēs; III ŪS — 3:48,0 min.; IV 18. D. A. P. S. K. — 3:54,6 min.

Tāllēkšanā: I A. Bērziņš — 7,14 m; II V. Zariņš — 6,75 m; III A. Hakelis (9. M. A. P. S. K.) — 6,73 m.

Kārtslēkšanā: I K. Liepiņš — 3,70 m; II J. Pālens — 3,62 m; III V. Beļeičiks (18. D. A. P. S. K.) — 3,50 m; IV V. Baumanis — 3,40 m; V A. Gailītis (9. M. A. P. S. K.) — 3,40 m.

Trīssoļlēkšanā: I A. Bērziņš — 13,70 mtr.; II J. Dimza — 13,21 m; III A. Mārtinfelds (10. C. A. P. S. K.) — 12,80 mtr.

Lodē: I J. Dimza — 14,64 m; II O. Kārkliņš — 14,52 m; III J. Cināts (7. V. A. P. S. K.) — 13,53 m; IV D. Baranovskis (Dz. A. P. S. K.) — 13,52 m.

Šķēpā: I O. Jurģis — 65,02 m; II A. Hakelis (9. M. A. P. S. K.) — 62,99 m; III J. Nirbachs — 62,63 m; IV N. Zariņš — 60,29 m.

Desmitcīņā: I P. Plīsis (9. M. A. P. S. K.) — 4728 pnkt.; II R. Damalts (5. R. A. P. S. K.) — 4587 pnkt.; III H. Markavs — 4451 pnkt.; IV L. Ziemelis (16. J. A. P. S. K.) — 4144 pnkt.

3 km soļošanā: I A. Krūkliņš (Dz. A. P. S. K.) — 12:56,6 min.; II v. P. Bernhards — 12:56,6 min.; III P. Zeikats — 12:57,0 min.; IV A. Jakovickis — 13:01,2 min.; V. J. Daliņš (8. V. A. P. S. K.) — 13:09,0 min.

400 m barjērās: I Mārtinfelds (10. C. A. P. S. K.) — 57,2 sek. (valsts rekords).

5 km soļošanā: I J. Daliņš (8. V. A. P. S. K.) — 23:01,0 min.; II P. Zeikats — 23:12,2 min.; III A. Jakovickis — 23:15,0 min.; IV Liepkalns (7. V. A. P. S. K.) — 23:39,4 min.

10 km soļošanā: I A. Jakovickis — 46:16,8 min.; II J. Daliņš (8. V. A. P. S. K.) — 46:51,2 min.; III V. Tauvēns — 47:00,6 min.; IV A. Priga (11. T. A. P. S. K.) — 47:10,0 min.

Līdzīgi panākumi ir arī sieviešu sportā.

Dzelzceļu aizsargu pulka sportiste Alise Smiltniece ar jauno Latvijas rekordsniegumu lodes grūšanā — 12,27 m, ierindojusies starp pasaules labākām vieglatlētēm lodes grūšanā.

I v. Fleišere (Vācija) — 12,70 m;
II v. Mollenhauere (Vācija) — 12,50 m;
III v. Smiltniece (Latvija) — 12,27 m;
IV v. Kojima (Japāna) — 12,25 m;
V v. Stephens (USA) — 12,17 m.

Kā redzams, mūsu sportisti ar katru sacīksti uzrāda aizvien labākus, plašāka mēroga rezultātus, ierindodamies redzamās vietās.

Aizsargu sporta sacīkšu kalendārs 1937. gadam.

Aizsargu organizācija jau sastādījusi 1937. g. sporta darbības kalendāru, un jaunais kalendārs jau oficiāli izsludināts:

1937. g. 30. maijā — aizsargu pirmie sporta svētki ar vingrošanu, nacionālām dejām, rotaļām un vieglatlētikas sacīkstēm.

22. un 23. augustā — vispārējas vieglatlētikas meistarsacīkstes.

Apgabala meistarsacīkstes aizsargu pulkiem noliktas šādā kārtībā:

1. augustā — Vidzemes apgabalā ietilpstošiem pulkiem;

8. augustā — Latgales apgabalā ietilpstošiem pulkiem;

5. septembrī — Kurzemes un Zemgales apgabalā ietilpstošiem pulkiem.

Futbola meistarība — no 1. maija līdz 23. augustam.

Sportistu nometnes — no 26. jūnija līdz 4. jūlijam sportistiem, no 9.—17. jūlijam sportistēm.

Sporta pulciņu vadītāju kursi un svētku mēģinājumi notiks:

19. un 20. decembrī 1936. gadā — 2. Ventspils un 16. Jelgavas aizsargu pulkos;

21. un 22. decembrī 1936. g. — 5. Rīgas un Dzelzceļu aizs. pulkos;

28. un 29. dec. 1926. g. — 12. Ilūkstes un 18. Daugavpils aizs. pulkos;

3. un 4. janvārī 1937. g. — 11. Tukuma un 15. Liepājas aizs. pulkos;

9. un 10. janvārī — 7. Valkas un 10. Cēsu aizsargu pulkos;

16. un 17. janvārī — 4. Jēkabpils un 9. Madonas aizs. pulkos;

23. un 24. janvārī — 16. Rēzeknes un 3. Ludzas aizs. pulkos;

30. un 31. janvārī — 14. Kuldīgas un 13. Bauskas aizs. pulkos;

6. un 7. februārī — 1. Talsu un 8. Valmieras aizs. pulkos;

13. un 14. febr. — 6. Aizputes aizsargu pulkā;

20. un 21. februārī — 19. Jaunlatgales aizs. pulkā.

Kursu programmā: ķermeņvingrojumi, dejas, rotaļas un slēpošana sporta pulciņu vadītājiem un svētku dalībniekiem — mēģinājums.

Kursus vieglatlētikā un peldēšanā noturēs laikā no 1. maija līdz 15. augustam.

Jaunais aizsargu rekordu saraksts vieglatlētikā.

Aizsargiem:

60 m skriešanā — Ž. Salmiņš — 7,2 s. (11. Tukuma aizs. pulka).

100 m skriešanā — N. Beļeičiks — 11,2 sek. (18. Daugavpils aizs. pulka).

200 m skriešanā — K. Kušķis — 23,9 sek. (Dzelzceļu aizs. pulka).

400 m. skriešanā — K. Kušķis — 52,0 sek. (Dzel ceļu aizs. pulka).

800 m skriešanā — V. Krastiņš — 1:58,2 min. (16. Jelgavas aizs. pulka).

1000 m skriešanā — V. Krastiņš — 2:35,4 min. (16. Jelgavas aizs. pulka).

1500 m skriešanā — A. Tirners — 4:04,4 min. (8. Valmieras aizs. pulka).

3000 m skriešanā — E. Tirners — 9:18,0 min. (8. Valmieras aizs. pulka).

5000 m skriešanā — R. Vītols — 15:31,3 min. (Dzelzceļu aizs. pulka).

10.000 m skriešanā — E. Tirners — 33:01,4 min. (8. Valmieras aizs. pulka).

25.000 m skriešanā — R. Vītols — 1:31:54,7 min. (Dzelzceļu aizs. pulka).

4 reiz 100 m stafetē — 46,2 sek. — 18. Daugavpils aizs. pulka komanda Beļeičiks V., Rudzītis A.).

4 reiz 400 m stafetē — 3:38,9 min. — Dzelzceļu aizs. pulka komanda (Peršteins A., Juškēvičs J., Balcers J., Kušķis K.).

Olimpiskā stafetē (800+400+200+ +200) — 3:56,5 min. — 8. Valmieras aizs. pulka komanda (Tirners A., Lenis /., Aķelis J., Enne E.).

Zviedru stafetē (100+200+300+400) 2:09,0 min. — 16. Jelgavas aizs. pulka komanda (Lapkins P., Mūrnieks A., Krencis A., Krastiņš V.).

3 reiz 1000 m stafetē — 8:05,5 min. — 16. Jelgavas aizs. pulka komanda (Krastiņš V., Krencis A., Radziņš K.).

1000 m soļošanā — O. Falks — 4:00,0 min. (15. Liepājas aizs. pulka).

3000 m soļošanā — A. Krūkliņš — 12:56,6 min. (Dzelzceļu aizs. pulka).

5000 m soļošanā — J. Draulis — 23:56,0 min. (7. Valkas aizs. pulka).

10.000 m soļošanā — J. Daliņš — 46:27,0 min. (8. Valmieras aizs. pulka).

50.000 m soļošanā — A. Liepkalns — 5:03;47 min. (7. Valkas aizs. pulka).

30.000 m soļošanā — A. Priga — 2:43:12 min. (11. Tukuma aizs. pulka).

Lēkšanās:

Augstlēkšanā ieskrienoties — V. Fricsons — 1,78 m (Dzelzceļu aizs. pulka).

Tāllēkšanā ieskrienoties — A. Rudzītis — 6,90 m (18. Daugavpils aizs. p.)

Kārtslēkšanā ieskrienoties — N. Beļeičiks — 3,50 m (18. Daugavpils aizs. pulka).

Trīssoļlēkšanā ieskrienoties — Ņutovs — 12,79 m (Dzelzceļu aizs. pulka).

Mešanās:

Šķēpa mešanā — A. Hakelis — 62,99 mtr. (9. Madonas aizs. pulka).

Diska mešanā — N. Zariņš — 41,92 mtr. (7. Valkas aizs. pulka).

Lodes grūšanā — J. Cināts — 13,53 mtr. (7. Valkas aizs. pulka).

Granātas mešanā — J. Kjazins — 74,68 mtr. (17. Rēzeknes aizs. pulka).

Barjēru skriešanā:

110 m barjērās — M. Mārtinfelds — 16,6 sek. (10. Cēsu aizs. pulka).

400 m barjērās — M. Mārtinfelds — 57,8 sek. (10. Cēsu aizs. pulka).

Desmitcīņā — M. Mārtinfelds — 5707 punkti (10. Cēsu aizs. pulka).

Aizsardzēm:

60 m skriešanā — A. Strauta — 8,4 sek. (17. Rēzeknes aizs. pulka).

100 m skriešanā — L. Stārosta — 13,8 sek. (Dzelzceļu aizs. pulka).

400 m skriešanā — M. Mārtinsone — 67,8 sek. (5. Rīgas aizs. pulka).

800 m skriešanā — L. Remese — 2:49,9 min. (Dzelzceļu aizs. pulka).

4 reiz 100 m stafetē — 56,4 sek. — Dzelzceļu aizs. pulka komanda (L. Stārosta, E. Kurzeme, E. Miķelsone, P. Spricis).

Lēkšanās:

Augstlēkšanā iekrienoties — M. Mārtinsone — 1,40 m (5. Rīgas aizs. pulka).

Tāllēkšanā ieskrienoties — L. Stārosta — 4,85 m (Dzelzceļu aizs. pulka).

Mešanās:

Lodes grūšanā — A. Smiltniece — 12,27 m (Dzelzceļu aizs. pulka).

Lodes grūšanā abrocīgi — A. Smiltniece — 21,86 m (11,60+10,08 m) — (Dzelzceļu aizsargu pulka).

Diska mešanā — A. Smiltniece — 33,62 m (Dzelzceļu aizs. pulka).

Šķēpa mešanā — A. Smiltniece — 27,43 m (Dzelzceļu aizs. pulka).

5. Rīgas aizs. pulka Katlakalna aizsargu nodaļas sporta pulciņš šogad jo rosīgi darbojies gan vieglatlētikas disciplīnās, gan volejā un riteņbraukšanā. Vieglatlētikā laboti visi pulciņa rekordi, tā: 100 m H. Sturms skrējis 12,1 sek., 400 m. R. Damalts — 57,4 sek., 1500 m E. Luide — 4:32,0 sek., augstlēkšanā R. Damalts — 1,65 m, tāllēkšanā R. Damalts — 5,85 m, kārtslēkšanā R. Damalts — 2,90 m, lodes grūšanā H. Jēkabsons — 13,58 m, diskā H. Jēkabsons — 36,64 m, šķēpā J. Stendzenieks — 56,15 m.

Visus uz šo nodaļu attiecošos iesūtījumus (atrisinājumus, pieprasījumus u. t. t.) lūdzam adresēt K. Bētiņam — Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Lielajā dažmeistaru turnīrā, kuŗu izcīnīja Nottinghemā š. g. augusta mēnesī, piedalījās arī, kā zināms, bijušais ilggadīgais pasaules meistars Em. Laskers. Neskatoties uz saviem 68 gadiem, viņš uzglabājis jauneklīgu enerģiju, cīņas sparu un šacha ideju dziļumu. — Starp daudzajām anekdotēm, kuŗas angļu žurnāls «Chess» sakopojis par visiem 15 lielā turnīra dalībniekiem, attiecībā uz Laskeru atrodama sekojošā: Kad pirms 40 gadiem Laskers devās uz Maskavu, lai tur izcīnītu revanša maču ar V. Šteinicu pasaules meistarības dēļ, kāds vecs Laskera cienītājs Londonā pasniedza tam kastīti ar cigāriem, teikdams: «Lai tie Jums palīdz uzvarēt!» Laskeram vēlāk atgriežoties, vecais kungs silti apsveica to ar panākto uzvaru. «Es uzvarēju ar Jūsu cigāru palīdzību», sacīja Laskers. Vecā kunga seja staroja. Bet tad Laskers turpināja: «Es tos atdāvināju Šteinicam, un tas bija tik vieglprātīgs, šos cigārus pa cīņas laiku smēķēt.»

Viena no Nottinghemā spēlētām visskaistākām partijām ir šāda:

Partija Nr. 31.

Baltie: Dr. A. Aļechins. Melnie: C. H. D. Aleksanders.

1) d2—d4, Zg8—f6; 2) c2—c4, e7—e6; 3) Zg1—f3, b7—b6; 4) g2—g3, Lc8—b7; 5) Lf1—g2, Lf8—b4+; 6) Zb1—d2, 0—0; 7) 0—0, Lb4×d2[1]); 8) Dd1×d2, d7—d6; 9) b2—b3, Zb8—d7; 10) Lc1—b2, Ta8—b8?[2]); 11) Ta1—d1, Zf6—e4; 12) Dd2—e3, f7—f5[3]); 13) d4—d5, e6×d5; 14) c4×d5, Zd7—f6; 15) Zf3—h4! Dd8—d7[4]); 16) Lg2—h3, g7—g6[5]); 17) f2—f3, Ze4—c5; 18) De3—g5[6]), Dd7—g7; 19) b3—b4, Zc5—d7; 20) e2—e4![7]), Zf6×e4[8]); 21) Dg5—c1!, Ze4—f6; 22) Lh3×f5![9]), Kg8—h8; 23) Lf5—e6, Lb7—a6; 24) Tf1—e1, Zd7—e5; 25) f3—f4!, Ze5—d3; 26) Td1×d3, La6×d3; 27) g3—g4. Melnie padodas, jo drauds 28) g4—g5 nekādi vairs nav novēršams.

Piezīmes:

[1]) Nomainīt vērtīgo laidni pret zirdziņu nebija nekādas vajadzības. Labāk bija vai nu Te8, lai atbrīvotu vietu f8 laidnim, ja to spiestu atstāt lauciņu b4, vai arī 7) . . . d5.

[2]) Tempa zaudējums. Vajadzēja spēlēt tūliņ 10) . . . Ze4 ar sekojošo f7—f5.

[3]) Melnie neievēro nākošo balto gājienu. Lai vairāk nodrošinātu savu centru, viņiem vajadzēja f5 vietā spēlēt d5. Tagad Aļechins soli pa solim izveido spēcīgu uzbrukuma poziciju.

[4]) Uz 15) . . . L×d5 tagad jau sekotu 16) L×f6 ar figūras ieguvumu, bet uz 15) . . . Z×d5 16) T×d5!, L×d5; 17) Dd4 u. t. t.

[5]) Ja 16) . . . Z×d5, tad 17) D×e4.

[6]) Ļoti spēcīgs gājiens, kas satur vairākus iespaidīgus draudus (sist uz g6, sist uz f6 u. t. t.).

[7]) Skaisti spēlēts! Uz f5×e4 tagad sekotu L×d7.

[8]) Uz šo asprātīgo turpinājumu baltajiem jau sagatavota atbilde. Nepareizi, protams, būtu 21) L×g7, Z×g5; 22) L×f8, Z×h3+; 23) Kg2, T×f8; 24) K×h3, Zf6, un melnie iegūtu vēl bandinieku d5 ar labām uzvaras izredzēm.

[9]) Izšķiŗošais gājiens. Ja tagad 22) . . . g×f5, tad 23) Z×f5, Dh8 — citādi krīt dāma — 24) Dg5+, Kf7; 25) Tde1! un melnie pazaudē.

Šacha literātūra.

H. R. Kapablanka. **Šacha spēles mācības grāmata.** Ar 125 diagrammām tekstā. Iznākusi «Loga» apgādā Rīgā, 1936. g.

Ievērojot latviešu valodā līdz šim izdoto šacha mācības grāmatu trūcīgo skaitu, šī jaunā grāmata silti apsveicama. Tā ir interesanta tiklab iesācējiem, kā arī amatieŗiem un meistariem. Grāmatā nav izsmeļošā veidā sakopoti plašās šacha teorijas un atklātņu varianti, bet tajā spilgti izpaužas autora plašais skats un skaidrā, viegli saprotamā loģiskā doma. Pirmā daļā paskaidroti spēles noteikumi iesācējiem un doti instruktīvi aizrādījumi uz partijas sākumu, vidus un beigu spēli. — Otrā daļā ļoti pamācoši un jau daudz plašākā un dziļākā veidā iztirzāta beigu spēle, tad stāvokļa novērtējumi vidus spēlē un, beidzot, dažas atklātnes. — Trešā daļā autors ievietojis 12 paraugpartijas no savas lielās prakses ar visai saistošām analizēm.

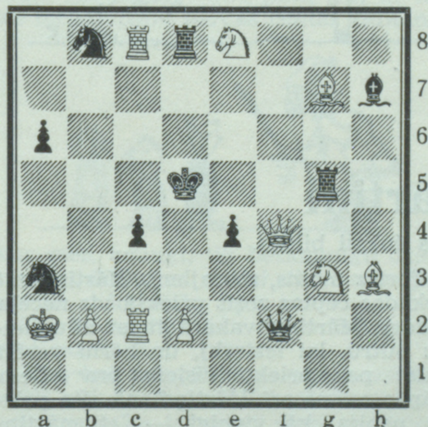
Varam šo vērtīgo grāmatu mūsu šacha draugiem silti ieteikt.

Ar sekojošiem 3 godalgotiem uzdevumiem Latvijas problēmisti Minchenes olimpiādē izcīnīja Latvijai trešo vietu resp. bronzas medaļu.

Uzdevums Nr. 21.

A. Ķeirāna, Rīgā

(3. godalga divvilčiem).

Baltie: Ka2; Df4; Tc2 un c8; Ze8 un g3; Lg7 un h3; Bb2, d2 (10).

Melnie: Kd5; Df2; Td8 un g5; Za3 un b8; Lh7; Ba6, c4, e4 (10).

Mats divos vilcienos.

Uzdevums Nr. 22.

A. Ķeirāna, Rīgā

(4. godalga trijvilčiem).

Baltie: Ke8; Dg1; Tc1 un h2; La5 un d1; Zc2 un d6; Bb6, d4, h6 (11).

Melnie: Kd3; Dh5; Te2; Zd2 un d8; Bb7, e3, g6, g5, h3 (10).

Mats 3 gājienos.

Uzdevums Nr. 23.

E. Gīzes un P. Ķeirāna

(7. godalga 3-vilčiem).

Baltie: Kd6; Tg7 un h5; Zf6 un g6; Bc6, d2, g5, h4 (9).

Melnie: Kf5; Da3; Tb3 un b1; Lf1; Ba4, b4, c5, d5, e4, g4, h3, b2 (13)

Mats 3 gājienos.

Atrisinājumi.

Uzdevumam Nr. 18. Baltie: Kf1; Dc8; Lb3 un f4; Zb5 un e5; Bc5, f6, g3, g7 (10).

Melnie: Ke4; Te8; La7; Zb8 un d8; Bb6, e7, f2, f3, h5, h7 (11).

Mats 3 gājienos.

1) Dc8—h3, e7—e6; 2) Ze5—g4, kā grib 3) Lc2, D×h7, resp. Zf2 mat.

1)...ez×f6; 2) Dh3—f5+; 3) Zeh mat.

1 . . . Zd8—e6; 2) L×e6 etc., 1) b6×c5 ; 2) Lb3—d1 un 3) L×f3 mat.

Citādi: 2) Ze5—d3 un 3) Z×f2 mat. resp. uz K×d3 3) Df5 mat.

Uzdevumam Nr. 19. Baltie: Kf7; Da4; Zf3, Be3 (4).

Melnie: Kf5; Ze2 un f2 (3)

Mats divos gājienos.

1) Da4—h4, ka grib 2) Dh7, Dh3, Df4 resp. e3—e4 mat.

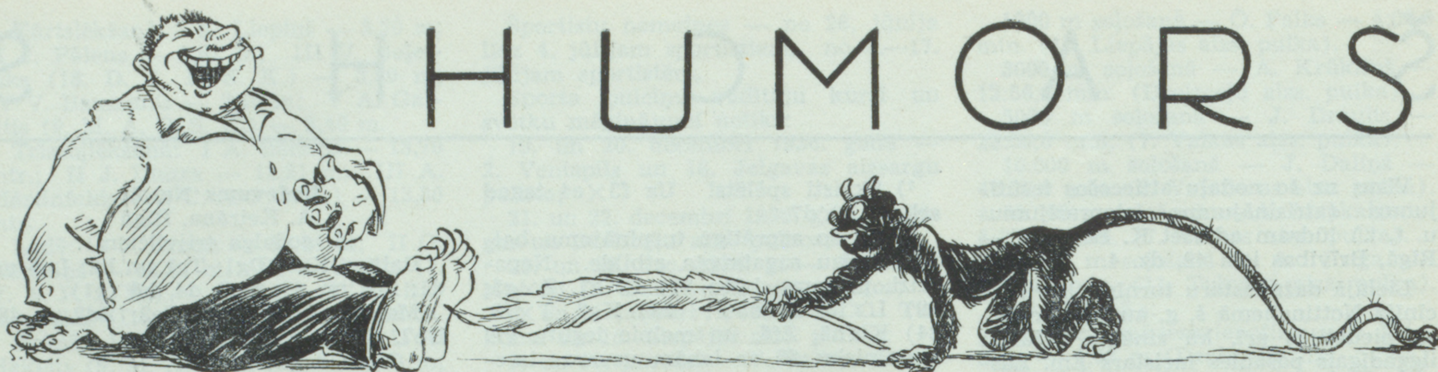
Pareizu atrisinājumu iesūtījuši — A. Drabants, J. Ertaks, J. Kalniņš, A. un J. Teteri, F. Caune, O. Vēvers — Rīgā; E. Grunte un T. Ūdris — Liepājā; aizsargs J. Ozoliņš Katvaros, J. Pērkons turpat, J. Silasproģis Nīkrāces pag., T. Spruksts, Rūjienā, M. Andrejevs, Klosterē.

Šacha propagandas dienas

sarīkoja Latvijas šacha savienība I pilsētas ģimnazijā, Raiņa bulv. 8. 11 oktobrī šachistu sanāksmi valsts prezīdenta uzdevumā atklāja pils komandants plkv.-ltn. Bebris, pēc kam savienības priekšsēdis A. Melnbārdis nolasīja referātu par šacha spēles attīstību Latvijā un par sasniegumiem Minchenes olimpiādē; meistari Petrovs un Apšenieks demonstrēja dažas olimpiādē spēlētās partijas, bet E. Gīze iepazīstināja klausītājus ar Minchenē godalgotiem latvju problēmistu uzdevumiem.

18. oktobrī trīs Latvijas meistari sacentās lielā simultānspēlē, pie kam katrs cīnījās pret 26 pretiniekiem. Visi trīs meistari guva vienādu punktu skaitu: +21, —5, bet visīsākā laikā savu uzdevumu veica Fr. Apšenieks (3 st. 15 min.). V. Petrovs cīnījās 4 st. 50, bet M. Feigins 6 st. 10 min.

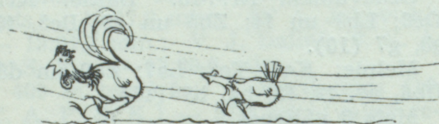
25. oktobrī notika Latvijas meistarības izcīņa zibeņturnīrā ar šādu rezultātu: Uzvaru guva ar 8 p. meistars Fr. Apšenieks, izcīnot tāpat, kā pagājušā gadā, Latvijas ātrspēles čempiona nosaukumu. Otrā vietā — meistars M. Feigins ar 7 p.; trešā — L. Endzeliņš ar 6 p.; ceturtā — K. Ozols ar 5,5 p.

Don Federiko

Novembrī

Tāds kā salīgs metas laiciņš.
Biezs un zils klāj sauli tvaiciņš.
Un gar pakšiem, prom uz riju,
Vējš velk rudens simfoniju.

Tas, kas vēju vairāk bīstas,
Biezā šallē ilgi tīstās,
Un pirms bāž pa durvīm snīpi,
Aizkur pamatīgu pīpi.
Vēju appūsts, resns un sārtiņš,
Atčāpo pa kalniem Mārtiņš.
Bet par šādu puisi, lāgu,
Zosis saceļ milzu gāgu.

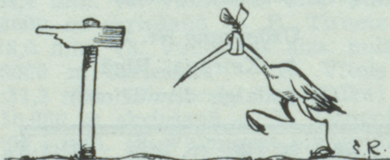
Kam gan kāre klausīt klaigas,
Lai cik saldas tās un maigas?
Viens un divi — kaklis nostu —
Aizpeld zoss uz pannas ostu.
Vai lai tādu sauc par našķi,
Kas šai dienā atvāž blašķi?
Stipriem vīriem stipra dzira —
Un ikviens tāds Mārtiņš ira.
Grūt tik veikt tam sievu viltu.
Pārkaļ Mārtiņš upei tiltu —

Katrīnīte, niķu pūžņa,
Atrauj vaļā debess slūžas.
Un pa slapjdraņķi brien līdzīgs
Vīrs, pats linu mārkam līdzīgs;
Bet kad deguns sāk tam kutēt —
Šķavās pasaulei būs putēt.

Ja tāds sastaps meiču Gripi,
Smiedams uzsitīs tai knipi,
Lai tā neteic: novemberi,
Kā gan dakterim tu deri!
Beidzot, mazliet stīvs kā gandris,
visu meiču maršals Andris
Zīlēt liks pie baltas sveces,
Kas gan viņas tādas preces.
Jo, kad vaļas ir pārpārim,
Kaut kur jāsaķeras pārim,
Siltāka lai guļa ziemā
Un var stārķi atnākt ciemā.

Ačuks

Vieni Mārtiņi

E. Rirdāna dvēseles čuksti bildēs.

Tās dienas ir tālu, tālu atpakaļ. Ja viņas gribētu tagad sasniegt, tad būtu jābrauc ar lidmašīnu, auto un vilcienu, tad vēl krietnu gabalu jāskrien kājām, i tad, diezin, vai viņas vairs sasniegtu. Drīzāk gan domājams, ka — nē.

Ap Mārtiņiem toreiz sasalusi zeme dimdēja kā bungas, ezerā ledus plīsa ar lielu troksni un večuki sprieda tā: «Brālīt, ja šitāds pat sals pieturēsies arī uz priekšu, tad Ziemassvētki pienāks jau pēc pāris nedēļām, to jūs redzēsiet!»

Toreiz mums, mazajiem, Mārtiņdienā nekādas ceptas zosis priekšā vis necēla. Iedeva Mārtiņu vakarā tāpat zilu tauku putru, lai iestrebj, un bērni varēja gulēt par prieku visiem pravešiem. Tāpēc mums arī Mārtiņdienā cita prieka nebija, kā vienīgi — iet mārtiņbērnos.

Zināms, ka savas tiesības mēs izmantojām priekšzīmīgi. Jau nedēļu pirms Mārtiņdienas mēs bijām nosmērējušies melni kā kovārņi, piestiprinājuši pakulu bārzdas zem zoda un tā — otrādi apgrieztiem kažociņiem — staigājām pa kaimiņiem .

Vāja tā mārtiņbērnos iešana bija, jo diezin kādu sensāciju mēs ar savu ierašanos nesagādājām. No mājas gan izgājām drošu sirdi, bet jo tālāk, jo dū-

ša vairāk plaka kopā. Ko tu, cilvēks, vari zināt, kas tur var iznākt! Varbūt sadod pa dibenu un sūta atpakaļ mājās, mātei palīgā kartupeļus mizot. Un kas tas tad par negodu tik solidiem mārtiņbērniem būs! Tāpēc mēs, kaimiņos nonākuši, nolīdām aiz rijas stūŗa un apspriedām, ko darīt — vai nemukt labāk tūliņ mājās.

Kad kaimiņu ļaudis mūs ieraudzīja, tie likās izbrīnējušies un iesaucās: «Ujā, kas tie tādi par čigāniem! Laikam vistas zagt sanākuši?»

«Nē, mēs mārtiņbērnos atnācām», paziņojām skaidri un gaiši.

«Nu, tagad, dienas laikā!?»

«Jā, mums vakarā bail.»

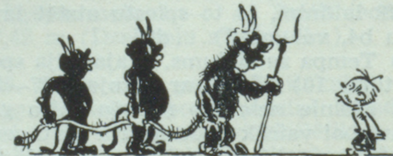
«Kāpēc nenākat Mārtiņu vakarā, kad lielie nāks?»

«Nezin', vai tad mūs ņems līdzi?»

«Ak tā? Tad jau nākat vien uz istabu.»

Gājām ar'. To mēs zinājām, ka mārtiņbērniem jādejo, tāpēc turpat ķēķī saķērāmies pa divi rokās un brīdi pakratījāmies, uz vietas augšā un zemē lēkādami, tad sprukām pa durvīm laukā, prom uz māju.

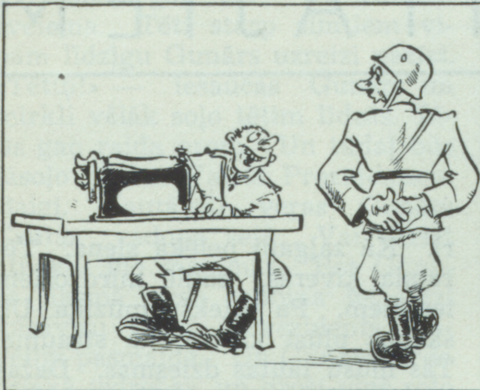
Taču vienu varoņdarbu gan mēs izstrādājām, ja vispār par varoņdarbu var saukt tādu rīcību, kad cilvēks pēc pastrādātā darba trīc un ir gatavs skriet vai nakts laikā rijā pie velniem iekšā.

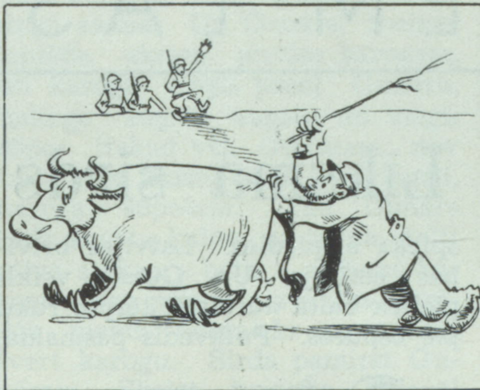
Toreiz mēs nokaitinājām pašu muižas baronu. Iedomājaties: graudnieku puišeļi nokaitina muižas baronu! Tāpēc mēs vēlāk ar pilnu tiesību sākām sevi uzskatīt par pirmiem dumpiniekiem mūsu pagastā un nākošā vasarā, cūkas ganīdami, katram nepaklausīgam surķim stingri uzbrēcām: «Kur tu uš, draņķi tāds! Vai tu saproti, ka tev darīšana ar dumpinieku a? Mēs pašu

E. Rirdāns.

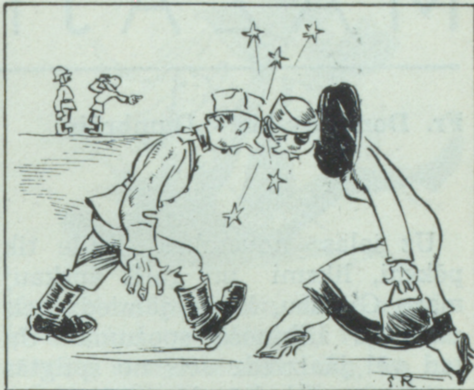
Instruktora rokas grāmata illūstrācijās

92. lpp. — Kaŗavīri, kuŗi tieši darbojas pie mašīnām, tēlefona, tēlegrafa un radio aparātiem, nevienu nesveicina.

130. lpp. — Nenogaidot policijas ierašanos, patruļai jāpārtrauc katrs varas darbs, kuŗu izdara kaŗavīri vai privātpersonas.

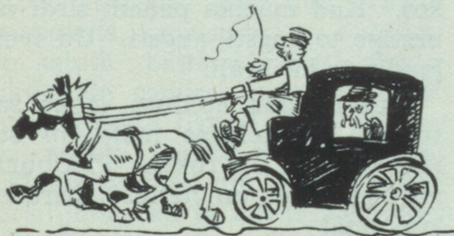

136. lpp. — Par katru sadursmi ar iedzīvotājiem kaŗavīriem nekavējoties jāziņo savam tuvākam tiešam priekšniekam.

baronu... un tad nu no tevis, tāda nieka, baidīšos. Tūliņ uš būdā!»

Tas bija gadu vai pāris gadus pirms piektā jeb trakā gada. Toreiz vēl tādas lielākas pretimrunāšanas muižniekiem nebija, bet kaut kas tomēr bija. Tas spriežams no tā, ka arī mēs, mazie, jau zinājām, ka vāciešus var dancināt uz karstiem ķieģeļiem un «pagaid, pagaid, kundziņ, gan pienāks laiks!»

Un tā nu tanī Mārtiņlaikā, iedami novakarē savās darīšanās — mārtiņbērnos, muižas alejā sadūrāmies gandrīz vai krūtīs ar barona karieti. Tanī lep-

ni sēdēja barons un pēc ilgākas prombūtnes apmeklēja savu muižu.

Gribējām jau laist vienu maratonskrējienu katrs uz savu pusi, bet kur tu skriesi, kad barons sauc visus atpakaļ. Nostājāmies visi kā cāļa bērni ap karieti un gaidījām, ka nupat mūs visus sūtīs uz Sibiriju zeltu rakt.

Barons mūs apskatīja visus un tad ilgi smējās: «Och, ho, ho, ho! Nu tancen, tancen!»

«Dancojiet, krupji, kad jums baronkungs liek!» kučieris no savas puses arī it laipni pamācīja.

Mēs palēcāmies gaisā un barons smēja savu: Och, ho, ho, ho!»

Brīdi vēlāk mums pirmais nobīlis bija pārskrējis, un viens knauķis, lēkādams, uzvilka par vācieti un karstajiem ķieģeļiem.

«Och, ho, ho!» barons smējās vai līks palikdams. «Gut... šön... baron... garst gēgel tancen... Gut. — Vas ist das: garst gēgel?» viņš pēkšņi griezās pie kučieŗa.

Tas pieliecās pie karietes lodziņa un baronam kaut ko pateica, no kā tas vispirms palika ozolzīles krāsā, tad pernicas krāsā, pēc tam gluži zils.

«Dundurvetter!» viņš iebrēcās tā, ka karietei otrs lodziņš arī noslīdēja zemē. «Kučer, prauc!»

Mūs, dumpiniekus, toreiz pārņēma pānika. Laidāmies skriet kā mazgadīgi zaķi no lauvas. Ceļmalas krūmos karājoties palika mūsu glaunās pakulu bārzdas un dažs labs ielāps no kažociņu piedurknēm arī. Koka tupelēs mēs sen vairs neturējāmies iekšā, un ja kāds tā stiprāk atsita pirkstu pret celmu vai akmeņi, tas paķēra sasisto kāju rezervē un lēca uz vienas kājas, vaidēdams: «Peksīt, Peksīt, brālīt, neatstāj mani vienu! Es tev atdošu savu makšķeri un pūšamo pīlīti.»

Barons vispirms ar savu pajūgu mēģināja skriet mums virsū, tad cirtās ar visu apkārt un nesās pa aleju uz muižas pusi tā, ka karietes pakaļējās atsperes izstiepās taisnas. Kā vēlāk runāja, tad barons ar visu pajūgu gribējis uzskriet pa balkona trepēm augšā. Istabā tas ar vienu joni nokodis senču pīpei pusi no kāta un nositis galdam divus stūŗus. Bet mēs, dumpinieki, pa to laiku nožēlojām visus savus grēkus, cik vien varējām atcerēties, un gatavojāmies uz mūžīgu dzīvošanu ellē vai debesīs, kā nu iznāks.

Otrā dienā bija lielā tiesas diena. Mūsu tēvus, mātes, mūs pašus arī — visus aizsauca uz muižu un novietoja rindā gar sienu. Gan pats, gan ar tulka piepalīdzību barons centās izdibināt,

kur mēs, knauķi, tik bezkaunīgu dziesmu iemācījušies. Vai tik vecie paši neesot mācījuši?

Tie teica: nē, tādu dziesmu viņi neesot mācījuši.

Kur tad mēs tādu dziesmu esot ķēruši? Nu vecie itin kā pārdomāja un apgalvoja, ka te nesen viens pulksteņu labotājs esot staigājis, tas, droši vien, būšot vainīgais; viņam visādas dziesmas esot bijušas galvā.

Nu, bet vai, dažkārt, vecie paši neesot to dziesmu iemācījuši?

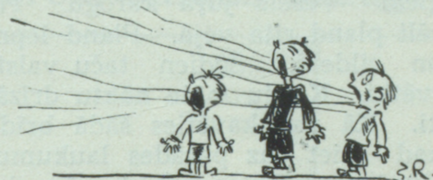
Nē, neesot vis.

Lai tad uzdziedot, kādas dziesmas šie mākot. Vecie, kā viens, rāva vaļā: «Kur tad tu nu biji?»

Jā, tā neesot vis par «to garsto gēgel».

Iznākums bija tas, ka barons pavēlēja mūs, dumpiniekus, tepat muižas malkas šķūnī visus krietni nopērt, bet tikai tā, lai viņš arī dzirdot.

Muižas malkas šķūnī toreiz cēlās liela brēkšana: mēs, samācīti, brēcām

kad lai vai akmeņi sāk raudāt, bet vecie stāvēja apkārt, uzšāva sev dažreiz ar žagariem pa mēteli, lai blīkšķis ir, un mācīja mūs: «Muļķi tādi, vai jūs nevarējāt papriekšu nolist krūmos, lai neredz, un dziedāt tad!»

Svēti nosolījāmies, ka turpmāk to darīsim.

Kad mātes veda savus «dumpiniekus» mājās, barons stāvēja uz balkona un ļauni priecājās:

«Aha, unsvat! Zingen noch garst gēgel.»

«Gan jau nu!» mēs klusām noteicām.

Tas bija sen, sen atpakaļ...

Ne zagts, godam pelnīts.

Lauku mājās iegājis čigāns un saka:

— Labdien, saimniek!

— Labdien, labdien, ko nu teiksi?

— Uzdošu tev minēt mīklu. Ja atminēsi, tev piederēs mans zirģelis; ja neatminēsi, dosi man vienu jēru. Vai iet tā lieta?

— Labi, — saimnieks piekrīt.

— Nu tad klausies: naktī strādā, dienā guļ, ēd, kad ir, ņem, kur var, ja ne cietumā, tad krūmos, ja ne krūmos, kaimiņa zirgu stallī. Mājas nav. Zemes nav, tomēr kartupeļus paēdis. Saki, saki labi drīz, kas tas ir?

— Droši vien tu pats jau būsi.

— Neuzminēji! Tas mans brālis! Dod nu šurp aunu, tas godīgi pelnīts — ne zagts!

Fr. Dombrovskis - Dumbrājs

Līksmā sirds

Uz ielas novembŗa saule tik pēkšņi, līksmi un gaiši apskauj mazo Gunāru, ka ir jāmiedz acis cieti no žilbinošā spožuma. Un tad vēl jāaizsedz acis no spilgtās gaismas ar baltā dūrenītī tērpto kreiso roku. Ar labo roku Gunārs turas pie tēta rokas. Bet saulīte tur Gunāru cieši, cieši savās skavās; saule līst Gunāra sirdī. Un gribas mirkšķināt acis — ātri, ātri. Tad dzelteni, zaļi, zili riņķi no acīm skrej, — ātri, ātri — uz sauli. Skrej uz sauli, uz zilo tāli. Un no turienes, no tālās zilās, saulainās tāles nes Gunāra acīs karogus, karogus, karogus. Sarkanbaltsarkanos karogus: Latvijas karogus. Visi nami greznoti karogiem. Vesela jūŗa karogu. Tie cēli pland rīta vējā. Pland lepni un cildeni. Šodien taču valsts svētki. Kauču māte nāktu drīzāki. Kā var kavēties šādā brīdī, kad jāiet uz parādes laukumu! Gunārs pieskrien pie durvīm, iekrīt abām baltām ķepiņām durvīs, atgrūž tās. Skatās tumšā kāpņu telpā. Māte vēl nenāk. Bet karogi gaŗ ielas malām aicina. Sirds pielīst līksmes. Gunārs skatās tētī. Tētis šodien svinīgi kluss. Aizsarga formā; šautene uz pleca. Tētis soļos parādē, bet Gunārs no malas skatīsies un būs lepns un savu tēti.

Beidzot atnāk māte. Gunārs aizskrien pa priekšu. Cik jauki soļot pa ielu, karogiem greznotu. Un karogi kā dzīvi. Dažs lēni, it kā domās nogrimis, ceļ savas sarkanbaltsarkanās krāsas pret debesīm. Cits straujā lidojumā metas debesu zilgmē un tad lepni viļņodams sabrūk. Mazākie priecīgi vēdina Gunāram, kā draugam, un Gunārs māj tiem pretim, karogi, karogi!

Ja nāk pretim kaŗavīrs, vai aizsargs, Gunārs atgriežas un skatās kā tētis un pretīmnācējs sasveicinās. Šodien mūsu valsts svētki; šodien visi ļaudis kā paziņas, kā brāļi. Pa ielu nāk pulkvedis, uz spieķa atspiedies. Latvijas brīvības cīnītājs. Un Gunārs veikli pieliek baltā dūrainītī tērpto roku pie cepures. Pulkvedis pasmaida,

izņem spieķi no labās rokas, pārliek to kreisā un smaidot atņem sveicienu. Tad Gunārs atsitas un vēro, kā tētis sveicinās pulkvedi.

Tētis steidzīgi aiziet pa plato ielu, bet Gunārs ar māti iegriežas šaurā, krēslainā ieliņā. Te nu gan nav neviena ko sveicināt. Bet arī te gaŗ sienām karogi. Tie sveicina ikvienu, kas tiem gaŗām iet. Un Gunārs atbild uz katra karoga sveiciena. Karogi, karogi!

Ieliņas galā gaišā, saules gaismas pielieta iela. Tur redzams daudz ļaužu. Daļa no tiem drūzmējas šaurajā ieliņā. It kā ko vērotu. Un pēkšņi no platās ielas pāri namu jumtiem kā skaņukamols debesu zilgmē uzlido kaŗa mūzika. Mūzika! Baložu bari spurdz gaisā un vijas starp karogiem. Rudens saules zeltīti, — svētku līksmes pārņemti. Uz baložu spārniem mūzikas skaņas, kā zelta skritulīši. Un baložiem starp karogiem vijoties, zelta skrituļi krīt no spārniem lejup, Kā sīkas pērlītes. Arvienu skaļāk, arvienu mudrāki plūst skaņas; trauc līdzi baložiem zilajās debesīs. Paņem Gunāra sirdi un uzlingo to augstu, augstu. Gunārs skrej pretim spilgtai gaismai ieliņas galā, pretim skaņām; pretim karogiem. Ļaužu pūlī, veikli maziem elkoņiem strādājot, Gunārs atbrīvo sev ceļu un nostājas ielas malā. Nāk kaŗavīri. Kā zaļgani pelēka siena. Tērauda ķiverēs, saulē mirdzošiem ieročiem. Pa priekšu mūzika. Un skaņas plūst kā varena straume. Tās mūsu tautas dziesmas. Dažas no tām Gunārs zin. Māmiņa bieži tās Gunāram dzied. Un arī vecāmāte. Bet tad tās nav tik varenas kā tagad, kad kaŗavīru soļi dun. Gunārs braši saslienas un sveicina kaŗavīrus. Bet tad kā spēcīgas varas satverts Gunārs pieskrien mūzikantiem un soļo tiem līdzi. Kājas pašas cilājas, bet sirds šūpojas debesu dzīlēs. Starp sarkanbaltisarkaniem svētku karogiem un satrauktiem baložu bariem.

Parāde! Tikai svētkos ir parāde un parāde nozīmē svētkus, valsts svētkus. Kad karogi pland, kad saulīte gaišāka kā citos svētkos. Kad mūzika paņem sirdi un uzstīgo to augsti, augsti. Un sveši ļaudis ir kā brāļi.

Kad mūzika apklust, it kā satumst. Piesteidzas māte un satver Gunāru aiz rokas. «Tu burzmā noklīdīsi un netiksi parādes laukumā!»

Laukumā kā dzīvas, zaļgani pelēkas sienas kaŗavīri. Daudz mūzikas. Saules te vairāk nekā uz ielas. Un ļaužu — ne saskaitīt, ne saredzēt.

Pēkšņi laukumu pāršalc prieka vilnis. Kā vētrā sakultas bangas veļas tam pāri saucieni: — «Lai dzīvo!» «Lai dzīvo!» Mūzika visos laukuma stūŗos sajaucas ar gavilēm. Nāk tautas Vadonis.

Kad pret debesīm plūst varenās tautas lūgšanas skaņas, lai Dievs svētī Latviju, Gunārs jūt ka līdz ar lūgšanas vārdiem augšup plūst varenā plūsmē spēks un nelokāma apņemšanās šo zemi un karogu sargāt kā vissvētāko virs zemes.

Tad gaiši, aicinoši ieskanas mūsu tautas dziesmas un gaŗ Prezidentu un ģenerāli Balodi kā plaša spēka pārpilna straume plūst kaŗavīri un aizsargi. Soļo tik aizraujoši, ka katrai daļai gribas lī-

dzi skriet. Bet māmiņa neļauj. Sveicināt gan var. Un Gunārs sveicina. Tēti starp simtiem viņam līdzīgu Gunārs uzreizi pazīst. «Tētiņ!» — iesaucas Gunārs un mirkli vēlāk soļo tētim līdzās. Tētis gan raida prom. Un tūdaļ būs jāsoļo gaŗām Valsts Prezidentam. Baigi. Jautājoši veŗas Gunārs Tautas vadoņa sejā. Vai skriet atpakaļ pie mammas. Bet Gunāra līksmā sirds skubina iet līdzi kaŗavīru ritmā. Prezidents labvēlīgi pasmaida. Un Gunāra sirds priekā iedrebas, un droši viņš soļo

līdzās tētim gaŗ ložu, kurā Valsts Prezidents, kaŗa ministrs, valdība. Un salutē baltā dūrainītī tērpto roku pie cepures pielicis. Bet sirds, Gunāra līksmā sirds uzlidojusi augstu, augstu debesu dzīlēs.

Mātes bāriens un tēta stingrais norādījums, ka tā nevar darīt, sadzen Gunāra acīs asaras. Vainīga bija viņa līksmā sirds un Prezidents taču tik laipni smaidīja. Un Gunāra līksmā sirds sāpīgi saraujas. Vēl tik ilgi jāgaida, kad viņš drīkstēs soļot līdzīgi tētim un citiem gaŗām Prezidentam. Tik ilgi! Domīgs Gunārs soļo mājup. Te viņš redz no kāda nama, augsta, augsta, — gandrīz līdz zemei viņu mīļi sveicina liels, plats karogs. Tas viegli šūpojas vējā, it kā aicina Gunāru atdot tam viņa noskumušo sirdi, lai vēl reiz to līksmi uzlingotu debesīs, augstu, augstu. Tik varenu karogu Gunārs vēl nekad nav redzējis. Tā liekas, ka lielais karogs satvertu Gunāru un uzšūpotu viņu debesīs. Lai tur saulē šūpotu un šūpotu. Un apkārt lidotu baložu bari un birdinātu uz Gunāru zelta skritulīšus — mūsu tautas dziesmas.

Naktī, gultiņā, Gunārs saritinājies čokuriņā, domā par lielo karogu. Tikko veŗ acis ciet, redz lielo karogu, kas viņu tik draudzīgi aicina. Un Gunārs, rociņas izplētis, skrien pretim karogam, un karogs viegli paceļ Gunāru, uzlingo augstu, augstu un viegli šūpo. Nekad vēl Gunāram nav bijusi tik līksma sirds kā tagad, karoga šūpotam. Tad Gunārs redz augstu kalnu, uz kalna stalti plīvo sarkan - balts - sarkans karogs. Bet pēkšņi aiz kalna parādās melns naidnieks un grasās tvert karogu. Sirds pamirst Gunāram. Skriet turp un neļaut! Bet kājas tik smagas. «Neaiztiec, neaiztiec, tas mūsu karogs!» sauc skrejot Gunārs un metas svešniekam virsū. Lielais, melnais vīrs ņirdzīgi atņirdz zobus un, satvēris karogu, rauj to zemē. Bet Gunārs, cik spēka, sit svešajam: «Neaiztiec, saku tev, ļaunais. Tas mūsu karogs!» Sāpju un dusmu asaras rit pa Gunāra vaigiem, un viņš sit ar dubultotu spēku. Kad

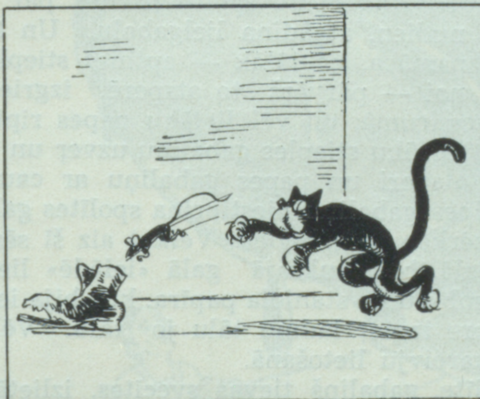

piesteidzas māte un uzceļ raudošo Gunāru no gultiņas, viņš caur asarām smejot sauc: «Re, ka nedabūja. Blēdis tāds. Es viņu aiztrencu!»

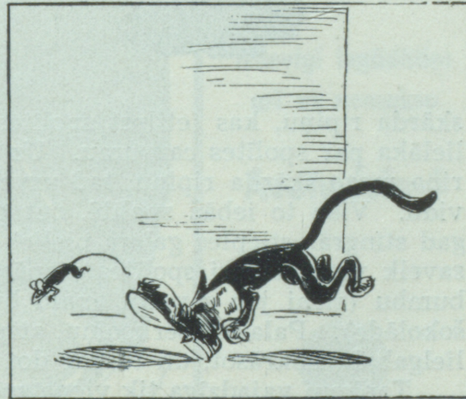
Aizmiegot Gunārs atkal redz sarkan - balti - sarkanos karogus. Lielais karogs Gunāru viegli šūpo, un līksmā Gunāra sirds atkal uzlido augsti debesu dzīlēs. Un saules zeltīti baloži, kas lido starp stalti plīvošajiem karogiem, birdina lejup zelta pērles — mūsu tautas dziesmas.

E. R.

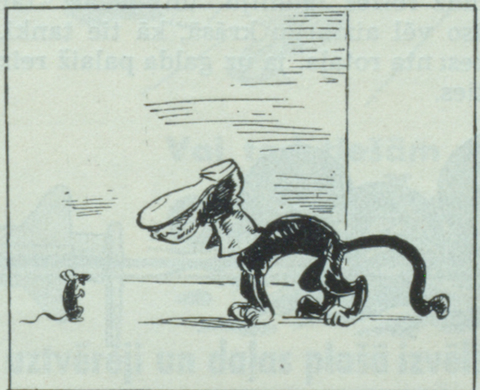
Raugi — no drauga dažreiz baidās draugi

Ņuris medības sev rīko,
Naigo peli noķert tīko:
Pelei nekur bēgt, ne sprukt —
Caurā zābakā tik mukt.

Ņuris pelei līdzi traucas,
Vecais zābaks galvā maucas;
Pelei kājas pažib vien,
Cauri zābakam kad skrien.

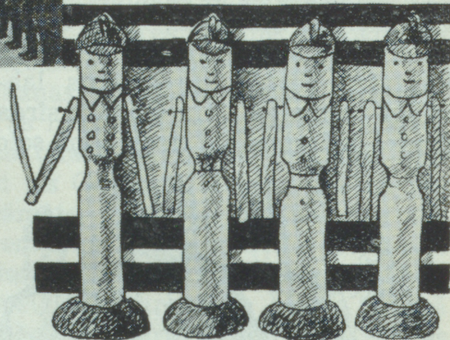

Ņuris dusmo: «Va' tu traks,
Zābaks galvā man kā maks!»
Pele uzsauc jautri smejot:
«Peļu junkur, nāc nu dejot!»

Ņuris skrien kā mazais bānīts,
Zābaku lai norauj Jānīts;
Jānīts, Duksīts bēg no Ņura,
To par baigu zvēru tura. L. Š.

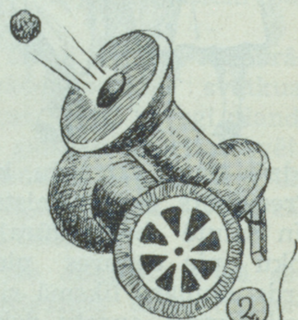

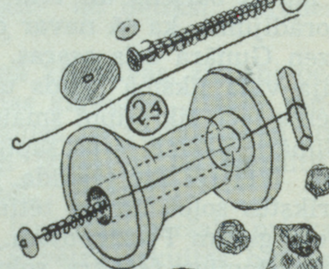
Ārija.

Kā Juritis gatavoja „parādi"

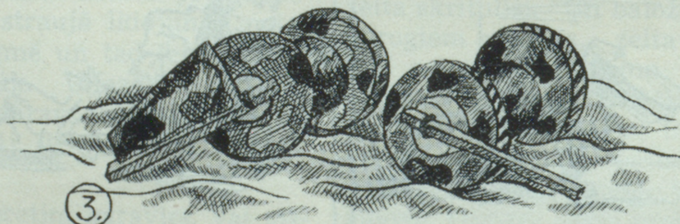
Mums, bērniem, ļoti patīk parādes Vienības laukumā, valsts svētkos. Bet parādi var sarīkot arī uz galda. Ņemsim, lūk, šos iesaiņojumu nesamos puļķīšus. Tik viņi negrib stāvēt. Nu, te mēs izlīdzēsimies, viņus pie dēlīša piestiprinot ar māla vai plastalīna piciņu. Var piesist arī ar sīku nagliņu. Izkrāsosim rūpīgi sejas un apģērbus. Rociņas tiem no tieva skaliņa ar nagliņām pieliksim. Un brašie karavīri gatavi!

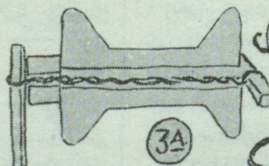
Kad vienu spolīti pārliek pār otru — nudien, atgādina lielgabalu. Un tētis lai pamāca, kā tālāk — aptinot stiepli nagliņai — pārvērš to atsperē, izgriež mazu skārda ripiņu, kas ietilpst spolītes caurumā, un vēl lielāku papes ripiņu, kas lielāka par spolītes caurumu. Uz stingrāku stieples gabaliņu uzveŗ un piestiprina mazo skārda ripiņu, tad uzveŗ atsperi un papes gabaliņu ar caurumiņu vidū. Visu to iebāž spolītē, bet papes gabaliņu piestiprina spolītes galā. Tagad stingrās sṭieples galam pieliek sērkociņa gabaliņu. Velkot aiz šī sērkociņa, savelk visu atsperi spolītes vienā galā, bet tukšajā galā «ielādē» lielgabala bumbu (zirni jeb saveltu apaļu bumbiņu no staniola papīra, kur bija iesaiņota šokolāde). Palaižot sērkociņu, atspere izspeŗ lādiņu tālu jo tālu. Vēl atliek lielgabalu nokrāsot, un to var dot kareivju lietošanā.

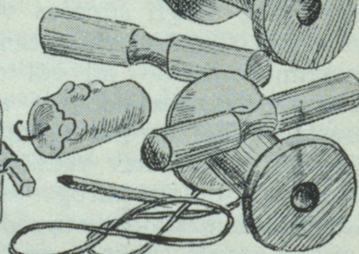

Tankam vajadzīga tik viena spolīte, gabaliņš tievas svecītes, izlietāts sērkociņš un iesaiņojumu gumija. Uzmanīgi izvelk no sveces degli (dakti). Gumiju ieveŗ spolītē. Vienā spolītes galā pieliek sveces gabaliņu, kuŗam izveŗ cauri arī to pašu gumiju. Vienā spolītes galā gumiju satur mazs sērkociņš, otrā galā tam jābūt gaŗākam, lai atspertos pret galdu vai grīdu, kur tanki ritēs. Nu uzvelk (sagriež) daudz reizes gumiju un palaiž tanku uz galda. Ja tam laba gaita, to izkrāso vēl aizsargu krāsā, kā tie tanki, tur — Vienības laukumā. Iznāk ļoti interesanta rotaļa, ja uz galda palaiž reizā divus tankus un liek tiem savstarpēji cīnīties.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTABS, „ŽURNALS AIZSARGS".

Grāmatspiestuves A.-S. „ROTA".
Rīgā, Blaumaņa ielā 38-40. — 3957

Skaitļu mīkla № 11

(M. V.)

1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31	32
33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48
49	50	51	52	53	54	55	56
57	58	59	60	61	62	63	64
			65	66			

Katrs uzminama vārda skaitlis atbilst burtam, kas jāievieto augšējā figūrā. Lasot burtus no 1—66, dabūjam pantiņu no kādas patriotiskas dziesmas.

Vārdu nozīme:

1) — 57, 15, 11, 54, 27, 63 — virces grauds; 2) — 66, 36, 24, 17, 31, 23, 4 — ieslodzījums; 3) — 53, 22, 8 — vācu burts; 4) — 13, 65, 41, 39 — pilsēta Vācijā; 5) — 60, 2, 1, 42, 59, 47, 21, 34 — labība; 6) — 3, 20, 29, 10 — loga stikls; 7) 33, 58, 64, 14 — valsts Dienvidamerikā; 8) — 18, 48, 52, 50, 12 — darba rīks; 9) — 40, 28, 16, 37, 56 — Balkānu pussalas iedzīvotājs; 10) — 46, 55, 26, 35, 5, 32, 44 — ļoti mazas mēra vienības; 11) — 51, 45, 6, 38, 61, 62, 7, 25 — ūdens satiksmes līdzeklis; 12) — 9 — patskanis; 13) — 19, 49, 43, 30 — nolietots.

Krustvārdu mīklas Nr. 10 atrisinājums

Līmeniski: 1 — parce, 5 — arī, 8 — bieži, 10 — Arno, 12 — ir, 13 — cālis, 14 — kase, 16 — Imatra, 18 — alegorija, 20 — abi, 22 — pasīvs, 24 — odaliska, 25 — Vāza, 26 — jau, 27 — Abo, 28 — marts.

Stateniski: 2 — abra, 3 — Cece, 4 — eža, 6 — rasa, 7 — mokas, 9 — Hinoisa, 11 — norma, 12 — iks (x), 15 — sēlis, 19 — Indija, 21 — Ufa, 23 — skūt, 20 — apavi, 17 — tēja.

Skaitļu virkne № 12

(M. V.)

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35.

Šo skaitļu vietā jāieliek burti tā, ka dabūjam 10 vārdus ar sekošu nozīmi: 1—4 — upe Sibirijā, 3—7 — pilsēta Francijā, 6—10 — alkaloids, 8—15 — kūrorts Tirolē, 14—20 — māls, 20—24 — grieķu burts, 23—29 pilsēta Indijā, 28—31 — ģeografisks jēdziens, 30—33 — ziemeļu tauta, 32—2 — Delfu priesteriene.

Palīdze.

Mazā Austriņa šodien palīdz mātei klāt galdu. Aizsējusies priekšautu, nopietnu seju tā dedzīgi palīdz mātei viņas uzdevumā.

— Māt, — mazā saka, — es jau noliku zivis priekšistabā uz galda.

— Vai, meitiņ, — izbīstas māte, — tur staigā kaķis apkārt.

— To jau es redzēju, māmiņ, tāpēc es priekšistabā izdzēsu uguni, lai kaķis nevar ieraudzīt!

Labs padoms.

— Vīriņ, nu ir nelaime! Es izmazgāju Kārlīša drēbītes, bet nu uzģērbjot, tās izrādās viņam par mazām.

— Nu, ņemi mazgāt arī Kārlīti!

No bērna mutes.

— Vecmāmiņ, iebāz degunu tintē.
— Vai, dēliņ, kas tad tev nāk prātā?
— Papus jau teica, ka tu visur bāžot savu degunu.

Nolaidums.

— Neliedziet aklam nabadziņam 10 santimus.
— Bet jūs taču nemaz neesiet akls!
— Nu tādā gadījumā dodiet man 5 santimus.

Pie tiesas.

— Jūs esiet jau sodīti?
— Jā, pirms sešiem gadiem es kādā pirtī nozagu palagu.
— Un pēc tam?
— Pēc tam es neesmu vairs pirtī bijis.

Principu cilvēks.

— Ceru, ka jūs īres naudu maksāsiet kārtīgi, — saimniece studentam aizdomīgi noprasa.
— Protams, protams, jo mans princips ir un būs: kārtīgi vai nemaz, — students svinīgi atbild.

Ar to nepietiek.

— Kungs, dodiet kādu santimu, nakti kur pārgulēt!
— Bet jums taču cigārs zobos!
— Uz cigāra jau nevar gulēt!

Neēd pīrāgu.

Čigāns: «Mani bērni pīrāgu neēd!»
Saimnieks: «Kāpēc šie neēd?»
Čigāns: «Ko šie ēdīs, ka nava!»

Skolā.

— Kas mums svarīgāks: saule vai mēness?
Mēness.
— Kāpēc?
— Mēness spīd naktī, kad tumšs, bet saule — dienā, kad jau tā ir gaišs!

Patīkams sapnis.

— Par ko tu sapņo, Trīnīt?
— Par jaunu kleitu.
— Nu, tad sapņo vien mierīgi tālāk!

Arī žokejs.

Kavalerijas leitnants apmāca jaunkareivjus:
— Redziet, tie ir zirgi, uz kuŗiem jums būs jāmācās jāt... Sakiet, vai kādam no jums arī mājās ir bijuši zirgi un vai protiet ar tiem apieties?
— Leitnanta kungs, manam tēvam bija divdesmit zirgu.
— Ko, divdesmit zirgu? Tad jau viņam laikam piederēja vesela muiža?
— Nē, karuselis!

Laba kopšana.

— Es parakstīju jūsu vīram tieši pulkstens deviņos ieņemt miega pulveŗus. Vai jūs šo rīkojumu arī izpildiet?

— Gluži tā, daktera kungs. Tikai lielas mokas, kamēr dabonu viņam pulverīti mutē, jo tajā laikā viņš cieši guļ.

Resnās kājas.

Mazais Ojārs, kundziski uzģērbies, sēž savai mātei līdzās tramvajā, sakrustojis kājas. Kāds kungs, noskatījies zēnu, labvēlīgi saka:

— Puis, kas tev par resnām kājām!

— Nu, — dziļdomīgi atbild Ojārs, — jums vajadzētu redzēt, kas par kājām manai mammai!

Starp zēniem.

Vairāki zēni saplūkušies, pie kam kāds cietušais draud otram:

— Pagaidi, es pateikšu savam tēvam!

— Tēvam? Tev nemaz tēva nav!

— Varbūt vēl vairāk nekā tev!

Līdzeklis.

— Jūs savam dēlam esiet nopirkuši radio?

— Jā, ko lai dara: viņam tādas atkārušās ausis.

Tiesā.

Tiesnesis (uz kramplauzi): «Nu, pēdīgi jūs atzīstaties! Būtu jūs tūliņ jau teikuši, daudz darba būtu ietaupījuši.»

Kamplauzis: «Vai tad jums bailes no darba?»

Mazs pārpratums.

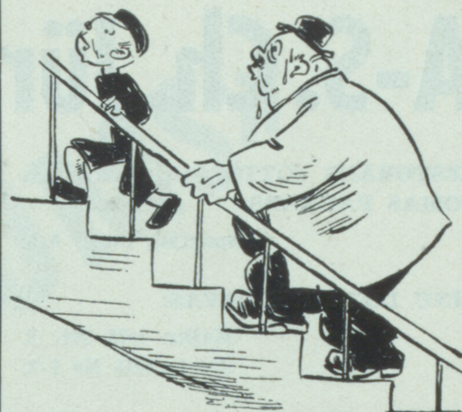
— Anniņ, jūs sakiet, ka jums jau ir līgavainis?

— Kā nu bez līgavaiņa, kundzīt!

— Un kas tad ir jūsu nākamais?

— Nākamais, — to es vēl nezinu! Mans tagadējais ir šoferis!

Izpalīdzība.

Skolotājs dodas apmeklēt sava skolnieka Bērziņa māti. Nama pagalmā viņš satiek zēnu un tam jautā:

— Vai tu nevarētu parādīt, kur šeit dzīvo Bērziņa kundze?

— Labprāt, nāciet līdz.

Viņi kāpj augšā, līdz sestā stāvā zēns apstājas un, rādot uz durvīm, saka:

— Bērziņa kundze dzīvo šeit. Viņa gan pašlaik nav mājās, bet apakšā pagalmā sēž uz sola.

«Filozofija»

Vīrs: «Gandrīz nemaz nemanu, ka būtu precējies. Kad vēl biju vecpuisis, man bija tāpat iztrūkušas pogas kā tagad.»

Sieva: «Vai tad tu domā, ka laulībā pogas netrūkst.»

Tāls skats.

— Kāds brīnišķīgs skats no šī kalna! Man šķiet, ka labā laikā no šejienes varētu saskatīt pat Ameriku!

— Vēl vairāk! Kad debesis nav apmākušās, var redzēt pat mēnesi.

MAKSĀ 50 SANT.